

TES-İS

TÜRKİYE ENERJİ, SU VE GAZ İŞÇİLERİ SENDİKASI

ARALIK 2009

**Türkiye Elektrik Sektöründe
2009 Nasıl Geçti,
2010'da Neler Olacak?**

BAŞYAZI

Adalet; Hepimiz İçin

Vergi adaletsizliği işçilerin en temel sorunlarından biridir. Hükümetin, vergi sisteminde yeni bir düzenlemeye gideceği anlaşılmaktadır. Bu düzenlemenin adaletsizlikleri gidermesi temel beklentilerimizden birisidir. TÜRK-İŞ, milletvekillerine bir mektup yazarak işçilerin gelirlerinin sürekli azalmasını beraberinde getiren yanlış vergi politikalarının değiştirilmesini istemiştir. TÜRK-İŞ'in bu konudaki talebi Gelir Vergisi Kanunu'nda bir değişiklik yapılması ve işçi gelirlerinin vergi oranının tıpkı memurlarda olduğu gibi yüzde 15 olarak belirlenmesidir.

Türkiye'nin yoğun siyasal gündemi nedeniyle, gerçek gündem olan işsizlik ve yoksulluk maalesef göz ardı edilmektedir. TÜİK verilerine göre yüzde 13.4'lerde olan, gerçekte ise yüzde 20'yi aşan işsizlik, Türkiye'nin toplumsal hayatını tahrip etmeye devam etmektedir. Devam eden özelleştirmelerle birlikte işsiz sayısının artması kaçınılmazdır ve Hükümet işsizliğin, yani yoksulluğun giderilmesi konusunda maalesef hiçbir ciddi adım atmamaktadır.

Buna karşın bir iş sahibi olanların yaşam koşulları da giderek kötüleşmektedir. Hükümetin, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından yeniden görüşülmek üzere TBMM'ne iade edilen ve kamuoyunda "kiralık işçilik" olarak bilinen düzenlemeyi yasalaştırmakta ısrar edeceği anlaşılmaktadır. TÜRK-İŞ, emeğin varolma koşullarını daha da kötüleştirecek olan bu düzenlemenin ülke gündeminden bütünüyle çıkarılmasını istemektedir.

Asgari ücreti yeniden belirleme çalışmaları başlamıştır. TÜRK-İŞ, bu yıl da asgari ücret tespit komisyonu çalışmalarında temel ilkelerini savunacak ve asgari ücretin günün koşullarına uygun, insan onuruna yakışır bir biçimde belirlenmesi için her türlü çabayı gösterecektir.

Mustafa Kumlu
Genel Başkan

TES-İŞ'ten

Genel Başkan Mustafa Kumlu, TES-İŞ Şube
Genel Kurullarında Konuştu ■

Yedi Şubede Genel Kurul, Bir Yeni Şube ■

TES-İŞ Başkanlar Kurulu Toplandı ■

TES-İŞ'ten

Genel Başkan Mustafa Kumlu, TES-İŞ Şube Genel Kurullarında Konuştu: 'Çalışma Hayatı Her Alanda Demokratikleştirilmeli'

Genel Başkan Kumlu, örgütlenmenin önündeki engellerin Türk sendikacılığını giderek zayıflattığını belirterek, kamu kesiminin özelleştirmelerle tüketildiği günümüzde, sendikaların varolabilmeleri için özel sektörde kolaylıkla örgütlenabilmeleri gerektiğini söyledi. Kumlu, bunun için çalışma hayatının her alanda demokratikleştirilmesi gerektiğini vurguladı.

TES-İŞ ve TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, TES-İŞ şube genel kurullarında yaptığı konuşmalarda örgütlenme hakkının sendikaların var olmasını sağlayan en temel hak olduğunu kaydederek "ancak, örgütlenmenin önündeki engeller Türk sendikacılığını giderek zayıflatmaktadır" dedi.

Genel Başkan Kumlu, devam etmek-

te olan şube genel kurullarında yaptığı konuşmalarda Türkiye'nin ve çalışma hayatının temel sorunları üzerinde durdu. Kumlu, özetle şunları söyledi:

'Ateşten Gömlek Giydik'

"Değerli arkadaşlarım, siz beni TÜRK-İŞ Genel Başkanlığı'na gönderirken, Genel Kurul konuşmalarında siz-

lere seslenirken demiştim ki, 'TÜRK-İŞ Genel Başkanlığı ateşten gömlek.' Evet, ben bir ateşten gömlek giydim. TÜRK-İŞ Yönetimine gelir gelmez, çalışma hayatının ertelenmiş tüm sorunları birer birer önümüze gelmeye başladı. Önce sağlık ve sigorta haklarımızı düzenleyen yasa değişikliği geldi önümüze. Bu öyle bir yasaydı ki olumlu kimi yanlarına rağmen bir bütün olarak söz ko-

nusu hizmetleri, kimi maddeleriyle geriye götürüyor, kimi maddeleriyle piyasalaştırıyor ve paralı hale getiriyordu. Bu yasaya en önemli hak kayıplarını içeren maddeleri öne çıkararak karşı çıktık. Varlığı unutulmuş Emek Platformu'nun toplanmasını sağlayarak Türkiye'de yıllardır yapılmamış eylemlere öncülük ettik. 14 Mart 2008'de yaptığımız iş bırakma eyleminde, Hükümete, 'yapmayın, etmeyin', dedik... 'olmuyor' dedik... 'Efendiyiz ama ensemizde boza pişirtmeyiz' dedik... 'Mütevazılığımızı istismar etmeyin' dedik... Bunu sadece 14 Mart eyleminde söylemedik. Kamu sözleşmeleri imzalanma sürecinde de yine bir iş bırakma eylemi yaptık. Kamuoyundan büyük destek alan bu eylemde ve yaptığımız mitinglerde de Hükümete benzeri bir söylemle seslendik.

'Türkiye'nin En Büyük Örgütlü Gücüyüz'

"TÜRK-İŞ, Türkiye'nin en büyük örgütlü gücü. TÜRK-İŞ ayağa kalktığında, bunun toplumsal etkileri de büyük oluyor. Ancak TÜRK-İŞ gibi yap-

tırım gücü kuvvetli bir örgütün, attığı her adımda ülkenin o gün içinde bulunduğu durumu da gözetmesi gerekiyor. Hakikati iyi kavrayıp, gücünü ona göre şekillendirmesi gerekiyor. Sür git eylemde yapabilirsiniz. Uzlaşmazlıklarınızla ilgili büyük küçük atılan her adımı görmezden gelip, uyanan o toplumsal muhalefeti sürdürebilirsiniz. Ama, ülkenin temel tartışmaları, o hak koruma ya da alma mücadelesini kendi mecrasından çıkarıp bizim her durumda mesafeli duracağımız etkilere açık hale getirme ihtimali taşıyorsa, emeğin örgütü TÜRK-İŞ, bunun önlemini almak zorunda. Her zaman söylüyorum. Biz bir yola çıkarken hedeflerimizi koyarız ve o hedef için mücadele ederiz. Eğer bizim amacımız, bağcıyı dövmek değil, üzüm yemek ise, eylemliliklerimizdeki adımları bu hedef belirler. Eylemliliklerimizin sonucunda hedeflediğimiz kadar üzüme kavuşmamış olabiliriz. Ama biraz önce bahsettiğim duyarlılık gereği, taleplerimiz karşı-

sında hükümetin attığı adımları görmek ve ülkenin içinde bulunduğu temel tartışma platformunu da gözeterek bir noktada el sıkışmak durumunda kalıyoruz. Ama gün gelir, hedefimiz, bağcıyı dövmeyi de içerirse, o bağcıyı dövmekten de bırakmayız.

'Kıdem Tazminatına Asla Dokundurtmayız'

"Biz, böyle bir duyarlılığa sahibiz. Ancak Hükümetin de TÜRK-İŞ'in gücünün bilinciyle, bu duyarlılığı fark etmemektedir."

Adımlarını ona

göre atması, TÜRK-İŞ'i bu duyarlılığı gözetemeyecek hale getirmesi gerekmektedir. Mesela kıdem tazminatı konusunda TÜRK-İŞ çok hassastır. İşverenler ise kıdem tazminatına el atabilmenin hesabı, kitabı içindedir. Gazetelerin yazdığına göre, en son işverenlerin hepsi bir araya gelmiş ve kıdem tazminatlarının 30 günden 15 güne indirilmesi konusunda görüş bildirmişlerdir. İşverenler, ne zaman bir masanın etrafında toplarsak, hemen kıdem tazminatı konusunu açmak istemekte, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'nın yaklaşımı ise konunun tartışılmasına yeşil ışık yakar nitelikte olmaktadır.

"Biz, işverenlerle, Hükümetle bu güne kadar her konuyu konuştuk ve konuşmaya da devam edeceğiz. Ama, kıdem tazminatı hariç. Çünkü TÜRK-İŞ kıdem tazminatının işçinin kazanılmış en önemli haklarından biri olduğunu düşünmektedir. Çünkü TÜRK-İŞ Genel Kurulu kıdem tazminatına dokunulması halinde bunun genel grev sebebi sayılacağı yönünde karar almıştır. Hiç kimsenin kuşkusu olmasın ki, kıdem tazminatlarına dokunulması halinde, TÜRK-İŞ, eylemlerinde demin ifade ettiğim duyarlılıklardan hiç birini gözetmeyecek, o hakkı korumak için elinden ne geliyorsa yapacaktır.

'Emekçiler 'Unutulduk' Duygusuyla Yaşıyor'

"Türkiye'yi yönetenler bugün yoksulluğu yönettiklerinin bile farkında değildir. Ya da farkındadırlar da farkında değilmiş gibi yapmaktadır. Yaşanan küresel ekonomik krizin Türkiye'deki tahribatına rağmen, bu krizin emeği ile geçinenlere yaptığı olumsuz etki görmezden gelinmekte, krizin etkisinin azaltılması için çalışanlara yönelik hiç bir etkin önlem alınmamaktadır. Uzun süredir devam eden ve bir konudan diğer konuya atlayan yüksek gerilimli siyasi atmosfer, krizin çalışanlara olan etkisini çoğu zaman gündem dışı bırakmakta, işsizler, işçiler, emekliler, çift-

çiler ve toplumun diğer emeği ile geçinen tüm kesimleri 'unutulduk' duygusu ile yaşamaktadırlar.

"Türkiye, yoksulluğu önleyici, gelir dağılımını düzenleyici, işsizliği azaltıcı, üretimi artırıcı, yatırımı özendirici, tarım kesimini diriltici önlemler almak zorundadır. Türkiye içine girdiği IMF kısıkcından kurtularak, halkının çıkarları için hareket edebileceği bir alanı oluşturmak zorundadır. Hükümet artık farkına varmalıdır, Türkiye sancılıdır, yaralıdır, acıdır. Türk Halkı umutsuzdur, yarınlara için kaygılıdır. Her ailede en az bir işsiz olduğu ülkemizde çocuklarımız mutsuz ortamlarda her türlü olumsuz etkiye açık büyümektedir.

'Bu Bir Kader Değildir'

"Ama bu bir kader değildir. Yaşadığımız bu zorlu süreç geçici bir durumdur. Türkiye son derece özgün ve değerli kaynaklara sahip özel bir ülkedir. Ülkemizin dünya coğrafyasında bütün dünyanın gıpta ile baktığı stratejik bir konumu vardır. Bunun yanı sıra ülkemiz, her karış toprağında, dünya var olduğundan beri varlık gösteren onlarca medeniyetin zenginliğini taşımakta, bu topraklarda yaşayan halkımız bu manevi zenginliğin içine doğmakta, o zenginlikte büyümektedir. Türk halkının ruhu zengindir. Zorluklar yaşanabilir, dibe vurma noktalarına gelinebilir, ama sonuçta yaşanan zorluklar da bir derstir. Hata yapanlar bedelini öder, dersini alacaklara ders verilir. Ve gerçekten de her zorluk aşılma umudunu da içinde taşır. Her zaman o en dip noktada birden çözümler yeşerir ve eğer yaşadıklarımızdan ders alabiliyorsak, bir daha benzeri bir karanlığın içine girmeyiz.

"Bu inançla, her ne yaşanılıyor olursa olsun karamsar olmamız için bir neden olmadığını düşünüyorum. Bizlerin görevi, karamsarlığa kapılmadan, temsil ettiğimiz kitlenin çıkarlarını korumanın yanı sıra, yapılan yanlışlar konusunda ülkeyi yönetenleri uyarmaktır. Bu görevi layıkıyla yerine getirebilmek

için de kendimizi, örgütlülüğümüzü sağlam tutmaktır.

'Örgütlenmenin Önündeki Engeller Kaldırılmalı'

"Örgütlenebilme hakkı sendikaların varolmasını sağlayan en temel haktır. Ancak örgütlenmenin önündeki engeller Türk sendikacılığını giderek zayıflatmaktadır. Kamu kesiminin özelleştirilmelerle tüketildiği günümüz ortamında, sendikaların varolabilmeleri için özel sektörde kolaylıkla örgütlenbilmeleri şarttır. Ancak bu alanda atılan her adım, işten çıkarmaları beraberinde getirmektedir. Çalışma hayatının bu ve benzeri bir çok alanda demokratikleşmeye ihtiyacı vardır. 2821 sayılı Sendikalar Yasası ile 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt yasalarının değiştirilmesi yönündeki çalışmalar sürmektedir. TÜRK-İŞ, bu çalışmalarda aktif ağırlığını koymakta, yasaların ILO ve AB normları çerçevesinde, ama Türkiye şartları da göz önüne alınarak değiştirilmesini istemektedir. Yapılacak değişikliklerde Türkiye şartları gözötilmediği koşullarda, çalışma yaşamının bu alanda yepyeni sorunlara gebe olacağı bilinmelidir.

'Özelleştirmeler Kanayan Yaramız'

"Özelleştirmeler ise 20 yıldır kanayan yaramızdır. Özelleştirmelerle birlikte ülkemiz tüten bacalardan mahrum bırakılmış, özelleştirme gelirleri hiçbir yaraya merhem olmamış, ülkemiz daha da dışa bağımlı hale getirilmiştir. Türkiye'yi yönetenlerin, gözlerini, umut vesilesi saydıkları çeşitli rakamlardan, oranlardan uzaklaştırarak, Türkiye gerçeklerine çevirmesi ve başta enerji özelleştirmeleri olmak üzere Türkiye'yi bu hale getiren ekonomik politiklardan hızla uzaklaşması gerekmektedir. Yaşanan tüm sorunların panzehiri, neoliberal politikalar nedeniyle terk edilen sosyal devlet uygulamalarına yeniden dönüşür."

Yedi Şubede Genel Kurul, Bir Yeni Şube

TES-İŞ İzmir 2 Nolu ve Isparta Şubede olağanüstü, Kahramanmaraş, İstanbul 2, Sivas, Şanlıurfa ve Yatağan şubelerinde olağan genel kurullar yapıldı. Hüseyin İnal İzmir 2 Nolu Şube Başkanlığına, Mustafa Kaya Isparta Şube Başkanlığına, Ömer Lütfi Ergin Kahramanmaraş Şube Başkanlığına, Tevfik Güveri Sivas Şube Başkanlığına, Ramazan Düzme Şanlıurfa Şube Başkanlığına, Fatih Erçelik de Yatağan Şube Başkanlığına yeniden seçildi. Muhammed Samastı İstanbul 2 Nolu Şube'nin yeni Başkanı oldu. Afyonkarahisar Şubesi yeniden kuruldu. Bu şubenin başkanlığına Bekir Döner getirildi.

TES-İŞ'te şube genel kurulları sürüyor. Dört şubede daha genel kurul yapıldı. İzmir 2 Nolu ve Isparta Şubeleri olağanüstü genel kurula gitti. Hüseyin İnal İzmir 2 Nolu Şube Başkanlığına, Mustafa Kaya da Isparta Şube Başkanlığına tekrar seçildi. Muhammed Samastı İstanbul 2 Nolu Şube'nin yeni Başkanı oldu. Ömer Lütfi Ergin de Kahramanmaraş Şube Başkanlığına, Fatih Erçelik Yatağan Şube Başkanlığına yeniden seçildi. Bekir Döner, yeniden açılan Afyonkarahisar Şube'nin başkanı oldu.

Şube genel kurullarının tarihleri ve seçim sonuçları şöyle:

İzmir 2 Nolu Şube

İzmir 2 Nolu Şube Olağanüstü Genel Kurulu 23 Mayıs 2009 günü gerçekleştirildi. Yapılan seçim sonucunda Şube Yönetim Kurulu şöyle oluştu: Hüseyin İnal (Şube Başkanı), Faruk Elbil (Şube Sekreteri), Ali Dilişen (Şube Mali Sekreteri), Doğan Yurdakul (Şube Teşkilatlandırma Sekreteri), Ercüment Akman (Şube Eğitim Sekreteri).

Kahramanmaraş Şube

Kahramanmaraş Şube Olağan Genel Kurulu 11 Temmuz 2009 günü gerçekleştirildi. Yapılan seçimler sonucunda Şube Yönetim Kurulu şu isimlerden oluştu: Ömer Lütfi Ergin (Şube Başkanı), Kadir Özdemir (Şube Sekreteri), Abdullah Bozkurt (Şube Mali

Sekreteri), Ergün Esen (Şube Teşkilatlandırma Sekreteri), Hacı Mehmet Kavuk (Şube Eğitim Sekreteri).

İstanbul 2 Nolu Şube

İstanbul 2 Nolu Şube Olağan Genel Kurulu 19 Temmuz 2009 günü yapıldı. Yapılan seçimler sonucunda Şube Yönetim Kurulu şu şekilde oluştu: Muhammed Samastı (Şube Başkanı), Mustafa Güner (Şube Sekreteri), Yaşar Akarsu (Şube Mali Sekreteri), Hakan Eriş (Şube Teşkilatlandırma Sekreteri), Adem Aşıkkutlu (Şube Eğitim Sekreteri).

Isparta Şube

Isparta Şube Olağanüstü Genel Kurulu, 1 Ağustos 2009 günü gerçekleştirildi. Şube Yönetim Kurulu, şu isimlerden oluştu: Mustafa Kaya (Şube Başkanı), Yakup Yalçın (Şube Sekreteri), Yaşar Çankaya (Şube Mali Sekreteri), Kazım Çelik (Şube Teşkilatlandırma Sekreteri), Sabri Aydın (Şube Eğitim Sekreteri).

Sivas Şube

Sivas Şube Olağan Genel Kurulu 10 Ekim 2009 günü gerçekleştirildi. Şube Yönetim Kurulu şu isimlerden oluştu: Tevfik Güveri (Şube Başkanı), Ömer Yolcu (Şube Sekreteri), Ali Fiat (Şube Mali Sekreteri), Ali Keklik (Şube Teşkilatlandırma Sekreteri), Yalçın Koçak

(Şube Eğitim Sekreteri).

Şanlıurfa Şube

Şanlıurfa Şube Genel Kurulu 7 Kasım 2009'da gerçekleştirildi. Ramazan Düzme (Şube Başkanı), Yusuf Aksoy (Şube Sekreteri), İzzettin Yıldız (Şube Mali Sekreteri), Celal Dogma (Şube Teşkilatlandırma Sekreteri), Mahmut Dizci (Şube Eğitim Sekreteri).

Yatağan Şube

Yatağan Şube Olağan Genel Kurulu 22 Kasım 2009 günü gerçekleştirildi. Şube yönetimi, yapılan seçimlerle şu şekilde oluşturuldu: Fatih Erçelik (Şube Başkanı), Mustafa Koçak (Şube Sekreteri), İsmail Demir (Şube Mali Sekreteri), Kemal Özcan (Şube Teşkilatlandırma Sekreteri), Ali Kapiz (Şube Eğitim Sekreteri).

Afyonkarahisar Şube

TES-İŞ Sendikasının 22-24 Aralık 2006 tarihlerinde yapmış olduğu 8'inci Olağan Genel Kurulu'nda aldığı karar gereği, TES-İŞ Yönetim Kurulu 1 Eylül 2009 tarihinden itibaren Afyonkarahisar'da yeniden bir şubenin kurulmasına karar verdi. Afyonkarahisar Şubenin Yönetim Kurulu şu isimlerden oluştu: Bekir Döner (Şube Başkanı), Ahmet Karaşahin (Şube Sekreteri), Ali Sarı (Şube Mali Sekreteri), Erol Varol (Şube Teşkilatlandırma Sekreteri), Musa Ertürk (Şube Eğitim Sekreteri).

İZMİR 2 NOLU ŞUBE

Hüseyin İNAL
Şube Başkanı

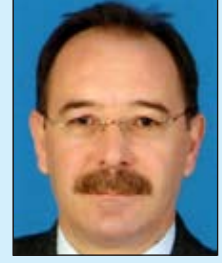
Faruk ELBİL
Şube Sekreteri

Ali DİLİŞEN
Şube Mali Sekreteri

Doğan YURDAKUL
Şube Teşk. Sekreteri

Ercüment AKAN
Şube Eğitim Sekreteri

KAHRAMANMARAŞ ŞUBE

Ö. Lütfi ERGİN
Şube Başkanı

Kadir ÖZDEMİR
Şube Sekreteri

Abdullah BOZKURT
Şube Mali Sekreteri

Ergün ESEN
Şube Teşk. Sekreteri

H. Mehmet KAVUK
Şube Eğitim Sekreteri

İSTANBUL 2 NOLU ŞUBE

Muhammed SAMASTI
Şube Başkanı

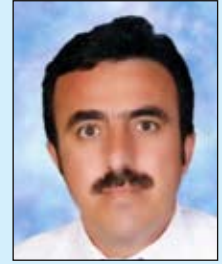
Mustafa GÜNER
Şube Sekreteri

Yaşar AKARSU
Şube Mali Sekreteri

Hakan ERİŞ
Şube Teşk. Sekreteri

Adem AŞIKKUTLU
Şube Eğitim Sekreteri

ISPARTA ŞUBE

Mustafa KAYA
Şube Başkanı

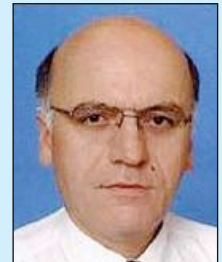
Yakup YALÇIN
Şube Sekreteri

Yaşar ÇANKAYA
Şube Mali Sekreteri

Kazım ÇELİK
Şube Teşk. Sekreteri

Sabri AYDIN
Şube Eğitim Sekreteri

SİVAS ŞUBE

Tefrik GÜVERİ
Şube Başkanı

Ömer YOLCU
Şube Sekreteri

Ali FİAT
Şube Mali Sekreteri

Ali KEKLİK
Şube Teşk. Sekreteri

Yalçın KOÇAK
Şube Eğitim Sekreteri

ŞANLIURFA ŞUBE

Ramazan DÜZME
Şube Başkanı

Yusuf AKSOY
Şube Sekreteri

İzzettin YILDIZ
Şube Mali Sekreteri

Celal DOĞMA
Şube Teşk. Sekreteri

Mahmut DİZCİ
Şube Eğitim Sekreteri

YATAĞAN ŞUBE

Fatih ERÇELİK
Şube Başkanı

Mustafa KOÇAK
Şube Sekreteri

İsmail DEMİR
Şube Mali Sekreteri

Kemal ÖZCAN
Şube Teşk. Sekreteri

Ali KAPIZ
Şube Eğitim Sekreteri

AFYONKARAHİSAR ŞUBE

Bekir DÖNER
Şube Başkanı

Ahmet KARAŞAHİN
Şube Sekreteri

Ali SARI
Şube Mali Sekreteri

Erol VAROL
Şube Teşk. Sekreteri

Musa ERTÜRK
Şube Eğitim Sekreteri

TES-İŞ'ten •

TES-İŞ BAŞKANLAR KURULU TOPLANDI

Kumlu: 'Enerji Özelleştirmelerinde Zaman Bizi Haklı Çıkardı'

TES-İŞ ve TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, iki yıl önce, elektrik dağıtım bölgelerinin özelleştirmesi için ileri sürülen gerekçelerden hiç birinin gerçekçi olmadığını, özelleştirmeler gerçekleştiğinde fiyatların ucuzlamayacağını, kayıp kaçak oranlarının azalmayacağını, yatırımların artmayacağını söyleyerek Hükümeti uyardıklarını, geçen zamanın kendilerini haklı çıkardığını bildirdi.

TES-İŞ Başkanlar Kurulu, 19 Ekim 2009 günü toplandı. Toplantıya TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu Üyeleri de katıldı. Genel Başkan Mustafa Kumlu, toplantının açış konuşmasında enerji sektörünün, çalışma hayatının ve yurdun temel sorunları hakkındaki görüşlerini açıkladı. Kumlu, iki yıl önce, elektrik dağıtım bölgelerinin özelleştirmesi için ileri sürülen gerekçelerden hiç birinin gerçekçi olmadığını söyleyerek Hükümeti uyardıklarını geçen zamanın kendilerini haklı çıkardığını bildirdi.

Genel Başkan Kumlu, konuşmasının

da özetle şu görüşlere yer verdi:

'Enerjide Özelleştirme İçin Uyardığımız'

"Enerjide özelleştirmelerin başlamasıyla birlikte enerji alanında sorunlarıyla birlikte gelen yeni bir dönem başlamıştır.

"25 yıldır gündemde olan elektrik dağıtım ve üretim tesislerinin özelleştirilmesine yönelik yeni adımların atıldığı dönemde; yani bundan yaklaşık 2 yıl kadar önce yaptığım açıklamalarda,

elektrik dağıtım bölgelerinin özelleştirmesi için ileri sürülen gerekçelerden hiç birinin gerçekçi olmadığını, özelleştirmeler gerçekleştiğinde fiyatların ucuzlamayacağını, kayıp kaçak oranlarının azalmayacağını, yatırımların artmayacağını söylemiştim. Üstelik bu uygulamaya girişenleri, 'elektrik özelleştirmesi başka bir şeye benzemez. Sistemin bütünlüğünü bozarsınız. Hukuk dışı bir şekilde, her şeyi parça parça özel sektöre devrederseniz, yatırımların devamlılığı ve denetimi gibi konularda da ciddi sorunlarla karşılaşacaksınız' diyerek uyardım. Peki bu iki yılda olan nedir?

"Başkent, Sakarya ve AYDEM elektrik dağıtım bölgelerinin özelleştirmesi gerçekleştirilmiştir, MERAM'da devir işlemlerinin tamamlanması beklenmektedir. Sendikamızın hukuki girişimleri sayesinde Aras dağıtım bölgesinin özelleştirilmesi işlemiyle ilgili olarak yürütmeyi durdurma kararı verilmiştir. 15 ilimizi içeren Çoruh, Osmangazi ve Yeşilirmak elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesine yönelik teklif mektupları toplanmaktadır, yarın ya da önümüzdeki hafta içerisinde buralarla ilgili ihaleler yapılacaktır. Amaç, elektrik dağıtımının özel şirketlere devredileceği il sayısını 45'e çıkarmaktır. 2010 yılından itibaren elektrik üretim tesislerinin ardına özelleştirilmesine yönelik çalışmalar da hızlandırılmaktadır.

"Hükümetin gündeminde IMF ve Dünya Bankası'yla uyumlu bir şekilde hazırlanan Orta Vadeli Program'ın finansmanını özelleştirme gelirlerinden sağlamaya yönelik çalışmalar vardır. Hükümet 2009-2012 yıllarında özelleştirme gelirlerinin 30 milyar TL olmasını hedeflemektedir ve bu konuda temel kaynak olarak elektrik dağıtım ve üretim özelleştirmeleri görülmektedir.

'Zaman Bizi Haklı Çıkardı'

"Son iki yılda yapılan özelleştirmelerin ardından yaşananlar uyarılarımızın haklılığının kanıtı olmuştur. Şöyle ki,

özelleştirme için doğan maliyet bazlı fiyatlandırma sistemi yüzünden son iki yılda elektriğe yüzde 70 oranında zam yapılmıştır. Özelleştirilen AYDEM'de kayıp kaçak oranlarının şişirilmesi sayesinde özel şirkete kaynak aktarmak istendiği ortaya çıkmıştır. Üstelik özelleştirme sonrası yapılacak yatırımların özel denetim şirketleri tarafından denetlenmesine yönelik düzenleme de hem denetimin mantığı hem de sistem güvenliği açısından doğuracağı sakıncalar dikkate alınarak Danıştay'ın bir kararı ile iptal edilmiştir.

'Tüten Bacalar Özelleştirme Adına Söndürüldü'

"Olumsuzluklar listesini daha da uzatmak mümkündür. Ve ne yazık ki zaman içinde benzer sıkıntıların yaşanması kaçınılmazdır. Diğer taraftan özelleşen işyerlerinde hızlı bir şekilde taşeronlaşma başlamıştır. Sendikamız toplu iş sözleşmesi düzeni içerisinde bu taşeron işçilerin şirket bünyesi içine alınması ve sendika üyesi yapılması girişimlerini sürdürmektedir.

"Türkiye'nin gündemine özelleştirmeler, IMF Dünya Bankası reçetelerinin bir gereği olarak girmiştir. Bu güne kadar onlarca kâr eden tesis yok pahasına elden çıkarılmış, memleketin tüten tüm bacaları özelleştirme adı altında söndürülmüştür.

'IMF-DP Politikaları Sürdürülemez'

"Yalnız geline nokta, enerjide yeni özelleştirmelere hazırlanan Hükümetin dikkate alması gereken bir husus vardır. İstanbul'da gerçekleştirilen IMF-Dünya Bankası yıllık toplantısında küresel paranın patronları, ülkemizde de yıllardan beri uygulanan IMF politikalarının özelleştirisini yapmıştır. Gelişmekte olan ülke halklarını, alabildiğine yoksullaştıran, varını yoğunu elinden alan bu politikaların, artık sürdürülemez olduğu kabul edilmiştir. Sayın Başbakan da o toplantıda yaptığı konuşmada, paranın patronlarını, 'başını iki elinin arasına alarak nerede yanlış

yaptıklarını düşünmeye' çağırmıştır.

'Özelleştirme Başlıbaşına Bir Hata'

"İşte biz söylüyoruz. Yıllardan beri söyledik, dinlemediler, ama yine söylüyoruz. Kimsenin başını iki elinin arasına alıp düşünmesine gerek yok... TÜRK-İŞ'in ve TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların yıllardır yayınladığı raporlar, yapılan açıklamalar nerede hata yapıldığını göstermektedir. Özelleştirmeler başlı başına bir hatadır. Türkiye'de özelleştirmelerin en önemli son ayağını enerjide özelleştirmeler oluşturmaktadır. Enerjide özelleştirmelerin hepsi henüz gerçekleşmemiştir. Paranın patronları, yıllardır dünyaya dikte ettikleri ekonomik politikalarla ilgili madem 'hata yaptık' demektedir, bu politikayı uygulayanların da artık özelleştiri yapma vakti gelmiştir. Türkiye bu özelleştiri yapmalı ve hiç olmazsa enerjide özelleştirmeleri durdurmalıdır.

'Acı Reçetelerin Sonuçları'

"Tabi uygulanan IMF reçeteleri sadece özelleştirmeleri kapsamamıştır. Bu reçetelerle ülkemiz bir işsizler ve yoksullar ülkesi haline gelmiştir. Sigorta ve sağlık hizmetleri budanmış, paralı hale getirilmiştir; esnekleştirme adı altında çalışma yaşamı kuralı dışılaştırılmış, istihdam giderek daha da güvencesiz hale getirilmiş, örgütlenmenin önüne konulan engellerle, sendikalaşma giderek zayıflatılmıştır. Çalışanlardan, emeklilerden esirgenenlerle, ülkemiz bir yoksullar ülkesi haline getirilmiş; kâğıt üzerindeki büyüme rakamlarıyla halk aldatılmaya çalışılmış; yatırıma dayanmayan ekonomik sistemle işsizlik sürekli artmış; kayıt dışı ekonomi ve taşeronlaşma giderek büyümüştür. Ülkemiz sonuçta, binlerce üniversite mezununun iş bulamadığı, çalışan fakirlerin çoğaldığı, tüten bacaların söndüğü mutsuzlar ve umutsuzlar ülkesi haline getirilmiştir.

'Bu Bir Kader Değil'

"İşte saydıklarım ve sayamadıklarım birliktedir IMF ve Dünya Bankası politikalarının faturası budur. Ve bu fa-

tura her zaman ve her dönemde emeği ile geçinenlere ödetilmiştir.

Ama bu yoksulluk üreten sistem, sonunda yoksulluğa sebep olanları da vurmuş, küresel ekonomik kriz, küresel parayı yönetenlere büyük bir ders vermiştir. Bu dersin özeti, yüksek kâr hırsıyla tek elde toplanan kaynakların, paylaşılmasıdır. Bu paylaşım, sosyal devlet uygulamalarıyla, emeğe hakkının verilmesi, işsizliği önlenmesiyle gerçekleşecektir.

"Türkiye'nin IMF'ye, Dünya Bankası'na ihtiyacı yoktur. Hiç bir zaman olmamıştır. Geline nokta ülkemiz, özelleştirmeler ve yatırım yapılmaması nedeniyle zayıflamıştır ama bu bir kader değildir. Türkiye kendi kaynaklarıyla bütünleşecek bir kalkınma stratejisiyle yaşadığı sorunları aşacak güçtedir. Artık kendi yolumuzda, kendi aklımızla, kendi emeğimiz ve sermayemizle yola devam etmemiz en akılcı yoldur.

'Çalışma Yaşamı İçin Ne Talep Ediyoruz'

"Değerli arkadaşlarım, Türkiye artık bütün gelişmiş ülkelerde temel alınan insan onuruna yakışır iş kavramını benimsemelidir. İşçilerin köleleştirilmesini beraberinde getirecek olan ve bu nedenle TÜRK-İŞ'in girişimleri sonucunda Cumhurbaşkanlığı makamınca yeniden görüşülmek üzere meclise geri gönderilen "kiralık işçilik" düzenlemesi, Türkiye'nin gündeminden tamamiyle çıkarılmalıdır. 2821 Sendikalar ve 2822 Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu, AB, ILO normları ve Türkiye koşulları dikkate alınarak değiştirilmelidir. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası yasasının bir yıllık uygulamaları göstermiştir ki, yasa, sistemin sorunlarına çözüm getirmemiş, sigortalıları daha da mağdur etmiştir. Yasa tekrar ele alınmalı, tarafların yaklaşımları da dikkate alınarak yeniden düzenlenmelidir. Ve tabi en önemli konu başlıklarımızdan biri, İşsizlik Sigortası Fonu'dur. Bu fon işçilerindir. Fon, amacı dışında kullanılmamalı, alınan paralar Fon'a faiziyle iade edilmelidir.

TÜRK-İŞ'ten

'Türkşeker Özelleştirilmesi Durdurulsun' ■

TÜRK-İŞ'ten Milletvekillerine Mektup ■

'Kıdem Tazminatına Dokunulmasını Genel Grev
Nedeni Sayacağız' ■

Kumlu: 'Emekli Aylıkları Arasındaki Farklılıklar
Giderilmeli' ■

Kumlu: 'Kardeşliğin Kalıcı Olacağı Günler Uzak Değil' ■

Kumlu: 'Sendikacılığın Kan Kaybetmesi Bir Demokrasi
Zaafı' ■

Kumlu: 'Emek İnsan Haysiyetinin İstismarıyla
Kullanılabilecek Bir Meta Değildir' ■

'Neoliberalizmin Maskesi Düşmüştür' ■

'Türkşeker Özelleştirilmesi Durdurulsun'

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Türkşeker özelleştirilmesinin durdurulması gerektiğini bildirerek bu kurumun 2008 yılında 3,2 milyon TL kâr getirdiğini hatırlattı. Kumlu, “altın yumurtlayan bir tavuğu daha kesmek, memleketimizin daha da fakirleşmesini beraberinde getirecektir” dedi.

Genel Başkan Mustafa Kumlu Şeker-İş Sendikası'nın 19 Kasım 2009 günü TÜRK-İŞ Genel Merkezi'nde düzenlediği basın toplantısında yaptığı konuşmada "Hükümet, Türkşeker özelleştirmesini durdurmalıdır" dedi.

Kumlu, yaptığı konuşmada şunları söyledi:

'Özelleştirmenin Bilançosu'

“Türkiye, yıllardan beri özelleştirme kısıncacı altında bulunmaktadır. 1985-2009 yılları arasında 199 kuruluş özelleştirilmiş, bunlardan 125’i kapatılmıştır. En yoğun özelleştirme ise, AK Parti

Hükümeti döneminde yapılmıştır. Özelleştirilen kurumların önce ve sonraki işçi sayıları incelendiğinde, 22 bin 424 işçi işten çıkarılmıştır. 4-c kapsamında çalışan işçi sayısı ise, 18 bin 791'dir. 4-c kapsamında çalıştırılanlar sendika üyesi olmadığı gibi, tazminat hakları da bulunmamaktadır. Özelleştirme mağduru olarak tanımlanan işçiler, yılın 10 ayı ile sınırlı bir süre ve düşük ücretle güvensiz bir şekilde çalıştırılmaktadır.

“IMF ve Dünya Bankası direktifleri doğrultusunda yapılan bu özelleştirmelemlerle, Türkiye’nin tarihi boyunca kanıyla, canıyla vrettiği tesisler yok pahasına

elden çıkarılmış, özelleştirmeler getirdiği işsizleştirme ile birlikte toplumsal yaraların derinleşmesine yol açmış, elde edilen özelleştirme gelirleri ise, hiçbir yaraya merhem olamamıştır.

'IMF Direktifiyle Yapılıyor'

“Biliyorsunuz, Ekim ayı, İstanbul’da yapılan IMF-Dünya Bankası yıllık toplantısı nedeniyle, Türkiye’de sürdürülen IMF-Dünya Bankası politikalarının Hükümet de dahil tüm kesimlerce yeniden değerlendirildiği bir ay olmuştur. Bizzat kurum yetkililerinin yıllardan beri sürdürdüğü politikalar nedeniyle

özeleştirilmediği; Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın da, yetkilileri 'başını iki elinin arasına alarak nerede yanlış yaptıklarını düşünmeye' çağırdığı ve 'yoksulların sesini dinleyin' diye seslendiği bu toplantılardan önemli mesajlar çıkmıştır. Gelişmekte olan ülke halklarını, alabildiğine yoksullaştıran, sosyal devlet anlayışından mahrum kılan bu politikaların, artık sürdürülemez olduğu bu toplantılarda kabul edilmiştir.

"Bildığınız gibi bu politikaların başında özelleştirmeler gelmektedir. IMF direktiflerinin ilk elden mağduriyetini yaşayan kesimlerin temsilcisi olarak TÜRK-İŞ, geline nokta, sürdürülen ekonomik politikalarda değişiklik yapılmasını beklemektedir. Türkiye'de özelleştirmeler IMF-Dünya Bankası direktifleriyle yapılmıştır. Madem ki bu politikaların yanlışlığı itiraf edilmiştir, Türkiye artık bu yanlış sürdürmemelidir.

'Hiç Ders Alınmadı'

"Özelleştirmelerin açtığı yaralar hâlâ kanarken hiç ders alınmamışçasına gündemde Türkiye Şeker Fabrika-

ları'nın özelleştirilmesi bulunmaktadır. Nitekim bugün (19 Kasım 2009) Portföy C'yi oluşturan Türkşeker'e ait Çarşamba, Çorum, Kastamonu, Kırşehir, Turhal ve Yozgat Fabrikalarının ihalesi için son başvuru tarihidir.

"Türkşeker'e ait Türkiye'nin batısından doğusuna kadar 25 adet şeker fabrikası bulunmaktadır. Kâr ve zarar eden fabrikaların birbirini dengelediği Türkşeker'de, toplamda kamuya ait olan şeker fabrikaları her yıl kâr etmektedir. Bu kapsamda Türkşeker 2008 yılında 3,2 milyon TL kâr elde etmiştir. Altın yumurtlayan bir tavuğu daha kesmek, memleketimizin daha da fakirleşmesini beraberinde getirecektir.

'Ne Olacağı Geçmiş Örneklerden Belli'

"Şeker fabrikalarının özelleştirilmesi durumunda ne olacağı geçmişte yaşanan örneklerden bilinmektedir. Bu fabrikaların büyük bir bölümü kapatılacaktır ve ülkemizin en köklü kurumlarından biri daha tarih olacaktır. Tabi işin en önemli boyutlarından biri, bu fabrikaların kapanması ile birlikte

Türkiye'nin şeker ve şekerin yan ürünleri bakımından da dışa bağımlı bir ülke haline gelecek olmasıdır. Türkiye'yi kendi kaynaklarından mahrum bırakıp, kat kat pahalıya şeker ithal eder duruma getirmek, bu hükümet açısından övünülecek bir durum olmayacaktır.

"Söz konusu özelleştirme işsizliği de neden olacaktır. İşsizliğin yüzde 20'lere ulaştığı ülkemizde, yeni mağdurlar yaratmak son derece sakıncalıdır.

"Şeker-İş sendikamız, ülkesine ve temsil ettiği üyelerine karşı duyduğu sorumluluk gereği, bu özelleştirmelerin durdurulmasını istemektedir. Bizlere teslim ettikleri 400 bin imzayı, başta Başbakanlık olmak üzere ilgili tüm kurumlara göndereceğiz. Bilinmelidir ki Şeker-İş sendikamızın verdiği mücadele TÜRK-İŞ'in mücadelesidir.

"Hükümet, Türkşeker özelleştirmesini durdurmalıdır.

"Bu, ülkemiz için bir ihtiyaç, bu tesislerde çalışan insanlarımız ve aileleri için de bir zarurettir."

TÜRK-İŞ'ten

TÜRK-İŞ'ten Milletvekillere Mektup

TÜRK-İŞ, milletvekillere vergi dilimi ile ilgili olarak gönderdiği mektupta vergi dilimlerinin dar tutulması nedeniyle işçi ücretlerindeki net kayıpların artarak devam ettiğini bildirdi. Mektupta, işçi ücretleri için tek ve yüzde 15 vergi oranının belirlenmesi gerektiği belirtilerek, işçilerin kayıplarının 300 TL'ye kadar çıktığı ifade edildi.

duğu vurgulandı. İşverenlerin bir yıl kazanıp sonraki yılda vergi ödediğini, işçilerin ise her ay vergi ödediği kaydedilen mektupta, şöyle denildi:

“Vergi dilimlerinin dar tutulması ve vergi oranlarının yüksek belirlenmesi sonucu, işçilerin yılın başında almakta oldukları net ücretleri dönemsel olarak azalmakta, Temmuz ayında ortalama yüzde 6 düşmekte ve yıl sonunda ücret gruplarına göre kayıpları ayda 300 TL'ye kadar varmaktadır. 2003 öncesi dönemlerde ücretlerdeki yüksek oranlı zam artışları, verginin kayıp yaratıcı etkisinin bugün olduğu gibi hissedilmesini önlerken, 2003 yılından itibaren ücret zamlarının düşük gerçekleşmesi (yüzde 3-5) verginin olumsuz etkisinin daha net görülmeye başlanmasına neden olmuştur. 2006 yılında vergi oranları değiştirilmiştir. İşverenlerin ödediği birinci dilim vergi oranı yüzde 20'den yüzde 15'e indirilmiştir. İşçilere yönelik bir iyileştirme yapılmadığı gibi, yüzde 25'lik vergi oranı yüzde 27'ye yükseltilmiş, vergi oranlarındaki bu artış işçinin yıl içerisinde net ücretinde azalmaya neden olmuştur. Her vergi oranı için düzenlenen vergi dilimleri dar tutulduğu için işçi ücretlerindeki net kayıplar artarak devam etmiştir. Ücretliler arasında bu olumsuzluğu sadece işçiler yaşamaktadır. Memurların vergi oranı fiilen yüzde 15'i geçmemektedir.”

TÜRK-İŞ, milletvekillere vergi dilimi ile ilgili mektup gönderdi. Mektupta, vergi dilimlerinin dar tutulması nedeniyle işçi ücretlerindeki net kayıpların artarak devam ettiği, işçi ücretleri için tek ve yüzde 15 vergi oranının belirlenmesi gerektiği belirtilerek, “Bu yanlış düzeltmek elinizdedir” denildi.

TÜRK-İŞ, milletvekillere gönderdiği mektupta, “İktisat öğretisi, ücretlileri, ‘Sabit Gelirli’ olarak tanımlar. Uygulanan yanlış vergi politikaları ücretlileri, ‘Azalan Gelirli’ haline getirmiştir. Bu yanlış düzeltmek elinizdedir. İşverenlerin istediği hukuki ve mali düzenlemeler yedi yıldır yapılmış, yaşadığımız kriz içerisinde de işverenlere

kolaylıklar, muafiyetler, teşvikler getirilmeye devam edilmiştir. Bu düzenlemelerin dolaylı etkisinin işçilere yansıtacağı düşünülmüş ancak bu böyle olmamıştır. İşsizlik azaltılamamış, istihdam artırılmamıştır. İşçiler ve işçi emeklileri yaşam güçlüğü, işsizler ise umutsuzluk içindedir” denildi.

Kayıplar 300 TL'ye Kadar Çıkıyor

İşçilerin yaşam güçlüğüne temel nedenlerinden birisinin de vergi uygulamalarındaki adaletsizlik olduğuna dikkat çekilen mektupta, doğrudan ve dolaylı vergilerin en büyük ödeyicisi olan işçilerin, işverenler ile aynı oranlarda vergilendirmenin haksızlık ol-

Vergi yükünün işçiler ve memurlar arasında eşitlenmesi gerektiğinin altı çizilen mektupta, işçi ücretleri için tek ve yüzde 15 vergi oranı belirlenmesi gerektiği ifade edildi.

'Kıdem Tazminatına Dokunulmasını Genel Grev Nedeni Sayacağız'

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, işverenlerin kıdem tazminatlarının 30 günden 15 güne indirilmesi konusunda görüş bildirdiklerini, kıdem tazminatına dokunulması halinde TÜRK-İŞ Genel Kurulu'nun, bunun genel grev sebebi sayılacağı yönünde bir karar aldığını hatırlattı. Kumlu, kıdem tazminatının ekonomik değerlerin ötesinde sosyal boyutu olan bir müessese olduğunu vurguladı.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, kıdem tazminatının işçinin kazanılmış en önemli haklarından biri olduğunu söyleyerek, kıdem tazminatına dokunulması halinde TÜRK-İŞ Genel Kurulu'nun, bunun genel grev sebebi sayılacağı yönünde bir karar aldığını hatırlattı.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu Banka ve Sigorta İşçileri Sen-

dikası (BASS) İşyeri Temsilcileri Eğitim Semineri Toplantısı'nın açış konuşmasını yaptı. Ankara'da düzenlenen toplantıda yaptığı konuşmasında Kumlu, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası, kıdem tazminatı, "kiralık işçilik" ve özel-
leştirilmeler konularına değindi.

Kumlu konuşmasında, çözüm bekleyen meselelerin başında Sendikalar Yasası, Toplu İş Sözleşmesi, grev ve lo-

kavt yasası olduğunu söyleyerek, "Örgütlenmenin önündeki engeller, sendikalarımızda ciddi kayıplarına neden oldu. Teşkilatımız, bu engellerin bir an önce kaldırılmasını istiyor. her zaman söylüyorum, biz bu yasaların Avrupa Birliği ve Uluslararası Çalışma Örgütü normalarına göre değiştirilmesini istiyoruz, ama Türkiye koşulları dikkate alınmazsa, varolan problemlere yeni problemler eklenmesi kaçınılmaz ola-

caktır" dedi.

'Kıdem Tazminatı İşçi Ailesini de İlgilendiren Bir Müessesedir'

Mustafa Kumlu, kıdem tazminatının ekonomik değerlerin ötesinde sosyal boyutu olan bir müessese olduğunu vurguladı. Kumlu, "İşveren kesimi, kıdem tazminatının işveren için bir yük olduğu iddiası ile yıllardan beri bu konu üzerinde fikir üretmektedir. Gazetelerin yazdığına göre işverenlerin hepsi bir araya gelmiş ve kıdem tazminatlarının 30 günden 15 güne indirilmesi konusunda görüş bildirmişlerdir. TÜRK-İŞ kıdem tazminatının işçinin kazanılmış en önemli haklarından biri olduğunu düşünmektedir. TÜRK-İŞ Genel Kurulu kıdem tazminatına dokunulması halinde bunun genel grev sebebi sayılacağı yönünde karar almıştır. TÜRK-İŞ, kıdem tazminatlarının tartışma konusu yapıldığı hiçbir platformda yer almamıştır. Bundan böyle de yer almayacaktır" diye konuştu.

'Emek, İstismar Edilecek Bir Meta Değildir'

Kumlu, özel istihdam bürolarına işçi kiralama yetkisi veren düzenlemeye de karşı çıktıklarını belirterek, emeğin insanın kendisini ifade eden en temel unsur olduğunu söyledi. Kumlu, bu düzenlemenin çalışma ortamında kaos artıracığını vurguladı. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası yasaının muhalefetlerine rağmen yasalaştığını da ifade eden Kumlu sözlerine şöyle devam etti:

"Sosyal sigorta ve sağlık haklarını geriye götüren, sağlık hizmetlerini paralı hale getiren bu yasa uygulamada birçok problemi beraberinde getirmiştir. Bu yasa Türkiye'deki diğer bir çok uygulama gibi, IMF ve Dünya Bankası, direktifleri doğrultusunda çıkarılan bir yasadır. IMF ve Dünya Bankası, yaşanan krizin de etkisiyle, uyguladığı politikaların özelleştirisini yapmıştır. Öyleyse, bu yasanın varlığının da bir gereği kalmamıştır. Hükümetin de bir özelleştirme

ri yaparak bu yasaı yeniden ele alması gerekmektedir."

Kumlu, Türkiye'nin uluslararası para kuruluşlarıyla kurduğu ilişkinin, dışa bağımlı ve istihdam yaratmayan büyümeye neden olduğunu öne sürerek, çalışanların her an işlerini kaybetme tehdidi altında olduğunu söyledi.

Özelleştirmelerle birlikte ülkenin fabrikalardan mahrum bırakıldığını vurgulayan Kumlu sözlerini şöyle bitirdi:

"Türkiye'yi yönetenlerin, gözlerini, umut vesilesi saydıkları çeşitli rakamlardan, oranlardan uzaklaştırarak, Türkiye gerçeklerine çevirmesi ve özelleştirmeler de dahil Türkiye'yi bu hale getiren ekonomik politikalardan hızla uzaklaşması gerekmektedir. Yaşanan tüm sorunların panzehiri, neoliberal politikalar nedeniyle terk edilen sosyal devlet uygulamalarına yeniden dönüşür."

Kumlu: 'Emekli Aylıkları Arasındaki Farklılıklar Giderilmeli'

TES-İŞ ve TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, işçi emeklilerinin hiç hak etmedikleri bir yaşam mücadelesinin içinde olduklarını belirterek "maalesef emekli, dul ve yetimlerin aylıkları açlık sınırının altındadır" dedi. Kumlu, TÜRK-İŞ topluluğu olarak emeklileri her zaman baş tacı ettiklerini vurguladı.

Türkiye İşçi Emeklileri Derneği Genel Kurulu 23 Ekim 2009 günü TES-İŞ Genel Merkezinde yapıldı. Genel Kurulun açış konuşmasını TES-İŞ ve TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu yaptı. Kumlu, "sahip olduğumuz tüm değerlerde imzası olan emeklilerimiz, bugün hiç de hak etmedikleri bir yaşam mücadelesinin içinde, var güçleri ile ayakta kalmaya çabalamaktadır. Maalesef, 5 bin 200 emekli dul ve yetiminin aylıkları, TÜRK-İŞ tarafından belirlenen açlık sınırının altında kalmaktadır" dedi.

Kumlu, konuşmasında özetle şu görüşlere yer verdi:

"Sözlerime, büyük önder Atatürk'ün veciz bir sözünü hatırlatarak başlamak istiyorum. Atatürk demiştir ki, 'Bir milletin yaşlı vatandaşlarına ve emeklilerine karşı tutumu, o milletin yaşama kudretinin en önemli göstergesidir. Mazide mukteditken bütün gücüyle çalışmış olan bu insanlara karşı minnet hissi duymayan bir milletin istikbale güvenle bakmaya hakkı yoktur.'

'Emeklilerimizin Hakları Ödenemez'

"Gerçekten de bu ülkenin imarında, Cumhuriyetin temel niteliklerinin korunmasında ve geliştirilmesinde çok büyük katkılar sağlamış olan işçi emeklilerimizin hakları ödenemez. Çocuklarımızın eğitim gördükleri okullarda; Türkiye'yi baştan başa dolaşan demiryolu, kara yolu ağlarında; şifa dağıtan hastanelerde, sokaklarda, caddelerde, kaldırımlarda, dünün gençleri olan ve ilerlemiş yaşlarında bugün birazcık huzur arayan emeklilerimizin alın teri, göz

nuru vardır. Ne yazık ki bütün güzelliklerde, sahip olduğumuz tüm değerlerde imzası olan emeklilerimiz, bugün hiç de hak etmedikleri bir yaşam mücadelesinin içinde, var güçleri ile ayakta kalmaya çabalamaktadır. Maalesef, 5 bin 200 emekli dul ve yetiminin aylıkları, TÜRK-İŞ tarafından belirlenen açlık sınırının altında kalmaktadır.

'Yeni Bir Umut Doğdu'

"Ekonomik ve sosyal konumlarıyla üye olmaya çalıştığımız Avrupa Birliği ülkelerindeki emeklilerin yaşam standartlarının çok çok uzağında kalandan

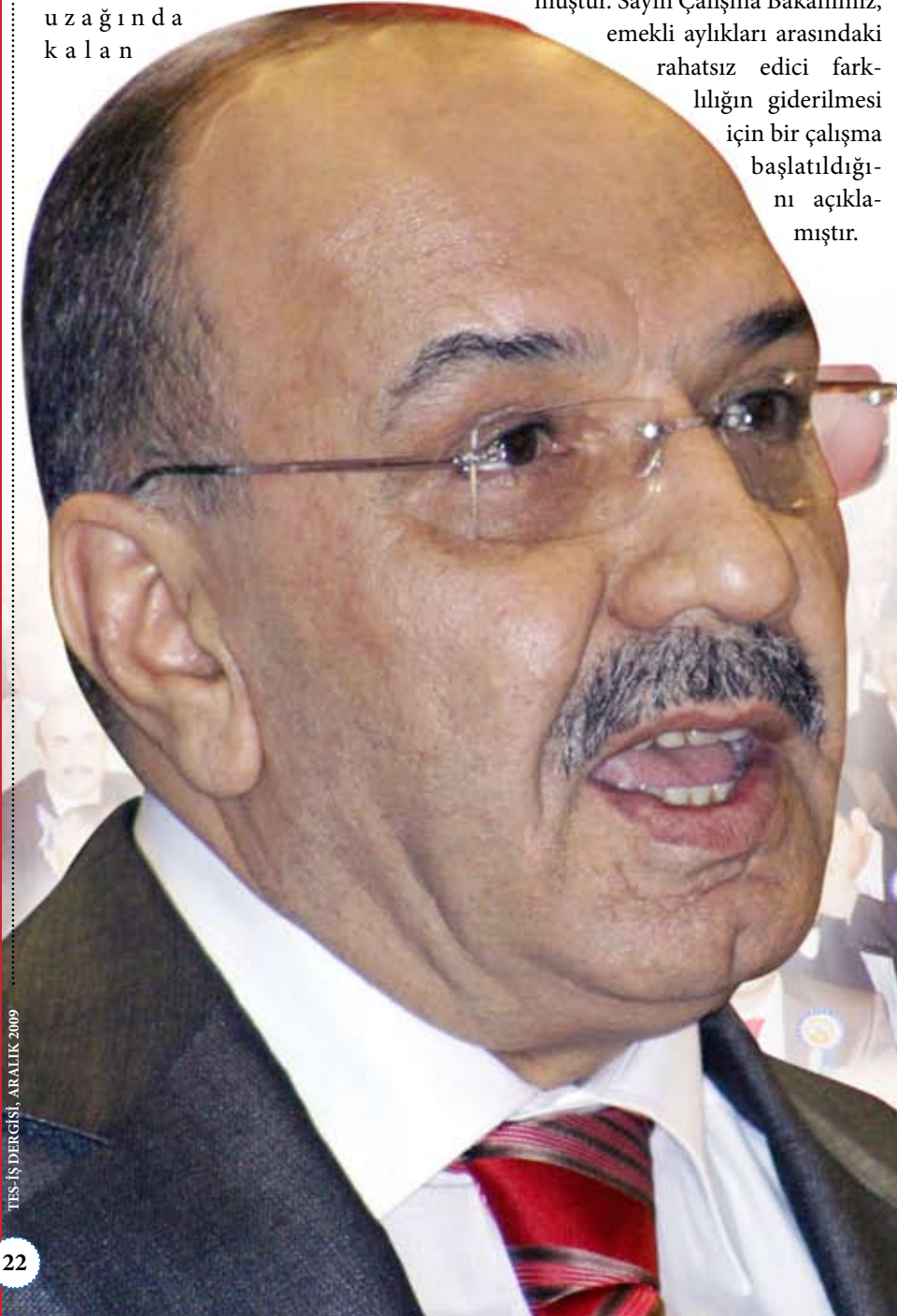
emeklilerimiz, adeta bir kurtarıcı beklemektedir. Emeklilerimizin en büyük sorunu yaklaşık 17 yıldır Meclis'in tozlu raflarında beklemekte olan intibak yasasının çıkmamış olmasıdır. Geçmişte Emekli Sandığı'ndan aylık alan memur emeklilerinin intibakları yapılmış ve bu hakları teslim edilmiştir. Ama sayıca onlardan çok daha fazla olduğu için işçi emeklilerinin intibakları hep bütçeye ek bir yük getireceği korkusuyla bu güne kadar yapılmamıştır. Birçok siyasi parti seçim öncesi bu konuyu vaat olarak emeklilerimize sunmuş, ancak ne yazık ki iktidar olduktan sonra bu sözler unutulmuştur. Ama şimdi bir umut doğmuştur. Sayın Çalışma Bakanımız, emekli aylıkları arasındaki rahatsız edici farklığın giderilmesi için bir çalışma başlatıldığını açıklamıştır.

"Sayın Bakanım, sizin yaptığınız bu açıklamayı bu güne kadar hiç bir çalışma bakanı yapmamıştır. Hiçbir hükümetin gündeminde bu güne kadar emekli intibakları olmamıştır. Ve bu nedenle de bu açıklama, binlerce işçi emeklisi, dul ve yetimin bütün dikkatini Çalışma Bakanımıza çevirmesine neden olmuş ve her biri umutlu bir beklenti içine girmiştir. Dileğimiz bu beklentinin en kısa sürede sevince dönüşebilmesidir. İnanınız Sayın Bakanım, bir iktidarın yapacağı en hayırlı işlerden biri, emeklilerin mağduriyetini gidermek olacaktır.

Emeklilerin Bitmeyen Sorunları

"Emeklilerimizin kamuoyuna da malolan ikinci büyük sorunu 2000 yılından bu yana ödenmemiş olan TÜFE farkı alacaklarıdır. Söz konusu tarihten bu yana yaklaşık 500 bin hak sahibi emekli vefat etmesine rağmen, hâlâ bu farklar ödenmemiştir. Emekli sabırla beklemiş, yargıda kararlar hep lehine çıkmış, ama bir türlü sonuca ulaşamamıştır.

"Emeklilerimizin yaşadığı bir başka sorun da sağlıkta katkı payı uygulamasının getirilmesidir. Geçmişte işçilikleri döneminde sağlık primlerini düzenli olarak ödemiş ve emeklilikte rahat et-

mek düşüncesiyle geleceğe umutlarını çevirmiş emeklilerimizin, bu gün tekrar sağlıkta katkı payı ödemek zorunda kalmaları kabul edilebilir bir durum değildir.

“Bütün bu sorunları ve daha fazlasını her fırsatta dile getiren sayın Genel Başkanımız Kazım Ergün’ün, söz konusu sorunların çözümü yönünde gösterdiği samimi gayretleri tüm kamuoyu gibi bizler de dikkatle izlemekteyiz. Ancak Sayın Genel Başkan’ın bu mücadelesini sürdürürken yaşadığı sıkıntıların aşılabilmesi için tıpkı çağdaş batı ülkelerinde olduğu gibi ve esasen ülkemizce de kabul edilmiş uluslararası sözleşmelerde yer aldığı gibi ülkemiz emeklilerinin de sendika hakkına kavuşması en içten dileğimizdir. Aynı şekilde bu sorunları dile getirebilecekleri en uygun ortam olarak gördüğümüz Ekonomik ve Sosyal Konsey’de temsil haklarının olması gerektiği de açıktır.

“Diğer taraftan emeklilerimizin yaşam alanlarında da bazı sorunlarla karşılaştığını üzülerek hepimiz görmekteyiz. Çarşıda pazarda, otobüste, trende hak ettikleri saygıyı ve ilgiyi göremekten yakındıklarına şahit olmaktadır. Biliyoruz ki insanlar yaşlandıkça

hassasiyetleri artar. Ve hassasiyetlerin başında da saygı ve ilgi görmek gelir. Başta Milli Eğitim Bakanlığımız olmak üzere yerel yönetimlerimize bu konuda önemli görevler düşmektedir.

“Yeni nesillerin yetişmesinde en önemli misyonu üstlenen Milli Eğitim Bakanlığımız tüm dünyada olduğu gibi yaşlıları anlamayı ve onlara saygı göstermeyi öngören projeler geliştirerek bunu ulusal eğitim programına katmalıdır. Yine aynı şekilde yerel yönetimler de oluşturacakları kent konseylerinde, yaşlılara hak ettikleri özeni göstererek gündelik yaşam alanlarının onlara uy-

gun hale getirilmesi için projeler geliştirmektedir.

‘Başımızın Tacisiniz’

“Yaşanan ekonomik krizlerin yoğun baskısını evinde mutfağında en ağır biçimde hisseden emeklilerimizin sorunları ne yazık ki saymakla bitmez. Ancak, dünün işçileri bugünün huzur arayan emeklileri olan siz değerli büyüklerimizi, TÜRK-İŞ topluluğu olarak baş tacı ettiğimizi bilmenizi istiyorum. Ve diyorum ki, her zaman ve her koşulda yanınızdayız, sizinle her türlü mücadeleye hazırız.”

TÜRK METAL TEMSİLCİLER MECLİSİ VE SELÜLOZ-İŞ GENEL KURULLARINDA KONUŞAN GENEL BAŞKAN KURLU:

'Kardeşliğin Kalıcı Olacağı Günler Uzak Değil'

Genel Başkan Kumlu, TÜRK-İŞ'in, 21'inci yüzyılın 'ayrışmalar' değil, 'birleşmeler yılı' olduğuna inandığını vurgulayarak "ülkemizde barış ve kardeşliğin kalıcı bir şekilde yaşanacağı günlerin uzak olmadığına inanıyoruz" dedi. Kumlu "TÜRK-İŞ'in diğer konfederasyonlardan farklı olarak her türlü siyasi eğilimi içinde barındıran hareketli, renkli bir tabanı olduğunu hatırlatarak "Bu TÜRK-İŞ'in zenginliğidir" diye konuştu

tifa ederken, bazı belediyelerimizde de istifa gerekçesini 'TÜRK-İŞ'in açılıma gereğinden fazla destek vermesi' oluşturmuştur. Aslında bu konuda yaptığımız tek bir açıklama vardır ve bu tek açıklamaya ülkemizin farklı kentlerinden yapılan iki farklı yorum durumu bu hale getirmiştir.

'Çözüm, Demokrasinin Sınırlarının Genişletilmesi'

"Yeri gelmişken bu konudaki görüşlerimizi tekrarlamak istiyorum.

"TÜRK-İŞ, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşanan sorunlarla ilgili olarak 1993 yılında bir rapor yayınlamıştır. TÜRK-İŞ'in o dönemde tespit ettiği sorunlar ve çözüm önerileri, günümüzle örtüşmektedir. Hiç şüphesiz, sorunun çözümünün temelinde demokrasinin sınırlarının genişletilmesi yer almaktadır. Demokrasi, sorun çözme yöntemi olarak işlerlik kazandığı zaman sorunların birikmesine, krize dönüşmesine izin vermeyecektir. Bireysel hak ve özgürlüklerin toplumsal hak ve özgürlüklerle desteklendiği bir anlayışta demokrasi gerçek fonksiyonlarını üretebilecektir. Tüm bu tartışmalar sürecinde ülkemizin bütünlüğü ve milli mücadele ile çizilmiş sınırlarımızın ve bağımsızlığımızın asla tartışma konusu yapılmaması şarttır. TÜRK-İŞ, 21'inci yüzyılın 'ayrışmalar' değil, 'birleşmeler yılı' olduğuna inanmakta, ülkemizde barış ve kardeşliğin kalıcı bir şekilde yerleşeceği ve yaşanacağı günlerin uzak olmadığına inanmaktadır."

Türk Metal Sendikası Genişletilmiş Temsilciler Meclisi toplantısı 13 Ekim 2009 günü Didim'de, Selüloz-İş Sendikası 17'nci Olağan Genel Kurulu 17 Ekim 2009 günü Kocaeli'nde gerçekleştirildi. Toplantıların açış konuşmasını TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu yaptı. Kumlu, konuşmasında, TÜRK-İŞ'in, 21'inci yüzyılın 'ayrışmalar' değil, 'birleşmeler yılı' olduğuna inandığını vurgulayarak "ülkemizde barış ve kardeşliğin kalıcı bir şekilde yerleşeceği ve yaşanacağı günlerin uzak olmadığına inanıyoruz" dedi.

'Renkli Bir Tabanımız Var'

Kumlu, konuşmasında özetle şu görüşlere yer verdi:

"TÜRK-İŞ'in diğer konfederasyonlardan farklı olarak her türlü siyasi eğilimi içinde barındıran hareketli, renkli bir tabanı vardır. Bu TÜRK-İŞ'in zenginliğidir. Bizlere düşen de bu zenginliğin farkına varıp, kıymetini bilip, birbirimize saygı ve sevgi duyarak, ama mutlaka omuz omuza vererek, birlikte bu zorlu yolu yürümektir.

"Tabii bu renklilik sıklıkla güncel konulara yansımaktadır. Mesela şu sıralar çokça konuşulan 'Kürt açılımı' ya da 'demokratik açılım' meselesine yaklaşımımız özellikle bazı belediyelerde, belediye başkanlarının da etkisiyle sıkıntılara neden olmuştur. Örneğin Doğu ve Güneydoğu'daki kimi belediyelerde, işçiler TÜRK-İŞ'in Kürt açılımına yeterli kadar destek vermediği gerekçesiyle is-

**11. ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE
ENDÜSTRİYEL İLİŞKİLER KONGRESİ
YAPILDI**

**Kumlu:
'Sendikacılığın Kan
Kaybetmesi Bir
Demokrasi Zaafı'**

11. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresinde konuşan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer, bilim insanlarının otoriteye boyun eğmekle değil, topluma doğru bildiklerini söylemekle mükellef olduğunu belirtti. TÜRK-İŞ Başkanı Mustafa Kumlu, demokrasilerde hükümetlere düşen görevin, sendikaların sesine kulak vermek, eylemlerine tahammül göstermek ve taleplerini can kulağı ile dinlemek olduğunu belirterek "Dünyanın gelişmiş tüm ülkelerinde sendikalar demokrasinin temel taşı kabul edilirken, ülkemizde sendikacılığın giderek kan kaybetmesi demokrasimiz açısından da bir zaaftır" dedi.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Kumlu, Marmara Üniversitesi ile TÜRK-İŞ'in birlikte düzenlediği 11. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi 9-11 Ekim 2009 günlerinde Antalya'da toplandı. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer, kongrede yaptığı konuşmada "Bilim dünyası ve özellikle de bilim adamı otoriteye boyun eğmekle, otoritenin dediğini yapmakla değil, topluma doğru bildiği şeyleri söylemekle mükelleftir" dedi. TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Türkiye'de sendikacılığın kan kaybetmesinin demokrasi açısından da bir zaaf olduğunu söyledi.

Bakandan Bilim İnsanlarına:

'Yolumuzu Aydınlatın'

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer, 11. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi'nin açılışında yaptığı konuşmada bilim adamları ve devlet ilişkisi konusuna değindi. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda genellikle üniversitelerle siyaset kurumunun birbirlerine mesafeli durduğunu belirten Bakan Dinçer, "Normal şartlarda üniversiteler düşünce evidir, bilgi üretirler. Bilgi toplarlar, analiz ederler, bilgiyi yorumlarlar, bilgiyi eleştirirler, bilgiyi zenginleştirirler ve toplumla paylaşırlar. Bütün bunları yaparken üniversiteleri bağlayan tek şey, düşüncelerinin özgür olması, serbestçe üretip, serbestçe paylaşacakları bir zeminin onlara sağlanmasıdır. Eğer bu fırsat kendilerine verilmiyorsa, otoritenin bir uzantısı gibi görülmek isteniyor, siyasi tartışmaların ve ayrışmaların merkezinde tutuluyorlarsa ortada bir yanlışlık var demektir" diye konuştu. Sözlerini "Bilim dünyasının bilgi üretme, analiz etme, zenginleştirme ve toplumla paylaşma fırsatlarını artırmalı ve geliştirmeliyiz" diye sürdüren Dinçer, "Şimdiye kadar otoriteye boyun eğen üniversiteler ve bilim adamları otoriteye yakın durarak veya durmayarak tavır belirliyorlardı. Bizim onlardan ricamız şu; bize yakın durarak veya durmayarak değil, sadece doğruyu söyleyerek, sadece hakkın ve gerçek bilginin ortaya konulduğu tavırlarla bizimle ilişki kurun. Bize doğruyu söyleyin. Bizim yapacağımız çalışmalarda yol gösterecek bilgiler üretin ve yolumuzu aydınlatın. Bizim sizlerden tek beklentimiz budur." şeklinde konuştu.

'Sivil Toplumun Etkinliği Artırılmalı'

Konuşmasında, çalışma hayatındaki sorunlara da değinen Bakan Dinçer şöyle devam etti:

"Çalışma hayatının esnekliğinin sağlanmasıyla ilgili sorunlarımız var. Toplu pazarlık ve toplu sözleşme ile il-

gili sorunlarımız var. Kayıt dışılıkla ilgili çok ciddi sorunumuz var. İşsizlik bu ülkenin en önemli sorunlarından birisi. Belki de dünyada işsizlikle yapısal ve uzun süreli yaşamış başka toplum yok, bilemiyorum. İşsizlikle birlikte mesleksizlik de var. Sosyal güvenlik açıklarıyla ilgili sorunlarımız var. İş sağlığı ve iş kazaları ile ilgili, özellikle iş yeri kazaları sebebi ile ortaya çıkan çok ciddi problemlerle karşı karşı karşıyayız. Bu problemlerin çözümünde, birlikte hareket etmek ve çözüm yolları bulmak zorunluluğumuz var. Bu süreçte devletin söz hakkının daha az ama etkin olduğu, sivil toplumun katılımları artırıldığı, aynı zamanda sivil toplumun yapılabilir ve müktedir olma kabiliyetlerinin geliştirildiği, sosyal taraflarının kendi çıkarlarına koruma kaygılarından uzak bir şekilde, sorunlarımızın çözümünde destek sağladığı bir yaklaşım bekliyoruz."

Kumlu: 'Hocalarımızı Unutmayacağız'

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, kongrede yaptığı konuşmada özetle şu görüşlere yer verdi:

"Çalışma Ekonomileri Bölümü ve Sosyal Politika Kürsüleriyle sendikaların özellikle TÜRK-İŞ'in derin bağları vardır. Bildiğiniz gibi İstanbul İktisat Fakültesi'nin kuruluşunda İktisat ve İktisadiyat Enstitüsü'nün kurucu ve başlatıcı bir rolü olmuştur.

Rahmetli Hocamız Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun bu kürsünün başında İktisat Fakültesi'nin kurulmasında gösterdiği çaba ve emek, daha sonra sosyal siyaset kürsüsünün kurulmasıyla devam etmiştir. Hoca'nın asistanları olan ve daha sonra hepimize ve hepimize hocalık yapan Prof. Dr. Sebahattin Zaim, Prof. Dr. Mehmet Eröz, Prof. Dr. Orhan Tuna, Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, Prof. Dr. Nusret Ekin, bu geleceği sosyal politikadan çalışma ekonomisine ve endüstri ilişkilerine taşıyan, burada kimisini rahmetle, kimisini saygıyla andığımız ama eserlerini ve kat-

kılarını asla unutmayacağımız isimler olmuştur.

'Bilimden Uzak Pratik Problemlili Olur'

"Biz TÜRK-İŞ olarak sosyal siyaset kürsüleriyle, çalışma ekonomileri ve endüstri ilişkileri bölümleriyle, neredeyse geleneksel denilebilecek bir beraberlik içerisinde bulunuyoruz. TÜRK-İŞ, çalışma hayatının sorunlarının anlaşılması, sendikaların Türkiye'nin çalışma ilişkilerine katkı yapması için bu iş birliğini ve beraberliğini zorunlu olarak sürdürmek gerektiğine inandığı gibi bilimden uzak bir pratiğin her zaman problemlili olacağını düşünmektedir. Bu bakımdan Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongrelerini çok önemsiyoruz.

'Arkamızda Akademik Bir Gücün Olmasından Mutluyuz'

"Biz sendikacılar, her kongreden dönerken yeni şeyler öğrenmiş ve heyecanımızı tazelemiş oluyoruz. Bizlerin arkasında akademik bir gücün, bilimin ve sizlerin var olduğunu bilmekten mutluyuz. Ne mutlu ki üniversitemizde Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümleri var. Sizlere katkılarınız ve katılımınız nedeniyle ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

'Endüstri İlişkilerindeki Sorunlar Toplumsal Bir Bunalıma Dönüşmek Üzere'

"Bu kongremizi Türkiye'nin ve dünyanın büyük bir kriz yaşadığı süreçte gerçekleştiriyoruz. Zaten birçok sorunu bulunan endüstri ilişkileri sistemimizin sizlerin de çok iyi bildiği gibi bu krizle birlikte sorunları daha da artmış, artmakla kalmayıp bir toplumsal bunalıma dönüşecek yeni bir evreye yönelmiştir. Ekonomik krizler şüphesiz sadece ekonomi ile ilgili sonuçlar yaratsaydı, daha sınırlı etkileri çerçevesinde ele alınabilirdi. Fakat ekonomik sorunların, sorunun büyüklüğüne bağlı olarak geniş toplumsal yansımaları bulunmaktadır. Genellikle rakamsal bü-

yüklüklerle ifade edilen milli gelir, bütüne ve bazı göstergelerin ifade etmeye yetmediği toplumsal sorunlar, ancak daha özel bir tarzda incelendiği zaman kavranabilir. Bizler genellikle ekonomik verilerin yanı sıra ya da onların bir parçası olarak işsizlik rakamlarını ele alıp değerlendirebiliriz. Fakat 18-20 yaşına gelmiş gençlerin yaşadığı işsizlik sorununu, onların hayatını karartan, ümitlerinin kaybolmasına yol açan, psikolojik kimliklerini deforme eden ruh halini hiç bir rakamda çıplak bir şekilde göremeyiz.

'Rakamlar Sosyal Yaraları Anlatmaz'

"Çalışırken evine ekmek götüren, çocukluğunun ihtiyaçlarını karşılayan bir insanın işten atıldığı zaman karşılaştığı sorunları, yüreğinde açılan yarayı hiçbir rakamdan okuyamayız, hissedemeyiz. Her gün gazetelerde gördüğümüz, televizyon ekranından dinlediğimiz kur, makas, çapa, çıpa, merkez bankası formüllerinin ulaşamayacağı derinlikteki, için için kanayan, ama öfkeye dönüşmesi an meselesi olan bir yaradır bu. Ve ne yazık ki bir ülkenin ruhunu yaraladığınız zaman bu yaranın iyileşmesi on yıllar alıyor.

'Türkiye Çıkmaz Bir Yol İçinde'

"Öyle bir ekonomik model düşünüyoruz ki, -ki bu IMF modelidir- rakamsal olarak büyüyorsunuz, ama ekonominiz istihdam yaratamıyor. Ülkenizin dış borçları sürekli büyüyor, bunun ülkenize pozitif bir yansıması yok. Türkiye on yıllardır bu çıkmaz yolun içindedir. Bu çarpıklığın biz çalışanlar açısından yarattığı en önemli sorun işsizliktir, yoksulluktur, güvencesiz istihdam koşulları, uzaklaşan, piyasalaştırılan sosyal devlet anlayışıdır.

"Sayın Başbakan da dahil Hükümetin ilgili bakanlarının da zaman zaman ifade ettiği gibi, artık Türkiye'nin IMF'ye, Dünya Bankası'na ihtiyacı yoktur. Türkiye'nin kendi kaynaklarıyla bütünleşecek yeni bir kalkınma stratejisiyle ya-

şadığı sorunları aşacak güçte olduğuna inanıyorum. Artık kendi yolumuzda, kendi aklımızla, kendi emeğimiz ve sermayemizle yola devam etmemizin en akılcı yol olduğunu düşünüyorum. İstanbul'da yapılan son IMF- Dünya Bankası toplantısında kurum yetkilileri dahi bir şekilde ürettikleri politikaların krizdeki kurumsal sorumluluğunu kabul etmiştir.

Nitekim Sayın Başbakan da, onlara seslenirken, 'Küresel ekonomiye yön veren herkesin, yani sizlerin, başını iki elinin arasına alarak nerede yanlış yapıldığını enine boyuna düşünmeniz kaçınılmazdır' demiştir. Geniş halk kesimlerinin yoksullaştırılması ve sosyal devletin yok edilmesi üzerine inşa edilen bu politikaların artık sürdürülemez olduğunu tablo açıkça ortaya koymaktadır. Nitekim IMF Başkanı'nın söyleminde yer alan 'yoksulluk savaşlara neden olabilir' yaklaşımı dünya halklarına yaşattırılan mağduriyetin açık bir itirafıdır.

'Sistem, Finans Kapital Egemenliğinde Sürdürülemez'

"Biz sendikacılar olarak şunu çok iyi biliyoruz ki; ekonomik sistemde endüstriyel üretim yapısıyla mali yapılar arasında denge kurulamazsa; bir başka ifadeyle finans kapitalizm kendi çıkarları doğrultusunda üretimi bütün boyutlarıyla belirleyecek konuma yükselirse, bu artık kapitalizm için de sürdürülemez bir noktanın ortaya çıkmış olması demektir. Elbette ki bunun bedelini öncelikle emekçiler ödemek zorunda kalacaktır. Ama bugün de görüldüğü gibi bundan her kesim etkilenecaktır ve herkes belli bir oranda bir bedel ödeyecektir.

'Sendikacılığın Kan Kaybetmesi Bir Demokrasi Zaafı'

Tüm bunların ışığında Türk çalışma hayatının da yoğun ve sorunlu bir gündemi olması doğaldır. Bu yoğun ve sorunlu gündem, işçi konfederasyonlarını

kimi zaman emeği ile geçinen herkesi ilgilediren duyarlılıklar gösterme görevi ile karşı karşıya bırakmaktadır. Biz, TÜRK-İŞ olarak Türkiye'nin en büyük işçi konfederasyonuyuz. Temsil ettiğimiz kitlenin, emeğin hak ve çıkarlarını korumaya, geliştirmeye mecburuz. Bu bizim görevimizdir, varlık nedenimizdir. TÜRK-İŞ, kurulduğu günden bu yana partiler üstü politikasını korumuş, bütün siyasi partilerle aynı mesafede olmuştur. Hükümetlerin doğru yaptıklarını takdir etmiş, yanlış yaptıklarına da söylemleriyle, eylemleriyle karşı çıkmıştır. Demokrasilerde hükümetlere düşen görev, sendikaların sesine kulak vermek, eylemlerine tahammül göstermek ve taleplerini can kulağı ile dinlemektir. Dünyanın gelişmiş tüm ülkelerinde sendikalar demokrasinin temel taşı kabul edilirken, ülkemizde sendikacılığın giderek kan kaybetmesi demokrasimiz açısından da bir zaafıdır. Örgütlenmenin önündeki engeller kan kaybının birinci nedeni olarak ifade edilebilir.

'Krizden Ders Alınırsa Yeni Bir Dönem Başlayabilir'

"Yaşanan krizden alınacak derslerle birlikte, artık dünyada ve Türkiye'de, insanın, uygulanan tüm politikalarda merkeze oturtulduğu yeni bir dönemin başlayacağına inanmak istiyorum. Daha fazla kâr hırsıyla hiçbir yere varılamayacağının anlaşıldığı, kaynakların dağıtıldıkça çoğalacağının farkına varıldığı, emeğin hakkının verildiği, yoksulluğun, açlığın olduğu yerde, zenginlerin de huzur içinde olamayacağının farkına varıldığı ve sosyal devlet anlayışının yeniden hayata geçirildiği bir dönemin başlayacağına inanmak istiyorum. Ve böyle bir dönemde, ne kiralık işçilik, ne paralı sağlık hizmeti, ne amacı dışında kullanılan fonlar, ne kayıt dışı ekonomi, ne güvencesiz istihdam, ne de göz diken kıdem tazminatı... Bugün çalışanlar açısından sorun olan her şeyin gündemimizden çıkacağını biliyorum."

Kumlu: 'Emek İnsan Haysiyetinin İstismarıyla Kullanılabilecek Bir Meta Değildir'

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu "7 Ekim İnsan Onuruna Yakışır İş Günü'nde" düzenlenen panelde yaptığı konuşmada emeğin, insanın kendisini ifade ettiği en temel unsurlarından biri olduğuna dikkati çekerek "Emek, başkalarının istismar edeceği, insan haysiyetinin istismarıyla kullanılabilecek bir meta değildir" dedi.

TÜRK-İŞ, "7 Ekim İnsan Onuruna Yakışır İş Günü" nedeniyle Gazi Üniversitesi ile işbirliği içinde 7 Ekim 2009 tarihinde bir panel düzenledi. "7 Ekim İnsan Onuruna Yakışır İş Günü Perspektifinde Çalışma Yaşamında Güncel Sorunlar" başlıklı panel Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi 100. Yıl Salonunda yapıldı. Panelin açılış konuşmaları, TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Gazi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Rıza Ayhan, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Kadir Arıcı, ILO Türkiye Temsilcisi Gülay Aslan-tepe ve ITUC Temsilcisi Dwight Justice tarafından yapıldı. Panelde, Prof. Dr. Kadir Arıcı "İnsan Onuruna Yakışır İş Perspektifinde İşsizlik Sigortası Fonu'nun

Yönetimi ve Sürdürülebilirliği", Prof. Dr. Vedat Bilgin "İnsan Onuruna Yakışır İş Perspektifinde Ekonomik Kriz ve Top-

lumsal Sonuçları", Doç. Dr. Aydın Başbuğ da "İnsan Onuruna Yakışır İş Perspektifinde Özel İstihdam Büroları (Kıralık İşçilik" konulu sunuşlar yaptılar.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, panelde yaptığı konuşmada özetle şu görüşlere yer verdi:

IMF ve Dünya Bankası'nı Protesto Etmek Bir Haktır'

"Sözlerime başlamadan önce bir konuya daha dikkat çekmek istiyorum. Türkiye'nin her sorununu daha fazla demokrasi ile çözüleceğine inanan bir kuruluş olarak dün (6 Ekim) İstanbul'da yaşanan şiddet olaylarını kabul etmemiz asla mümkün değildir. Türkiye'nin demokratikleşmesi kavramı sokaktaki insanların muhalefet etme hakkını kuşatmadıkça sözde ya da kâğıt üzerinde kalacak bir söylem olacaktır. IMF'nin politikalarının en fazla zarar verdiği ülkelerden biri olan Türkiye'de, IMF ve Dünya Bankası toplantısını protesto etmek bir haktır. Nitekim Sayın Başbakan da IMF toplantısının

da yaptığı konuşmada, gösterilere kulak vermek gerektiğini söylemiştir. Hal böyleyken, bu hakkı kullananlara karşı şiddet uygulamak muhalefet hakkına yönelik bir saldırdır. Ülkemiz 1 Mayıs kutlamalarında yaşanan acı olayların telafisini beklerken, hiç ders alınmamışçasına benzeri yaklaşımların sergilenmesi üzüntü ve kaygı vericidir. Elbette göstericilerin başvurduğu şiddet, kaldırımların, banka camlarının kırılıp dökülmesi, esnafa zarar verilmesi de tasvip edilemez. Ancak Dünyanın her yerinde güvenlik güçlerine düşen görev, bu tür olayların yaşanmasını önleyecek önlemleri daha önceden alabilmektir.

'Emek İnsan Haysiyetinin İstismarıyla Kullanılabilecek Bir Meta Değil'

"Bugün '7 Ekim İnsan Onuruna Yakışır İş Günü.' İnsan onuruna yakışan iş günü aslında toplumsal hayatın merkezinde yer alan insan emeğinin önemini gösteren bir kavrama işaret etmektedir. Emek, insanın kendisini ifade ettiği en temel unsurlarından birisidir. Tıpkı dilimiz gibi düşüncelerimiz gibi, emek, insanların, dünyayı değiştirmede, hayatı biçimlendirmede kullandığı en değerli varlığıdır. ILO, İnsan Onuruna Yakışır İş Günü'nü belirleyerek insanın emeğini nasıl gerçekleştireceğini tanımlamış bulunmaktadır. Emek, başkalarının istismar edeceği, insan haysiyetinin istismarıyla kullanılabilecek bir meta değildir.

'Emeğin Kutsallığı Kriz Ortamında Daha Çok Hissediliyor'

"Dünyanın büyük bir ekonomik kriz içinde yaşadığı ve bu krizin en olumsuz sonuçlarının ortaya çıktığı bir aşamada konuşuyorum. Emeğin kutsallığı, beşeri nitelikleri kriz ortamında daha çok hissedilmektedir ve anlaşılmaktadır. Kriz sürecinde dünyada milyonlarca insan işini kaybetmiştir. Yine milyonlarca insan günde iki doların altında bir ücret karşılığında hayatını sürdürmeye çalışmaktadır. Bütün bunları ve emeğe yönelik çağdışı yaklaşımları düşündüğün-

müz zaman insan onuruna yakışan iş kavramının önemi daha çok ortaya çıkacaktır.

'Demokrasi Emek Üzerinde Gelişen Bir Rejim'

"İnsan onuruna yakışan işi tehdit eden nedir? Neden emek kendisine yakışan bir şekilde çalışma hayatında istihdam edilmemektedir? Her şeyden önce şunun ortaya konulması gerekir ki, çalışanların emeğini korumak ancak ve ancak demokrasinin iyi işlediği ülkelerde mümkündür. Demokrasi aslında insanların emekleri üzerinde gelişen bir rejimdir. Bu bakımdan büyük sermaye sahipleri emekçilerin söz sahibi olduğu sosyal devlet uygulamalarından rahatsız olur. Çünkü bilinmektedir ki, sosyal devlet, çalışanların katılımı ile yani demokrasi sayesinde devletin sosyal fonksiyonlara sahip olması demektir. Bugün bütün insanlığın kazanımları içerisinde önemli bir yer tutan sosyal güvenlik hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı ve çalışma şartlarının beşerileştirilmesi, kısaca bütün sosyal hak ve özgürlükler sosyal devlet uygulamalarının ürünüdür.

'Neoliberalizm Emekçi Haklarını Hedef Aldı'

"1980'li yıllardan bu tarafa neoliberalizm diye yükselen yeni dalga ekonomik politikalar bütünüyle bu kazanımları hedef almıştır. Sosyal devlete saldırı niteliğine dönüşen bu politikaların ekonomik olarak refahı artıracığı, yeni iş imkânları yaratacağı dolayısıyla neoliberalizmin insanlık için bir altın çağ başlatacağı propogandası yapılmıştır. Bugün geline nokta, içinde yaşadığımız global krizin de etkisiyle yaklaşık 30 yıllık süre içerisinde ağır bir bedel ödendiği artık inkâr edilmeyecek bir biçimde ortaya çıkmıştır.

"Bütün bu yaklaşımların üretildiği belli odaklar vardır. Şüphesiz neoliberalist politikaların üretildiği en temel kurumlar bu politikaları ideolojik körlük içerisinde savunan yapılar arasında IMF ve Dünya Bankası da vardır. IMF

ve Dünya Bankası'nın önerdiği iktisat politikaları bugün yer yüzünde yaygınlaşan, küresel bir sorun haline dönüşen yoksulluğun, çevre sorunlarının, hatta global ısınma sorununun da arka planında yatan nedenlerin başında gelmektedir.

'Neoliberalizm Yeryüzünün Tüm Kaynaklarını İstismar Ediyor'

"Biliyoruz ki neoliberalizm, sadece emeği değil, yeryüzünün bütün kaynaklarını sınırsız olarak istismar etme; kötüye kullanma fikrini savunan bir zihniyet dünyasına sahiptir. Bu anlayışa göre kâr etmenin bir sınırı yoktur. Kâr hırsını kutsallaştıran bu anlayış, bütün insanı değerlere, ahlaka, inanca emeğe karşı saygısız olduğu gibi ağaca, bitkiye yeşile karşı da saygısız davranmıştır. Aşırı kazançları için hiçbir şeyden kaçmayan neoliberal anlayışın sahipleri bu dünyanın zenginliklerinin tahrip edilmesi karşısında insanlığın korkunç bir felaketle karşılaşma tehlikesini de umursamamaktadır.

"Bu kâr hırsının dünyada silah endüstrisinin korkunç bir biçimde gelişmesine yatırım yaptığını da hatırlatmak durumundayız. Savaşların finansmanını sağlayan devletler, aynı zamanda silah endüstrisine büyük rantlar aktarmaktadır. Kısaca Irak'ta ya da dünyanın herhangi bir bölgesinde kullanılan silahlarla ölen her çocuk, her masum, silah endüstrisine yapılan yatırımların teşvikiyle bu sonuca katlanmaktadır. Denilebilir ki, bugün insanlık yeni bir değer dünyasına ihtiyaç duymaktadır. Zaten yaşadığımız ekonomik krizin insanlık için bir kabus dönüşmesi, milyonlarca insanın işsiz kalması, ekmeğini kaybetmesi, yoksulluğun baş edilmez bir hal alması yeni değer sistemine olan ihtiyacı da aktüel hale getirmiştir.

'IMF ve DB Politikaları Türkiye İçin Çıkamaz Sokak'

"Dünyada bu sorunlar yaşanırken, bildiğiniz gibi Türkiye son yıllarda ısrar-

la uygulanan neoliberal politikalar üzerinden krize eklenmiştir. Sürdürülen yanlış iktisat politikaları Türkiye'yi ithalata dayalı büyüme modelinden istihdamsız, dış bağımlılığı giderek artan bir ekonomik çıkmaza sokmuştur. Türkiye'nin sağlıklı bir büyümeye, yani kalkınmaya, istihdama, yeni teknolojilere dönük bir ekonomik politikaya olan ihtiyacı bu kriz ortamında daha açık hale gelmiştir. Türkiye gibi sermaye kıtlığı çeken ülkelerde IMF ve Dünya Bankası politikalarını uygulamak bir çıkmaz

Türkiye İnsan Onuruna Yakışır İş Kavramından Uzaklaştırılıyor'

"Bütün bunlar ortadayken, Türkiye'yi yönetenlerin özel istihdam büroları vasıtasıyla zaten sınırlı düzgün iş imkânına sahip çalışanların haklarını tahrip etmeye yönelen bir tutum içerisine girmesi, İşsizlik Sigortası Fonu'nun amacı dışında kullanılması gibi uygulamalar Türkiye'yi insan onuruna yakışır iş kavramından daha da uzaklaştırmaktadır. Buradan açıkça TBMM'ye çağrıda bulunmak istiyorum. TBMM, insan onuruna yakışan işi koruyacak en temel müessesedir. Emegi ki-

gunluk noktasına gelinebileceği umulmaktadır. TÜRK-İŞ, söz konusu yasal değişikliklerin ILO, AB normları ve Türkiye koşulları dikkate alınarak yapılmasını istemekte, önerilerini iletmektedir.

'IMF'siz Bir Türkiye Açılımı'

"Dileğimiz Türkiye'nin her geçen gün İnsan Onuruna yakışır iş kavramına daha da yaklaşmasıdır. Bu, ülkemizin geleceği için gereklidir, bu demokratik gelişimimiz için gereklidir, bu çocuklarımızın, gençlerimizin geleceği için gereklidir. Türkiye artık 'IMF'siz bir Türkiye açılımı'

sokağa girmektir. Türkiye gelişmekte olan ülkeler içerisinde en fazla borçlu olan ülkeler arasındadır. Milli gelir hesaplarını bir gecede değiştirerek borçların milli gelire oranını azaltabilirsiniz. Ama gerçeği değiştiremezsiniz. Bunun için Türkiye'nin IMF doğrultusundan çıkması gerekmektedir. Ülkemizde istihdam yaratan bir büyümeye, üretilen katma değer daha fazlasının tasarrufa dönüşerek yatırımları beslediği bir modele ihtiyaç vardır. Türkiye bunu bugün her zamankinden daha fazla başarabilecek bir ülkedir. Çünkü yetişmiş insan gücü, sahip olduğu uluslararası tecrübe Türk toplumunun ulaştığı değişim ivmesi, ülkemizin birikimi bugün bir çok şeyi daha mümkün kılacak bir potansiyel haline gelmiştir.

ralık hale getirerek, işçi simsarlığına yol açacak uygulamaları asla gündemine almamalıdır.

'Çalışma Hayatına İlişkin Düzenlemelerde ILO ve AB Normları Dikkate Alınmalı'

"Gündemimizdeki bir diğer konu 2821 Sendikalar Yasası ve 2822 Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt yasasında yapılacak değişikliklerdir. TBMM gündeminde bulunan yasa teklifinin, yıllar içinde yapılan diğer çalışmaların ve en son TÜRK-İŞ'in bilim adamlarına hazırladığı taslağın yanı sıra, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı da bilim adamlarından oluşturduğu bir kurula ilgili yasalara ilişkin bir çalışma yaptırmaktadır. Bu çalışmanın da taraflarca değerlendirilmesi ve önerilerin iletilmesi ile birlikte söz konusu yasal değişiklikler için bir ol-

yapmalıdır. Bu açılım, ülkemiz için yapmak istenen diğer açılımlar kadar, hatta belki onlardan daha da önemlidir. Çünkü çalışanların toplu iş sözleşmesi masalarında, ya da asgari ücret belirleme masalarında muhatap olarak Hükümet yerine IMF'nin açığa ve yoksulluğa mahkum eden politikalarını bulması ülkemiz açısından son derece onur kırıcı olmaktadır. IMF istiyor diye vatandaşın cebinin boşaltılması, sigorta ve sağlık haklarında en çarpıcı biçimde ortaya çıktığı gibi sosyal devlet anlayışının her geçen gün daha da budanması ülkemiz açısından onur kırıcı olmaktadır. Ülkemizin onurunun, dolayısıyla halkımızın onurunun böylesine kırıldığı bir ortamda, insan onuruna yakışır iş kavramının kendisini bulabilmesi mümkün olamamaktadır. Hiç şüphesiz, IMF'siz bir Türkiye açılımı, 'İnsan Onuruna Yakışır İş Açılımı'nı da beraberinde getirecektir."

'Neoliberalizmin Maskesi Düşmüştür'

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, IMF politikalarının daha fazla borç, daha fazla yoksulluk, ülkeden dışarıya daha fazla değer aktarımı anlamına geldiğini belirterek "Neoliberalizmin maskesi düşmüştür. Çalışanlara düzgün iş veren, istihdam yaratan, ülkeye katma değer katan bir anlayışla kalkınmaya götüren bir yaklaşımı benimsemek mecburiyeti vardır" dedi.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, IMF politikalarının yanlışlığının sadece Türkiye'de değil, bugün bütün dünyada açıkça ortaya çıktığını bildirerek "Bu politikalar daha fazla borç, daha fazla yoksulluk, ülkeden dışarıya daha fazla değer aktarımı anlamını taşımaktadır. Neoliberalizmin maskesi düşmüştür. Geline nokta, çalışanlara düzgün iş veren, istihdam yaratan, ülkeye katma değer katan bir anlayışla kalkınmaya götüren bir yaklaşımı benimsemek mecburiyeti vardır" dedi.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, 2 Ekim 2009 günü Küresel Sendikalar Konseyi İstihdam İlişkileri Çalışma Grubu "Dünya İnsana Yaraşır İş Eylem Günü" Türkiye Basın Konferansı'na katılarak bir konuşma yaptı. Kumlu, konuşmasında özetle şu görüşlere yer verdi:

Finansal Bağımlılık Azgelişmişliğin Temel Nedeni

"Gelişmekte olan ülkelerin birçok sorunu iç içe yaşadıkları bilinmektedir. Bu sorunların başında ekonomik sorunlar gelmektedir. Gelişmekte olan ülkeler açısından ekonomik problemler birkaç açıdan ele alınabilir. Sermaye yetersizliği, tasarruf eksikliği ve bunları takiben özellikle Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası kuruluşların ya doğrudan ya da dolaylı olarak müdahale ettikleri borç ilişkileri önceliği oluşturmaktadır.

"Gelişmekte olan ekonomilerin endüstriyel ekonomiye dönüşmesi temel bir sorundur. Kısır döngüyü kırarak az

gelişmişlik eşiğinden sanayi toplumu olma haline geçiş, önemli bir çağ değişimi anlamına gelmektedir. Bu noktadaki soru şudur: IMF ve Dünya Bankası belirleyiciliğinde kurulan finansal bağımlılık ilişkileri az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin, bu dönüşümü gerçekleştirmesine katkı mı yapmaktadır yoksa bir bariyer mi oluşturmaktadır?

"Türkiye'nin Dünya Bankası ve IMF ile ilişkisinin uzun bir tarihi vardır. Bu süreci analiz ettiğimiz zaman Türkiye'nin

nin hâlâ gelişmekte olan ülkeler arasında anılması, yani sanayi toplumu olma sorununu bir türlü çözememiş olması IMF ve Dünya Bankası vasıtasıyla gerçekleştirilen finansal ilişkilerin yarattığı bağımlılığın rolünü masaya yatırmayı zorunlu kılmaktadır. Bugün Türkiye dünyanın en borçlu ülkelerinden biridir. Bir anlamda kalkınmak, sanayi toplumu olmak için aldığımız borçlar, bu finansal bağımlılık ilişkisi, Türkiye'nin sanayi toplumu olma yolunda engel oluşturmıştır.

Dışa Bağımlı ve İstihdam Yaratmayan Büyüme

"Bahsettiğimiz bu ilişkilerin yarattığı çok önemli bir başka sorun ise özellikle son beş yılda açık bir şekilde ortaya çıkan dışa bağımlı ve istihdam yaratmayan büyüme olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle bir ekonomik model düşününüz ki, rakamsal olarak büyüyorsunuz, ama ekonominiz istihdam yaratamıyor. Ülkenizin dış borçları sürekli büyüyor, bunun ülkenize pozitif bir yansıması yok. Bu çarpıklığın biz çalışanlar açısından yarattığı en önemli sorun işsizliktir, yoksulluktur, güvencesiz istihdam koşullarıdır. Çalışanların işlerinin sürdürülebilir niteliğini koruyamaması, yani her an işlerini kaybetme tehdidi altında yaşamasıdır.

'Toplumsal Sorunlar Rakamlara Yansımıyor'

"Gelişmekte olan ülkeler, ekonomik sorunların yanı sıra, bu sorunların bir ürünü olarak toplumsal sorunları daha derin ve daha etkileyici bir şekilde yaşamaktadır. Genellikle rakamsal büyüklüklerle ifade edilen milli gelir, büyüme ve bazı göstergelerin ifade etmeye yetmediği toplumsal sorunlar, ancak daha özel bir tarzda incelendiği zaman kavranabilir. Bizler genellikle ekonomik verilerin yanı sıra ya da onların bir parçası olarak işsizlik rakamlarını ele alıp değerlendirebiliriz. Fakat 18 - 20 yaşına gelmiş gençlerin yaşadığı işsizlik sorununu, onların hayatını karartan, ümitlerinin kaybolmasına yol açan, psikolojik kimliklerini deforme eden ruh halini hiç bir rakamda çıplak bir şekilde gösteremeyiz. Çalışırken evine ekmek götüreren, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayan bir insanın işten atıldığı zaman karşılaştığı sorunları hiçbir rakamdan okuyamayız.

"Bütün bunları şunun için söylüyorum: Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve toplumsal sorunları büyük ölçüde iç içedir ve birbirlerini besleyecek bir tarzda ilerler. Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik sorunlara belli bir öl-

çüde müdahale etmek hiç olmazsa ekonomik faktör sahipleri açısından mümkündür.

"Fakat bu ülkelerin en önemli sorunu toplumsal hayatın örgütlenememiş olmasıdır. Birincisi bu ülkelerde henüz çalışanlar ve çalıştıranlar arasında insan onuruna yakışır bir iş ilişkisi kurumsallaşamamıştır. İkincisi Uluslararası Çalışma Örgütü'nün standartlarını oluşturduğu çalışma hayatına ait kurallar henüz bu ülkelerin yönetimleri tarafından da yeterince benimsenmemiş, içselleştirilememiştir. Üçüncüsü, çalışanların güçsüzlüğü, zayıflığı yetmezmiş gibi çalışan örgütlerine, yani sendikalara karşı da büyük sermaye tarafından geliştirilen sinsi bir saldırı sürmektedir.

"Küresel sermayenin, gelişmekte olan ülkeleri ucuz işgücü deposu olarak gören yaklaşımı ve bu yaklaşımı gerçekleştirmek için hükümetlere yaptığı baskı ise çalışma hayatı ile ilgili kuralların daha da tahrip edilmesini beraberinde getirmekte, bu da durumu bir kaosa dönüştürmektedir.

'İnsanın Yaşadığı Her Yerde İnsan Onuruna Yakışan İş İhtiyacı Var'

"İnsan onuruna yakışan iş" ihtiyacı, insan dünyanın neresinde yaşıyorsa orada vardır. Bu ihtiyaç, Çin'de de vardır, Hindistan'da da vardır, Fransa'da da vardır. Bunu yok saymak, yani ülkeye göre farklı bir iş ilişkisi yaklaşımını benimsemek insanlık değerlerini hiçe saymak demektir. Bugün Türkiye'de kurumsallaşmış iş ilişkilerini tahrip etmeye yönelik girişimler, ancak ve ancak demokratik ülkelerde elde edilen kazançlarını yeterli görmeyen küresel sermayenin, IMF ve Dünya Bankası rehberliğinde, gelişmekte olan ülkelerin emeklerini talan etme hamlesi olarak değerlendirilebilir.

"İnsan onuruna yakışır işi her ülkenin insanı gibi biz de kendimize yakıştırıyoruz. Bizim işçilerimiz de demokrasi içerisinde sosyal ve ekonomik özgürlüklere sahip, onurlu insanlar olarak yaşamak istiyor. Bu bakımdan IMF

ve Dünya Bankası'nın bugün küresel bir krize dönüşen neoliberal iktisat politikalarının sadece ekonomik kriz yaratmadığını, insanlık krizi yarattığını belirtmek istiyoruz.

'Neoliberalizmin Maskesi Düşmüştür'

"Buradan Türk Hükümetine açıkça şu çağırımı yapmak istiyorum. IMF politikalarının yanlışlığı sadece Türkiye'de değil, bugün bütün dünyada açıkça ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu politikalar daha fazla borç, daha fazla yoksulluk, ülkeden dışarıya daha fazla değer aktarımı anlamını taşımaktadır. Neoliberalizmin maskesi düşmüştür. Gelinen noktada, çalışanlara düzgün iş veren, istihdam yaratan, ülkeye katma değer katan bir anlayışla kalkınmaya götüren bir yaklaşımı benimsemek mecburiyeti vardır.

"Bu günlerde, İstanbul'da IMF ve Dünya Bankasının yıllık toplantısı yapılmakta, izlenecek politikalar belirlenmektedir. Biz TÜRK-İŞ olarak bu toplantıya ilişkin yapılan tüm davetleri geri çevirdik. Çünkü biliyoruz ki IMF ve Dünya Bankası'nın belirleyiciliğindeki politikalar, başta çalışanlar olmak üzere toplumun bütün kesimlerini olumsuz etkileyen, yoksulluğu işsizliği artırmaktan öteye bir sonuç yaratmayan politikalar. Yine biliyoruz ki bu politikalar gelişmekte olan ülkelerin önünü kesen, onların gelişmesini tamamlamasına engel olan politikalar. Biz ülkemizin sürekli az gelişmiş ülke olmasını istemiyoruz. Biz, kapımızı çalanlara 'düzgün iş, yoksulluğa karşı mücadele ve ülkemizin kaynaklarını artırmaya katkı yapacaksınız gelin, aksi halde sizi istemiyoruz' demek mecburiyetindeyiz.

"Hükümet, 'IMF olmasa da olur' demektedir. 'IMF'ye mecbur değiliz' demektedir. Madem Türkiye ekonomisinin kendi yağıyla kavrulabileceği düşünülmektedir, -ki bu yaklaşım bizde büyük bir memnuniyet yaratmaktadır- öyleyse artık IMF'ye yol verme zamanı gelmiş demektir. Hükümetten beklentimiz, bu yöndedir.

YURT'tan

Resmi İşsizlik Oranı Yüzde 13.4 ■

İstihdamın Yüzde 45.7'si Kayıt Dışı Çalışıyor ■

Gerçek İşsizlik Oranı Yüzde 19.4 ■

TÜRK-İŞ: İşsizlik Türkiye'nin Geleceğini Tehdit Ediyor ■

'Çalışma Süresi Düşürülsün, Daha Çok Kişi Çalışsın' ■

Çalışma Bakanı: İş Güvenliği Eksikliğinin Faturası 4 Milyar ■

Genel Başkan Kumlu, 'ILO Temel Haklar Bildirgesi ve Türkiye'de Çalışma Yaşamı' Sempozyumunda Konuştu ■

Kamuda Engelli İstihdam Etmeyen Yöneticiye Ceza Geliyor ■

Krizin Faturası Çalışanlara Çıktı ■

Kriz, Kişi Başına Gelirden Bin 829 Dolar Götürdü ■

Türkiye Kadın Erkek Eşitliğinde Sonlarda ■

Resmi İşsizlik Oranı Yüzde 13,4

TÜİK'in Temmuz-Ağustos-Eylül aylarını kapsayan Hanehalkı İşgücü Araştırması 2009 Ağustos Dönemi sonuçlarına göre resmi işsizlik oranı yüzde 13,4. Bu oran, geçen yılın aynı döneminin işsizlik oranına göre yüzde 3,2 daha fazla. Resmi verilere göre, tarım dışı işsizlik oranı yüzde 17, genç nüfusta işsizlik oranı yüzde 23,5.

Ağustos ayında işsizlik oranı tekrar yükselişe geçti. Temmuz ayında 12.8 olan işsizlik oranı, Ağustos 2009'da yüzde 13.4'e yükseldi. Geçen yıl aynı dönemde işsizlik oranı yüzde 10.2'ydi. Ağustos 2009'da tarım dışı işsizlik oranı yüzde 17'ye çıkarken, genç nüfusta işsizlik oranı ise yüzde 23.5 oldu. Ağustos ayında işsiz sayısı geçen yıla göre 927 bin kişi artarak 2 milyon 502 binden, 3 milyon 429 bine ulaştı. Mevcut işsizlerin yüzde 14.8'ini Ağustos döneminde işten ayrılan 508 bin kişi oluşturdu.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Temmuz-Ağustos-Eylül aylarını kapsayan Hanehalkı İşgücü Araştırması 2009 Ağustos Dönemi sonuçlarını açıkladı. Buna göre Temmuz ayında yüzde 12.8 olarak açıklanan işsizlik oranı, Ağustos ayında mevsimsel işgücü hareketlerinin azalmaya başlamasıyla yüzde 13.4'e çıktı. Bilindiği üzere, Şubat döneminde işsizlik oranı yüzde 16.1'le tarihi rekor kırmıştı. Bu dönemde işsiz sayısı 3 milyon 802 bin olmuştu. Mart döneminde ise Şubat'a göre işsizlik oranı 0.3 puan, işsiz sayısı 26 bin kişi azalmıştı. Böylece, Mart ayında dönemlik bazda cüzi bir toparlanma işareti görülmüştü. Nisan ayında da bu toparlanmanın devam ettiği gözlemlendi. Ancak Nisan döneminde işsiz kalanların toplam işsizlere oranının yüzde 9.8'ini oluşturması ve bu dönemde işsiz kalan sayısının geçen döneme göre yaklaşık 9 bin kişilik artış göstermesi, kriz nedeniyle işsiz kalanların sayısının arttığına işaret etti. Mayıs ayında işsizlik oranı yüzde 13.6, işsiz sayısı ise 3 milyon 382 bin kişi olmuştu. Mevsimlik faktörlerin etkisiyle yaz aylarında işsizlik verilerinde dü-

şüş gözlemlendi. Haziran ayında yüzde 13 olan işsizlik oranı, Temmuz'da yüzde 12.8 olarak gerçekleşmişti.

Tarım Dışı İstihdam 192 Bin Kişi Azaldı

Ağustos 2009 döneminde çalışma çağındaki nüfus geçen yılın aynı dönemine göre 873 bin kişi artarak 51 milyon 789 bin kişiye ulaştı. Kurumsal olmayan nüfus bir önceki yılın aynı dönemine göre 815 bin kişilik artışla 70 milyon 639 bin kişi oldu. 2009 yılı Ağustos ayında istihdam edilenlerin sayısı geçen yılın aynı dönemine göre 40 bin kişi artarak, 22 milyon 108 bin kişiye yükseldi. Geçen yıl aynı dönemde bu sayı 22 milyon 68 bin kişiydi. Ağustos döneminde tarım sektöründe çalışan sayısı 232 bin kişi artarken, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı 192 bin kişi azaldı. Ağustos döneminde tarım dışı işsizlik oranı geçen yılın aynı dönemine göre 4.1 puanlık artışla yüzde 17 seviyesinde gerçekleşti. Ağustos 2009'da bu oran erkeklerde geçen yılın aynı dönemine göre 3.8 puanlık artışla yüzde 15.1, kadınlarda ise 4.5 puanlık artışla yüzde 23.6 oldu. Ağustos ayında istihdam edilenlerin yüzde 26.5'i tarım, yüzde 18.8'i sanayi, yüzde 6.2'si inşaat, yüzde 48.5'i ise hizmetler sektöründe faaliyet gösterdi. Önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında tarım sektörünün istihdam edilenler içindeki payının 1 puan, inşaat sektörünün payının yüzde 0.1 puan, hizmetler sektörünün payının 0.6 puan arttığı, buna karşılık sanayi sektörünün payının 1.7 puan azaldığı gözlemlendi.

Yüzde 3.2 Puanlık Artış

Türkiye genelinde işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine göre 927 bin kişi artarak 3 milyon 429 bin kişiye yükseldi. İşsizlik oranı ise 3.2 puanlık artış ile yüzde 13.4 seviyesinde gerçekleşti. Kentsel yerlerde işsizlik oranı 4.3 puanlık artışla yüzde 16.5, kırsal yerlerde ise 1.3 puanlık artışla yüzde 7.4 oldu. Ağustos dönemindeki işsizlerin yüzde 69.3'ünü erkek nüfus oluştururken, yüzde 55'i lise altı eğitimi alan, yüzde 27.3'ü bir yıl ve daha uzun süredir iş arayan kişilerden oluştu. Anılan dönemde işsizlerin yüzde 30.8'inin "eş-dost" vasıtasıyla iş aradığı belirlenirken, 3 milyon 18 bin kişiden oluşan yüzde 88'inin daha önce bir işte çalıştığı tespit edildi.

di. Daha önce bir işte çalışmış olan işsizlerin yüzde 47.5'i "hizmetler", yüzde 25.7'si "sanayi", yüzde 17.5'i "inşaat", yüzde 6.9'u "tarım" sektöründe çalışırken, yüzde 2.4'ü ise 8 yıldan önce işinden ayrıldı. İşsizlerin yüzde 24.3'ünü çalıştığı iş geçici olup işi sona erenler, yüzde 25'ini işten çıkarılanlar, yüzde 15.3'ünü kendi isteğiyle işten ayrılanlar, yüzde 8.7'sini işyerini kapatanlar, yüzde 6.2'sini ev işleriyle meşgul olanlar, yüzde 11.2'sini öğrenimine devam eden veya yeni mezun olanlar, yüzde 9.3'ünü diğer nedenler oluşturdu.

İstihdam Edilenlerin Yüzde 72'sini Erkek Nüfus Oluşturdu

Ağustos ayında istihdam edenlerin yüzde 72'si erkek nüfustan oluştu. Bunun yüzde 59.4'ü lise altı eğitimlilerden oluşurken, yüzde 59'u ücretli, maaşlı ve yevmiyeli, yüzde 25.6'sı kendi hesabına ve işveren, yüzde 15.4'ü ücretsiz aile işçisi,

yüzde 60.9'u "1-9 kişi arası" çalışan olan işyerlerinde çalıştı. Yüzde 2.5'inin ek bir işi varken, yüzde 2.9'u mevcut işini değiştirmek veya mevcut işine ek olarak bir iş aradı. Ücretli olarak çalışanların yüzde 87.8'i sürekli bir işte çalıştı. Bu arada Maliye Bakanlığı tarafından derlenen verilere göre 2009 yılı III. Döneminde toplam kamu istihdamı 2 milyon 977 bin kişi oldu.

Kayıtdışı İstihdam Yüzde 45.7'ye Yükseldi

Yaptığı işten ötürü herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışanların oranı, önceki yılın aynı dönemine göre 0.4 puanlık artışla yüzde 45.7 olarak gerçekleşti. Bu dönemde, geçen yılın aynı dönemine göre tarım sektöründe sosyal güvenlikten yoksun çalışanların oranı yüzde 88.3'ten yüzde 87'ye düşerken, tarım dışı sektörlerde yüzde 30.6'dan yüzde 30.8'e yükseldi.

İşgücüne Katılma Oranı Yüzde 49.3 Oldu

2009 Ağustos döneminde, Türkiye genelinde işgücüne ka-

tılma oranı, geçen yılın aynı dönemine göre 1 puanlık artışla yüzde 49.3 olarak gerçekleşti. Erkeklerde işgücüne katılma oranı geçen yılın aynı dönemine göre 0.4 puanlık artışla yüzde 71.9, kadınlarda ise 1.6 puanlık artışla yüzde 27.5 oldu. Kentsel yerlerde işgücüne katılma oranı 0.7 puanlık artışla yüzde 46.5, kırsal yerlerde ise 1.8 puanlık artışla yüzde 55.8'inde gerçekleşti. İşgücüne katılma oranı, geçen yılın aynı dönemine göre 1.6 puanlık artışla yüzde 27.5 oldu. Kentsel yerlerde işgücüne katılma oranı 0.7 puanlık artışla yüzde 46.5, kırsal yerlerde ise 1.8 puanlık artışla yüzde 55.8'inde gerçekleşti. İşgücüne katılma oranı, geçen yılın aynı dönemine göre 1.6 puanlık artışla yüzde 27.5 oldu. Kentsel yerlerde işgücüne katılma oranı 0.7 puanlık artışla yüzde 46.5, kırsal yerlerde ise 1.8 puanlık artışla yüzde 55.8'inde gerçekleşti.

nün eğitim ve yaş dağılımları ise; toplam işgücünün yüzde 19'unu 15-24 yaş grubundakiler oluşturdu. Lise altı eğitimlilerde işgücüne katılma oranı yüzde 47.4 iken, yükseköğretim mezunlarında bu oran yüzde 78.3 olarak gerçekleşti.

Lise altı eğitimlilerde erkeklerin işgücüne katılma oranı yüzde 70.8 iken, kadınlarda yüzde 23.3, lise ve dengi okul mezunlarında erkeklerde işgücüne katılma oranı yüzde 75.5, kadınlarda yüzde 34.3 oldu. Yükseköğretim mezunlarında erkeklerde işgücüne katılma oranı yüzde 83.6 iken, kadınlarda yüzde 71.1 olarak gerçekleşti.

İşgücü Dışında Olanların Yüzde 45.6'sı Daha Önce Bir İşte Çalıştı

Ağustos 2009 döneminde işgücü dışında olup, daha önce bir işte çalışanların yüzde 15.1'i "tarım", yüzde 11.9'u "sanayi", yüzde 3.1'i "inşaat", yüzde 20.4'ü "hizmetler" sektöründe çalışırken, yüzde 49.5'i ise 8 yıldan önce işten ayrıldı. Daha önce bir işte çalışıp, söz konusu dönemde işgücü dışında olanların (11 milyon 978 bin kişi), yüzde 11.1'i emeklilik, yüzde 5.1'i mevsim gereği, yüzde 7.6'sı sağlık nedeniyle, yüzde 4.4'ü eşinin isteği ve evlilik, yüzde 5.1'i işten çıkartılması, yüzde 4'ü işinden memnun olmama, yüzde 13.4'ü diğer nedenlerle en son çalıştıkları işten ayrıldı.

1 Milyon 691 Bin Kişi İşe Yeni Başladı

Ağustos 2009 döneminde 1 milyon 691 bin kişi işe yeni başlamış veya iş değiştirmiş olup, bunun toplam istihdam içindeki oranı yüzde 7.6 oldu. İşe yeni başlayan veya iş değiştirenlerin yüzde 30'u 25-34 yaş grubunda yer aldı.

Bu dönemde işe başlayan veya iş değiştirenlerin yüzde 18.9'u "sanayi", yüzde 35.3'ü "hizmetler", yüzde 22.5'i "inşaat" sektöründe, yüzde 23.3'ü ise "tarım" sektöründe işe başladı. Mevcut işsizlerin yüzde 14.8'ini oluşturan 508 bin kişi bu dönemde işten ayrılanlar oluşturdu.

Açlık Sınırı 778 Lira

TÜRK-İŞ, Kasım ayında 4 kişilik bir ailenin açlık sınırını 778, yoksulluk sınırını 2 bin 533 TL olarak hesapladı.

TÜRK-İŞ, Kasım ayı açlık ve yoksulluk sınırlarını açıkladı. Yapılan yazılı açıklamada, TÜRK-İŞ tarafından yapılan açlık, yoksulluk sınırı araştırmasına yer verildi. Ekonomide yaşanan kriz ve yaygınlaşan işsizlikle birlikte dar ve sabit gelirli yoksul bireylerin geçim koşullarının daha da ağırlaştığı öne sürülen açıklamada, Türkiye'de milyonlarca ailenin sağlıklı beslenemediği, insan onurunun gerektirdiği yaşama koşullarından uzak geçim mücadelesi verdiği savunuldu.

Açıklamada, Kasım ayı itibarıyla dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık harcama tutarının 756,68 TL'den 777,53 TL'ye çıktığı kaydedildi.

Gıda ile birlikte yapılması zorunlu kira, yakacak, elektrik, su, konut, ulaşım, giyim, sağlık, eğitim gibi harcamalar da dikkate alındığında "insan onuruna yaraşır bir yaşama düzeyi sağlamak için yapılması gereken harcama tutarının (yoksulluk sınırı) ise 2 bin 464,75 TL'den 2 bin 532,68'e çıktığı" bildirildi.

Bu rakamlara rağmen, halen geçerli asgari ücretin aylık 546,48 TL olduğu ifade edilen açıklamada, şu görüşlere yer verildi:

"Yoksullara uygulanan bu içler acısı manzara, ekonomik ve sosyal politikaların sonucudur. Bu politikalar, günlük 18 lira asgari ücretle geçinmek durumunda olan milyonlarca çalışan, bu geliri bile bulamayan milyonlarca işsiz, düşük gelirli milyonlarca emekli, esnaf, çiftçinin geçim şartlarını her geçen gün dayanılmaz hale getirmektedir.

"4 kişilik ailenin insan onuruna yaraşır bir geçim düzeyi sağlamak için yapması gereken günlük harcama yaklaşık 85 TL'dir ve geçerli asgari ücretin neredeyse 5 katıdır."

İstihdamın Yüzde 45,7'si Kayıt Dışı Çalışıyor

Toplam sayısı 22 milyon 108 bin olan çalışanın, yüzde 45,7'sini oluşturan 10 milyon 105 bini, herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kaydı bulunmadan istihdam ediliyor.

Türkiye'de 10 milyon 105 bin kişinin herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kaydı olmadan çalıştığı belirlendi. Ağustos 2009'da kayıtdışı istihdam geçen yılın aynı dönemine göre 0.4 puanlık artışla yüzde 45,7'ye yükseldi. Toplam kayıtdışı istihdamın yüzde 50,4'ü tarım sektöründe istihdam ederken, yüzde 49,6'sı tarım dışı alanda faaliyet gösterdi.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden yapılan hesaplama göre, Ağustos ayında istihdamdaki toplam nüfus 22 milyon 108 bin olurken, bunun 10 milyon 105 bin kişisini herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kaydı bulunmayanlar oluşturdu. Ücretli ve yevmiyeli olarak çalışan toplam 13 milyon 50 bin kişiden yüzde 27,6'sını oluşturan 3 milyon 597 bin kişinin kayıt dışı çalıştığı belirlendi. İşveren olarak faaliyet gösteren 1 milyon 236 bin kişiden yüzde 27,4'ünü oluşturan 339 bin kişi ile kendi hesabına çalışan 4 milyon 427 bin kişiden yüzde 68,8'ini oluşturan 3 milyon

45 bin kişinin de sosyal güvenlik kaydı bulunmadığı belirlendi.

Yüzde 50,4'ü Tarım Sektöründe

Kayıt dışı "çalışanlar" içinde en büyük grubu ücretsiz aile işçileri oluşturuyor. Büyük bölümü tarım kesiminde bulunan ve standart bir istihdamdan farklı olarak tarım ya da ticaretle uğraşan, ailesine yardım eden bu kişilerin toplam sayısı 3 milyon 395 bin kişi. Bunların yaklaşık yüzde 92'si oranındaki 3 milyon 125 bininin sosyal güvenlik sistemine kayıtlı olmadığı görüldü. Normal bir istihdam olanağı elde edemediği için mevcut konumda yer alan bu kişilerin, ücretsiz aile işçisi şeklinde tanımlanması, Türkiye'deki işsizliğin boyutlarını da olduğundan küçük gösteriyor. Kayıt dışı çalışanlar toplamının 5 milyon 92 bini tarımda, 5 milyon 14 bini ise tarım dışı sektörlerde bulunuyor. Tarım sektöründe kayıtdışı çalışanlar, toplam kayıtdışı istihdamın yüzde 50,4'ünü oluşturuyor. Ağustos döneminde, geçen yılın aynı

İstihdamdaki Nüfus ve Kayıt Dışı Çalışanlar (Ağustos - Bin Kişi)

	Toplam İstihdam	Kayıt Dışı İstihdam	Kayıt Dışı Oranı (%)
Toplam	22.108	10.105	45,7
Ücretli / Yevmiyeli	13.050	3.597	27,6
İşveren	1.236	339	27,4
Kendi Hesabına	4.427	3.045	68,8
Ücretsiz Aile İşçisi	3.395	3.125	92,0
Tarım	5.854	5.092	87,0
Tarım Dışı	16.254	5.014	30,8

dönemine göre tarım sektöründe sosyal güvenlikli çalışanların oranı yüzde 88,3'ten yüzde 87'ye düşerken, tarım dışı sektörlerde yüzde 30,6'dan yüzde 30,8'e yükseldi.

Artış Sürüyor

Geçen yıl temmuz döneminde yüzde 45,3 olan kayıt dışı istihdam, 2009 Ağustos'unda 45,7'ye çıktı. Kayıt dışı istihdam verileri bir önceki aya göre ise 0,7 puanlık artış gösterdi. Temmuz 2009'da kayıtdışı istihdam 46,4 olarak gerçekleşmişti.

Gerçek İşsizlik Oranı Yüzde 19,4

Türkiye İstatistik Kurumu'nun Ağustos ayında işsiz sayısını 3 milyon 429 bin olarak açıklamasına karşın, gerçek işsiz sayısının 5 milyon 322 bin kişi, gerçek işsizlik oranının da yüzde 19,4 olduğu belirlendi. İşsizlik oranının kadınlarda yüzde 25,9 olduğu hesaplandı.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) işsiz sayısını 3 milyon 429 bin olarak açıklamasına karşın, gerçek işsiz sayısının 5 milyon 322 bin kişi olduğu belirlendi. Gerçek işsiz sayısı bir yılda

950 bin kişi artarken, gerçek işsizlik oranı resmi verilerdeki gibi yüzde 13,4 değil, yüzde 19,4 olarak gerçekleşti. Gerçek işsizlik kadınlarda yüzde 25,9 oranı ile 2 milyon 169 bin, erkekte yüzde 16,5

oranı ile 3 milyon 152 bin oldu.

ANKA'nın TÜİK verilerinden yaptığı hesaplamaya göre; Temmuz-Ağustos-Eylül dönemini kapsayan Ağustos döneminde gerçek işsiz sayısı 5 milyon

Resmi İşgücü Verileri (Ağustos; Bin)

	2008	2009	Fark
İşgücü	24.570	25.537	967
İşgücü Erkek	17.847	18.290	443
İşgücü Kadın	6.723	7.247	524
İşsiz	2.502	3.429	927
İşsiz Erkek	1.734	2.376	642
İşsiz Kadın	768	1.052	284
İşsizlik (%)	10.2	13.4	3.2
Erkek İşsizlik (%)	9.7	13.0	3.3
Kadın İşsizlik (%)	11.4	14.5	3.1

Gerçek İşgücü Verileri (Ağustos; Bin)*

	2008	2009	Fark
İşgücü	26.440	27.430	990
İşgücü Erkek	18.598	19.066	468
İşgücü Kadın	7.841	8.364	523
İşsiz	4.372	5.322	950
İşsiz Erkek	2.485	3.152	667
İşsiz Kadın	1.886	2.169	283
İşsizlik (%)	16.5	19.4	2.9
Erkek İşsizlik (%)	13.4	16.5	3.2
Kadın İşsizlik (%)	24.1	25.9	1.9

*Umutsuzlar ve mevsimlikler dahil edilerek

322 bin, gerçek işsizlik oranı da yüzde 19.4 oldu.

TÜİK, aralarında iş bulma umudu olmayanların da yer aldığı işsizlik oranına iş aramayıp, çalışmaya hazır olanlar ile mevsimlik çalıştığı için işsiz durumda bulunanları dahil etmeksizin işsizlik oranını belirliyor. Bu hesaplama TÜİK, Ağustos döneminde işsizlik oranını yüzde 13.4, işsiz sayısını da 3 milyon 429 bin olarak açıkladı. Resmi verilere göre kadınlarda işsizlik yüzde 14.5 ile 1 milyon 52 bin, erkekte yüzde 13 oranı ile 2 milyon 376 bin oldu.

Gerçek İşsizlik Oranı Yüzde 19,4

Anılan iki grup dahil edilerek yapılan hesap ise gerçek işsizliğin, resmi sayının çok üzerine çıktığını gösterdi. Buna göre; iş aramayıp çalışmaya hazır olan 1 milyon 817 bin kişi ile mevsimlik çalıştığı için halen işsiz durumda bulunan 33 bin kişi eklenerek hesaplanan gerçek işsiz sayısı Ağustos döneminde, bir yıl öncenin aynı dönemine göre 950 bin kişi artarak 5 milyon 322 bin oldu. Gerçek işsizlik oranı da geçen yılın aynı dönemine göre 2.9 puan artışla yüzde 16.5'den yüzde 19.4'e çıktı.

Kadınların Yüzde 25,9'u İşsiz

Ağustos döneminde erkeklerde gerçek işsiz sayısı 3 milyon 152 bin, işsizlik oranı da yüzde 16.5 oldu. Bir yıllık dönemde erkeklerde işsiz sayısı 667 bin kişi, işsizlik oranı da 3.2 puan artış gösterdi.

Ağustos döneminde kadınlarda işsiz sayısı 2 milyon 169 bin, işsizlik oranı da yüzde 25.9 oldu. Bir yıllık dönemde kadınlarda işsiz sayısı 283 bin kişi, işsizlik oranı da 1.9 puan artış gösterdi.

TÜRK-İŞ: İşsizlik Türkiye'nin Geleceğini Tehdit Ediyor

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan Ağustos dönemi istihdam rakamlarını değerlendirdi. TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu tarafından 16 Kasım 2009 günü yapılan açıklamada, şöyle denildi:

“Resmi rakamlara göre bir önceki yılda 10.2 olan işsizlik oranı Ağustos'ta 13.4 olarak gerçekleşmiştir. Veriler içinde en dikkat çekici olan tarım dışı işsizlik oranının hâlâ yüzde 17'lerde olmasıdır. Bu, Türkiye'nin ekonomik bakımdan endüstri ve hizmetler sektöründe hızla küçülmeye devam ettiğinin yeni bir ifadesidir.

'Geleceğe İlişkin Ümitler Kırılıyor'

“İşsizlik temel sorun olma niteliğini korumaktadır. İşsiz sayısı arttıkça bu sorun büyümekte; gelir dağılımı sorunu derinleşmekte; yoksulluk artmakta; genç işsizlik oranı yükselmekte; iş aramaktan vazgeçip işsizliği bir statü olarak kabul eden bir kesim oluşmakta; bütün bunlar Türk ekonomisi ve sosyal hayatı için büyük tehlike oluşturmakta; geleceğe olan ümitleri kırmakta, toplum sağlığını bozmaktadır.

'Sorun Daha da Derinleşecek'

“Türkiye ekonomisinin yaşadığı bu işsizlik sorununun önümüzdeki aylarda daha da derinleşeceği her gün kapanan fabrikalardan, indirilen kepenklerden anlaşılmaktadır. Bir yıllık toplam işsizlik oranının iş arama ümidini kaybedenlerle bir-

likte yüzde 20 sınırının üzerine çıkma eğilimi, Türkiye'nin nasıl bir felakete sürüklendiğinin göstergesidir. Bugün yaşadığımız ekonomik kriz ortamı içinde her dört gençten birisi işsizdir ve bu oran artmaktadır. Türkiye geleceğini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Türkiye bir an önce ulusal istihdam stratejisi uygulamasına geçmelidir. İstihdamı artırmak için doğrudan ve dolaylı tüm tedbirler hayata geçirilmelidir.

'Üretim Yeniden Organize Edilsin'

“TÜRK-İŞ olarak açıkça ifade ediyoruz ki sosyal ve ekonomik politikalar birbirinden bağımsız düşünülürken sorunun altından kalkılması mümkün değildir. Ekonomiye canlandırarak, disipline edecek ve sürdürülebilir bir büyümeyi taşıyacak unsurlar toplumsal aktörlerdir. Yani çalışanlar, üretenler bu ülkenin katma değer yaratan insanlarıdır. O halde yapılması gereken üretimi bu toplumsal aktörlerin konumlarını dikkate alarak yeniden organize etmektir.

'En Büyük Görev Hükümete Düşüyor'

TÜRK-İŞ, işsizlik ve ekonomik krize ilişkin önerilerini, defaatle kamuoyu ile paylaşmış, başta hükümet olmak üzere yetkili tüm kurumlara görüşlerini iletmiştir. Gelişen nokta artık gerçek çözümlerin üretilmesini gerekli kılmakta, bu konuda da en büyük görev Hükümete düşmektedir.”

TÜRK-İŞ resmi rakamlara göre yüzde 13.4 çıkan işsizliği değerlendirdi: “Bugün yaşadığımız ekonomik kriz ortamı içinde her dört gençten birisi işsizdir ve bu oran artmaktadır. Türkiye geleceğini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadır”

'Çalışma Süresi Düşürülsün, Daha Çok Kişi Çalışsın'

Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Kuvvet Lordoğlu, sanayide çalışma sürelerinin çok yüksek olduğunu bunların mutlaka aşağıya çekilmesi gerektiğini belirterek "buna bağlı olarak bir program çerçevesinde yeni istihdam olanakları sağlanmalıdır" dedi.

Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Kuvvet Lordoğlu, açıklanan işsizlik rakamlarının gerçeği tam olarak yansıtmadığını, sendikaların yaptığı anketlerin de dikkate alınması gerektiğini kaydetti. Prof. Dr. Lordoğlu, şu andaki rakamlarla geleceğe bakmanın çok zor olduğunu ifade ederek, "Ekonomide kriz veya başka bir depresyon durumlarının yaşanması halinde tahmin ettiğiniz rakamlar değişebilir" dedi.

Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Kuvvet Lordoğlu, açıklanan işsizlik rakamlarını ANKA'ya değerlendirdi. Prof. Dr. Lordoğlu, TÜİK tarafından açıklanan rakamların gerçeği tam olarak yansıtmadığını ifade ederek, "Açıklanan rakamlarla gerçek rakamlar arasında çok büyük bir fark var. Elimizdeki tek veri kaynağı olan TÜ-

İK'in verilerinin yeterli olmadığını düşünüyorum. Bu noktada başka veri kaynaklarına ihtiyaç var. Sendikalar tarafından yapılan çeşitli anketler, işten çıkarmalara ilişkin çeşitli rakamlar var. Bunlar TÜİK kadar kurumsal değil ama en azından çizdiği tablonun çok parlak olmadığını gösteriyor" diye konuştu.

'Ekonomide Geleceği Tahmin Etmek Çok Zor'

2009 yılında Orta Vadeli Programda ön görülen 14.8 ve 2010 yılında ön görülen 14.6'lık işsizlik rakamlarının, şu andaki duruma bakarak bir değerlendirilmesinin zor olduğunu ifade eden Prof. Dr. Lordoğlu, "İşsizlik rakamlarının tutup tutmayacağını önceden tahmin etmek çok zor. Ekonomide, önceden tahmin ettiğiniz işsizlik rakamlarına karşın ortaya çıkabilecek kriz veya benzeri bir depresyon durumunda bu rakamların çok ileriye ulaşması mümkün olabilir. Bu nedenle tahminin ne ölçüde gerçekleşeceğini zaman içinde göreceğiz" dedi.

'Çalışma Süreleri Düşürülerek Daha Çok Kişi Çalıştırılmalı'

Maliyetlerin çok yüksek hesaplandığını, hesaplanırken de işsizliğin hiç dikkate alınmadığını ifade eden Prof. Dr. Lordoğlu, "Sanayide çalışma süreleri çok yüksek. Bunların mutlaka aşağıya çekilmesi, buna bağlı olarak bir program çerçevesinde yeni istihdam olanakları sağlanmalı" şeklinde konuştu.

Lordoğlu, çalışma sürelerinin yüksek tutulduğu takdirde bir takım insanların iş imkânının ortadan kaldırıldığını söyledi. Bir günde 2-3 kişinin yapabileceği işi bir kişinin yaptığını belirten Prof. Dr. Lordoğlu, bu dönemde çalışma sürelerini azaltarak, daha fazla kişiye istihdam sağlanması gerektiğini vurguladı. Lordoğlu, hükümet politikası olarak

bunun daha gerçekçi olacağını kaydetti.

'Kapasite Kullanım Oranları Artmadığı Takdirde İstihdamda Genişleme Olmaz'

Önümüzdeki dört aylık dönemde işsizlik rakamlarının göstereceği gelişmenin, kapasite kullanım oranlarıyla ilişkili olduğunu söyleyen Prof. Dr. Lordoğlu, kapasite kullanım oranlarının artmadığı sürece istihdamda bir genişlemenin söz konusu olamayacağını belirtti. Prof. Dr. Lordoğlu, "Sanayide kapasite kullanım oranında ne ölçüde yükselme olduğunu bakıldığında eğer bir yükselme gerçekleşiyorsa, o zaman buna bağlı olarak istihdamda bir genişleme söz konusu olabilir. Aksi halde geleceğe yönelik olarak söyleyeceğim rakamlar afaki olur. Bütün dünyada bir krizin azalma eğilimi var. Türkiye buradan çıkma durumunda, işsizlik açısından bakıldığında hâlâ tünelin sonundaki ışık gözüküyor" diye konuştu.

Çalışma Bakanı: İş Güvenliği Eksikliğinin Faturası 4 Milyar

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer, Türkiye’de meydana gelen iş kazası sayısının Avrupa Birliği ülkelerine göre çok yüksek olduğunu, bunun faturasının da 4 milyarı bulunduğunu belirtti. Dinçer, iş kazalarının yüzde 98’lik bölümünün cüzi masraflarla önlenebileceğini kaydetti.

Türkiye’de, son zamanlarda Tuzla tersanelerindeki olaylarla gündeme gelen iş kazası sayısının Avrupa Birliği ülkelerine göre oldukça yüksek olduğunu belirten Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer, iş güvenliği eksikliğinin Türkiye ekonomisine faturasının 4 milyar TL’lik olduğunu vurguladı.

‘İşsizlik Sürecek’

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu’nda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın 2010 Bütçesi’ni sunan Bakan Dinçer, sosyal güvenlik sistemindeki boşluklara yönelik eleştirilerde bulunup, gelecekte işsizlik oranının azaltılmasına yönelik çalışmalar hak-

kında da bilgi verdi. İşsizliğin gelecek dönemde düşüş göstermeyeceğini ifade eden Dinçer, krizin ardından tırmanışa geçen işsizliğe değinirken, 2010’da iktisadi sorunların aşılabileceğini ancak, işsizlik sorununun devam edeceğini belirtti. Dinçer, “Dünya olarak sosyal sorunları uzun süre aşamayacağız. Bunu işsizlik oranlarına bakarak da görebiliriz. 2009’da yüzde 14’lerde bir işsizlik oranıyla karşı karşıya kalacağız” dedi.

Kaçak İşyerine 50 Milyon Ceza

Bakan Dinçer, Bakanlığın sektör ile ilgili yapmış olduğu denetimlere ilişkin çarpıcı sonuçlar hakkında bilgi verdi. Dinçer, kayıt dışı istihdamla il-

gili tek tek işletme bazında çalışıldığını belirtirken, 1854 işyeri denetiminde 86.6 milyon prim matrahı tespit edilirken, 50 milyon 345 bin TL idari para cezası verildiğini anlattı. Ayrıca bu denetimde 23 bin 690 kaçak sigortalı tespit edildi.

Dinçer, ölümlü iş kazalarında oldukça kötü durumda olduğunu, bu kazaların vahim tarafının küçük ve basit çözümleri olması olduğunu işaret etti. Dinçer, şunları söyledi: “2009’da, iş sağlığı güvenliği sebebiyle 4 milyar TL maliyetle karşı karşıyayız. Bu maliyetlerin yüzde 2 si önlenemez, yüzde 98 önlenebilir. Biz normal şartlarda yüzde 98’lik bölümünü cüzi bir masrafla kapatarak 4 milyar TL tasarruf sağlayabiliriz.”

Krizin ardından işverenin işçi çıkarmasını engellemek için devletin işverenin prim yükünü üstlendiği kısa çalışma ödeneğinin altı ay daha uzatılabileceğine değindi. Dinçer, 170 bin işçiye kısa çalışma ödeneği ödendiğini açıkladı.

‘Emeklinin geçim sıkıntısını içimde hissettim’

Emekli maaşlarının düşüklüğüne yönelik eleştirileri de yanıtlayan Bakan Dinçer, maaşların düşük olduğunu kabul etti. Dinçer, “Emeklilerin sorunlarını görüyorum. Onların geçim sıkıntısını içimde hissediyorum. Devletin kaynakları elverirse gereken artışı yaparız” dedi.

Genel Başkan Kumlu, 'ILO Temel Haklar Bildirgesi ve Türkiye'de Çalışma Yaşamı' Sempozyumunda Konuştu: 'İş Barışını Zaafa Uğratan Sorunların Kaynağı Evrensel İlkeler Duyarsızlık'

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, günümüz Türkiye'sinin iş barışını zaafa uğratan sorunlarla yoğun bir şekilde yüz yüze olmasının nedeninin evrensel ilkelerin Türkiye'ye yansımadaki sorunlardan kaynakladığını belirtti. Kumlu, günümüz dünyasının ILO'yu ve onun temsil ettiği ilkeleri her zamankinden daha fazla üzerinde hassasiyet gösterilmesi gereken bir duruma taşıdığını kaydetti.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, günümüz Türkiye'sinin sendikal özgürlükler, toplu sözleşme özgürlüğü, grev özgürlüğü, işsizlerin korunması, iş-ten çıkarmaların engellenememesi gibi bütünüyle iş barışını zaafa uğratan sorunlarla yoğun bir şekilde yüz yüze olmasının evrensel ilkelerin Türkiye'deki yansımada ciddi bir sorun olduğunu gösterdiğini belirtti. Kumlu, günümüz dünyasının ILO'yu ve onun temsil ettiği ilkeleri her zamankinden daha fazla üzerinde hassasiyet gösterilmesi gereken bir duruma taşıdığını kaydetti.

"ILO Temel Haklar Bildirgesi ve Türkiye'de Çalışma Yaşamı" konulu sempozyum 9 Kasım 2009 günü Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde gerçekleştirildi. Sempozyumun açılış konuşmaları Siyasal Bilgiler Fakültesi Sosyal Politika Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Prof. Dr. Ahmet Makal, ILO Türkiye Direktörü Gülay Aslantepe ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Celal Göle tarafından yapıldı. Açılış konuşmalarının ardından "ILO 90. Yılında" konulu bir tanıtım filmi gösterildi. Prof. Dr. Mesut Gülmez'in "İnsan Hakları Kuruluşu Olarak Uluslararası Çalışma Örgütü: 1919-2009" başlıklı konferansının ardından "ILO Temel Haklar Bildirgesi ve Türkiye'de Çalışma Yaşamı" konulu panel ve tartışma düzenlendi. Oturum başkanlığını Prof. Dr. Rüçhan Işık'ın yaptığı panelde

TİSK Yönetim Kurulu Başkanı Tuğrul Kudatgobilik, TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu, DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Temsilcisi birer konuşma yaptılar. Sempozyumun ikinci panelinin konusu "ILO Temel Haklar

Bildirgesi ve Türkiye'de Çalışma Yaşamı" idi. Oturum başkanlığını Prof. Dr. Sarper Süzek'in yaptığı panelde Prof. Dr. Ali Güzel, Prof. Dr. Tankut Centel, Prof. Dr. Gürhan Fişek ve Doç. Dr. Seyhan Erdoğan konuşular.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, sempozyumda yaptığı konuş-

mada, çalışma yaşamının haklarını kapsayan ILO ilkelerinin, emekçilerin hukukunun dayandığı temelleri oluşturmakta olduğunu hatırlatarak “Emeğin korunması ve gelişmesi şüphesiz ki toplumsal ilerlemeden ayrı ele alınabilecek bir konu değildir. Toplumsal ilerleme her şeyden önce sınıflar arası denge kurulduğu, bir başka söyleyişle işçilerin orta sınıflar düzeyine çıktığı, sosyal hak ve özgürlükler bakımından toplumsal eşitliğin kurumsallaştığı bir süreci ifade etmektedir” dedi. Toplumsal ilerleme açısından bir diğer unsurun da sosyal hak ve özgürlüklerin hukuksal ve anayasal güvence altına alındığı bir sosyal devlet uygulaması olduğuna dikkati çeken Kumlu, “Az gelişmişliğin ortadan kaldırıldığı, yoksulluğun insanların kaderi olmaktan çıkarıldığı bir ekonomik büyüme anlayışı, toplumsal ilerlemeye sürdürülebilir bir nitelik kazandıracaktır” şeklinde konuştu.

‘ILO İlkelerinin Eksik Uygulanmasından Hükümetler Sorumlu’

Dünyanın birçok ülkesinde hükümetlerin toplumsal ilerlemeye giden yolu engelleyici bir politika izlediklerini kaydeden Kumlu, bu anlayışların emeğin çok kötü şartlara maruz kalması, işçi sınıfına karşı haksızlık yapılması gibi sorunlara yol açtığını belirtti. “Bir toplumun güçlü olabilmesi her şeyden önce toplum, devlet ve sermaye arasındaki ilişkilerin dengeli ve sağlıklı bir şekilde işlemesine bağlıdır” diyen TÜRK-İŞ Başkanı, konuşmasını şöyle sürdürdü: “Esas itibariyle ILO, ortaya koyduğu ilkelerle bu amacı gerçekleştirmeye yönelik önemli katkılar yapmıştır. ILO ilkelerinin uygulanmaması ya da eksik uygulanmasından ise büyük ölçüde başta hükümetler ve çalışma ilişkileri sisteminin unsurları sorumludur.”

Modern zamanlarda, devletin işçi ve işveren ilişkilerini düzenlemedeki başarısının emekçiler için olduğu kadar, işverenler için de faydalı sonuçlar ürettiğini, gelişmiş demokratik ülkelerde

yaşanan ve sanayi toplumu sürecinde yaklaşık yüz yıl süren sosyal devlet uygulamalarının bu anlayışın örneği olduğunu söyleyen Kumlu, gelişmekte olan ülkeler açısından bakıldığında ise durumun tüm zamanlarda olduğu gibi bugün de sorunlu olduğunu vurguladı. Kumlu, Türkiye’nin de arasında bulunduğu bu ülkelerin yöneticilerinin ve işverenlerinin emeği sadece bir üretim maliyeti olarak gören, onun toplumsal üretici rolünü göz ardı eden kısır anlayışlarının, ILO ilkelerinin bu ülkelerdeki yansımalarında ortaya ciddi sorunlar çıkardığını kaydetti. Kumlu, ekonomik olarak yabancı sermayeye bağımlılığın da etkisiyle kurumsal yapısı zayıf işletmelerin, sermaye yetersizliği ve daha fazla kâr hırsının yarattığı hırçınlık üzerinde yükselen uzlaşma kültürünün zayıflığının bu nedenler arasında sayılabileceğini kaydetti.

‘En Büyük Sorun Demokrasi Kültürünün Yokluğu’

Mustafa Kumlu, Türkiye gibi ülkelere en büyük sorununun demokrasi bilinci ve demokrasi kültürünün eksikliği olduğuna dikkati çekerek konuşmasına şöyle devam ettirdi: “Birincisi, devlet içerisinde örgütlenmiş kurumların temsilcileri, emekçileri ve sendikaları toplumsal gelişmenin bir parçası olarak algılamak yerine onları etkisizleştirmeye çalışan arayışlar içerisine girmektedir. İkincisi zaten demokratik geleneği zayıf olan bu ülkelerde seçimle gelenler dahi demokratik değerleri içselleştiremedikleri için çok kolay bir şekilde çoğulculuğu reddeden, sayısal üstünlüğü mutlak bir hakimiyet anlayışına dönüştüren tutumlara kayabilmektedir.”

Günümüz Türkiye’sinin sendikal özgürlükler, toplu sözleşme özgürlüğü, grev özgürlüğü, işsizlerin korunması, işten çıkarmaların engellenememesi gibi bütünüyle iş barışını zaafa uğratan sorunlarla yoğun bir şekilde yüz yüze olmasının evrensel ilkelerin Türkiye’deki yansımada ciddi bir sorun olduğunu gösterdiğini vurgulayan Kumlu, Türkiye’nin toplumsal gelişmesini tamam-

layabilmesi için kolektif hak ve özgürlüklerin gelişmesinin, sosyal politika uygulamalarının yaygınlaştırılmasının çok önemli olduğunu belirtti.

‘Küreselleşme Süreci ILO İlkelerine Daha Çok Hassasiyet Gerektiriyor’

Mustafa Kumlu, küreselleşme sürecinin ILO’yu ve onun temsil ettiği ilkeleri her zamankinden daha fazla üzerinde hassasiyet gösterilmesi gereken bir duruma taşıdığını kaydederek “Sermaye ve devletler küreselleşme sürecinin temel aktörleridir. Eğer küresel ilişkilerin biçimlenmesinde bu iki faktörün belirleyiciliği, herhangi bir düzenleyici denetime sahip kılınmazsa bir iktisatçının söylediği gibi küreselleşme vahşileşir ve vahşi kapitalizm çağını küresel ilişkilere taşıyabilir” dedi. Kumlu, küresel ölçekte yaşanan yoksulluk ve eşitsizliklerin yaygınlaşmasının, kiralık işçilik örneğinde olduğu gibi neredeyse köle işçilik kavramını yaygınlaştıran örneklerin, bu tehlikenin giderek ciddi bir insanlık sorunu olmaya başladığını gösterdiğinin altını çizdi.

‘Emeğe Saygı Olmazsa Kaos Başlar’

Kumlu, sözlerini konuşmasını şöyle tamamladı:

“Küresel çağın başında biz emeğin temsilcileri olarak şu çağrıyla yapıyoruz: Evet dünyamız giderek küçüldü. Hepimiz yüz yüze gelecek kadar yakınlaşıyoruz. Aramızdaki ilişkileri barışa, emeğe saygıya, eşitlikçi değerlere dayanan bir anlayışa dönüştüremezsek küresel çatışmaların, kaosların ve krizlerin başlamasına sebep olmaktan sorumlu hale geliriz. Biz bu sorumluluğu almak istemiyoruz. Emekçiler, daha güzel bir dünyanın kurulmasının mümkün olduğuna inanıyor. Emekçiler, 21’nci yüzyılda, insanın daha fazla mağduriyeti ile küresel huzur ve mutluluğa ulaşamayacağını farkına varılmasını bekliyor. Dünyamız, açlık, yoksulluk ve savaşlarla artık yoruldu. Yorgun dünya, artık barış, kardeşlik, huzur, mutluluk, insana ve emeğe saygı ve adil paylaşım istiyor.”

Kamuda Engelli İstihdam Etmeyen Yöneticiye Ceza Geliyor

Kamu kurum ve kuruluşlarında 48 bin 549 engelli istihdam kadrosu bulunuyor. Ancak, sadece 10 bin 357 engelli vatandaş istihdam ediliyor. Engelli istihdam etme zorunluluğunu yerine getirmeyen yöneticiye ceza geliyor.

Kamu kurumlarında yasa kapsamında mevcut kadrosunun yüzde 3'ü oranında 'engelli' istihdam etme zorunluluğunu yerine getirmeyen yöneticiye ceza geliyor. Kamu kurumların özürsüz istihdam etmekte geri kalması üzerine çare özürsüz istihdamını kamuda zorunlu hale getirmekte bulundu.

Hükümet, özürsüz istihdamı konusunda yasal zorunluluğu kamu kurumlarının yerine getirmemesi üzerine düğmeye bastı. Özürsüzler için mevcut kadronun ancak dörtte birinden fazlasının boş olması üzerine yeni yapılacak mevzuat çalışmasında özel sektörde olduğu gibi kamuda da yasal oranda özürsüz istihdamının zorunlu hale getirilmesine yönelik düzenlemeye gidiyor. Bu kapsamda, Devlet Personel Başkanlığı ve Özürsüzler İdaresi Başkanlığı tarafından

hazırlanacak yeni tasarı ile özürsüzler için merkezi sınav sistemi oluşturularak esnek kota ve sorumluluklarını yerine getirmeyen yöneticiye yaptırım uygulanacak. Daha önce özürsüz personel alınma ilişkin olarak Devlet Personel Başkanlığınca yılda üç kez ilan yapıyor.

Sınav Yetersiz Kaldı

Bu kapsamda 2002 yılından bu yana Başkanlıkça özürsüz istihdamına yönelik olarak 228 kamu kurum ve kuruluşunun toplam 3 bin 492 adet kadrosu için sınav açıldı. 657 sayılı Kanun kapsamında ve Devlet Personel Başkanlığı'nın görev alanında yer alan genel ve özel Bütçeli İdareler, Sosyal Güvenlik Kurumları ve Kefalet Sandıklarına ait kadro ve pozisyonda 1 milyon 720 bin 585 memur, 155 bin 217 sözleşmeli personel, 75 bin

58 sürekli işçi olmak üzere toplam 1 milyon 950 bin 860 personel çalışıyor. Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının kadro ve pozisyonunda ise, 6 bin 791 memur, 81 bin 584 sözleşmeli personel, 138 bin 666 sürekli işçi, 3 bin 268 kapsam dışı olmak üzere toplam 230 bin 309 personel çalışıyor. Oysa kamuda sadece 48 bin kişilik özürsüz istihdamının büyük bir bölümü dolduramadı.

Kadronun Dörtte Biri Boş

Kamu kurum ve kuruluşlarının yasa kapsamında kadrosunun yüzde 3'ünü 'özürsüz' istihdamına ayırması gerekiyor. Bu kapsamda kamu kurum ve kuruluşlarında toplam 48 bin 549 özürsüz istihdam kadrosu bulunuyor. Ancak, kamu kurumlarında sadece 10 bin 357 özürsüz vatandaş istihdam ediliyor. Devlet Bakanı Hayati Yazıcı, özürsüz istihdamında geri kalınmasında en fazla kadroya Milli Eğitim Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nın sahip olduğu bu alanlarda özürsüz istihdamının zor olduğu savunmasında bulundu.

Sicil Notu Kalkıyor

Daha önce devlet memurlarına sicil affı getiren Hükümet, bir yandan 'sicil notu' uygulamasını kaldırmaya hazırlanırken diğer yandan da üst düzey yöneticilerin özel sektörden 'ithal edilebilmesinin' önünü açıyor. Sicil notunun kaldırılmasıyla kademe ilerlemelerinde kullanılan ve zaman zaman yargıya intikal eden düşük sicil not uygulaması çözülecek.

Krizin Faturası Çalışanlara Çıktı

İSMMMO'nun "Kriz Çalışanı Vurdu" başlıklı raporuna göre, krizin faturasının çok büyük kısmı "iş olan ya da bu süreçte işsiz kalan" çalışanlara çıktı. İşsizlik hızla artarken çalışan başına reel brüt ücret hızla geriliyerek, sanayide yüzde 11.4, tarımda 12, hizmet sektöründe çalışan başına yüzde 1.4 düştü. Kriz, kişi başına düşen milli gelirden de bin 829 dolar götürdü.

İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'nın (İSMMMO) hazırladığı "Kriz Çalışanı Vurdu" başlıklı rapora göre, krizin faturasının çok büyük kısmı "iş olan ya da bu süreçte işsiz kalan" çalışanlara çıkmış olduğu belirlendi. İSMMMO raporuna göre, Türkiye'nin ekonomik kriz sürecinde işsizler ordusunu en fazla büyüten ülkelerden biri olurken, çalışanların alım gücünün de eridiğini ortaya koydu. Alınan önlemlere karşın, reel ücretler geriledi, işsizlik ve kayıt dışı çalışma arttı.

İSMMMO'nun Türkiye İstatistik Kurumu, Hazine Müsteşarlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı'nın verilerinden yararlanarak yaptığı hesaplama göre, 2,2 milyon kişilik işsizler ordusu 4 milyon sınırını zorlarken işyerleri kriz nedeniyle ilk olarak çalışanları gözden çı-

karınca kayıt dışı çalışma oranı da yüzde 45'leri aştı. İşsiz kalanlar İş-Kur'a hücum etti. 2008 yılının tamamında 1 milyon aşkın işsiz İş-Kur'un kapısına dayandı. Ancak, bunların sadece 97 bin 786'sı kurum tarafından bir işe yerleştirilebildi.

İŞ-KUR'a Başvuru İlk 9 Ayda 755 Bini Aştı

Rapora göre, işsizlik hızla artarken çalışan başına reel brüt ücret de hızla düştü. Haziran 2009 itibarı ile son bir yıl içinde sanayide yüzde 11.4 geriledi. Aynı dönemde, tarımda reel ücretlerdeki kayıp yüzde 12'yi buldu. Kriz, kişi başına düşen milli gelirden de bin 829 dolar götürdü. 2008 yılında kişi başına gelir 10 bin 285 dolarken, 2009 yılında 8 bin 456 dolara düştü. DPT, bu rakamı, 2010 yılında ise 8 bin 821 dolar olarak tahmin etti. Türkiye'deki işsizlik, OECD verilerine de yansdı. 2009 yılının ikinci çeyreği itibarıyla Türkiye dünya işsizlik sıralamasında İspanya'nın ardından ikinci sırada yer aldı.

Reel Brüt Ücret Sanayide Yüzde 11,4 Düştü

İSMMMO'nun raporunda yer alan saptamalara göre, 2009 Haziran itibarı ile bir yılda çalışan başına reel brüt ücret, sanayide yüzde 11.4, tarımda çalışan başına yüzde 12.9, ticaret ve hizmet sektöründe çalışan başına da yüzde 1.4 düştü. Yani, düşük enflasyondaki gerileme ve "önlemlere" rağmen çalışanların alım gücü eridi. Çalışan kişi başına sanayi endeksi 97.4'e, inşaat sektöründe 97.8'e inerken bu veriler iki sektörde çalışanlarının alım güçlerinin 2006 seviyesinin gerisine indiğini ortaya koydu.

Türkiye 2008 yılının ocak ayında, 22 milyon 388 bin kişilik işgücü arzına sahipti. Bu arzın, 19 milyon 798 binini "iş gücü olan" vatandaşlar yani işgücü oluşturdu. Aynı tarihte işsiz sayısı 2 milyon 591 bin kişi, işsizlik oranı yüzde 11.6 olarak açıklandı. 2008 yılının eylül ayından itibaren krizin etkileri iyiden iyiye his-

sedilmeye başlayınca işsizlik hızla arttı. 2008 Aralık ayı itibarıyla işsizlik oranı yüzde 14, işsiz sayısı 3.3 milyon kişiye ulaştı. 2009 yılında alınan önlemlerin de etkisiyle işten çıkarmalar yavaşlasa da işsiz sayısı hiç 3 milyonun altına inemedi. Haziran ayına gelindiğinde ise işsizlik oranı sadece yüzde 13'e, işsiz sayısı ise 3 milyon 269 bin kişiye indirilebildi.

İşsizlerin 941 Bini Kadın

941 bini kadın, 2 milyon 328 bini erkek olan işsizlerin 2 milyon 666 bini kentlerde, 603 binini kırsal bölgelerde yaşayanlardan oluştu. Küresel krizin etkilerini göstermesiyle şiddetlenen işten çıkarmalar Türkiye'yi dünya işsizlik liginde ikinci sıraya taşıdı. OECD'nin verilerine göre 2009 yılının ikinci çeyreğinde İspanya yüzde 17.9'luk işsizlik oranıyla ilk sırada yer alırken, Türkiye yüzde 12.9'luk oranla ikinciliğe yerleşti. 2008 yılı başından 2009'un ikinci yarısına kadar geçen sürede imalat sanayinde istihdam endeksi yüzde 12.0, inşaatta yüzde 25.3, ticaret ve hizmette yüzde 9, madencilikte yüzde 8.7, elektrik gaz ve su sektöründe yüzde 4.4 düştü. Toplam sanayideki gerileme ise yüzde 12 olarak gerçekleşti. Diğer bir ifadeyle işyerleri ayakta kaldı ama çalışanlar henüz kaybettığı işe dahi kavuşamadı.

Kayıtdışı 45.7'ye Yükseldi

Krizle birlikte, işyerlerinin krize karşı ilk adım olarak gördüğü, "işçi çıkarma ve kayıt dışı eleman çalıştırma önlemi" istatistiklere de yansdı. 2009 yılının ocak ayından itibaren kayıt dışı çalışanların sayısı periyodik olarak artış gösterdi ve neredeyse 21.9 milyon kişilik kayıtlı istihdamın yarısına ulaştı. 2008 yılında 8 milyon 50 bin kişi olan kayıt dışı çalışanların sayısı 2009 yılının Haziran ayında 1 milyon 975 bin kişi artarak 10 milyon 25 bin kişiye çıktı. Yüzde 40.7'lik kayıt dışı çalışma oranı ise yüzde 45.7'ye yükseldi.

Krize karşı alınan önlemler arasında İş-Kur'la ilgili düzenlemelerin de bulunması kuruma olan ilgiyi artırdı. 2008

yılının ocak ayında 73 bin kişi iş aradığını belirtirken, başvurular da çoğaldı. Yılın tümünde toplam 1 milyon 80 bin 986 kişi iş için kurumun kapısına gitti. Ancak bunlardan sadece 97 bin 786'sı İş-Kur tarafından bir işe yerleştirilebildi. 2009 yılının Ağustos sonu itibarıyla ise kuruma iş için başvuranların sayısı 755 bini geçti. Bu dönemde işe yerleştirilen sayısı ise 66 bin kişi oldu. Krizin etkisiyle iç piyasada durgunluk artarken, piyasadaki durgunluk ve işten çıkarmalar nedeniyle sanayide verimlilik de düşmeye başladı.

Saat Başına Verimlilik Geriledi

2005 yılı 100 baz alınarak yapılan hesaplamalarda, 2008 yılının ilk üç aylık döneminde çalışan kişi başına verimlilik endeksi 107.3 iken 2009 yılının aynı döneminde 93.5'e geriledi. Aynı şekilde çalışılan saat başına verimlilik de 106.4'ten 96.9'a indi. Diğer bir ifadeyle, 2009 yılının ilk üç aylık döneminde çalışan başına verimlilik yüzde 12.9 azalırken, çalışılan saat başına verimlilikteki azalma yüzde 8.9 olarak gerçekleşti.

Krizle birlikte tüm dünyada işsizlik arttı. Krizin etkilerinin 'az olacağı' beklentisi içinde olan Türkiye özellikle istihdam konusunda hayal kırıklığına uğradı. Türkiye'de zaten yüksek olan işsizlik oranı krizin kaynağı olan ABD başta olmak üzere gelişmiş ülkelerdeki oranların üzerine çıktı. İspanya bu alanda ilk sırada yer alırken Türkiye ikinciliğe yerleşti.

OECD verilerine göre 2009 yılının haziran sonu itibarıyla İspanya'da işsizlik oranı yüzde 17.9 olurken Türkiye yüzde 12.9 ile ikinci sırada yer aldı. 2009 yılının Ağustos sonu itibarıyla işsizlik oranı yüzde 18.9'a yükselen İspanya bu alandaki liderliğini korurken, TÜİK'in söz konusu dönem için açıkladığı yüzde 13'lük oran da Türkiye'nin ikinciliğini pekiştirdi.

Kriz, Kişi Başına Gelirden Bin 829 Dolar Götürdü

Kriz, kişi başına düşen milli gelirden bin 829 dolar götürdü. 2008 yılında kişi başına gelir 10 bin 285 dolarken, Devlet Planlama Teşkilatı'nın "Genel Ekonomik Hedefler ve Yatırımlar 2010" raporuna göre 2008 yılında 10 bin 285 dolar olan kişi başına düşen milli gelir 2009 yılında 8 bin 456 dolar, 2010 yılında ise 8 bin 821 dolar olarak tahmin edildi.

Kriz, kişi başına düşen milli gelirden bin 829 dolar götürdü. Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) "Genel Ekonomik Hedefler ve Yatırımlar 2010" raporuna göre 2008 yılında 10 bin 285 dolar olan kişi başına düşen milli gelir 2009 yılında 8 bin 456 dolar, 2010 yılında ise 8 bin 821 dolar olarak tahmin edildi. Krizin etkisiyle vatandaş 2009 yılında bin 829 dolar fakirleşmiş oldu. Kriz nedeniyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) içindeki payı yüzde 19.7'den yüzde 19.2'ye gerileyen sanayi sektörünün ise 2010 yılında ciddi bir toparlanma yaşaması öngörülmedi. Buna karşın 2009 yılında yüzde 8.5 küçülmesi öngörülen sanayi

kesiminin, 12.9 puanlık bir toparlanmayla 2010 yılında yüzde 4.4 büyüyeceği tahmin edildi.

Sanayinin Milli Gelire Katkısında Artış Beklenmiyor

Kriz nedeniyle milli gelir içindeki payı gerileyen sanayi sektörünün, 2010 yılında da toparlanması öngörülmedi. 2008 yılında 843 milyar 178 milyon TL olan Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın (GSYH) 2009 yılında 946 milyar 678 milyon TL, 2010 yılında 1 trilyon 28 milyar 802 milyon TL'ye ulaşması tahmin ediliyor. 1 trilyon TL GSYH'yi aşma hedefini ilk kez 2009 yılı için ön-

gören DPT, kriz nedeniyle hedeften sapma yaşanmasına karşın, aynı hedefi bu defa 2010 yılı için öngördü. 2010 yılında GSYH'nin sektörel dağılımına bakıldığında kriz nedeniyle milli gelir içindeki payı 2009'da yüzde 7.6'da 8.3'e yükselen tarım sektörünün 2010'da yine yüzde 8.3 pay alması bekleniyor. Krizin etkisiyle azalan sanayi kesiminin GSYH'den aldığı payın ise 2010 yılında sadece 0.1 puan artacağı tahmin ediliyor. 2007 yılında GSYH'nin yüzde 20'sini, 2008 yılında yüzde 19.7'sini alan sanayi sektörünün, 2009 yılını yüzde 19.2, 2010 yılını ise yüzde 19.3 pay ile kapatması bekleniyor. Bu arada DPT'nin 2009 yılı dolar kurunu 1.55, 2010 yılı dolar kurunu ise 1.60 olarak belirlediği ortaya çıktı.

-2010 Yılında Sanayi Kesiminin Yüzde 4.4 Büyümesi Öngörülüyor-

2009 yılında sabit fiyatlarla GSYH'nin yüzde 6 küçülmesi öngörülürken, 2010 yılında yüzde 3.5 büyüme tahmininde bulunuluyor, 2009 yılında büyüme hızlarının tarım sektöründe 2.7, sanayi sektöründe yüzde 8.5, hizmetler sektöründe yüzde 6.2 olacağı tahmin edilirken, 2010 yılında tarımda yüzde 3, sanayide 4.4, hizmetler sektöründe 3.3 büyüme öngörülüyor. Sanayi sektörünün milli gelir içindeki payında artış öngörmeyen DPT'nin, 2009 yılında sanayi kesiminin yüzde 8.5 küçülmesinin ardından, 2010 yılında yüzde 4.4 büyüyeceği tahmininde bulunuyor. Ancak bu büyüme tahmininin, milli gelir içindeki paya yansımadağı sorusunu gündeme getiriyor.

Türkiye Kadın Erkek Eşitliğinde Sonlarda

BM Kalkınma Programı'nın Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi şaşırttı. Türkiye, kadınların toplumsal hayata aktif katılımını ölçen endekste 109 ülke içinde 101'inci. Türkiye, bu alanda Pakistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin de gerisinde kaldı.

BM Kalkınma Programı'nın (UNDP) yıllık 'İnsani Gelişme Endeksi' raporunda bu yıl üç sıra birden gerileyerek 79'uncu sıraya inen Türkiye, kadınlara fırsat eşitliği sunulması konusunda da alarm verdi.

Rapordaki 'Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi' (GEM) verilerine göre, Türkiye, bu alanda Pakistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin de gerisinde kalarak 109 ülke arasında 101. oldu.

Son 27 yılda ortalama yaşam beklentisi, okuma-yazma oranı ve gayri safi milli hasılası giderek yükselen Türkiye'nin bu endekste yeri şaşırttı. Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi (GEM) kadınların ekonomik ve politik hayata aktif katılımı ve bunun gücüne dair göstergeler ortaya dökülerek hesaplanıyor. GEM'e ilk kez 1995 raporunda yer verilmişti. Bu yılki raporda Türkiye; Pakistan ve Ermenistan'ın altında 101. sırada. Türkiye'yi Azerbaycan ve İran izliyor.

Türkiye'de 1980-2007 arasında doğumda beklenen ortalama ömrün yaklaşık 11 yıl, yetişkinlerde okuryazarlık ve okullaşma oranlarının yüzde 23, satın alma gücü paritesine göre uyarlanmış kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hasılanın ise yüzde 100 artması bile, Türkiye'yi cinsiyete dayalı gelişmişlik endekslerinde alt sıralardan kurtaramadı.

İnsani Gelişmişlik Raporu, gayri safi milli hasılanın ötesinde yoksulluk ve cinsiyet eşitliği gibi endekslere bakılarak hazırlanıyor. Türkiye İnsani Yoksulluk Endeksi'nde de 135 ülke içinde 40'ncı. Yoksulluğu kapsamlı göstergelerle ölçen endekse göre Türkiye, 40 yaş

öncesi ölüm oranında 50'nci; okur-yazar olmayan yetişkinlerin genel nüfusa oranında 77'nci; iyileştirilmiş bir su kaynağına erişemeyen insanların oranı sıralamasında da üçüncü ve Ekvador, Bahreyn gibi ülkelerin gerisinde.

İnsani Gelişmişlikte 79'uncu

BM, 1990 yılından beri 'daha kapsamlı bir refah tanımı elde edebilmek için' gayri safi yurtiçi hasıladan başka ölçütleri de göz önünde bulunduruyor ve İnsani Gelişme Raporu'nu yayımlıyor.

Raporda, 'doğumda beklenen ortalama ömür', 'yetişkinlerde okuryazarlık oranı' ile 'brüt okullaşma oranı' ve 'satın alma gücü paritesine göre uyarlanmış gelir düzeyi' gibi göstergeleri kullanan UNDP raporları, son raporlarında Türkiye'yi 'insani gelişmişlik' açısından 79'uncu sıraya yerleştirdi.

Böylece 2006 yılında 96'ncı, 2007'de 92'nci iken 2008 yılında 76'ncı sıraya yükselen Türkiye, yeniden üç puan gerileyerek 2009 yılında 79'uncu sıraya inmiş oldu.

2007 yılı verileri değerlendiren bu nedenle küresel krizin etkilerini yansıtmayan son raporda ilk 10 sırayı Norveç, Avustralya, İzlanda, Kanada, İrlanda, Hollanda, İsveç, Fransa, İsviçre ve Japonya aldı. Çin de dokuz sıra yükselerek 92. oldu.

Türkiye'de 1980-2007 arasında doğumda beklenen ortalama ömrün yaklaşık 11 yıl, yetişkinlerde okuryazarlık ve okullaşma oranlarının yüzde 23, satın alma gücü paritesine göre uyarlanmış kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hasılanın ise yüzde 100 artması bile, Tür-

YURT'tan •

kiye'yi cinsiyete dayalı gelişmişlik endekslerinde alt sıralardan kurtaramadı.

İnsanı Gelişmişlik Raporu, gayri safi milli hasılanın ötesinde yoksulluk ve cinsiyet eşitliği gibi endekslere bakılarak ha-

zırlanıyor. Türkiye İnsani Yoksulluk Endeksi'nde de 135 ülke içinde 40'ncı sırada. Yoksulluğu kapsamlı göstergelerle ölçen endekse göre Türkiye, 40 yaşından önce ölüm oranı sıralamasında 50'nci, okur-yazar olmayan yetişkinlerin genel

nüfusa oranı sıralamasında 77'nci, iyileştirilmiş bir su kaynağına erişemeyen insanların oranı sıralamasında da üçüncü. İnsani Yoksulluk Endeksi'nde Türkiye; Ekvador, Bahreyn gibi ülkelerin gerisinde kalıyor.

DÜNYA'dan

- Ekonomideki Düzelmeye, İstihdama Yansımadı ■
- ABD'de 4 Milyondan Fazla Çocuk Açlık Tehlikesiyle Karşı Karşıya ■
- Almanya'da Opel İşçisi İş Bıraktı ■
- ICEM Türkiye Koordinasyon Kurulu İzmir'de Toplandı ■
- Almanya'da Temizlik İşçilerinin Grevi Anlaşmayla Sonuçlandı ■
- OECD Hükümetler Raporu Türkiye Kadın Memurlarda OECD Sonuncusu ■
- Fransa'da Çiftçiler Ayaklandı ■
- Açların Sayısında 100 Milyonluk Artış ■
- IMF Başkanı: 'Fakir Ülkelerde Savaş Bile Olabilir' ■
- DB Başkanı: '59 Milyon Kişi İşsiz Kalacak, 30 Bin Bebek Ölecek' ■

Ekonomideki Düzelme, İstihdama Yansımadı

Dünya ekonomisinde yaşandığı söylenen toparlanma istihdama yansımıyor. Çünkü toparlanma geçici nedenlere dayanıyor. OECD verileri işsizlik oranının dünya çapında yükseldiğini gösteriyor.

Küresel ekonomideki toparlanma sinyallerine karşılık dünyanın en büyük ekonomilerinde işsizlik oranları hâlâ çok yüksek seviyelerde seyrediyor. ABD, Fransa ve Almanya'da istihdamda yaşanan iyileşmeler, stoklamanın yanı sıra milyarlarca dolarlık teşvik programları gibi geçici nedenlere dayanıyor.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma

Örgütü'ne (OECD) üye 30 gelişmiş ülke ele alındığında, en az işsizlik yüzde 3,5 ile Hollanda'da, en yüksek işsizlik oranı ise yüzde 18,3 ile İspanya'da yaşanıyor. Öte yandan, Euro Bölgesi'nde işsizlik oranı Eylül ayında yüzde 9,7 ile son 10 yılın en yüksek

seviyesine çıktı.

Gelişmekte olan ülkelere gelindiğinde ise Brezilya'da işsizlik oranı dengeye kavuşmaya başlasa da Meksika'da 13 yılın en yüksek seviyesinde seyrediyor.

Ülkeler ve İstihdam Verileri

Ülkeler ve istihdama ilişkin en son açıklanan verileri şöyle:

ALMANYA: Avrupa'nın en büyük ekonomisinde Ağustos ayında yüzde 8,3 olan işsizlik oranı, Eylül ayında yüzde 8'e ve Ekim'de yüzde 7,7'ye geriledi. Çalışma Bakanlığı, Almanya'da işsizlik oranının Ekim ayında ikinci keredir düştüğünü, buna kar-

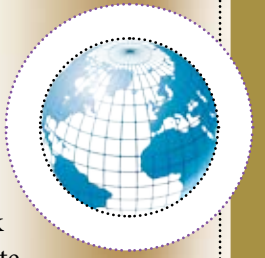
ABD'de İşsizlik Son 26 Yılın Zirvesinde

ABD Çalışma Bakanlığı, Ekim ayında 190 bin kişinin işini kaybettiğini, böylece geçen ay işsizlik oranının yüzde 10,2'ye yükseldiğini açıkladı. Eylül ayında işini kaybedenlerin sayısını 219 bin olarak revize eden bakanlık, Ekim ayında işsizlik oranının yüzde 10,2'ye çıkarak, 1983 yılından bu yana ilk kez yüzde 10'u aştığını bildirdi.

Geçen ay işini kaybedenlerin sayısının 175 bin ve işsizlik oranının yüzde 9,9 olması bekleniyordu.

ABD'de üst üste 22 aydır istihdam kaybı meydana gelirken, Eylül ayında işsizlik oranı yüzde 9,8 olmuştu. ABD'de resesyonun başladığı Aralık 2007'den bu yana işini kaybedenlerin sayısı 7,3 milyon oldu. Resesyonda işini kaybedenlerle birlikte toplam işsiz sayısı ise 16 milyonu buldu.

Geçen ay eğitim, sağlık hizmetleri ve hizmet sektörleri dahil bütün sektörlerde istihdam kaybı oldu. ABD ekonomisi Temmuz-Eylül döneminde yıllık bazda yüzde 3,5 büyümüştü.

şılık ekonomide bir toparlanmadan söz etmek için çok erken olduğunu bildirdi. Almanya ekonomisinin 2010 yılında yüzde 1,2 büyümesi bekleniyor.

FRANSA: OECD'ye göre, geçen yıl Eylül ayında yüzde 7,8 olan işsizlik oranı, bu yıl yüzde 9,8'e yükseldi. Bu yıl sonunda işsizlik oranının yüzde 10'a çıkması bekleniyor.

İNGİLTERE: Haziran-Temmuz-Ağustos döneminde işsizlik oranı yüzde 7,9'a çıktı. İşsizlik oranının yüzde 7,6 olduğu Mart-Ni-

san-Mayıs dönemiyle karşılaştırıldığında, söz konusu dönemde 88 bin kişi işsiz kaldı.

JAPONYA: Ülkede işsizlik oranı dünya genelindeki teşvik programlarının da etkisiyle son 2 aydır düşüyor. Japonya'da iç talepteki zayıflama nedeniyle fiyatlar düşmeye devam ediyor. Temmuz ayında yüzde 5,7'ye çıkıp rekor kıran işsizlik oranı, Eylül ayında yüzde 5,3'e kadar geriledi. Dünyanın ikinci büyük ekonomisinde veriler, Japon otomobillerine, elektronik ve diğer temel ihraç ürünlerine olan talebin artması, bununla birlikte şirketlere güvenin sağlanmasıyla işsizliğini azalabileceğine işaret ediyor.

ÇİN: Ülkede resmi kentli işsiz sa-

yısı yüzde 4,3 olarak açıklansa da gerçekte verilerin bunun iki katı olduğu düşünülüyor. Çünkü işsizlik verilerini hesaplayan sistem, göçmen işçileri ve devlet şirketlerinde zorunlu izne ayrılan kişileri hesaba katmıyor.

BREZİLYA: Ağustos ayında işsizlik oranı yüzde 8,1 olarak açıklandı. Brezilya bu yılın 2. çeyreğinde resesyondan çıktı. Ülkenin bu yıl genelinde büyümesi bekleniyor.

İRLANDA: İşsizlik oranı 2007 yılından bu yana ilk kez Ekim ayında geriledi. Eylül ayında yüzde 12,6 olan işsizlik oranı, geçen ay yüzde 12,5 oldu. Ülkede işsizlik oranı en son 2007 yılı Aralık ayında, işsiz sayısı sadece yüzde 4,7 iken düşüş göstermişti.

ABD'de 4 Milyondan Fazla Çocuk Açlık Tehlikesiyle Karşı Karşıya

ABD Tarım Bakanlığı tarafından yayınlanan bir raporda, 2008 yılı itibariyle 4 milyondan fazla Amerikalı çocuğun daha önceki yıllara göre açlık tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu açıklandı.

ABD Tarım Bakanlığı tarafından açıklanan raporda, ülkede iyi beslenemeyen Amerikalı sayısının 49 milyon kişiye ulaştığını ve bunların bir bölümünü de sağlıklı beslenen çocukların oluşturduğu belirtildi.

ABD Tarım Bakanlığı'nın yaptırdığı araştırmaya göre, 2008 yılında ülke nüfusunun yaklaşık yüzde 14'ünün iyi beslenmediği ve sağlıklı beslenemeyen Amerikalı sayısının 2007 yılından bugüne büyük bir artış içerisinde olduğu bildirildi.

Almanya'da Opel İşçisi İş Bıraktı

Amerikan otomotiv üreticisi General Motors, Avrupa'daki fabrikalarından 10 bin işçi çıkarmayı planladığını açıkladı. Opel'in Almanya'daki dört fabrikasındaki 25 bin çalışanın büyük kısmının greve gideceği açıklandı.

General Motors'un (GM) Opel'i ekonomideki düzelme belirtilerini gerekçe göstererek Magna/Sberbank konsorsiyumuna satmaktan vazgeçmesinin ardından 10 bin kişiyi işten çıkartacağını açıklaması üzerine Almanya'da gösteriler başladı.

Opel'in Almanya'daki dört fabrikasındaki 25 bin çalışanın büyük kısmı 5 Kasım günü iş bırakıp GM'nin kararını protesto için sokaklara çıktı.

Opel Çalışanlar Konseyi Başkanı Klaus Franz, GM'den uygulanabilir bir planla karşılına çıkmasını istedi. Klaus Franz binlerce işçinin alkışları arasında yaptığı konuşmada, "General Motors'a güvenimiz sifıra indi. Asıl sorun da bu. Birlikte geleceğimiz için savaşıyoruz. Yenilmeyeceğiz ve geleceğimiz için savaşıyoruz. Biz gururluyuz, biz Opel'iz" diye konuştu.

Sıfırdan Başlıyoruz

Franz GM'in en kısa zamanda uygulanabilir bir planla gelmesi gerektiğini belirterek, "Yine sıfırdan başlıyoruz" dedi. Opel'in yeni dönemde daha bağımsız şekilde yönetilmesi gerektiğini belirten Franz'a göre GM ile bağlar da zayıflatılmalı. Sendikalar ve çalışanlar Magna/Sberbank konsorsiyumuna satışın gerçekleşmemesi için ücret zamlarından vazgeçmişler ve bazı önemli tavizler vermişti. Yeni durumda tüm bu tavizlerin geleceği de belirsizleşmiş oldu. GM'in bu kararından sonra sendikalarla masaya oturup tavizler konusunda sendikalarla yeniden anlaşması gerekiyor. Franz, sendikaların tavizlerden vazgeçmesi durumunda iflasın gündeme geleceğini GM'i de eleştirerek 'Bu lafları etmeyin çünkü şirket zarar görüyor' dedi. Bochum ve Kaiserslautern'deki fabrikaların önünde de

küçük gösteriler yapıldı.

GM'in Opel'i Magna/Sberbank konsorsiyumuna satış sürecinde görev alan baş müzakerecisi John Smith kendi tenzikat planlarının da konsorsiyumunkinden farklı olmadığını söylemişti. Magna/Sberbank da 10 bin 500 kişiyi işten çıkartmayı planlıyordu. Macaristan'daki Opel fabrikası çalışanlarının ise grev yapmayacakları açıklandı. 640 kişinin çalıştığı fabrikada talep azlığı nedeniyle haftada dört gün çalışıldığını belirten sendika yetkilileri olası bir yeniden yapılandırmanın kendilerini nasıl etkileyeceğini araştırdıklarını söyledi.

GM, Opel'den 10 bin kişiyi çıkarma planı şirketin İngiltere birimi Vauxhall'ı da içerecek.

Almanya'daki sendikalar, GM'nin kararını protesto etmek için çalışanların, greve başlayacaklarını belirttiler. Protestolar ve iş bırakma eylemleri Almanya'daki dört fabrikada gerçekleşecek. Opel'in Magna'ya satılmasından vazgeçilmesi, Alman politikacılar tarafından şiddetle eleştirildi. Alman hükümeti, GM'den Opel'in Magna'ya satışını desteklemek için verdiği 1.5 milyar avronun (2.2 milyar dolar) geri ödemesini istedi. GM'nin 10 bin kişiyi işten çıkarma planı, Magna'nın teklifiyle benzerlik taşıyor. Magna da 4 bini Almanya'da olmak üzere Opel ve Vauxhall'da 10 bin 500 kişiyi işten çıkarmayı planlıyordu. Politikacılar ve sendikalar, Almanya'da istihdamın korunması ve hiçbir Alman fabrikasının kapanmaması garantisini sağlamanın en iyi yolunun, Opel'i Magna'ya satmak olduğunu düşünüyorlardı. Bu arada, Vauxhall'daki Unite Sendikası, iş kayıplarını minimize etmeye ve gönüllü olmasını sağlamaya çalıştıklarını bildirdi.

ICEM Türkiye Koordinasyon Kurulu İzmir'de Toplandı

ICEM Türkiye Koordinasyon Kurulu 2 Kasım'da, "ICEM Çimento, Cam, Seramik İşkolları Dünya Konferansı" da 3-4 Kasım 2009'da İzmir'de gerçekleştirildi. Koordinasyon Kurulu toplantısına Türkiye'den ICEM'e üye olan TÜRK-İŞ'e bağlı TES-İŞ, Belediye-İŞ, Türkiye Maden-İŞ, Petrol-İŞ, Genel Maden-İŞ, Çimse-İŞ, Kristal-İŞ, Selüloz-İŞ; DİSK'e bağlı Lastik-İŞ, Tümka-İŞ ve Dev Maden-Sen; Türkiye Kamu-Sen Federasyonu'na bağlı Türk Enerji-Sen, Türk Tarım Orman-Sen ve KESK'e bağlı Enerji, Sanayi ve Maden İşçileri Sendikası sendika yöneticileri ve uzmanları katıldı. Üç saat süren toplantıda bir önceki Kurul toplantısından bu yana gerçekleştirilen faaliyetler değerlendirilerek, gelecekteki etkinlikler tartışıldı.

Koordinasyon Kurulu açış konuşmasını Kurul Başkanı Mustafa Kumlu

yaptı. Kumlu konuşmasında ICEM'in Türkiye sendikaları ile gerçekleştirdiği ortak projelerin önemini vurguladı.

Kumlu, "Yaşanan küresel ekonomik kriz, hangi ülkede yaşıyor olursak olalım çalışanlar olarak sorunlarımızın özde aynı olduğunu bizlere bir kez daha hatırlatmakta ve uluslararası sendikalar platformunda daha sıcak, daha yakın ilişkiler kurmamızı zorunlu hale getirmektedir" dedi.

Uğruna mücadele ettikleri hedefleri için üyesi oldukları uluslararası kuruluşlardan aldıkları desteğin çok önemli olduğunu vurgulayan Kumlu, "Bu çerçevede ICEM ile ilişkilerimiz bizim için çok önemlidir. Genel Sekreter Manfred Warda'nın şahsında, ICEM'e bizlere verdiği destek için teşekkür ediyorum. Dayanışmamızın ve işbirliğimizin daha da

artarak devam edeceğine inanıyorum" diye konuştu.

Kumlu'dan sonra konuşan ICEM Genel Sekreteri Manfred Warda, ICEM işkollarındaki küresel gelişmeleri özetleyen bir sunum yaptı. Sunumdan sonra özellikle son dönemde Türkiye sendikalarının uluslararası sendikal alanda söz edilir olmasında bu çalışmaların önemli rolü olduğunu vurguladı.

Örgütlenme konusunda gerçekleştirilen ICEM seminerleri bağlamında konuşan Petrol-İŞ Genel Başkanı Mustafa Öztaşkın, ICEM ile yürütülen seminer çalışmalarının önemine değindikten sonra Petrol-İŞ'in Düzce'de örgütlenme konusunda yeni bir model denediğini anlattı. Toplantıda bu örgütlenme modeline dair görseller katılımcılara sunuldu.

Almanya'da Temizlik İşçilerinin Grevi Anlaşmayla Sonuçlandı

Almanya'da temizlik işçilerinin Ekim ayı başından itibaren bir ay süren grevi Toplu İş Sözleşmesi (TİS) imzalanmasıyla sonuçlandı. Temizlik sektöründe işçilerin özel emeklilik sistemi de kabul edildi.

Yapılan anlaşmaya göre iki aşamada gerçekleşecek ücret artışının toplamında Batı eyaletlerinde yüzde 4,9, Doğu eyaletlerinde yüzde 6,3 daha fazla ücret ödenecek. Yapılan pazarlıklar sonucu Batı'da saat ücreti 8,55, Doğu'da ise saat ücreti 7 Euro'ya yükseltildi. İleriki dönemlerde Doğu ile Batı arasındaki ücreti denkleştirmenin önü açılmış oldu. Özel emeklilik sistemi kabul edildi.

860 bin temizlik işçisi 1 aydır anlaşma sağlanmasını bekliyordu. Bu süre

içerisinde uyarı grevlerinin ardından işçiler süresiz iş bırakarak işvereni TİS'e zorladılar.

Almanya'da temizlik sektörü çalışanlarının yüzde 35'ini Türkiyeli göçmenler oluşturuyor.

Sektördeki Toplu İş Sözleşmesi'nin

Eylül ayında sona ermesiyle Batı'da 8,15, Doğu'da ise 6,58 Euro olan asgari ücret uygulaması da bitmişti. Bunun üzerine İG Bau Sendikası, sektörde çalışan 860 bin emekçinin ücretlerine yüzde 8,7 zam, toplu iş sözleşmesinin yenilenmesi ve şirket emeklilik sistemi kurulması için grev çağrısı yapmıştı.

OECD Hükümetler Raporu

Türkiye Kadın Memurlarda OECD Sonuncusu

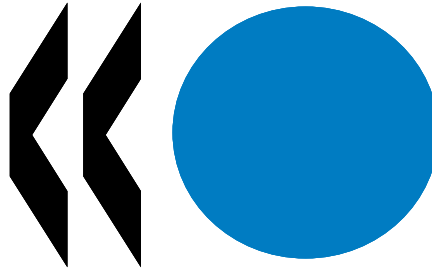
OECD ilk kez “Bir Bakışta Hükümetler” raporu yayımladı. Raporda hükümetlerin performans ve ihtiyaçları analiz edildi, yararlı ortak uygulamalar önerildi. Çoğu OECD ülkesinde kadınlar merkezi hükümet işgücünün yaklaşık yüzde 40’ı ile yüzde 50’si arasında bir bölümünü oluşturuyor. Bu rakam OECD sonuncusu Türkiye’de yüzde 12 olarak belirlendi.

OECD ülkeleri içinde devlet dairelerinde en az kadın memur çalışan ülkenin Türkiye olduğu belirtildi. Polonya’da devlet dairelerinde çalışanların yüzde 65’inin, Türkiye’de ise sadece yüzde 12’sinin kadın memur olduğu bildirildi.

OECD’nin “Bir Bakışta Hükümetler 2009” raporuyla ilgili açıklamasında yükselen kamu borç yüklerinin hükümetleri verimlilikte iyileşmeye zorlayacağı belirtildi. Raporun ulusal yönetimlere halka düşük maliyetli ve iyileştirilmiş hizmetleri nasıl sunabileceği yönünde en iyi uygulamaları gösterdiği belirtilen açıklamada, OECD Genel Sekreteri Angel Gurría’nın “Hükümetler vatandaşları için mümkün olan en düşük maliyetli hizmetleri temin etmek için birbirlerinin deneyimlerinden yararlanabilirler” sözlerine yer verildi.

Kadın İstihdamı Kamuda Artıyor

Raporda, kadınların devlet kuruluşlarındaki istihdamının giderek arttığı, çoğu OECD ülkesinde kadınların yerinden yönetim birimleri hariç merkezi kamu idaresinde çalışan işgücünün yaklaşık yüzde 40’ı ile yüzde 50’si arasında bir bölümünü oluşturduğu belirtildi. OECD raporunda, “Kadınlar birçok OECD ülkesinde genel ulusal işgücüne katılım oranlarının üzerinde temsil ediliyorlar. Polonya kadınların merkezi hükümet kurumları içinde en çok istihdam edildikleri OECD ülkesi konumunda bulunuyor. 2005 yılında Polonya’da merkezi devlet dairelerinde çalışanların yüzde 65’i kadın idi. İkinci konumdaki Portekiz ve İzlanda’da ka-

dınların genel kamu istihdamı içindeki payı yüzde 61 düzeyinde. Skalanın diğer ucunda Japonya ve Türkiye var. Japonya’da devlet kurumlarında istihdam edilenlerin yüzde 20’si, Türkiye’de ise yüzde 12’si kadınlardan oluşuyor. Türkiye merkezi hükümette en düşük kadın istihdamı bulunan OECD ülkesi konumunda, ancak gerek Japonya gerekse de Türkiye’de kadınların merkezi kamu kurumlarındaki istihdam oranı 1995’ten bu yana artıyor” denildi.

Rapora göre, devlet dairelerindeki işgücüne kadınların özellikle yönetim düzeyinde katılımını artırmak, eşitliği, çeşitliliği ve çalışma “havuzunu”nun boyutunu büyütmek için birçok OECD ülkesinde politikalar belirlemiş durumda. Birçok ülkede kadınların devlet dairelerinde, genel çalışma piyasasından daha yüksek oranda istihdam edildikleri belirtilirken şöyle denildi.

“Bununla birlikte kadınlar görece tüm işçilerin üçte birinden az oranda bulundukları İsviçre, Almanya, Japonya ve Türkiye’de merkezi devlet kuruluşlarında daha az temsil ediliyorlar. Bu, söz konusu ülkelerde, devlet görevlerini belirleyen merkezi hükümetlerin sorumlulukları sonucu böyle olabilir. Örneğin Almanya’da çok sayıda mer-

kezi hükümet çalışanı kadınların geleneksel olarak daha az görev aldığı savunma ya da güvenlik görevlerinde bulunmaktadır.”

Kadınların devlet görevlerinde genellikle kıdemli makamlara yükseledikleri belirtilen raporda, Yunanistan, Yeni Zelanda, Meksika ve Portekiz’de kıdemli makamlardakilerin üçte birinin, Kore ve Japonya’da kıdemli yöneticilerin yüzde 5’ten azının kadın olduğu kaydedildi.

Bir Bakışta Hükümetler 2009

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü’nün ilk kez hazırladığı raporda, birçok hükümetin krize yanıt verirken, sürdürülemez noktaya varabilecek harcamaları artırmaya zorlandığı, acil bir rasyonelleştirme sorununun ortada bulunduğu belirtildi. Bununla birlikte hükümetlerin ekonomik toparlanmanın hâlâ kırılgan olan süreci içinde rasyonelleştirme stratejilerini dengeleme ihtiyacı içinde oldukları belirtildi.

“Bir Bakışta Hükümetler” raporu OECD üyelerine ilk kez, reform fırsatları için yol gösterici olması amacıyla, hükümet mekanizmalarının karşılaştırmalı değerlendirmesini önerirken finansal düzenlemeler ve kamu yönetimi politika ve uygulamalarını sundu. Rapor birçok OECD ülkesinde yaşanan kamu sektörü işgücünün zorluklarla birlikte bir yenilenme potansiyeli sunduğuna dikkat çekiyor.

Kuşbakışı Bir Değerlendirme

OECD’nin raporla ilgili hazırladığı

özete göre, GSYİH'lerinin yüzdesi olarak hükümet harcamaları birçok OECD ülkesinde ekonomik kriz başlangıcından önce azalmaya başlamıştı. 1995-2006 yılları arasında hükümet harcamalarında artışlar sadece Kore ve Portekiz'de görüldü. OECD'nin rapor özeti şöyle:

"-Toplam işgücünün yüzdesi itibarıyla kamu kuruluşlarında istihdam görece istikrarlı kalmıştır. Devlet kuruluşlarında istihdam edilen iş gücünün oranı Japonya'daki yaklaşık yüzde 5 ile Norveç'teki yüzde 29'luk oranlar arasında değişmektedir.

-Gelirlerin GSYİH'lardaki yüzdesi olarak hesaplanan devlet sektörünün boyutları OECD ülkeleri arasında büyük çeşitlilik göstermektedir. Norveç'te gelirlerin GSYİH'ya oranı yüzde 59, Danimarka'da yüzde 57, İsveç'te yüzde 56 ve Finlandiya'da yüzde 53'le en yüksek olurken Meksika en az geliri yüzde 20 oranıyla toplamaktadır. (Türkiye'de devlet gelirlerinin GSYİH'ya oranı yüzde 30).

-Kamu hizmetleri için dış kaynak kullanımı ve kamu-özel sektör işbirliğinde yatırım seviyeleri yükselmektedir. 2007'de mal ve hizmetler üzerinde hükümet harcamalarının yüzde 43'ü özel sektör kanalıyla yapılmıştır. Rakam 1995'te yüzde 39 idi.

-Merkezi hükümet kurumlarında çalışanların yaşı, OECD ülkelerindeki genel istihdamdakilerin yaşından daha yüksektir. Belçika en yaşlı merkezi hükümet işgücüne sahiptir. Merkezi hükümet kurumlarında çalışanların yüzde 44'ü bu ülkede 15 yıl içinde emekli olacaktır. İzlanda'da ise yüzde 42'si emekliliğe ayrılacaktır.

-Hükümetler insan kaynakları yönetiminde giderek daha sofistike hale gelmektedirler. Merkezi hükümetler bakanlıklara dışarıdan atama yapma konusunda daha açık davranmakta, performans değerlendirmeleri yap-

makta ve performansa dayalı ücret uygulamalarına girmektedirler. Eleman yetiştirmeye yönelik daha kıdemli bir yönetici grupları oluşturmaktadırlar.

-İki OECD ülkesi hariç (İzlanda ve Lüksemburg), tüm OECD ülkeleri belli resmi görevdekilerin kişisel çıkarlarını açıklamalarını zorunlu kılmıştır. Ancak birçok ülkede kamuoyuna bu bilgiler henüz ulaşmamaktadır.

-E-Devlet hizmetlerinden Norveç'te vatandaşların yüzde 62'si, Yunanistan'da yüzde 10'u yararlanmaktadır.

-Hükümet kararlarının, tıptaki 'kanıta dayalı' biçimde alınması yöntemi yükselmektedir. Bugün 29 üye ülkedeki merkezi hükümetler gerçekleştirdikleri düzenlemelerin etkilerini analiz etmek için yasa çıkarma gereği duymaktadır."

Türkiye'nin Durumu

"Bir Bakışta Hükümetler 2009" raporunda, dünyanın en büyük 17'nci ekonomisi olan Türkiye, OECD ülkeleri arasında devlet gelirlerinin GSYİH'ya oranı açısından yapılan sıralamada son- dan ikinci sırada yer alıyor.

Türkiye'de devlet gelirleri GSYİH'nın üçte birine ulaşırken rakam Norveç'te GSYİH'nın yüzde 60'ına yaklaşıyor. Türkiye e-Devlet'te OECD sonuncusu olurken, 2003-2008 yılları arasında genişbant internet aboneliğinde de sondan ikincilikte bulunuyor.

Devlet gelirlerinin GSYİH'ya oranı ölçüsü sosyal devlet ilkesinin kâğıt üzerinde kalmaması ya da devletin etkin mali örgütlenmesini gösteren ölçülerden biri olarak kabul ediliyor. Rapor- da ülkeler tarafından toplanan gelir miktarının, hükümetlerin sağladığı mal ve hizmetler ve bunların üretim yöntemiyle ilgili tarihi ve siyasi karar- larla ilgisi bulunduğu belirtildi. Hükümetlerin vergi indirimi gibi destek- ler sağlamaları durumunda kamu gelirlerinin GSYİH'ya oranla düşeceği örneği verilen raporda, bütçe açığı ve borç miktarıyla ilgili hedefler içeren AB üye-

si olma ve Maasricht kriterlerini yerine getirme gibi şartların da gelirleri etkilediği kaydedildi.

Koalisyon Hükümeti Şampiyonu Japonya

Rapora göre, geçen 20 yıl içinde Japonya'da 15, İtalya'da 14, Polonya'da 12, İzlanda, Danimarka ve Avusturya'da 9, Hollanda ve Belçika'da 8, Türkiye'de 7 koalisyon hükümeti kuruldu.

Bakanlık Sayıları

Hükümetler Raporuna göre, OECD'nin bakanlar kurulu en kalabalık ülkesi Kanada'dan sonra Türkiye. Kanada kabinesinde 27 bakan görev yapıyor. Türkiye'de Bakanlar Kurulu'nda 25 bakan sandalyeye sahipken İngiltere'de 23, İsveç'te 22, İtalya'da 21, Yeni Zelanda, Finlandiya ve Avustralya'da 20 bakanlı hükümetler iş başında bulunuyor. OECD üyeleri Fransa'da 17, Almanya'da 16, Japonya'da 15, İsviçre'de ise 7 bakanlı hükümetler görev yapıyor.

E-Devlet Sonuncusu

Raporda OECD ülkeleri e-Devlete hazır olma durumu açısından da sıralandı. İskandinav ülkeleriyle ABD'nin e-Devlet hazırlığı sıralamasında başlarda yer aldığı listede Türkiye en son sırada yer aldı. Vatandaşların elektronik ortam aracılığıyla işlerini çözmelerine ortam yaratan devletler sıralamasında Yunanistan, Slovak Cumhuriyeti, Meksika, Polonya, Portekiz ve Macaristan gibi ülkeler Türkiye'nin üzerinde yer aldı.

Bir başka sıralamada 2008 itibarıyla başta internet uygulamalarında kullanılan genişbant iletişim abonelikleri için yapıldı. Yine İskandinav ülkelerinin üst sıralarda yer aldıkları sıralamada, 100 kişide 37 kişinin genişbant eriştiği Danimarka birinci oldu. 100 kişide 7 kişinin genişbant erişimi bulunan Türkiye sondan ikinci, 5 kişinin eriştiği Meksika ise sonuncu oldu. OECD ülkelerinde 100 kişide ortalama 22 kişi genişbant erişebiliyor.

Fransa'da Çiftçiler Ayaklandı

Fransa'da borçları nedeniyle alarma geçen çiftçiler, eylem için sokaklara döküldü. Lastik ve saman yakan eylemciler hükümetten çözüm istedi.

Fransada çiftçiler hükümeti protesto eyleminde Şanzelize'yi trafiğe kapatarak saman balyaları ve lastik yakıp hükümetin sorunlarına çözüm bulması talebinde bulundu. Paris itfaiyesiyse olaya hemen müdahale ederek alevleri kısa süre içinde söndürdü. Şanzelize'de protesto eyleminde bulunan Godefroy Potin adlı bir eylemci, "Kamu kurumlarının dikkatini çekmek için buradayız. Alarm verici bir durum söz konusu. Yetkililere tarım sektöründeki gelişmeleri bir kere daha düşünmeniz gerekir demek için buraya geldik" diye konuştu. Çiftçiler 16 Ekim günü yalnızca Paris'te değil Fransa'nın birçok kentinde eylem için sokaklara çıktı. Ülkede birçok karayolu trafiğe kapatıldı. Çiftçilerin, kamuoyunun dikkatini aşırı borçlanmalarına paralel olarak yaşadıkları sorunlara dikkat çekmek maksadıyla gerçekleştirdikleri

ifade ediliyor. Krizin yanı sıra, Fransa'da çiftçiler 2007'de rekor seviyeye çıkan gıda fiyatlarındaki gerilemeden de zarar gördüklerini belirtiyor.

Çiftçi Sendikası FNSEA'nın başkanı Jean-Michel Lemetayer, konuya ilişkin yaptığı açıklamada, hükümetten acil eylem planı talebinde bulundu. Lemetayer, Fransa'da hükümetin çiftçilere yönelik olarak daha düşük vergi oranları uygulaması gerektiğini belirtti. Lemetayer, ayrıca hükümetten çiftçilere 1 milyar avroluk kredi kullandırmasını istedi.

Letemayer, Fransa'da tarım sektörünün krizde olduğunu belirtirken, tarımsal faaliyetler açısından son 30 yılın en kötü dönemini yaşamakta olduğunu söyledi.

Tarım Sektörü Geriliyor

Fransa Tarım Bakanı Bruno Le Maire ise, çiftçilerin bazı taleplerinin karşılanabileceğini belirtti. Le Maire, Başkan Nicolas Sarkozy'ye çiftçiler üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesine yönelik baskı yapacağını ifade etti. Fransa'da tarım sektöründeki bu yıl içindeki gelir kaybının yüzde 20 olacağı tahmininde bulunan Le Marie, tarım sektörüne desteğin global ölçekte yapılması gereken çalışmaların bir parçası olarak değerlendirilmesi gerektiğini söyledi. Fransa'da çiftçiler ise Le Maire'nin tahminlerinden daha karamsar tablo çizerken, ülkenin tarım sektörünün bu yıl son on yıllarda görülen en kötü performansı gösterdiğini ifade ediyor. Fransa'da tarım sektörünün geliri, 2008 yılında da bir önceki yıla göre yüzde 20 düşmüştü.

Açların Sayısında 100 Milyonluk Artış

2009 yılında 1 milyar 20 milyon kişi gıdasız kaldı. 2009 yılında, bir önceki yıla göre yaklaşık 100 milyon kişi daha aç kaldı. Bu rakamın son 40 yıldaki en yüksek aç sayısı olduğu vurgulandı. Neden, 'bereketsiz hasat' değil; özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki yüksek gıda fiyatları, gelirlerin azalması ve işten atılmalar.

Gıda krizine küresel ekonomik bu-
nalımın eklenmesi üzerine dünyada aç-
lıkla ilgili bu yılın başında yapılan ve çok
ağır sonuçları ortaya koyan öngörüler
gerçek oldu. Birleşmiş Milletler'e (BM)
bağlı Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ile
Dünya Gıda Programı'na (WFP) göre,
2009 yılında 1 milyar 20 milyon kişi gı-
dasız kaldı. Dünyada açlığa ilişkin yıl-
lık raporda, 2009 yılında, bir önceki yıla
göre yaklaşık 100 milyon kişinin daha
aç kaldığı ve bu rakamın son 40 yıldaki
en yüksek aç sayısı olduğu vurgulandı.

'Tahammül Edilemez Noktada'

FAO Genel Sekreteri Jacques Diouf
da yaptığı açıklamada, "Aç insanların
sayısındaki artış tahammül edilemez
noktada" dedi. Açlık sorunun yok edil-
mesi için dünyanın ekonomik ve teknik
olanaklarının bulunduğunu vurgulayan
Diouf, açlığın sonsuza kadar yok edil-
mesi için daha güçlü siyasi irade ortaya
konmadığını belirtti.

Açların sayısındaki artışın nedeni-
nin 'bereketsiz hasat' olmadığı, özellikle
gelişmekte olan ülkelerdeki yüksek gıda

fiyatlarından, gelirlerin azalmasından
ve işten atılmalarından kaynaklandığı
vurgulandı. Rapora göre, yardımların
ve tarım yatırımlarının azalması son
10 yıldır açların sayısını sürekli artırdı
ve bu gidiş değiştirilmezse uluslararası
toplumun daha önceki yıllarda ortaya
koyduğu, 2015'e kadar açların sayısının
azaltılması hedefine ulaşamayacak.
Açlıkla mücadele konusunda 1980'ler
ve 1990'ların başında elde edilen başarı-
ların ardından gıdasız kalan insanların
sayısı 1995'te artmaya başladı.

IMF Başkanı: 'Fakir Ülkelerde Savaş Bile Olabilir'

IMF Başkanı Strauss-Kahn, 'Toparlanma vakit alacak. Özel sektör hâlâ kendi ayakları üzerinde duramıyor. Pek çok ülkede işsizlik artmaya devam edecek' diye konuştu IMF Başkanı virajın alındığını belirtti ama uyardı: 2010'da pek çok ülkede işsizlik artacak. Düşük gelirli ülkelerde toplumsal huzursuzluklar hatta savaş bile görülebilir

IMF Başkanı Strauss-Kahn küresel ekonomide virajın alındığını belirtti ve uyardı: "2010'da pek çok ülkede işsizlik artacak. Düşük gelirli ülkelerde toplumsal huzursuzluklar hatta savaş bile görülebilir."

Strauss-Kahn, 7 Ekim 2009'da IMF-Dünya Bankası Guvernörler Kurulu toplantısında yaptığı konuşmada önümüzdeki döneme bakıldığında dünyanın kriz sonrasında çok farklı bir yer olacağını ve olması gerektiğini düşündüklerini ifade ederek, "O yüzden bu yeni gerçeğe uyum sağlamamız gerekir diyoruz. Her şeyden önce bu toparlanma yavaş olacak, vakit alacak. Özel sektör hâlâ kendi ayakları üzerinde duramıyor, hâlâ çok fazla tüketim olmadığını görüyoruz. İyileşme sürecinde de göreceğiz ki istihdam, işsizlik konusu daha yavaş toparlanacak. 2010 yılı boyunca pek çok ülkede işsizliğin artmaya devam edeceğini görüyoruz" dedi.

'Ağır Yoksulluk Bekliyor'

Dünya Bankası rakamlarına göre krizden sonra 90 milyon insanın ağır yoksullukla karşı karşıya kalacağını ifade eden Strauss-Kahn, söz konusu olan şeyin sadece işsizliğin artması, insanların satınalma gücünün azalması olmadığını belirterek "Düşük gelirli ülkelerde bu, bir ölüm kalım meselesi. Bu ülkelerde toplumsal huzursuzluklar, siyasi istikrarsızlıklar ve hatta savaş bile görülebilir" dedi. Strauss-Kahn, küresel ekonominin 'son derece nazik' durumda olmaya devam ettiğini vurgulayarak, politika yapımcıların krizden çıkış stratejileri hazırlaması ve uygulaması ge-

rektiğini ancak bu çıkış stratejilerinin uygulanması için henüz çok erken olduğunu söyledi.

'Korku Umuda Dönüştü'

Strauss-Kahn, toplantıdan bir yıl önce bir araya geldiklerinde Lehman Brothers'ın yeni iflas ettiğini ve dünyadaki ekonomik faaliyetin 'kontrolden çıktığını', insanların başka bir buhran daha gelecek diye korkmaya başladığını hatırlattı. Strauss-Kahn, "Ama bugün dünyamız bambaşka bir noktada. Görüyoruz ki, aslında uçurumunun kenarından döndük. Yine de hepimiz biliyoruz ki, zaferi ilan etmek için henüz çok erken. Yine de en azından düzelmeye yoluna girmiş olduğumuzu biliyoruz" diye konuştu. Geçen yılın, önemli değişimlerin yaşandığı bir yıl olduğunu belirten Strauss-Kahn, ülkelerin bir araya gelerek, ortak zorluklara beraber çözümlerle karşılık vermeye çalıştıklarını, küresel olarak herkesin iyiliği için çalışmaya başladıklarını kaydetti.

'Tarihi Dönüm Noktası'

"Şu anda tarihi bir dönüm noktasındayız" diyen Strauss-Kahn, dünya ülkelerinin sorunlara ortak bir çözüm bulmak üzere dayanışmacı bir ruhla bir araya geldiğinde, barış ve refah döngüsünün elde edilebileceğine işaret etti. Strauss-Kahn, bunun için önümüzdeki zorlukları alt etmek gerektiğine dikkati çekerek, "Hem uluslararası düzeyde, hem ülke düzeyinde, hem IMF düzeyinde..." dedi. IMF Başkanı, krizden sonra yeni büyüme modeline ihtiyaç olacağını da altını çizerek, "Yani açığı olan ülkelerde

tasarruf, fazlası olan ülkelere daha fazla harcama olması ve daha az dengesizlik olması gerekiyor. Geçiş, kesinlikle kolay olmayacak. Bizim gelecek için şekillendirmemiz gereken budur" diye konuştu.

'IMF size ait bir kurum'

Geçtiğimiz yıl hem küresel ekonomide hem IMF içerisinde çok büyük değişikliklerin yaşandığını belirten IMF Başkanı, tarihten alınması gereken derslerin son derece açık olduğunu, içe kapanma eğiliminin, büyük buhranın daha da kötü sonuçlar vermesiyle sonuçlandığını, bugün birlikte çalışılmasının, dünyayı çok daha derin bir krizden kurtardığını kaydetti. Strauss-Kahn, guvernlörlere hitaben yaptığı konuşmasını şöyle tamamladı:

"Sizler değişmeniz ve kriz sonrasında yeni dünyasına uyum sağlamanız gerektiğinin bilincindesiniz. Bizler de IMF olarak aynı şeyi yapmak zorunda olduğumuzu biliyoruz. Ama unutmayın, bu size ait bir kurum, sizin kurumunuz ve bizim görevimiz sizin ihtiyaçlarınıza cevap vermek. Hep birlikte üstlenmiş olduğumuz bu görev, barış ve istikrarın sağlanmasıyla ilgilidir. Çalışmalarımız gezegenimizi paylaşan 7 milyara yakın insanın refahına ve güvenliğine yöneliktir. Keynes'in IMF'nin kurulduğu yıllarda ifade ettiği üzere, umudumuz, insanlığın kardeşliğinin sadece bir deyişten ibaret kalmamasını sağlamaktır. Şu anda kriz sonrası dönemde dünyamızı yeniden şekillendirmek ve yukarıdaki sözü gerçeğe dönüştürmek konusunda önümüzde tarihi bir fırsat bulunmaktadır."

DB Başkanı: '59 Milyon Kişi İşsiz Kalacak, 30 Bin Bebek Ölecek'

Kriz nedeniyle, insanların işsiz kaldığını, hayatların mahvolduğunu, kız çocuklarının okula gidemediğini, çocukların kötü beslendiğini belirten Dünya Bankası Başkanı Zoellick, 'Önümüzdeki yıl 90 milyon insan aşırı yoksulluk içinde yaşayacak. Burada insanların yaşadığı gerçek hikâyeler var' dedi.

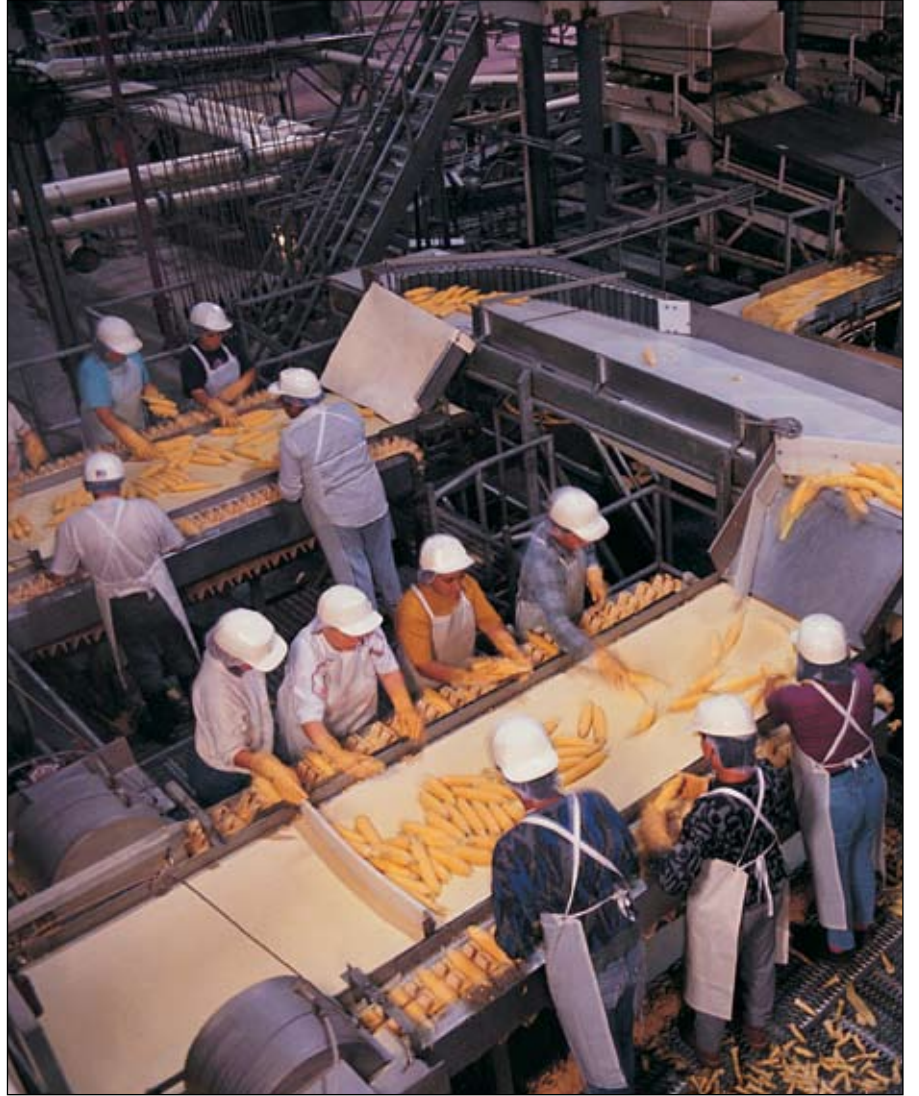
Dünya Bankası Başkanı Robert Zoellick, 2009'da 59 milyondan fazla insan işini kaybedeceğini, Afrika'nın Sahra altındaki az gelişmiş bölgelerinde 30 bin ile 50 bin bebeğin ölebileceğini kaydetti. Küresel ekonomik kriz nedeniyle, insanların işsiz kaldığını, hayatların mahvolduğunu, kız çocuklarının okula gidemediğini, ev kadınlarının hangi yemek öğününü kessek diye düşünür hale geldiğini, çocukların kötü beslendiğini ifade eden Zoellick, "İnsan ilerlemesi denilen şey, artık geri dönüşü olmayacak bir şekilde geriye doğru gitmeye başladı" dedi.

Zoellick, 7 Ekim 2009'da IMF-Dünya Bankası Güvernörler Kurulu toplantısında yaptığı konuşmada, mevcut küresel krizin, uluslararası ekonomik düzende yeni bir arayışı ortaya çıkardığını belirterek, ne tamamıyla eski küresel sistem ve kurallar ne de devlet ağırlıklı bir sistem değil, mevcut küresel sistemi tamir ederek, 'sorumlu bir küreselleşme' oluşturulması gerektiğini söyledi. Zoellick, uluslararası kuruluşlar ve ülkelerin de 'sorumlu bir küreselleşme' için çalışması önerisinde bulundu.

'Başka Krizler de Olacak'

"Tüm insanlar bize küresel krizin bir daha olmasına izin vermeyin" diye bağıyor" şeklinde konuşan Zoellick, krizlerin bir daha olmayacağını bir garantisi olmadığını ancak, bundan sonra, ekonomilerin güçlendirilebileceğini, daha güçlü bir kriz telafi sisteminin oluşturulabileceğini söyledi.

"Toparlanmadan bahsediliyor ama

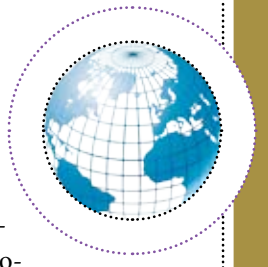

yoksulluk hüküm sürüyor" diyen Dünya Bankası Başkanı, şöyle devam etti: "Şehirlerde, köylerde herkes aynı şeyi söylüyor: Bir daha bu tür şeyler yaşanmasın. Ama maalesef bu sözü veremiyoruz. Dünyada kriz yaşanmamasını sağlamamız mümkün değil. Aslında gelecekle ilgili bildiğimiz tek şey var. O da her zaman başka krizler yaşanacağıdır.

Ama gerekli liderlik işbirliğini oluştursak, geçmiş krizlerden ders alabiliriz. Acil tedbirleri bir yana bırakarak kalıcı tedbir almak zorundayız. Bunu bu salonda toplananlar başaracaklar."

'Krizin Tohumları Eskiden'

Kriz zamanında işbirliğini sürdürmenin zor olmadığını ama uçurumun

kenarından döndüğünde işbirliğine devam etmenin de o kadar kolay olmadığını vurgulayan Zoellick, "Geleceğe bakmadan önce geçmişini anlamamız lazım. Bugünün krizi bir anda ortaya çıkmadı. Bunun tohumları çok eskilere dayanıyor" şeklinde konuştu.

Dünyada, son 20 yılda büyük bir dönüşümün yaşandığını, Sovyetler Birliği'nin, Orta ve Doğu Avrupa'da planlı ekonomilerin dağıldığını, Çin'de ve Hindistan'da ekonomik reformların gerçekleştirildiğini, Doğu Asya'da ihracata dayalı büyüme stratejisinin dünya ekonomisinde büyük dönüşümü sağladığını kaydeden Zoellick, bu dönüşümün büyük ekonomik fırsatları beraberinde getirdiğini ifade etti. Zoellick, şunları kaydetti:

'Sistem Zorlanıyordu'

"Ama 20'nci yüzyılın son 10 yılında uluslararası ekonomik sistem zorlanmaya başladı. Ufacık yamalar ile geçiştirildi. Ama bunlar kalıcı olmadı. Bugünün sorunları dönemde getirilen veya getirilmeyen tepkiler ve tedbirler nedeniyle ortaya çıktı. 90'lı yılların sonunda ortaya çıkan mali krize kalıcı çözümler getirilemedi. Asya'da yaşanan finansal kriz sonrasında getirilen tedbirleri yapanlar bir daha asla küreselleşmeye kapılmayacakları sözü verdiler kendilerine... Birçoğu döviz rezervlerini yöneterek çok büyük havuzlar oluşturdu. Bu nedenle küresel ekonomide çeşitli dengesizlikler oldu.

"Ama büyüme iyi olduğu için bunlar görmezden gelindi. Merkez Bankaları yeni ekonomideki riskleri doğru bir şekilde karşılayamadı ve 1980'lerde ürün fiyatı enflasyonlarını bir şekilde kontrol altına aldı ama bir şekilde fiyatlardaki balonları bir türlü anlayamadılar ve reel politikalarını gerekli bir şekilde yönetemediler. Reel ekonomiye hasar geleceğini düşünemediler. Ekonomiye, üretime, tüketime bir zarar geleceğini düşünemediler. Düzenleyici, denetleyici kuruluşlar artık gerçekten kopmuş durumdaydılar. Bütün bu dersleri alıyoruz

ve aldık. Geleceğe yönelik daha akıllıca hareket etmemiz gerekiyor."

'Eski Düzen Bitti'

Dünyanın büyük ekonomileri ABD ve Japonya'nın da değişen ekonomik sisteme uygun bir yapılanma içine girmelerinin gerekeceğini, geleceklerinin bu değişime bağlı olacağını belirten Dünya Bankası Başkanı Zoellick, "Eski düzen bitti, şimdi vakit kaybetmeden, yeni normal büyüme ve sorumlu küreselleşmeyi sağlayacak kurumları yürürlüğe sokabiliriz" şeklinde konuştu. Robert Zoellick, sorumlu bir küreselleşme oluşturmak için gelişmekte olan ülkelerin bir çözüm olarak tanınması gerektiğini kaydetti. Zoellick, G20'nin, küresel sorunların çözümünde 'yönlendirme grubu' gibi çalışması gerektiğini de ifade etti. Sorumlu Küreselleşmede atılacak ikinci adımın, liderlerin, dengeli küresel ekonominin ihtiyaçlarını dikkate alan çok kutuplu bir ekonomik büyümeyi sağlamaları olarak sıralayan Zoellick, liderlerin, sürdürülebilir bir büyümeyi de taahhüt etmeleri gerektiğini söyledi.

İnsanlık Geriye Gidiyor

Robert Zoellick, küresel ekonomik kriz nedeniyle insan ilerlemesi denilen şeyin artık geri dönüşü olmayacak bir şekilde geriye doğru gitmeye başladığını söyledi. Kriz nedeniyle bu yıl 59 milyon insanın daha işsiz kalacağını, önümüzdeki yıl 90 milyon insanın aşırı yoksulluk içinde yaşayacağını kaydeden Zoellick, bütün bu rakamların altında insanların yaşadığı gerçek hikâyeler olduğunu ifade ederek örnekler verdi.

1 Milyar İnsan Yoksulluk Çemberinde

Robert Zoellick, Dünya Bankası'nın, önümüzdeki ilkbahar toplantılarında gelişmekte olan ülkelere yüzde 3 daha fazla oy vereceğini de anımsatarak, "Gelişmekte olan ülkeler, önümüzdeki bahar toplantılarında alınacak kararlarda yüzde 47'lik oy hakkına sahip olacak. Ancak iddialı, hırslı olmaya devam etmeliyiz. Gelişmekte olan ülkelerin pa-

yını yüzde 50'ye çıkarmalıyız" şeklinde konuştu.

Yükselen ülkelerin, kalkınma açısından yoksul ülkelere yardım etmesi gerektiğini belirten Zoellick, şöyle devam etti: "Yeni bir sisteme ihtiyacımız var. Ekonomik güçler birer sorumlu paydaş olarak görülmeli. Milyonlarca insan hâlâ kalkınmanın getirdiği sorunların ceremesini çekiyor. Bu ülkelerin yaşadığı çeşitli sorunları da mutlaka göz önünde bulundurmanız gerekiyor. Ağır bir borç yüküyle ezilmiş ülkelere daha sorumlu davranarak bir el uzatabiliriz. 900 milyon insan hâlâ temiz sudan yararlanamıyor. 1 milyar insan yoksulluk çemberini bir türlü kıramıyor."

'Kâğıt Üstünde Aç Doyurulmaz'

Pittsburgh'da alınan kararlara da değinen Robert Zoellick, "Kâğıt üzerindeki vaatler, aç karınlar yemeyi götüremez ya da toprağa tohum ekemez. Burada açlık ve kıtlık, Afrika'da yaşanan kuraklık her zaman karşımızda duran tehlikeler..." dedi. Şu anda finans krizi nedeniyle kalkınma hedeflerinin çok geride kaldığını belirten Zoellick, hükümetlerin canlandırma paketlerinin, özel sektörde talep, yatırım ve ticareti artırmaya yönelik olarak verilmesi gerektiğini kaydetti. Sorumlu bir küreselleşme için sorumlu paydaşlara ihtiyaçları bulunduğunu dile getiren Zoellick, "Bugün bu krizlerin önceden ne olacağını bilemeyiz. Bir salgın hastalık, bir doğal afet, bir ekonomik ya da sosyal kriz olabilir" diye konuştu.

Casino (Kumarhane) Kapitalizmi

Robert Zoellick, 'kısa vadeli casino kapitalizminden' uzun vadeli üretken bir sermaye sistemine geçişin çok önemli olacağını vurgulayarak, zaman içinde Afrika'ya yapılacak yatırımların neredeyse 1 milyar insanı kapsayan yeni bir piyasa açacağını ve yeni bir büyüme kaynağı olabileceğini kaydetti. Zoellick, liderlerin dünyanın sürdürülebilir bir büyümeye kavuşmasını da sağlaması gerektiğini söyledi.

Türkiye Elektrik Sektöründe 2009 Nasıl Geçti, 2010'da Neler Olacak?

DOSYA

- Türkiye Elektrik Sektöründe 2009 Nasıl Geçti, 2010'da Neler Olacak? ■
- HES'lere Karşı Hukuk Mücadelesi ■
- Denetim Arapsacı ■
- 2009 Yılı Enerji Kronolojisi ■

Türkiye Elektrik Sektöründe 2009 Nasıl Geçti, 2010'da Neler Olacak?

TES-İŞ Enerji Araştırmaları Birimi

Bu sayımızda elektrik enerjisi sektöründeki gelişmeleri, sorunlar, politikalar ve uygulamalar açısından 2009 yılını kapsamlı olarak ele alacağız. Yeni yılla birlikte sektörde yaşanacak olası gelişmelerin de eleştirel bir değerlendirmesini yapacağız.

Dünya çapında sürmekte olan ekonomik krizin bazı olumsuz etkileri Türkiye elektrik enerjisi sektöründe 2009 yılında devam etmiştir. Dünya ekonomik krizinin etki alanı sadece finansal sektörle sınırlı kalmamıştır. Kriz, tüketimin hızla azalması ve kredi olanaklarının daralması¹ gibi etkiler yaratarak dünya genelinde işsizliğin daha büyük boyutlara ulaşmasına neden olmuştur.

Başta hükümet yetkilileri olmak üzere kimi çevrelerce finansal krizin etkilerinin 2009 yılında azalmaya başladığı ve 2010 yılında ekonomide belirgin bir düzelme yaşanacağı öne sürülse de mevcut koşullarda özellikle işsizliğin azalacağına dair bir işaret yoktur.²

¹ 2007 yılında "gelişmekte olan ülkeler"e aktarılan para miktarı 1 trilyon dolara yaklaşırken, bu rakamın 2009 yılında 165 milyar dolara kadar gerileyeceği tahmin edilmektedir.

² 8 Kasım 2009 tarihli Vatan Gazetesi'nden iki haber: Sanayi ve Ticaret Bakanı Nihat Ergün, Türkiye'nin her yerinde yeni yatırımların başladığını ve işadamlarının hızına yetişemediklerini söylüyor Ergün, "Kriz sona ererken herkes yeni yatırımların peşine düştü. Türkiye'nin her yerinde yeni teşvik sistemiyle yeni yatırımlar başladı" diyor. (<http://w9.gazetevatan.com/haberdetay.asp?tarih=08.11.2009&Newsid=269396&Categoryid=2>)

Aynı gün T-Bank Genel Müdürü Dinçer Alpman ise şunları söylüyor: "Toparlanma başlamadı. Bunu kesin söyleyebilirim. Borsaya bakıp toparlanma başladı demek yanlıştır. Şöyle bir yanlışlık var. Dow Jones psikolojik seviye olan 10 bini aşınca işler yo-

2001 yılından beri enerji sektöründe liberalleşme politikalarının sebep olduğu sorunlara, 2009 yılında birtakım yeni sorunlar eklenirken, yaşanmakta olan dünya ekonomik krizi bu süreci daha da ağırlaştırmıştır.

Genel Enerjide Tüketim-Üretim

2000 yılının başlarından bugüne Türkiye enerji tüketiminde yıllık yüzde 7-8 oranlarına varan önemli artışlar yaşanmıştır. Son altı yılda birincil enerji tüketimi yüzde 36, elektrik enerjisi tüketimi yüzde 49 oranında yükselmiştir. Ancak, küresel ekonomik krizin Türkiye ekonomisini güçlü bir şekilde etkilemeye başladığı 2008 yılının son çeyreğinden itibaren ekonomik faaliyetler yavaşlamıştır. Buna enerjide maliyet bazlı fiyatlandırmanın da eklenmesiyle oluşan enerji fiyatlarındaki artışlar eklenince, 2008 yılının son çeyreğinde

luna girdi sanılıyor. Birtakım fonlar gelip gidiyor, o kadar. Dünyayı bir kenara koyun, siz krizi nasıl tanımlıyorsunuz? Faizler bugün 15 olsa, 20 olsa umrunuzda mı, kur umrunuzda mı? Maaş alıyor musunuz, almıyor musunuz? İşiniz var mı yok mu? "İşsiz kalırım" korkusu taşıyor musunuz taşımıyor musunuz? Kur yükselirse bazı sektörler zarar görür, bazı sektörler bunu kompanse eder. Bir balans vardır. 2 milyon insan işsiz kalmışsa kriz vardır. Borsa inip çıkmış bir şey ifade etmez. Düzeltme yok. Kredi talebi devam ediyor. Ama kredi talebi üretim artmasından dolayı devam etmiyor. İnsanlar mal satmadığı için vadeleri açıyor ve alacak finansmanına gidiyor. Normal zamanda kredilerin artması işlerin arttığı anlamına gelirdi ancak şimdiki durum böyle değil. Türkiye'de 35-40 milyar dolarlık bir daralma var, ihracat çok düştü. Bu çok yüksek bir oran. Kolay kolay toparlanmanın yaşanması mümkün değil, hayal kurmamak lazım."

(<http://haber.gazetevatan.com/haberdetay.asp?tarih=08.11.2009&Newsid=269510&Categoryid=4&wid=67>)

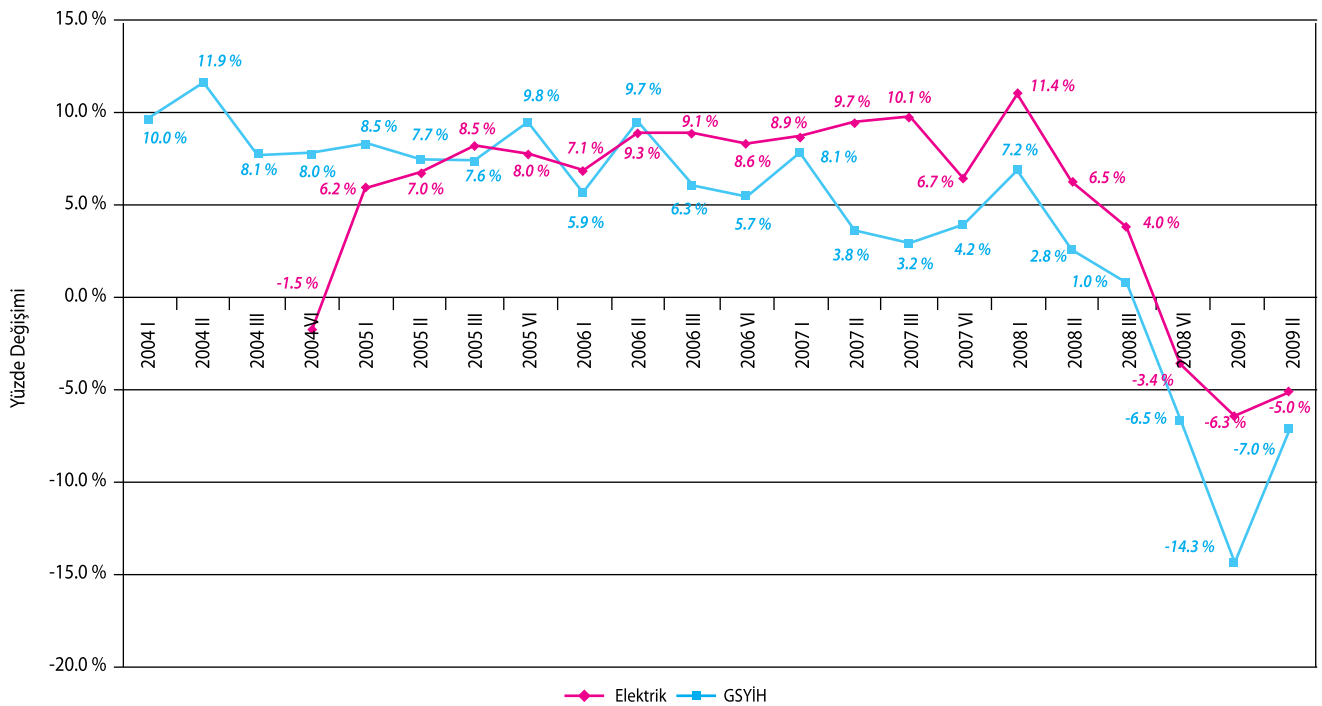
Tablo1: Birincil Enerji Tüketimi ve Kaynakların Oranları

(M: Bin TEP)

	2008		2009 (1)		2010 (2)	
	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)
TİCARİ ENERJİ	101 712	95,5	94 600	95,2	101 080	95,5
Taşkömürü	16 427	15,4	16 165	16,3	16 861	15,9
Linyit	15 217	14,3	15 031	15,1	15 891	15,0
Petrol Ürünleri	31 784	29,8	27 652	27,8	29 312	27,7
Doğal Gaz	33 807	31,7	30 764	31,0	33 603	31,8
Hidrolik Enerji	2 861	2,7	3 121	3,1	3 354	3,2
Yenilenebilir Enerji	1 645	1,5	1 910	1,9	2 102	2,0
Elektrik İthalatı (İhracatı)	-29	0,0	-43	0,0	-43	0,0
GAYRİ-TİCARİ ENERJİ	4 813	4,5	4 760	4,8	4 711	4,5
Odun (T)	3 679	3,4	3 610	3,6	3 591	3,4
Hayvan ve Bitki Artıkları (T)	1 134	1,1	1 150	1,2	1 120	1,1
T O P L A M	106 525	100,0	99 360	100,0	105 791	100,0
Kişi Başına Tüketim (KEP)	1 423		1 312		1 381	

(1) Gerçekleşme tahmini (2) Program Kaynak: 2010 Yılı Programı

Grafik 1 : Bir Önceki Yıla Göre Elektrik Talebi - GSYİH Artış Hızları

başlayan enerji talebindeki düşüş 2009 yılında daha da hızlanmıştır. Öyle ki, 2001 krizinin ardından son otuz yılda elektrik talebinde ikinci ve en yüksek düşüş 2009 yılında yaşanmıştır.

Tablo 1'de 2008-2009 yılı gerçekleştirmeleri ve 2010 yılı öngörülleri olarak birincil enerji tüketimi ve kaynaklarının oranları yer almaktadır.

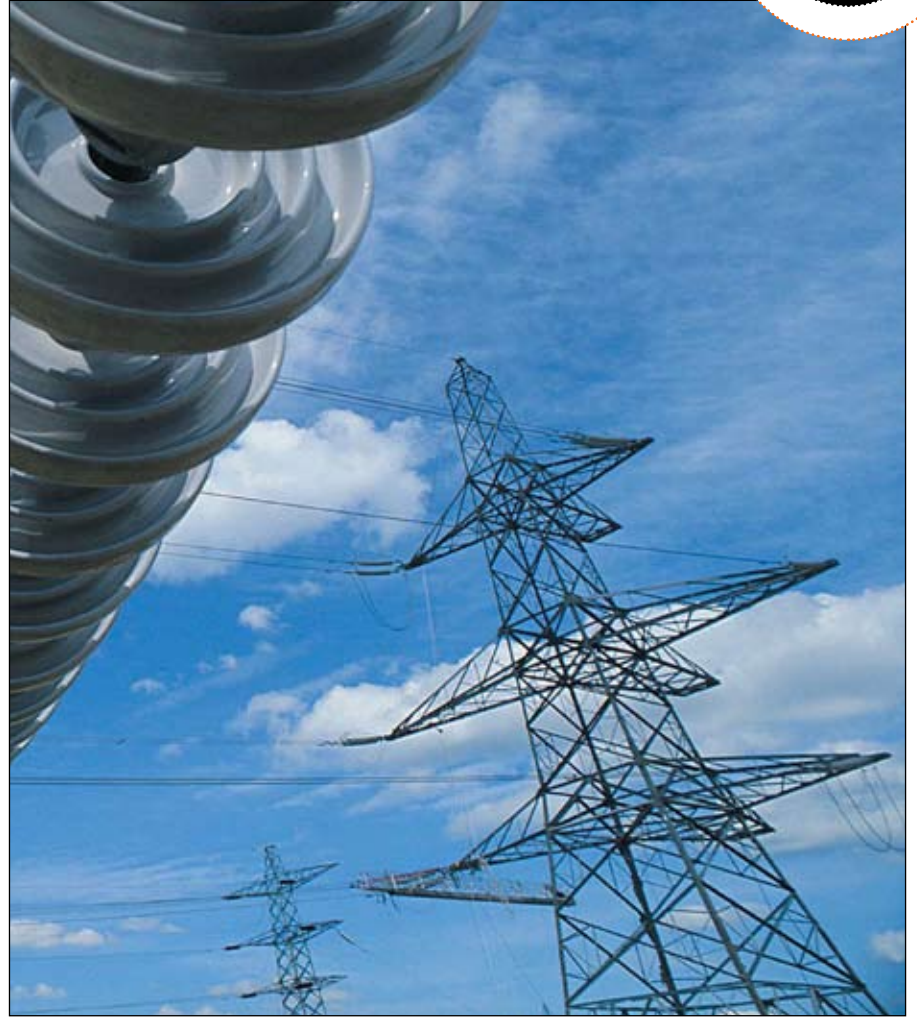
Buna göre, 2009 yılında ekonomideki gerilemenin sürmesi sonucunda özellikle petrol ve doğal gaz talebindeki azalmayla birlikte birincil enerji tüketiminin yüzde 6,7 oranında düşüş göstermesi beklenmektedir. Böylece 2008 yılında 106,5 milyon ton petrol eşdeğeri (MTEP) olarak gerçekleşen birincil enerji tüketimi 2009 yılında 99,4 MTEP'e gerileyecek ve kişi başına enerji tüketimi bin 423 kilogram petrol eşdeğerinden (KEP) bin 312 KEP'e düşecektir.

2010 yılında bir önceki yıla göre kısmi bir artışla genel enerji tüketimi 105,7 MTEP'e, kişi başı enerji tüketimi bin 381 KEP'e ulaşsa da bu rakamlar 2008 yılı gerçekleştirmelerinin gerisinde olacaktır.

Doğal gaz tüketiminin geçmiş yıllardaki düzenli artışına karşın, 2009 yılında bir önceki yıla göre yüzde 9 oranında azalarak 30,8 MTEP'e gerilemesi beklenmektedir. Ancak yine de doğal gazın birincil enerji tüketimi içindeki payı yüzde 30'u aşmaktadır.

2010 yılı açısından duruma bakıldığında ise genel enerji tüketiminde doğal gaza olan bağımlılık yeniden artacaktır. 2010 yılında doğal gaz tüketimi 33,6 MTEP'e ulaşacak, böylece genel enerji tüketiminde doğal gazın aldığı pay 2009'daki yüzde 30 düzeylerinden yüzde 31,8 oranına çıkacaktır.

2009 yılı sonu itibariyle talepteki gerilemeyle, üretim maliyeti nispeten çok yüksek olan akaryakıtı dayalı elektrik üretiminde yüzde 16 oranında bir düşüş beklenmektedir.

2009 yılında birincil enerji tüketiminin azalmasıyla birlikte, birincil enerji üretiminde önemli bir değişim beklenmediği için enerji ithalatında nispi bir iyileşme yaşanmıştır.

2008 yılında 29.2 MTEP olan birincil enerji üretimi, beklentilere göre 2009 yılı sonunda 28.4 MTEP olarak gerçekleşecektir.

Beklentilere göre 2009 yılında 28.4 MTEP olarak gerçekleşmesi beklenen birincil enerji üretimi 2010 yılında küçük bir artışla 29.2 MTEP'e çıkacaktır. Böylece, 2010 yılında birincil enerji talebinin ithal kaynaklardan karşılanma oranı yüzde 72.4 olacaktır.

Birincil enerji talebindeki artışın, tüm kaynakların kullanımındaki artışlarla karşılanması beklenmektedir. Ancak oransal olarak en yüksek artışın, özellikle elektrik sektörü kaynaklı ola-

rak, yüzde 9.2 ile doğal gaz tüketiminde görülmesi beklenmektedir.³

Elektrik Üretim-Tüketim

Ekonomik gelişme ve gayri safi yurt içi hasılasındaki artışla elektrik tüketimi

³ Türkiye, Dünyada jeotermal enerji potansiyeli en yüksek ülkelerden biri. İthal petrol, doğalgaz ve kömüre halen 35 milyar dolar harcanırken, "sonsuz enerji kaynağı" jeotermalde potansiyelin sadece yüzde 3'ü değerlendirilebiliyor. Jeotermal Enerji Kaynakları Araştırma ve Değerlendirme Vakfı, bu oranın yüzde 100'e çıkarılması halinde yılda 20 milyar dolarlık katma değer oluşturulabileceğini hesaplıyor. 2 milyon konutun jeotermal ile ısınmasının mümkün olduğu ayrıca jeotermalde yılda 2 bin megavat elektrik üretiminin de yapılabileceği hesaplanıyor. Oysa şu anda jeotermal kaynaklı elektrik üretimi sadece 50 megavat civarında. Jeotermal enerji konusunda en gelişmiş ülke İzlanda. Bu ülkede elektriğin tümü jeotermal yolla üretiliyor. Binaların yüzde 90'ı ise yer altından çıkan sıcak su ile ısıtılıyor. Japonya'da da şimdiye kadar 26 binden fazla jeotermal kaynak açıldı. Türkiye'deki sayı ise bin 500 civarında. Türkiye'de potansiyelin tümünün kullanılması halinde ortalama 100 metrekarelik 5 milyon konutun temiz ve sonsuz enerji kaynağı jeotermal ile ısıtılabilceği hesaplanıyor.

DOSYA

mi arasında güçlü bir bağ vardır. Özellikle ekonomik kriz koşullarında üretim ve ihracat gibi kalemlerdeki azalma başta sanayi ve ticarethanelerde olmak üzere elektrik tüketimini önemli ölçüde azaltmaktadır.

Bu durum Grafik 1'de görülmektedir.

Bu durum elektrik tüketim rakamları arasında bir kıyaslama yapıldığında da görülmektedir.

2008 yılında elektrik tüketiminin programlara göre 6 milyar kilovatsaat daha düşük gerçekleşmesi, 2009 yılında ise 2008 yılına göre 4 milyar kilovatsaat daha düşük gerçekleşeceği beklentisi

krizin talep üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

2009 yılında 194,3 milyar kilovatsaat olarak gerçekleşmesi beklenen elektrik tüketiminin, 2010 yılında yüzde 4 oranında bir artış ile 202 milyar kilovatsaata ulaşacağı tahmin edilmektedir. Böylece 2009 yılında 2 bin 565 kilovatsaat olarak tahmin edilen kişi başına elektrik tüketiminin, 2010 yılında 2 bin 637 kilovatsaata yükselmesi beklenmektedir.

Üretim Doğal Gazla

2008 yılında 198,4 milyar kilovatsaat olarak gerçekleşen elektrik üretimi, 2009 yılında yüzde 1,8 oranında

azalarak 194,8 milyar kilovatsaata düşmüştür. 2009 yılında elektrik üretimindeki yakıt payları sırasıyla doğal gaz için yüzde 48, linyit için yüzde 21,4 ve hidrolik için yüzde 18,6 olmuştur.

Doğal gazın 1990 yılında toplam elektrik üretimi içinde yüzde 17,7 olan payı, 19 yılda hızlı bir artışla yüzde 48'e ulaşmıştır.

Diğer ithal kaynaklar da dâhil edildiğinde, elektrik üretiminin yaklaşık yüzde 58'i ithal kaynaklardan sağlanmaktadır. Tamamı ithal bir kaynak olan doğal gaza bu ölçüde bağımlılık ve aynı zamanda bunun ağırlıkla tek bir ülkeye, Rusya'ya bağlı olması, önemli bir arz

Tablo 2 : Enerji Üretim ve Tüketimde Gelişmeler

	Birim	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 (1)	2010 (2)
BİRİNCİL ENERJİ												
ÜRETİM	BTEP	27 621	26 159	24 884	23 779	24 170	26 472	28 045	27 455	29 192	28 380	29 210
TÜKETİM	BTEP	81 193	75 883	78 322	83 936	87 778	90 077	99 313	107 257	106 525	99 360	105 791
Kişi Başına Tüketim	KEP	1 204	1 111	1 131	1 196	1 234	1 249	1 377	1 468	1 423	1 312	1 381
ELEKTRİK ENERJİSİ												
KURULU GÜÇ	MW	27 264	28 332	31 846	35 587	36 824	38 843	40 565	40 836	41 818	44 300	46 000
Termik (*)	MW	16 070	16 640	19 586	22 990	24 160	25 917	27 443	27 296	27 625	29 340	30 250
Hidrolik (**)	MW	11 194	11 692	12 260	12 597	12 664	12 926	13 122	13 540	14 193	14 960	15 750
ÜRETİM	GWh	124 922	122 725	129 400	140 580	150 698	161 956	176 300	191 568	198 418	194 800	202 500
Termik (*)	GWh	94 010	98 653	95 668	105 190	104 556	122 336	131 929	155 362	164 301	157 200	164 350
Hidrolik (**)	GWh	30 912	24 072	33 732	35 390	46 142	39 620	44 371	36 206	34 117	37 600	38 150
İTHALAT	GWh	3 786	4 579	3 588	1 158	464	636	573	864	789	700	800
İHRACAT	GWh	413	433	435	587	1 144	1 798	2 236	2 422	1 122	1 200	1 300
TÜKETİM	GWh	128 295	126 872	132 553	141 151	150 018	160 794	174 637	190 010	198 085	194 300	202 000
Kişi Başına Tüketim	kWh	1 903	1 857	1 914	2 011	2 109	2 230	2 391	2 602	2 647	2 565	2 637

(1) Gerçekleşme tahmini (2) Program (*) Jeotermal dahil (**) Rüzgar dahil BTEP: Bin ton petrol eşdeğeri
KEP: Kilogram petrol eşdeğeri GWh: Milyon kilovatsaat Kaynak: 2010 Yılı Programı

güvenliği riski oluşturmasının yanı sıra, son iki yıl içinde yoğun bir şekilde yaşanan elektrik fiyat artışlarının da temel nedenidir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi 2008 yılı sonu itibarıyla 41 bin 818 megavat olan elektrik santralleri toplam kurulu gücü, 2009 yılında yüzde 5,9 oranında artarak 44 bin 300 megavata ulaşmıştır.

Bu güç, talebin oldukça üzerinde olmakla birlikte, gerek santrallerin tam kapasitede çalışmasında yaşanan sıkıntılar gerekse barajların doluluk oranlarının düşüklüğü nedeniyle güvenli yedek marjında rahatlık sağlanamamıştır. Bu nedenle, 2009 yılında yaşanan talep da-

Grafik 2'de görüldüğü gibi yaşanan ekonomik kriz elektrik üretiminde kaynak dağılımındaki dengesizliği daha be-

nehalkı için önemli bir gider kalemi olan elektrikte maliyet kontrolünü hemen hemen imkânsız kılmıştır. Öte yandan doğal gaz ithalatı ekonomiden ciddi miktarda döviz çıkışına sebep olmaktadır. Ayrıca doğal gaz alımı "al ya da öde" şartlı anlaşmalara bağlı olduğu için kriz ve fiyat artışı nedeniyle düşen iç talep, uluslararası piyasada düşen fiyatlara rağmen, iç satış fiyatlarında yerli ucuzluk sağlanamamaktadır.

Türkiye'nin ithal kaynaklara bağımlılığını azaltmak konusunda bir ilerleme sağlanamadığı Grafik 3'deki üretimin termik ve hidroelektrik kaynaklar arasında dağılımında da görülmektedir.

Tablo 3 : Elektrik Enerjisinde Yakıt Cinslerine Göre Kurulu Güç, Üretim Kapasitesi ve Üretim Değerleri

Güç: MW; Üretim: GWh									
	2008			2009 (1)			2010 (2)		
	Kurulu	Ortalama	Fiili	Kurulu	Ortalama	Fiili	Kurulu	Ortalama	Fiili
	Güç	Üretim	Üretim	Güç	Üretim	Üretim	Güç	Üretim	Üretim
Taşkömürü	1 986	15 500	15 858	2 121	16 550	15 000	2 170	16 930	16 700
Linyit	8 109	52 000	41 858	8 245	52 760	41 600	8 250	52 800	40 700
Fuel-Oil	1 745	10 470	7 209	1 772	10 630	6 000	1 840	11 040	6 300
Motorin,LPG,Nafta	48	340	310	48	340	320	52	360	300
Doğal Gaz	13 428	100 700	98 685	14 662	109 965	93 600	15 428	115 710	99 500
Çok yakıtlı (*)	2 219	15 500		2 331	16 275		2 340	16 380	
Biyogaz-atık	60	300	220	81	405	300	90	450	400
TERMİK	27 595	194 810	164 139	29 260	206 925	156 820	30 170	213 670	163 900
HİDROLİK	13 829	49 740	33 270	14 302	51 080	36 300	14 800	53 160	36 000
Jeotermal	30	195	162	80	520	380	80	540	450
Rüzgar	364	1 255	847	658	2 259	1 300	950	3 254	2 150
TOPLAM	41 818	246 000	198 418	44 300	260 784	194 800	46 000	270 624	202 500

(*) Fiili üretim yakıt oranlarına göre dağıtılmıştır. (1) Gerçekleşme tahmini (2) Program Kaynak: 2010 Yılı Programı

ralmasının bir fırsat olarak kullanılması ve santrallerin rehabilitasyonları yapılarak ileriki dönemlerde arz-talep dengesinin rahatlatılması gerekmektedir.

lirgin hale getirmiştir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde açıklanacağı gibi, bir taraftan doğal gaz ağırlıklı üretim yapısı sanayi için temel bir girdi ve ha-

Öngörülere göre 2010 yılında, elektrik santrallerinin toplam kurulu gücü yüzde 3,8 oranında bir artışla 46 bin megavata ulaşacaktır. Elektrik üretimi

DOSYA

ise yüzde 4 artışla 202.5 milyar kilovatsaat olacaktır.

2010 yılında elektrik üretiminde doğal gaz yakıtlı santraller yüzde 49.1, linyit yakıtlı santraller yüzde 20.1 ve hidrolik santraller yüzde 17.8'lik paylarla ilk sıraları alacaktır. Rüzgâr ve jeotermal elektrik üretiminin payı ise yüzde 1.3'e ulaşacaktır.

2010 yılında elektrik kurulu gücü 44

bin 300 megavattan 46 bin megavata çıkacaktır. Elektrik üretimi ise 2009 yılı sonundaki 260 milyar kilovatsaat seviyelerinden 2010 yılında 270 milyar 624 milyon kilovatsaat düzeyine ulaşacaktır.

2010 yılında, fiili 156, ortalama 207 milyar kilovatsaat düzeyindeki termik üretimin miktarı 2010 yılında 8 milyar kilovatsaatin üzerinde bir artışla fiili 164 milyar kilovatsaata (ortalama 213

milyar 670 milyon) çıkacaktır. Aynı dönemde hidrolik payı ise aynı kalacaktır. 2009'daki ortalama 51, fiili 36.3 milyar kilovatsaat düzeylerinden gerçekleşen hidroelektrik santrallerden elektrik üretimi 2010 yılında da fiili olarak 36 milyar kilovatsaat düzeyinde kalacaktır.

2008 yılında doğal gazdan fiili elektrik üretimi 98 milyar 685 milyon kilovatsaat olmuştur. 2009 yılında genel elektrik talebindeki hızlı azalmaya pa-

Tablo 4 : Elektrik Enerjisi Üretiminin Enerji Kaynaklarına Göre Dağılımı

	Taşkömürü		Linyit		Akaryakıt		Doğalgaz		Biyogaz-atık ve diğer		TERMİK		HİDROLİK		Jeotermal + Rüzgar		TOPLAM	
	GWh	%	GWh	%	GWh	%	GWh	%	GWh	%	GWh	%	GWh	%	GWh	%	GWh	%
1990	621	1,1	19 560	34,0	3 942	6,9	10 192	17,7			34 315	59,6	23 148	40,2	80		57 543	100,0
1991	999	1,7	20 563	34,1	3 293	5,5	12 589	20,9	38	0,1	37 482	62,2	22 683	37,7	81		60 246	100,0
1992	1 815	2,7	22 756	33,8	5 273	7,8	10 814	16,1	47	0,1	40 705	60,4	26 568	39,5	69		67 342	100,0
1993	1 796	2,4	21 964	29,8	5 175	7,0	10 788	14,6	56	0,1	39 779	53,9	33 951	46,0	78		73 808	100,0
1994	1 978	2,5	26 257	33,5	5 549	7,1	13 822	17,6	51	0,1	47 657	60,8	30 586	39,1	79		78 322	100,0
1995	2 232	2,6	25 815	29,9	5 772	6,7	16 579	19,2	222	0,3	50 620	58,7	35 541	41,2	86		86 247	100,0
1996	2 574	2,7	27 840	29,3	6 540	6,9	17 174	18,1	175	0,2	54 303	57,2	40 475	42,7	84		94 862	100,0
1997	3 273	3,2	30 587	29,6	7 157	6,9	22 086	21,4	294	0,3	63 397	61,4	39 816	38,5	83		103 296	100,0
1998	2 981	2,7	32 707	29,5	7 923	7,1	24 837	22,4	255	0,2	68 703	61,9	42 229	38,0	90	0,1	111 022	100,0
1999	3 123	2,7	33 908	29,1	8 080	6,9	36 345	31,2	205	0,2	81 661	70,1	34 677	29,8	102	0,1	116 440	100,0
2000	3 819	3,1	34 367	27,5	9 311	7,5	46 217	37,0	220	0,2	93 934	75,2	30 879	24,7	109	0,1	124 922	100,0
2001	4 046	3,3	34 372	28,0	10 366	8,4	49 549	40,4	230	0,2	98 563	80,3	24 010	19,6	152	0,1	122 725	100,0
2002	4 093	3,2	28 056	21,7	10 744	8,3	52 496	40,6	174	0,1	95 563	73,9	33 684	26,0	153	0,1	129 400	100,0
2003	8 663	6,2	23 590	16,8	9 196	6,5	63 536	45,2	116	0,1	105 101	74,8	35 329	25,1	150	0,1	140 580	100,0
2004	11 998	8,0	22 449	14,9	7 670	5,1	62 242	41,3	104	0,1	104 463	69,3	46 084	30,6	151	0,1	150 698	100,0
2005	12 100	7,4	28 600	17,6	8 000	4,9	72 700	44,7	150	0,1	121 550	74,8	40 800	25,1	150	0,1	162 500	100,0
2006	14 217	8,1	32 433	18,4	4 340	2,5	80 691	45,8	154	0,1	131 835	74,8	44 244	25,1	221	0,1	176 300	100,0
2007	15 136	7,9	38 294	20,0	6 537	3,4	95 025	49,6	214	0,1	155 206	81,0	35 851	18,7	511	0,3	191 568	100,0
2008	15 858	8,0	41 858	21,1	7 519	3,8	98 685	49,7	220	0,1	164 139	82,7	33 270	16,8	1 009	0,5	198 418	100,0
2009 (1)	15 000	7,7	41 600	21,4	6 320	3,2	93 600	48,0	300	0,2	156 820	80,5	36 300	18,6	1 680	0,9	194 800	100,0
2010 (2)	16 700	8,2	40 700	20,1	6 600	3,3	99 500	49,1	400	0,2	163 900	80,9	36 000	17,8	2 600	1,3	202 500	100,0

(1) Gerçekleşme tahmini (2) Program Kaynak: 2010 Yılı Programı

ralet olarak doğal gazla elektrik üretimi 93 milyar 600 milyon kilovatsaata gerilemiştir. Ancak 2010 yılıyla üretimdeki küçük kıpırdanma yine doğal gaz santallerıyla elektrik üretimini artıracak ve 2008 seviyesinin de üzerine çıkarak 99 milyar 600 milyon kilovatsaat olacaktır.

Sonuçta 2009 yılında olduğu gibi 2010'da da doğal gaz elektrik üretim sisteminde baş tacı edilmeye devam edecektir. 2010 Yılı Programı verileri ince-

sası ve Arz Güvenliği Stratejisi Belgesi olarak revize edilmiştir. Belge ile şunlar öngörülmüştür:

- Piyasa yapısının arz güvenliğinin sürdürülmesi ilkesi çerçevesinde geliştirilmesi, kapasite mekanizmasının oluşturulması,
- TEİAŞ dışında yeni bir piyasa işleticisinin teşekkülü, 2015 yılına kadar piyasa açıklık oranının yüzde 100'e çıkarılması,

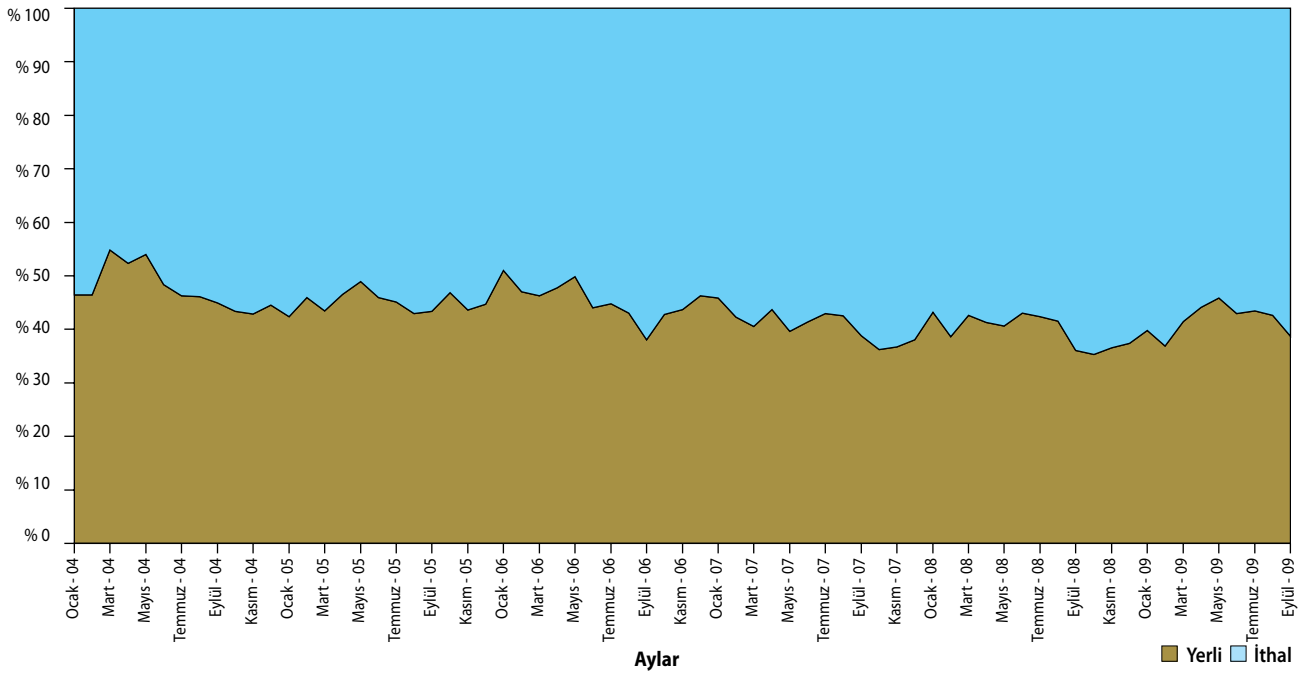
- Elektrik tarifele-
- rinin, tasarrufu ve ve-
- rimliliği artıracak şekilde be-
- lirlenmesi,

- Dağıtımın 2010 yılı sonuna kadar büyük ölçüde özelleştirilmesi,

- Piyasada faaliyet gösteren kamu şirketlerinin özel şirketlerdeki hissele-
- rinin satılması,

- Portföy üretim gruplarının nihai

Grafik 2 : Üretimin Yerli - İthal Kaynaklara Göre Gelişimi

lendiğinde görüldüğü gibi 2010 yılında elektrik üretim artışının yaklaşık yüzde 75'inin doğal gazdan karşılanması programlanmıştır.

Bu istatistiki verilerle 2009-2010 yılı değerlendirildikten sonra belli konulara yoğunlaşılabilir.

Uygulanamaz Strateji

2009 yılında enerji arz açığı riski dikkate alınarak 2004 yılında yayımlanan Elektrik Strateji Belgesi değiştirilmiştir.

18 Mayıs 2009 tarihli ve 2009/11 sayılı YPK Kararı, Elektrik Enerjisi Piya-

DOSYA •

hale getirilmesi, bazı santrallerin rehabilitasyon ihtiyacı ve ilave ünite yapılabilme imkânı çerçevesinde tekil olarak özelleştirilebilmesi ve üretim özelleştirmesine bu yıl içinde başlanması,

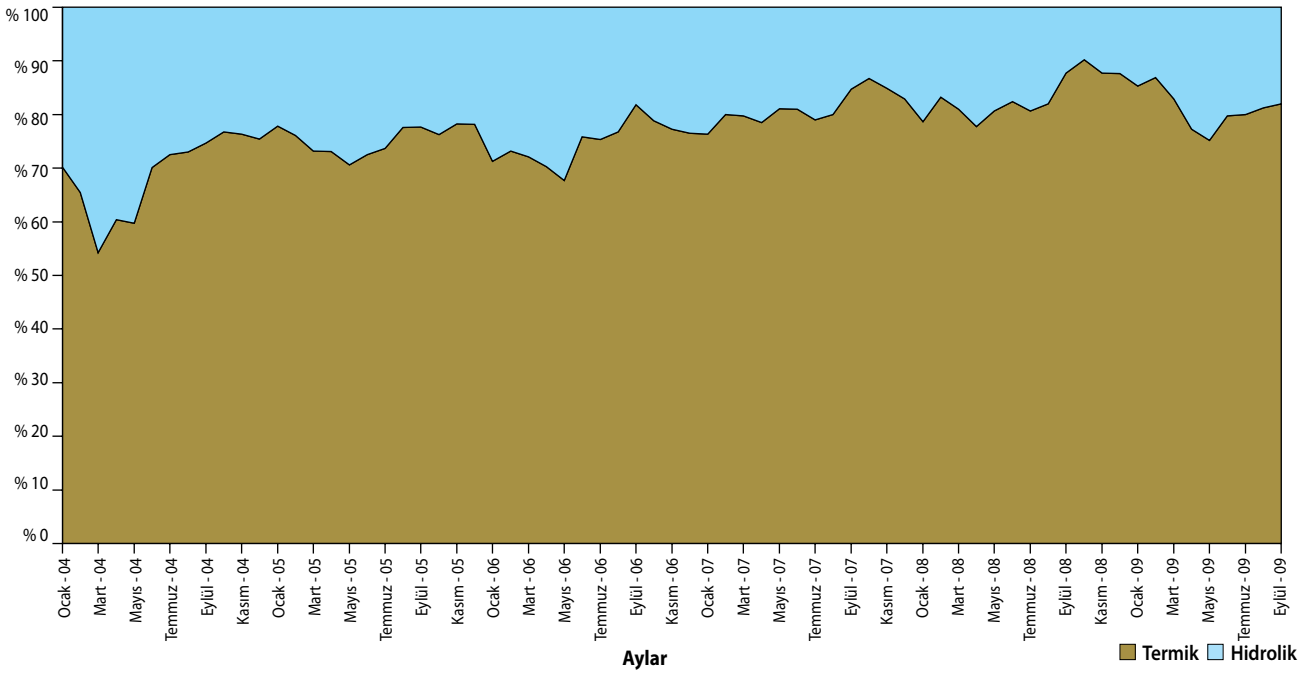
- TEİAŞ'ın kurumsal kapasitesinin

güçlendirilmesi, üretim yatırımlarının yüksek tüketim bölgelerinde yapılmasının iletim tarifesini yoluyla teşvik edilmesi, Avrupa iletim şebekesi (UCTE) ve komşu ülkelerle iletim kapasitesinin artırılması.

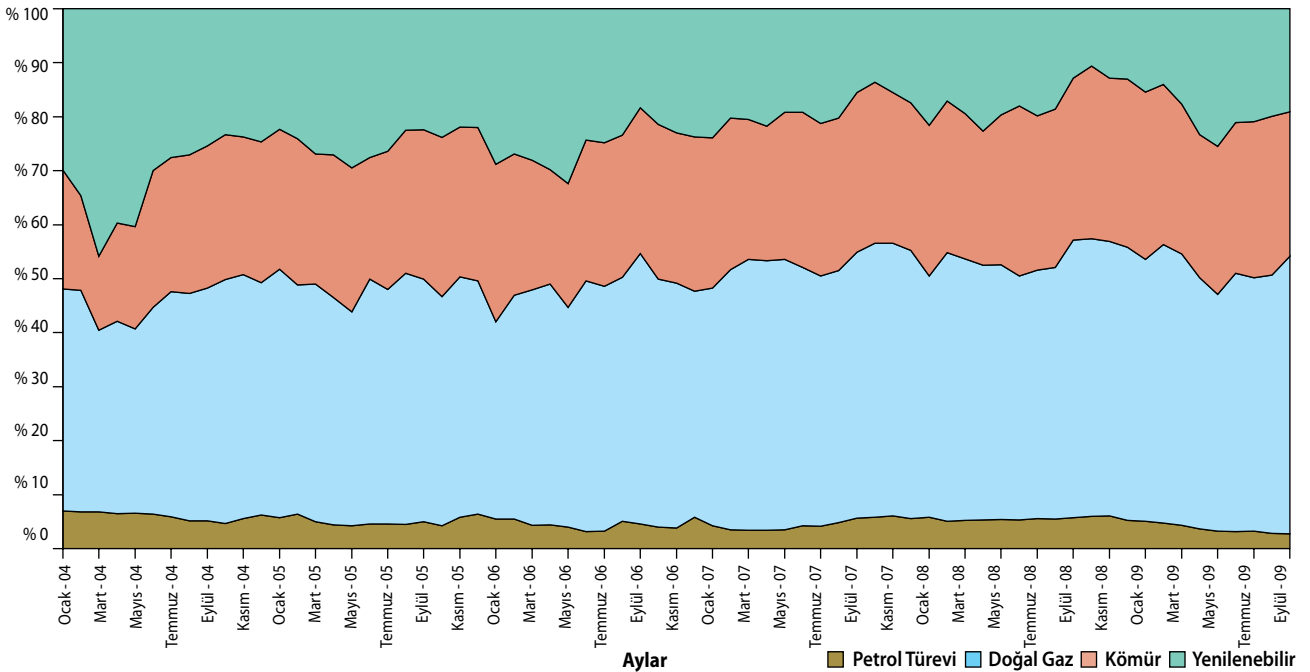
Bu belgede ayrıca elektrik üretiminin

de kaynak kullanımına ilişkin hedefler ortaya konulmuştur. Buna göre, nükleer enerjinin 2020 yılına kadar asgari yüzde 5 paya ulaşması, yenilenebilir enerjinin (büyük hidrolikler dâhil) payının ise 2023 yılında yüzde 30'a ulaşması hedeflenmiştir. Ancak elektrik üretiminin

Grafik 3 : Üretimin Termik - Hidrolik Kaynaklara Göre Gelişimi

Grafik 4 : Üretimin Kaynaklara Göre Gelişimi

kaynaklara göre dağılımında bu hedeflere ulaşamayacağı dergimizin Haziran 2009 sayısında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Fiyatlar

14 Şubat 2008 tarihli Yüksek Planlama Kurulu (YPK) Kararına istinaden 2008 yılı Temmuz ayında yürürlüğe giren Maliyet Bazlı Fiyatlandırma Mekanizması (MBF) 2009 yılında kararlılıkla uygulanmıştır.

Aşağıda ele alınacağı gibi bu durum enerji KİT'lerinin mali durumlarında belirli iyileştirmeler sağlanmış olsa da elektriği piyasalaştıran, metalaştıran bu mantık fiyatların sürekli olarak artmasına sebep olmuştur. Bu mekanizma yüzünden 2 yıllık sürede elektriğe yapılan zam oranı yüzde 70'e ulaşmıştır. Yeni yıla birlikte yaşanması beklenen fiyat artışları da özellikle dar gelirli sınıftan korkutucudur.

Bu yıl ekonomik krize paralel olarak elektrikte yaşanan talep düşüşü nedeniyle düşük maliyetle elektrik üreten kamu santralleri durdurulmuş ve pahalıya elektrik satan özel sektör santrallerinden ise daha fazla alım yapılmıştır. Bu uygulamada, özel şirketlerin devlete pahalıya elektrik satması, devletin alım garantisi verdiği Yap-İşlet ve Yap-İşlet-Devret kapsamındaki özel sektör santrallerine karşı olan yükümlülükleri ve doğalgazdaki "al ya da öde" yükümlülüğü nedeniyle kamunun hidrolik santrallerinin durdurulması etkili olmuştur. Bu sebeplerle elektrik üretim maliyetleri azaldığı halde nihai elektrik satış fiyatları ucuzlatılmamış aksine zamlanmıştır.

Alım garantisi verilen 4 doğal gaz ve 1 ithal kömüre dayalı santrallara yüzde 85 alım garantisi verilmiş olmasına rağmen, 2009 yılında elektrik talebindeki düşüşe rağmen bu santrallerin üretimlerinde herhangi bir kısıtlamaya gidilmemiştir. 2009 yılında serbest üretici konumundaki özel şirketler de elektrik üretimini artırmıştır.

Tüm bunların sonucunda TETAŞ, elektrik satış fiyatına 1 Ekim'den geçerli olmak üzere yüzde 21.08 zam yaparken, bu zam konut kullanıcılarına yüzde 9.8 olarak yansıtılmıştır.

Doğal gaz, otomatik fiyatlandırma uygulaması çerçevesinde kış ayla-

elektrik faturalarındaki rakamlar yükselirken enerji zamları konusunda asıl korku 2010 yılına sarkmıştır.

Tüm veriler, 2010 yılında elektrik ve doğal gaz fiyatlarında önemli artışlar yaşanabileceğini göstermektedir.

Tablo 5 : Elektrik Enerjisi Tüketiminin Kullanıcı Gruplarına Göre Dağılımı

	2008		2009 (1)		2010 (2)	
	GWh	Pay (%)	GWh	Pay (%)	GWh	Pay (%)
Konutlar	39 584	20,0	41 500	21,4	42 824	21,2
Ticarethaneleler	23 903	12,1	24 400	12,6	25 250	12,5
Resmi Daire	7 344	3,7	7 450	3,8	7 272	3,6
Genel Aydınlatma	3 970	2,0	4 050	2,1	4 040	2,0
Sanayi	74 850	37,8	69 200	35,6	73 326	36,3
Diğer	12 296	6,2	12 400	6,4	12 524	6,2
NET TOPLAM	161 947	81,8	159 000	81,8	165 236	81,8
İç Tüketim ve Kayıp	36 138	18,2	35 300	18,2	36 764	18,2
BRÜT TOPLAM	198 085	100,0	194 300	100,0	202 000	100,0
Kişi Başına Net Tüketim (kWh)	2 164		2 100		2 156	
Kişi Başına Brüt Tüketim (kWh)	2 647		2 565		2 637	

(1) Gerçekleşme tahmini (2) Program Kaynak: 2010 Yılı Programı

rına girilirken 2008 sonbaharında yüzde 75'e varan oranda zam yapılmış, yine aynı uygulama çerçevesinde ise kış ayları geçtikten sonra 2009 Şubat ve Mart aylarında ise toplam yüzde 40 indirimle gidilmiştir. Bu şekilde bir zam ağırlaşan kış ayı tüketim faturaları nedeniyle tüketicileri ciddi bir biçimde mağdur ederken, ısınma amaçlı gaz tüketimi yapılmayan yaz döneminden bir-iki ay önce satış fiyatlarında yapılan indirimin de tüketiciye herhangi bir faydası doğurmadır.

2010'da Yüksek Zam Korkusu

Enerji fiyatları açısından 2009 yılı memnun edici olmaz ve tüketicilerin

Bu tespitemizin gerekçeleri şunlardır:

1. Temel gerekçe, ülkenin elektrik üretiminde doğal gazın aldığı payın büyüklüğüdür. Yazının başında rakamlarla ifade edildiği gibi 2010 yılında da elektrik üretiminde doğal gazın payı artacak ve bu durum uzun bir dönem herhangi bir değişikliğe uğramayacaktır. Bu durumda, ülkemizde daha uzun yıllar boyunca dış piyasalarda oluşan petrol ve doğal gaz fiyatları ile döviz kurundaki değişimler gibi etmenlere bağlı olarak sürekli bir zam baskısı yaşanacaktır.

2. Dünya piyasalarında 2010 yılında gerek petrol gerekse doğal gaz fiyatla-

rında artış eğilimi beklenmektedir.⁴ Bu durumda elektrik üretimini ve kentsel ısınması büyük ölçüde doğal gazdan karşılanan Türkiye'de dünya fiyatlarındaki her artış maliyet bazlı fiyatlandırma kapsamında otomatik olarak nihai tüketici fiyatlarına yansiyacaktır.

3. Doğal gaz ve dolayısıyla elektrik fiyatlarındaki artış sadece dış piyasa-

⁴ Rus Gazprom Başkan Yardımcısı Aleksandr Medvedev, Avrupalı tüketicilerin 2010 yılında Rus gazını 20-30 dolar daha pahalı alabileceğini açıklamıştır. Rus doğal gazının bin metreküpünün bu yıl 280 dolara kadar çıkabileceğini kaydeden Medvedev, gelecek yıl için doğal gaz fiyatlarında bu yıla kıyasla 20-30 dolar civarında bir artış olabileceğini söylemiştir. Rus haber ajansı RIA Novosti, Gazprom'un bu yılki gelirinin geçen yıla kıyasla yüzde 35'lik bir düşüşle 42.5 milyar dolar olmasının beklediğini belirtirken Gazprom, 2008 yılında, artan enerji fiyatları sayesinde 2007 yılına kıyasla yüzde 60 oranında artışla 65 milyar dolar gelir elde etmiştir.

lardaki gelişmelere bağlı değildir. BOTAS ve TEDAS gibi kamu kurumlarının KİT Finansman Dengesi kapsamında 2010 yılı kâr-zarar hedeflerini tutturabilmeleri için vatandaşın cüzdanına göz dikilmiştir. 2010 yılında ekonomik dengeleri tutturabilmek ve IMF ile anlaşmak için Orta Vadeli Program'a sıkı sıkıya sarılan Hükümet, enerji KİT'lerinin yüksek oranda kâr elde etmesini hedeflemektedir. Bu amaçla, KİT'lerin 2009 yılı sonunda 1 milyar 139 milyon lira kâr etmesi beklenirken, 2010 yılında kârını 4 milyar 999 milyon liraya ulaştırması amaçlanmıştır. 2010'da özelleştirme kapsamında izlenen kuruluşlar dahil KİT sisteminin finansman fazlasının GSYH oranının yüzde 0.53 olacağı tahmin edilmektedir. KİT'ler bu finansman fazlasına, genel yatırım finansman programında öngörülen fiyat ayarlamaları ile

ulaşılacak ve böylece kârları 5 kat büyütecektir. Aynı şekilde Hazine, BOTAS için 2010 yılı için 3.5 milyar liralık kâr hedefi belirlemiştir. BOTAS'ın bu hedefi tutturabilmesi için de doğal gaz satış fiyatlarına 2010 yılında yüzde 40-50 oranında zam yapması gerekmektedir. Bir süre öncesine kadar Rusya ve İran doğalgaz borcunu ödemek için bankalardan kredi kullanmak zorunda kalan BOTAS, bankalara borcunu ödediği gibi finansman yapısını güçlendirmiştir. Hazine'nin, 2009 yılı için 1 milyar 423 milyon TL kâr hedefi koyduğu BOTAS'ın, 2010 yılının ilk 10 ayında 3 milyar TL kâr elde ederken bu yılı 2 ile 2.5 milyar TL arasında bir kârla kapatması beklenmektedir. Bu yıl içinde tahakkuk eden vergilerini düzenli ödemeyi başaran BOTAS'ın, gelecek yıl geçmiş yıllardan kalan 3.47 milyar TL tutarındaki vadesi

Tablo 6 : 2003 - 2009 Yılları Arası Devreye Alınan Yatırımların Kurulu Güçleri

YAKIT CİNSİ	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Genel Toplam
Asfaltit							135	135
Atık ısı			11,5					11,5
Biogaz				0,8			5,9	6,7
Buhar Türbini							39,2	39,2
Çöp Gazı				5,2	1,4	17	15,6	39,2
Doğal Gaz	179	329,2	977,1	460,8	228,8	363,8	1.201,5	3.740,1
DG/N	43,2							43,2
Diğer						16,4		16,4
Fuel Oil	87,9	68,3	6,8		29,6	14,8		207,3
Hidroelektrik	58,3	66,7	45,6	105,4	31,5	327,1	260,6	895,3
İthal kömür		45	141				135	321
Jeotermal				8		6,9	47,4	62,2
Linyit	20				16			36
LPG		10,4						10,4
NAFTA		49,8						49,8
Rüzgar			1,2	38,9	76,4	217,1	293,5	627,1
Genel Toplam	388,4	569,4	1.183,1	619	383,7	963,0	2.133,7	6.240,3

Elum 2009 itibarıyla

geçmiş vergi borçlarını da ödemesi planlanmaktadır. BOTAŞ, bu durumda gelecek yıl doğalgazdan alınan Özel Tüketim Vergisi'nden tahsil edilecek gelirlere, hem ithalde alınan KDV gelirlerine büyük bir katkı sağlayacaktır. BOTAŞ'ın tüm bu hedefleri tutturabilmesi yıl toplamında doğal gazda yüzde 40 ile 50 arasında değişen bir oranda zam yapmasını gerektirecektir. Petrol ve dövizle bağlı olarak oranın daha da yukarı çıkmasını ihtimal dâhilinde bulunduran şirket, Azerbaycan ile fiyat görüşmelerinin sonucunu beklemektedir. Azerbaycan doğal gaz satış fiyatlarını iki kata yakın arttırmak istemektedir. Halen görüşmeleri devam eden fiyat pazarlığında Türkiye lehine belli bir avantaj sağlanırsa zam oranı yüzde 50'nin altına çekilebilecektir. Yüksek bir fiyat farkı ödenmesi halinde ise zam oranı yukarı doğru değişecektir.

4. 2008'de 37.7 milyar metreküp gaz tüketen Türkiye'nin, 2009'da 40 milyar metreküp gaz tüketmesi bekleniyordu. Ancak, doğal gazda 2008 yılında yapılan yüzde 74'lük zam ve küresel krizle birlikte gaz tüketim beklentisi, 35 milyar metreküpe çekildi. 2009 Eylül sonu itibarıyla gaz tüketiminin 24.6 milyar metreküpte kalması ise, beklentinin daha da aşağıya çekilmesine neden oldu. DPT, 2009 yılı için yaklaşık 30.8 milyar metreküp gaz kullanılacağı tahmini yaptı.

5. Türkiye'nin uluslararası kontratlarında 2009 yılında kamu aleyhine bazı hususlar yaşanmıştır ve bunun 2010 yılı fiyatlarına yansımaları beklenmektedir. Şöyle ki; Türkiye, 2009 yılında doğal gaz tüketiminin azalması sonucunda İran ile yapılan kontratlardaki "al ya da öde" hükümleri çerçevesinde kullanmadığı gaza 700 milyon doların üzerinde bir bedel ödemiştir. Benzer ödemelerin Rusya kontratları kapsamında yapılması da olasıdır. Her ne kadar ödenen bedeller karşılığı alınmamış doğal gazın daha sonraki yıllarda temin edilmesi mümkün olsa da bu durum 2009 yılından biriken ve 2010 yılına sirayet eden mali külfeti nedeniyle perakende

doğal gaz satış fiyatlarını artıracaktır. BOTAŞ'ın maliyetlerini artıran bir diğer husus da Azerbaycan ile yapılan anlaşmadaki alım fiyatının Azeri tarafından arttırılmak istenmesidir. Azerbaycan fiyat müzakereleri kapsamında Türkiye'yi, 120 dolara sattığı doğalgazın bin metreküpünü 250 dolara çıkartmak için zorlamaktadır. Öte yandan Azeriler aynı fiyatın bir yıl geriye dönük olarak sattıkları gaz için de uygulanarak ödenmesini istemektedir. Türkiye'nin yeni fiyatla gaz satın alması durumunda 2009 için 550 milyon dolar ekstra ödeme yapılacaktır. Yeni fiyatın geriye doğru işletilmesi durumunda 1.3 milyar dolara yakın bir bedel ödenmek zorunda kalılabilecektir. Bu konuda uzun zamandır yaşanan müzakerelerin sonucunda 2010 yılında Azeri gazında bir fiyat artışı yaşanmasına kesin gözüyle bakılmaktadır.

6. Kamunun toptan elektrik satan şirketi TETAŞ'ın yeni bir zamla girecektir. Bunun sebebiyse yine kamunun elektrik üretim şirketi EÜAŞ'ın TETAŞ'a sattığı elektriğin birim fiyatını 5 kuruşlardan 13 kuruşa çıkarmak istemesidir.

7. Elektrik fiyatlarını baskılayan bir başka unsur ise özel sektör şirketlerinin pahalı fiyattan sattıkları enerjidir. Bu sebeple ilk hesaplamalar 2010 yılının ilk aylarında elektriğe yüzde 6-7 oranında bu sebepten kaynaklı zam yapılacağı göstermektedir.

8. Tüm bu olumsuz tablonun sonucunda 2010 yılının ilk aylarında elektriğe yüzde 10 civarında bir zam yapılması ihtimali yüksektir.

Enerjiye 34.5 Milyar Dolar

2010 Yılı Programına göre gelecek yıl ihracat fiyatlarının yüzde 3.5, ithalat fiyatlarının yüzde 7.2 oranında artması öngörülmektedir. Türkiye'nin 2010 yılı ithalatının, 110.4 milyar doları ara malı, 23.5 milyar dolarını sermaye malı, 18.4 milyar dolarını tüketim malı oluşturmaktadır. Enerjinin ithalattaki payı yüz-

de 22.5 olacak Türkiye'de 2009 yılında 2008 ortalamasına göre petrol fiyatlarında yüzde 36.6, emtia fiyatlarında ise yüzde 20.3 azalma yaşanmıştır. 2010 yılında ise enerjinin ithalattaki payı yüzde 22.5 olacak ve Türkiye 34.5 milyar dolarlık enerji ithal edecektir.

Yatırımlarda Asıl Pay Doğal Gaza

Özel sektör tarafından devreye alınan yatırımların miktarı ile kaynaklara göre dağılımı Tablo 6'da görülmektedir. Buna göre 2009 yılı Eylül ayı sonu itibarıyla 2 bin 133 megavat kurulu gücünde özel sektör yatırımı tamamlanıp geçici kabulü yapılarak sisteme dâhil edilmiştir. Bu rakam son birkaç yılda 600-900 megavat gibi çok düşük düzeyde kalmış tamamlanmış özel sektör yatırımı ile kıyaslandığında bir artışa işaret etmektedir. Ancak bu artış tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Önemli olan bu artışın hangi kaynaklardan sağlandığı, yerli enerji kaynaklarından ne ölçüde istifade edildiğidir.

2009 yılında geçici kabulü yapılan projelerin listesinde asıl payı doğal gaz almıştır. Bu yıl devreye alınan 2 bin 133 megavat yeni özel sektör yatırımının 1201 megavatlık bölümü doğal gazla çalışan santrallardır. Yerli ve yenilenebilir kaynaklar açısından rüzgâr santralleri olarak 293, hidroelektrik santral olarak 260 megavat gibi doğal gaz santralleri ile kıyaslanmayacak ölçüde düşük kurulu güçler devreye alınmıştır.

Bu tablo sık sık yinelediğimiz bir gerçeği daha gözler önüne sermektedir: Doğru plan, program ve yönlendirme olmadan ülkenin enerji yatırımları sadece özel sektörün inisiyatifine bırakıldığı zaman özel sektör yerli, yenilenebilir kaynaklara tercih etmemektedir. İthal olması, yakıt fiyatlarının dışsal unsurlarla sürekli olarak artması gibi hususları dikkate almadan en kısa sürede devreye alınmasına dayanarak doğal gaz santrallerine yönelmektedir. Keza 2010 yılında da işletmeye geçecek yatırımlar içerisinde, Sabancı Grubu'nun Çanakkale doğal gaz santralında olduğu

Tablo 7 : Sektörler İtibariyle Sabit Sermaye Yatırımları (Kamu)

	(1998 Fiyatlarıyla, Milyon TL.)			Yüzde Değişme	
	2008	2009 (1)	2010 (2)	2009 (1)	2010 (2)
Tarım	334	397	480	18.8	20.8
Madencilik	73	115	160	57.1	39.7
İmalat	44	63	61	43.3	-2.5
Enerji	449	456	470	1.6	3.0
Ulaştırma	1.666	1.517	1.577	-8.9	3.9
Turizm	16	24	28	43.9	16.7
Konut	66	55	62	0.5	13.7
Eğitim	445	511	569	14.7	11.3
Sağlık	233	243	264	4.5	8.8
Diğer Hizmetler	1.255	1.209	1.391	-3.7	15.1
İktisadi	310	377	425	21.4	12.8
Sosyal	945	832	966	-11.9	16.1
TOPLAM	4.670	4.589	5.062	0.4	10.3

KAYNAK :DPT (1) Gerçekleşme tahmini (2) Program

gibi, doğal gaz santralleri ağırlığını korumaya devam edecektir.

özel sektör sermaye yatırımları görülmektedir.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın 2010 Yılı Programı öngörülerine göre, 2008 yılında 5 milyar 826 milyon lira olan özel sektör

Tablo 7'de 2008-2009 ve 2010 yılları için sektörler itibariyle kamunun sabit sermaye yatırımları görülmektedir.

DPT öngörülerine göre 2008 yılında 449 milyon lira olan kamu kesimi sabit sermaye yatırımları 2009 yılında yüzde 1.6 oranında artarak 456, 2010 yılında da yüzde 3 oranında artarak 470 milyon liraya ulaşacaktır.

Tablo 8'de ise 2008-2009 ve 2010 yılları için sektörler itibariyle kamunun

sabit sermaye yatırımları 2009 yılında yüzde 17.2 oranında artarak 6 milyar 825 milyon liraya çıkmış görünmektedir. Bununla birlikte 2010 yılında yüzde 26.5 gibi çok yüksek bir azalma ile 5 milyar 17 milyon lira düzeyine gerileyecektir.

Bu rakamların gösterdiği gibi kamu işletmeleri gerekli olan yatırımları yeterli bir şekilde yapmamakta ve tamamlanmayı bekleyen çok ciddi bir proje stoku bulunmaktadır. 2008 yılı sonu itibariyle kamunun elinde 2 bin 759 adet proje yatırım için kaynak beklemekte olup bu yatırımları tamamlamak için duyulan ihtiyaç 219 milyar TL kadardır. Yıllık ortalama kura göre hesaplanırsa bu tutar yaklaşık olarak 175 milyar dolara karşılık gelmektedir.

Bugünkü ödeneklerle 6-8 yılda bitirilebilecek kamu yatırımları içerisinde enerji projelerinin yeri dikkat çekicidir. Son yıllarda, kamu işletmelerinin enerji yatırımlarına bilinçli olarak yeteri kadar kaynak ayırmamaktadır. Toplam yatırımlarının içinde enerji yatırımlarının tutarı yaklaşık yüzde 9'lar seviyesindedir. Bu kısıtlara, 2000 yılından sonra IMF Programlarındaki faiz dışı fazla hedefleri de eklenince sorun oldukça büyümüştür. Her zaman en kolay kesilen ödenek, yatırım ödenekleri olmuştur. Bu durum yatırımların ertelenmesine yol açmıştır.

Küresel ekonomik kriz nedeniyle talebin düşmesi sonucunda baskılanan elektrik arz açığı riskinin orta ve uzun vadede ortadan kaldırılması için yatırımların istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi gereği vardır. Zira çeşitli ekonomik tahminler doğrultusunda Türkiye'nin krizden hızlı çıkan ülke olması ve potansiyel büyüme oranlarına erişmesi halinde enerji talebinin de yüksek artışlara ulaşması söz konusudur. Enerji arzının böyle bir büyümeyi destekleyebilmesi yatırımların bugünden programlanması gerekmektedir.

Ne yazık ki yatırımlar konusunda

DOSYA

istenen sonuç alınmazken, kamu yatırımları yeterince yaptırılmayıp tüm umut özel şirketlere bağlanırken yaşanan olumsuz sonuçlardan bir ders alınmamaktadır.

Arz güvenliğini enerji sektörünün en önemli konusu olarak gören anlayışla yaşanan tüm sorunlara rağmen bu güvenliği özel sektöre havale eden anlayış at başı gitmektedir. Bu yaklaşım yanlışlığını gösteren bir örnek vermek yerinde olacaktır.

Türk Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Sanayi, Hizmetler ve Tarım Komisyonu Enerji Çalışma Grubu tarafından hazırlanan “Türkiye’nin Enerji Arz Politikaları” isimli raporun ilk cümlesinde şunlar söylenmektedir:

“Enerji arz güvenliğinin sağlanması ve küresel iklim değişikliği ile mücadele zorunluluğu, ülkeleri bütüncül bir konu ve bütüncül bir piyasa ile karşı karşıya bırakıyor. Türkiye’nin enerji vizyonunu en iyi şekilde çizebilmesi için, küresel düzlemdeki gelişmeleri çok yakından takip etmesi gerekmektedir.”

Rapor, şöyle sona ermektedir:

“Türkiye’de elektrik piyasalarında liberalizasyonun gecikmesi, ülkemizi yaşanmakta olan mali krizin etkilerinin aşılması ile beraber arz sıkıntısı riski ile

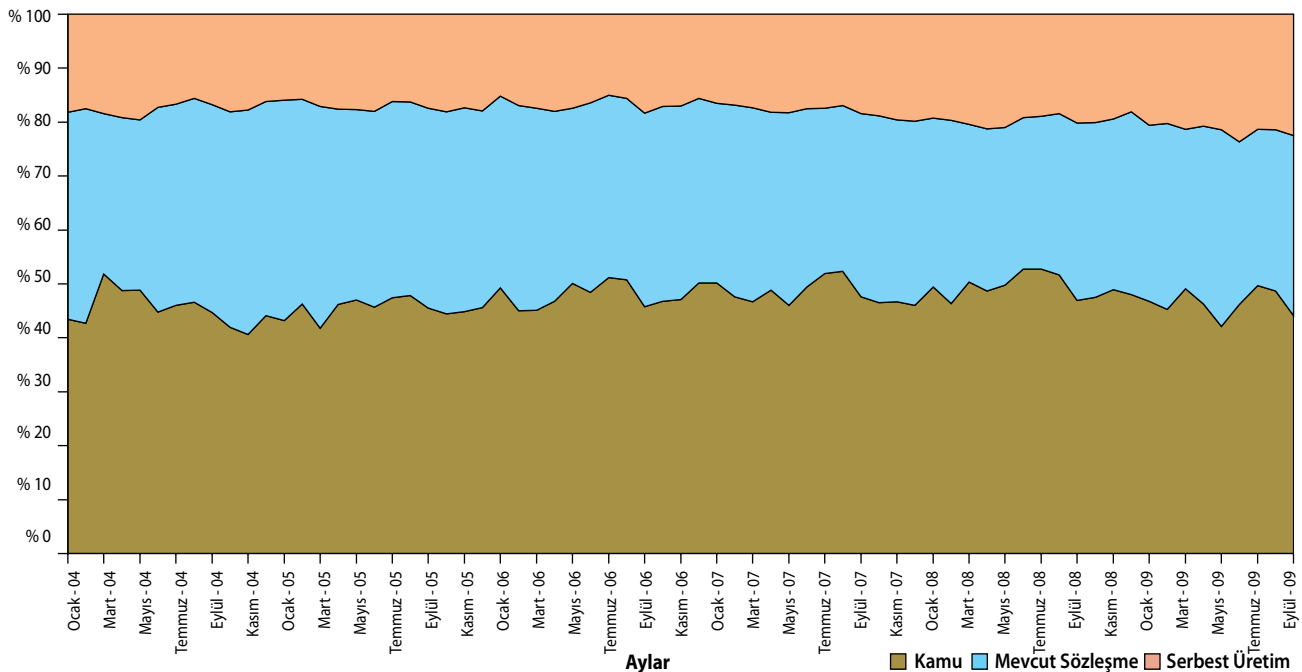
karşı karşıya bırakacaktır. Sektörlerimizin, enerjiye rekabetçi fiyatlardan ve sürekli olarak erişimi için liberalizasyon sürecinde hız kesilmemeli ve dağıtım ve

Tablo 8: Sektörler İtibariyle Sabit Sermaye Yatırımları (Özel)

	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL.)			(Yüzde Değişme)		(Yüzde Dağılım)		
	2008	2009 (1)	2010 (2)	2009 (1)	2010 (2)	2008	2009 (1)	2010 (2)
Tarım	3.709	1.145	1.322	-69.1	15.5	2.4	0.9	1.0
Madencilik	2.600	2.376	2.795	-8.6	17.6	1.7	2.0	2.0
İmalat	70.700	53.188	59.756	-24.8	12.4	46.3	43.7	43.7
Enerji	5.826	6.825	5.017	17.2	-26.5	3.8	5.6	3.7
Ulaştırma	28.608	26.1106	30.701	-8.7	17.6	18.7	21.4	22.4
Turizm	12.161	9.352	10.802	-23.1	15.5	8.0	7.7	7.9
Konut	12.370	10.637	10.834	-14.0	1.8	8.1	8.7	7.9
Eğitim	1.913	1.177	1.792	-38.5	52.3	1.3	1.0	1.3
Sağlık	7.689	4.293	6.311	-44.2	47.0	5.0	3.5	4.6
Diğer Hizmetler	7.116	6.724	7.483	-5.5	11.3	4.7	5.5	5.5
TOPLAM	152.692	121.824	136.813	-20.2	12.3	100.0	100.0	100.0

KAYNAK :DPT (1) Gerçekleşme tahmini (2) Program

Grafik 5 : Üretimin Kamu ve Özel Sektör Kuruluşlarına Göre Gelişimi

üretim özelleştirmelerine devam edilmektedir.”

İlk paragrafta ifade edilen “Türkiye’nin bütüncül bir enerji politikasına sahip olabilmesi ve bu anlamda küresel düzlemdeki gelişmeleri çok yakından takip etmesi gerekliliği” doğru bir tespit olmakla birlikte raporun sonucunda bu amaca ulaşmak için “liberalizasyon sürecinden hız kesilmemesi ve dağıtım ve üretim özelleştirilmelerine devam edilmesi” ne yönelik talep, Türkiye’deki uygulamalar ve dünyadaki son gelişmeler dikkate alındığında yanlış bir taleptir.

Şöyle ki; “küresel ölçekli gelişmelerin Türkiye’ye yansması” esasen şu şekildedir:

Türkiye elektrik enerjisi sektörünün yıllardır uygulanagelen yanlış enerji politikalarının sebep olduğu kırılgan yapısında zaten mevcut olan yatırımların yetersizliği ve süreklilik taşınamaması gibi sorunlar, krizin yarattığı sorunların etkisiyle daha da boyut kazanmıştır.

Bilindiği gibi 2000’li yılların başından beri elektrik sektörünün yeniden yapılandırılarak tamamen özel sektörün inisiyatifine bırakılmak istenmesinin

temel gerekçesi olarak hızla artan elektrik enerjisi talebinin karşılanması için her yıl sisteme 2-3 bin megavatlık ilave kurulu gücün dahil edilmesi gerekliliği sunulmuştur. Bu ihtiyacın “kısıtlı kamu kaynakları ile karşılanamayacağı” gibi yanlış bir kabulden yola çıkılarak özel sektörün gerekli yatırımları yapacağı varsayılmıştır.

Halbuki aradan geçen 8-9 yıllık süre zarfında özel sektörün bu sisteme yaptığı katkı yıllık 500-800 megavat düzeylerinde seyrettiği gibi 2008 yılı için de farklı bir durum yaşanmamıştır. 2008

yılı içerisinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından sadece 963 megavatlık kapasiteye sahip yeni üretim tesislerinin kabulü yapılarak işletmeye başlamıştır. 2009 yılındaki görece artış da yine doğal gazla dayalı santrallardan kaynaklanmaktadır.

2004-2008 yıllarına yönelik istatistikler incelendiğinde, özel sektör üretim şirketleri ile otoprodüktör ve otoprodüktör gruplarının paylarında sadece 2 puanlık artış kaydedilirken kamu santrallerinin üretime katkısının 4 puan arttığı görülmektedir.

Piyasa kanunları yasalaşmış, son 10 yıldır kamunun elektrik üretiminde yatırım yapmayarak, sahayı tamamen özel sektöre devretmesi politikası benimsenmiştir. Bununla ilgili tüm propaganda ve uygulama girişimlerine rağmen kamuya ait elektrik üretim santralleri 2008 ve 2009 yılını yüksek bir performansla tamamlamıştır. Hal böyleyken özel sektör işletmeciliği ve liberalizasyon uygulamalarının Türkiye arz güvenliğini tesis etmede bugüne kadar başat bir etkisi olmadığı dikkate alındığında aynı yanlışta ısrar etmenin ülkeye ve sektöre bir

DOSYA

katkı sağlayamayacağı apaçıktır.

Keza dünya uygulamalarında, küresel krizin büyük enerji projelerinin finansmanında yarattığı sorunlar dikkate alınmıştır. Devletin sektörde daha etkin bir rol oynaması veya hiç değilse public-private partnership (PPP) olarak bilinen modeller ile kamunun özel sektör ile işbirliği çerçevesinde ortak yatırımlar gerçekleştirmesi gibi eğilimler ağırlık kazanmıştır. Buna rağmen, Türkiye’de özelleştirmeciliğe devam edilmesi dünyada yaşanan son gelişmelerle tezat teşkil etmektedir.

Hâlbuki kamu yararına enerji politikaları uygulayıp, ilave tedbirler geliştirmeyip, bir planlanma yapmayıp bunun yerine “kör göze parmak misali” hâlâ özel sektörcü, özelleştirmeci, piyasacı bir anlayış sergilemek suretiyle gösterilen aymazlık, tünelin ucunda ışığı görmemize değil krizin daha da derinleşmesine sebep olacak niteliktedir.

Lisanslandırılmış binlerce megavat kurulu gücündeki projeye bakılarak arz güvenliği sorununun çözüleceği yanılgısına kapılmamak gerekmektedir. Burada lisanslandırma sürecindeki aksaklıklar bu konuda bir planlama yapılmadan afaki hedefler konulması gibi hususlar sıklıkla vurgulanmıştır. Bir bölgede yatırım lisansı verilirken yerli ithal kaynak dengesi, bölgenin ihtiyaçları gibi hiçbir hususun ciddi bir şekilde değerlendirilmemesi de bir başka eleştiri konusudur. Bugün geline aşamada burada yaşanan sorunlar daha yüksek sesle ifade edilmektedir.

2009 yılında bunun bir örneği Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi (DEKTMK) tarafından verilmiştir. İçerisinde kamu kurumları ve meslek odalarının temsilcilerinin yanında, bilim insanları ile özel sektörün de katkı sunduğu bu komite TÜSİAD’dan farklı olarak lisanslandırma ve sektörel işleyiş konusunda önemli tespit ve eleştiriler yapmaktadır.

Haziran 2009 tarihinde açıklanan

“Ekonomik Krizin Türk Enerji Sektörüne Etkileri” isimli bir raporda şunlar söylenmektedir:

“4628 sayılı Yasaya göre üretim tesisleri için lisans başvurularının değerlendirilmesinde, üretim tesisinin iletim ve/veya dağıtım sistemine bağlantısı ve sistem kullanımı hakkında ilgili kuruluşlardan görüş istenmektedir. Ancak, değerlendirmede başvuruları üretim tesisinin ülke elektrik sistemi birincil kaynak kullanım stratejilerine uygunluğu ve bölgesel arz talep durumlarına etkisi gibi hususlar göz önüne alınmamakta, verilen lisanslar sonucu oluşacak siste-

min gereğinden fazla veya az kapasiteye haiz olup olmadığına bakılmamaktadır. Oysa lisans başvurularının ülkenin stratejik planları doğrultusunda incelenmesi ve buna uygun mevzuat değişikliği yapılması gereklidir. Üretim tesisleri lisans aldıktan sonra tesis süreleri başlamaktadır. Bu nedenle lisans alan yatırımcıların tesislerini lisanslarında belirtilen sürede tamamlanıp işletmeye alınması gereklidir.”

Lisans Çok, Yatırım Az

Bir ülkenin enerji sektörünün geleceğinin sadece özel kesim yatırımlarına

bağlanmayacağı yönündeki tespitimiz DEKTMK tarafından da doğrulanmaktadır:

“Bugüne kadarki deneyimler bize lisans alınmış projelerin gerçekleşme oranının çok düşük olduğunu göstermektedir. Lisanslaştırılmış projelerin önemli bir kısmı fizibil olmadığı için finanse edilememekte ve bu durum sadece gecikme değil, bu projelerin hiçbir zaman yatırıma dönüşmemesi riskini beraberinde getirmektedir. Bu faktörle arz açığı sorunu daha kritik hale gelmektedir. Buna uymayan yatırımcılar için lisans iptali olmasına rağmen, kesin hükümler olmadığından iptal işlemine gidilmemekte, arz güvenilirliği riski doğmaktadır. Ayrıca, iptal edilmeme nedeniyle ilgili kamu kuruluşu da zamanında devreye girememekte, sistemde oluşan kapasite ve enerji açığı zamanında kapatılamamaktadır. Bu konuda 4628 sayılı yasada yapılan değişikliklerle gerekli önlemler alınmışsa da öngörülen tarihte tesislerini bitiremeyecek yatırımcıların lisanslarının belirli bir zamanda iptali cihetine gidilmediğinden getirilen önlem işlemez durumdadır. Bu konuda yapılan değişikliğin işlerliğe kavuşturulması kısa sürede sonuç alınabilmesi için kamunun Bakanlar Kurulunca açılacak yarışma sonunda değil, böyle bir yarışmaya gerek duymadan zamanında görevlendirilmesi sağlanmalıdır. Lisans alan firmaların faaliyetleri ve iş programları denetlenmeli, lisans aldığı halde

makul bir sürede işe başlamamış veya geciken firmaların lisansları iptal edilmelidir.”

Planlama Şart

DEKTMK da bizim gibi planlamanın önemini vurgulamaktadır:

“Üretim tesisleri için lisans verirken sisteme bağlantılarının ne şekilde yapılacağına bakılmalıdır. Mevcut bağlantıların iletim ve dağıtım sisteminin gelişme planına ve programına uygun olması gerekir. Aksi takdirde başlangıçta fizibil gözüken bir üretim tesisi, iletim ve dağıtım sistemine bağlantısının

çok pahalı olması nedeniyle fizibil olmayabilir. Bu gibi sorunlar çoğunlukla küçük güçlü rüzgâr santralleri için geçerlidir. Üretim tesislerinin planlaması ile uyumlu olmadıkça rüzgâr ve küçük hidrolik potansiyelin gelişmesi yeterli düzeyde ve hızda olmayacaktır. Bunun için sektörde planlama yapma zorunluluğu hakkında mevzuat değişikliği yapılmalıdır. Elektrik tesisleri yapım ve işletme esnasında sıkı bir teknik denetime tâbi tutulmalıdır.”

Tekelleşme Uyarısı

DEKTMK sektörde tekelleşme ris-

kine şu şekilde dikkat çekmektedir:

“Sektörde ortaya çıkan tekelleşme tehlikesini önlemek için üretim ve dağıtım hizmetleri ile satış hizmetini mülkiyet ve sermaye sahipliği yönünden ayırtırmak gereklidir. Aksi takdirde 2011 yılında başlaması öngörülen toptan ve perakende satış şirketlerinin faaliyete geçmeleri mümkün olamayacaktır. Aynı şekilde üretim ve dağıtım şirketleri arasında ortaklık kurma ve dağıtım şirketlerine üretim tesisi kurma hakkı veren mevzuat değiştirilerek tekelleşme önlenmelidir.”

Elektrik Kamu Hizmeti

DEKTMK'nin en önemli ve doğru tespiti ise yıllardır savunduğumuz gibi elektriğin bir kamu hizmeti olarak değerlendirilmesi ve kamunun yatırım yapması gerektiğini söylemesidir:

“Elektrik hizmetinin bir kamu hizmeti olduğu gerçeği kabul edilmeli, gerek kamu gerek özel şirketler bu sektörde faaliyette bulunurken bu gerçeği göz önünde bulundurmalarıdır. Bu gerçeği kabul etmenin doğal bir sonucu olarak elektrik fiyatlarının tespitinde ve faaliyet gelirlerinin sağlanmasında spekülatif girişimlerden kaçınılmalıdır.”

“Enerji yatırımlarında kamunun mutlak rolü tartışılmaz. En basitinden doğal tekel konumunda olduğu için düzenleme, denetleme ve yatırımları planlayıp lisanslama sorumlulukları olmalıdır. Düzenleme rolü ile planlama görevini yerine getirirken doğrudan müdahalede bulunma sorunu karşımıza çıkmaktadır. Ülkemiz siyasi geleneği ve bürokratik pratiği genellikle doğrudan müdahale temellidir. Sadece izleyip gerektiğinde müdahale etme anlayışı pek yaygın bir uygulama değildir. Enerji sektöründe 2000'li yıllarda yaşanan adli ve idari sorunlar zaman zaman bürokrasiyi pasifize etmiştir. Ancak, vizyon ve strateji belirleme ile günlük işlere yön verme ve/veya müdahale etme arasındaki çok ince çizgi bizde pek

uygulanmakta olan bir seçenek değildir. Kamu desteğini örgütlerken yatırımlarda görülen bazı riskleri minimize etme konusunda inisiyatifler kullanmak zorundadır. Doğrudan kendi görev alanına giren konularda iç düzenlemelerini hızla tamamlamalıdır.”

Yönetim Değişikliği

2009 yılında enerji yönetiminde değişim yaşandı. AKP Hükümetinin başından beri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nı yapan Hilmi Güler kabine değişikliğinde görevini AKP Kayseri Milletvekili Taner Yıldız'a devretti.

Taner Yıldız geçmişte Kayseri Elektrik A.Ş Genel Müdürlüğü yapmış, milletvekili olarak TBMM Plan Bütçe ve Enerji Komisyonlarında çalışmış, kanun değişiklikleri sürecinde aktif olmuş ve Bakanlığa gelmeden önce de Başbakan'a enerji konularında danışmanlık yapmış bir isim olarak sektörün durumunu yakından bilen bir isimdir. Yıldız'ın geçmiş yıllarda basında da yer bulan bazı açıklamaları ile Meclis görevi sırasındaki yaklaşımları değerlendirildiğinde enerji sektörünün özelleştirilmesi ve piyasa mekanizmasına sefeli Hilmi Güler'den çok daha yakın olduğunu söylemek mümkündür.

Taner Yıldız, göreve gelmesinin ardından enerji bürokrasisinde bazı değişiklikler yaptı. İlk olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı olarak Özelleştirme İdaresi'nin Başkanı Metin Kilci atandı.

Metin Kilci, eğitimi ve kariyeri itibarıyla enerji ile geçmişte bir bağı olmayan ancak önceki görevi döneminde Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki en büyük özelleştirmeleri yapmış bir bürokrat. Kilci, daha önceki görevi sırasında devletin elektrik üretimi, dağıtımını gibi faaliyetleri yapmaması gerektiğini ve hatta BOTAŞ'ın da özelleştirilmesi gerektiğini vurguluyordu. Böylesi bir ismin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarlığı gibi çok önemli bir göreve

getirilmesi Bakanlığın bundan sonraki politika ve uygulamalarının özelleştirme eksenli olacağını da somut bir göstergesidir.

Taner Yıldız'ın atadığı kadar görevden aldığı bürokrat açısından bakıldığında da özelleştirmeci anlayışı öne çıkmaktadır. BOTAŞ Genel Müdürü Hüseyin Saltuk Düzyol BOTAŞ'ın elindeki doğal gaz kontratlarının özel şirketlere devredilerek küçültülmesi yerine Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı ile birleştirilerek, elektrik ve doğal gaz şirketi hüviyeti kazandırılarak, uluslararası projelerde daha etkin bir konum kazanarak büyütülmesi gerektiğini savunmuş ve bu görüşlerini belirli dönemlerde kamuoyu ile paylaşmıştır. Örneğin şimdiki Müsteşar Kilci'nin daha önce Özelleştirme İdaresi Başkanı olarak BOTAŞ'ın özelleştirilmesi gerektiğine yönelik *Global Enerji* dergisinde çıkan bir söyleşisinin ardından derginin bir sonraki sayısında aksi yönde bir değerlendirme yapmıştır. Düzyol bu demecinde son derece yerinde tespitlerle, dünyada gelişmiş ülkelerin milli doğal gaz şirketleri olduğuna, devletlerin bu şirketleri küçültmeye değil büyültmeye çalıştığına dikkat çekmiştir.

Saltuk Düzyol, Türkiye doğal gaz piyasasında özel şirketlerin de yer alabileceğini ancak BOTAŞ'ın özerk ve daha güçlü yapısı ile dünya çapında yapabileceği çok büyük işler olacağını vurgulayarak tamamen özelleştirilmesine karşı çıkmıştır. Sonuçta, BOTAŞ'ın özelleştirilmesi gerektiğini söyleyen Metin Kilci Müsteşar olurken Saltuk Düzyol Ekim ayında görevden alınmıştır.

Enerji sektöründeki işleyiş, yatırımlar ve denetleme gibi faaliyetlerde önemli görevleri olan Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nun başında da Özelleştirme İdaresi'nin eski Başkan Yardımcısı olarak daha önce TÜPRAŞ gibi bir enerji devrinin özelleştirilmesinde komisyon başkanlığı yapmış, Oymapınar gibi enerji özelleştirmeleri için çalışmış Hasan Köktaş görev yapmaktadır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nda ve enerji bürokrasisinde özelleştirmeci kadroların görev yapması sektörün özelleştirmeci politikalarla uğradığı kaotik yapının katmerleşmesi açısından tedirgin edicidir.

Özelleştirmeler Hızlandı

2009 yılında Hükümetin ekonomide öncelikli gündemini IMF ve Dünya Bankası'yla uyumlu bir şekilde hazırlanan Orta Vadeli Program oluşturmuştur.

Tüketim, üretim, büyüme, ihracat ve vergi gelirleri gibi kalemlerde ekonomik krize bağlı olarak yaşanan daralmalar sonucunda programın finansmanı özelleştirme gelirlerine bağlanmıştır. Bunun için de 2010 yılı ile birlikte elde kalan kamu işletmelerinin, tesislerinin de özelleştirilmesi planlanırken burada elektrik dağıtım ve üretim özelleştirmeleri başı çekmektedir. Hükümet, 2008 yılında gerçekleştirilen ve henüz 2009 yılı sonu itibarıyla tamamı tahsil edilmese de yaklaşık 3.4 milyar dolarlık gelir elde edilen elektrik dağıtım özelleştirmelerine devam edilirken, asıl büyük gelir hedefine “Talibi çok olduğu için kolay satılır ve yüksek gelir elde edilebilir olan” üretim tesislerinin satılması ile ulaşılması amaçlanmaktadır.

Bu yıl elektrik özelleştirmeleri konusunda neler yaşandığını kısaca hatırlamak gerekirse: Özelleştirme İdaresi Başkanlığı 2008 yılında 4 elektrik dağıtım bölgesinin özelleştirme ihalesini gerçekleştirmişti. Bu kapsamda Ankara, Kırıkkale, Zonguldak, Bartın, Karabük, Çankırı ve Kastamonu illerini içeren Başkent Elektrik Dağıtım A.Ş.; Bolu, Düzce ve Kocaeli illerini kapsayan Sakarya Elektrik Dağıtım A.Ş.; Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Aksaray, Konya ve Karaman şehirlerini kapsayan Meram Elektrik Dağıtım A.Ş ile Erzurum, Ağrı, Ardahan, Bayburt, Erzincan, Iğdır ve Kars şehirlerini içeren Aras Elektrik Dağıtım A.Ş'nin özelleştirme ihaleleri yapıldı.

Bu ihalelerden Başkent Elektrik A.Ş.'nin Sabancı Grubuna devri 28 Ocak, Sakarya bölgesinin AKCEZ ortaklığına devri 11 Şubat 2009, Meram bölgesinin Alarko Cengiz ortaklığındaki ALCEZ şirketine devri de 30 Ekim 2009 tarihinde yapılan imza törenleri ile gerçekleştirildi.

TES-İŞ Sendikasının hukuki girişimleri sonucunda Danıştay 13. Dairesi, geçtiğimiz Mart ayında Aras Elektrik Dağıtım A.Ş.'nin özelleştirilmesi işlemi hakkında yürütmeyi durdurma kararı verdi.

Danıştay 13. Dairesi'nin 20 Mart 2009 tarihli kararında TES-İŞ'in 25 Eylül 2008 tarihli ihale ve İhale Komisyonu kararının iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle açtığı davada, Kiler Alışveriş Hizmetleri Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye Aras Elektrik Dağıtım A.Ş.'nin satışında "öngörülen pazarlık usul koşullarının gerçekleşmediği ve yeterli rekabet sağlanamadığı" saptandı. Bu nedenle de kamu yararına ve yasaya uyarlık görülmediğine hükmeden Danıştay, oy çokluğuyla ihale ve İhale Komisyonu kararının yürütmesini durdurdu.

Danıştay kararında, 4046 sayılı Özelleştirme Yasası'nın İhale Komisyonlarının Oluşumu ile İhale Usul ve İşlemleri başlıklı maddelerine dikkat çekilerek, Aras Elektrik Dağıtım A.Ş için, indirgenmiş nakit akımı yöntemi uygulanarak 128 milyon dolar (160 milyon TL) değer tespiti yapıldığı bilgisine yer verildi. İhalede Kiler Grubu'nun kapalı zarf teklifte 49 milyon 600 bin dolar, Aşkale Çimento'nun ise 15 milyon 158 bin dolar teklif verdiği; tekliflerin revize edilmesiyle de 50 milyon dolar ve 16 milyon 158 bin dolarlık fiyat teklifleri verildiği anlatıldı. Bir elemesiz turdan oluşan pazarlık görüşmesinde ise İhale Komisyonu açık artırmayı 128 bin dolardan başlatmış, 500 bin dolarlık artırma aralığı çerçevesinde Kiler Grubu 128 milyon 500 bin dolar teklif verirken, Aşkale Çimento teklif vermemişti.

Danıştay kararında yürütmeyi dur-

durmanın gerekçesi şöyle ortaya konuldu:

"Bilindiği gibi özelleştirme amacıyla yapılacak ihalelerin, yukarıda anılan 4046 sayılı kanun hükümleri ile belirlenen yetki ve ihale usulü çerçevesinde özelleştirilecek kuruluşun en yüksek bedel ile satışını sağlamak amacıyla kamu yararı ve ülke çıkarlarını gözetenerek gerçekleştirilmesinin gerektiği kuşkusuzdur. Ancak, 25 Eylül 2008 tarihli uyuşmazlığa konu pazarlık usulüyle yapılan ihalede, Aras Elektrik Dağıtım A.Ş'deki yüzde 100 oranındaki hissenin üzerine ihale edilen teklif sahibi dışındaki şirketin, ihalesi yapılan şirketin hisse değerinin çok altında teklif vermesi, elemesiz turda ve açık artırmada bu teklifini değiştirmemesi karşısında kanunda öngörülen pazarlık usulü koşulları gerçekleşmemiş ve yeterli rekabet sağlanmamıştır. Dolayısıyla anılan ihalede ve bu ihaleyi sonuçlandıran ihale komisyonu kararında kamu yararına ve kanuna uyarlık görülmemiştir."

Bu yıl bir yandan elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirme ihalelerine devam edildi. Öte yandan da yıllar önce sinde, ihale yapılmadan görevlendirmele ile özel sektöre devredilen iki elektrik dağıtım bölgesi için lisanslandırma işlemleri tamamlandı. Bu kapsamda, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın görevlendirmesi ile faaliyetlerini özel şirketler eliyle sürdüren Aydın, Denizli ve Muğla bölgelerini kapsayan AYDEM ile Kayseri ve civarının kapsayan Kayseri Elektrik de elektrik dağıtım lisanslarını aldı.

Kasım'da 3 bölge Daha

Bu yılın sonuna gelirken de Artvin, Giresun, Gümüşhane, Rize, Trabzon şehirlerini kapsayan Çoruh; Afyonkarahisar, Bilecik, Eskişehir, Kütahya, Uşak şehirlerini kapsayan Osmangazi; Samsun, Amasya, Çorum, Ordu ve Sinop şehirlerini kapsayan Yeşilirmak Elektrik Dağıtım A.Ş'nin özelleştirme ihaleleri gerçekleştirildi.

Çoruh, Osmangazi ve Yeşilirmak Elektrik Dağıtım A.Ş'deki TEDA-Ş'a ait yüzde 100 oranındaki hisselerin özelleştirme ihalelerine katılmak üzere, ön yeterlilik alan 52 firmadan 29 tanesi teklif verdi. Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na 20 Ekim Salı gününe kadar teklif veren şirketler arasında Çoruh Elektrik ve Dağıtım A.Ş. için, Aksa Elektrik, Cengiz Elektrik, Aytem Elektrik, Çalık Enerji ve Akenerji-Akkök yer aldı.

Osmangazi Elektrik Dağıtım A.Ş.'nin ihalesine Limak İnşaat, KCETAŞ-Ayen, Cengiz Elektrik, Aksa Elektrik, Sarar Giyim-Sarar Büyük Mağazacılık, Park Holding, Aydem Elektrik, Eti Gümüş, Sil Enerji ve Üretim, Çalık Enerji, Kolin İnşaat, Akenerji-Akkök teklif verdi.

Yeşilirmak Elektrik Dağıtım A.Ş. için de Limak İnşaat, Anadolu Doğalgaz Dağıtım, Cengiz Elektrik, Çorum Elektrik ve Doğalgaz, KCETAŞ-Ayen, Park Holding, Özaltın İnşaat, Aydem Elektrik, Sil Enerji ve Üretim, Çalık Enerji, Kolin İnşaat, Akenerji-Akkök teklif verdi.

Bu ihaleler 6 Kasım 2009 tarihinde yapıldı. İhaleler sonucunda Osmangazi Dağıtım bölgesine 485 milyon dolarla Eti Maden şirketi, Yeşilirmak bölgesine 441,5 milyon dolarla Çalık, Çoruh bölgesine ise 227 milyon dolarla Aksa Enerji şirketleri en yüksek teklifi verdi.

İhalelerde en yüksek teklifi veren şirketler dikkat çekicidir.

Eti Maden adıyla ihaleye giren Yıldızlar Holding, 2003 yılında özelleştirilen Eti Maden işletmelerini satın almıştır. Yıllık 5 milyar kilovatsaat gibi yüksek bir elektrik tüketimi olan bir bölgeye 485 milyon dolar gibi bir bedeli teklif eden bu şirketin enerji sektörü ile ilgili ciddi bir deneyimi yoktur. Türkiye'nin gümüşünü üreten ve bir seramik şirketinde de iştiraki olan bu şirket, devletten satın aldığı kömürle 3 S şirketi adıyla Çankırı Orta'da 380 megavatlık bir termik santral kurmak için EPDK'dan li-

sans almıştır. Ancak bu şirket 2 yıl boyunca bu lisansı ile çivi çakmamıştır. Daha da vahimi lisansı için 6 milyon lira bir teminat ödemesi gereken şirket, bu bedelin 5 milyon dolarını bulurken 1 milyon lirasını bulamadığı için 380 megavatlık santralin kapasitesini azaltmak istemiştir. Bir başka deyişle asgari 400 milyon dolarlık üretim santrali yatırımı yapmak için yola çıkan şirket 1 milyon dolarlık teminatı bulamayıp 2 yıl hiçbir şey yapmadıktan sonra Türkiye'nin büyük elektrik dağıtım bölgelerinden birine 485 milyon dolar teklif etmiştir.

Mali durumu böyle olan bir şirketin yıllık 5 milyar kilovatsaat elektrik enerjisi dağıtılan bir bölgede sağlıklı bir şekilde dağıtım hizmetini nasıl vereceği son derece kuşkuludur.

Yeşilirmak bölgesini kazanan Çalık şirketi son birkaç yılda medya ve enerji gibi alanlarda dizginsiz büyümesi ile dikkat çekmiştir. Bu şirket öncelikle Samsun-Ceyhan Petrol Boru Hattı Projesi'nin yerli şirketi olarak belirmiş ve bu seçimde hükümete yakınlığının etkisi olmuştur. Aynı şirket Türkiye'nin tek yeni rafineri yatırımı lisansını almış, bir akaryakıt dağıtım şirketi kurmuş, yine kamunun kömür işletme sahalarının ihalelerini almış ve tüm bu izinleri aldıktan sonra iş yatırım yapmaya geldiğinde beklemeye geçmiştir.

Çoruh dağıtım bölgesini kazanan Aksa şirketi de Türkiye'de 20'nin üzerinde doğal gaz dağıtım bölgesinin ihalesini kazandıktan sonra, Antalya'da kısa sürede bin megavatlık bir doğal gaz santrali kurmuş ve mevcut hükümet döneminde hızlı bir gelişme göstermiştir.

Böylece 2008 yılında 30, 2009 yılında 15 şehir olmak üzere 2009 yılı sonu itibariyle (bir kısmının özel şirketlere devir işlemleri de sonuçlandırılmış bulunan) özelleştirme ihaleleri yapılmış olan şehir sayısı 45'e ulaşmış bulunmaktadır.

Dört Bölge Daha

Hükümet bugüne kadar gerçekleştirdiği özelleştirme ihalelerinden 3 milyar 400 milyon doların üzerinde bir gelir elde etme imkânına kavuşunca 2010 yılında elektrik dağıtım özelleştirmelerini daha da hızlandırma kararı aldı. Bu kapsamda 6 Kasım'da yapılan ihalelerden üç gün sonra 9 Kasım 2009 tarihinde bu kez 15 şehri kapsayan dört bölgenin daha ihale ilanına çıkıldı. Bu

bölgeler Sivas, Tokat, Yozgat şehirlerini kapsayan Çamlıbel; Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli şehirlerini içeren Fırat; Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Yalova şehirlerini içeren Uludağ ve Bitlis, Hakkâri, Muş, Van şehirlerini kapsayan Van Gölü Elektrik Dağıtım şirketleridir. Son teklif tarihi 21 Ocak 2010 olarak ilan edilen bu ihalelerin 2010 yılının ilk ay-

larında sonuçlandırılması planlanmaktadır.

Üretim de Satılıyor

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, bir yandan elektrik dağıtım bölgelerinin özelleştirme işlemlerine devam ederken öte yandan elektrik üretim tesislerini satmaya yönelik çalışmalar sürdürmektedir.

Yüksek Planlama Kurulu tarafından onaylanan Elektrik Enerji Strateji Belgesi'nde 2009 yılında kamuya ait mevcut termik (kömür, doğal gaz) ve hidroelektrik santrallerinin portföyler halinde toplanarak 2010 yılından itibaren parça parça özelleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Ankara Doğalgaz Üretim A.Ş bünyesinde toplanan kamuya ait yedi hidroelektrik bir jeotermal ve bir doğal gaz santralının Zorlu Enerji Grubu'na satılması işlemi 2008 yılı Mart ayı içerisinde yapılmış ve aynı yıl içinde devir işlemi de sonuçlandırılmıştı. 2009 yılının ilk ayları ile birlikte Zorlu Enerji Grubu yeni toplu iş sözleşmelerinde sendikaların yetkisine itiraz etmiş, işçilere sendikadan ayrılımları konusunda baskı yapmıştır.

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı 2008 yılında başlatıp 2009'da yoğunlaştırdığı çalışmalar ile santrallerin "en cazip ve sorunsuz şekilde" satılmasına yönelik danışmanlık hizmeti almaktadır. Bu kapsamda ilk olarak McKinsey isimli firma santrallerin mevcut durumu ve özelleştirilmesinde ne tür çalışmalar yapılması gerektiği gibi konularda "stratejik danışmanlık" hizmeti vermiştir.

Bu firma yetkilileri, satılması planlanan santrallerde yerinde inceleme yaparak bilgi ve belgeler toplamış, bu santrallerin ne kadar elektrik ürettikleri, varlıklarının değerleri, mali tabloları, kâr-zarar durumları, kapasite kullanımı oranı, işletmecilik bilgileri ve yatırım gereksinimi gibi konularda bilgiler edinmiştir.

Bir danışmanın bu şekilde öneriler vermesinin ardından Ekim ayı içerisinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından elektrik üretim sektörü özelleştirme ihaleleri için teknik ve yatırım danışmanlığı yapacak şirketin belirlenmesine yönelik ihale yapılmıştır. Bu ihaleyi kazanan Citi Group, Oyak Yatırım, Master Danışmanlık, Socoin Konsorsiyumu elektrik üretim tesislerinin yabancı ve yerli alıcılar tarafından satın alınmasını nasıl daha cazip hale getirebileceğine yönelik İdare tarafından uygulanacak "öneriler" getirecektir.

Bu hızla portföy oluşturmadan, Seyitömer, Hamitabad, Çan ve Soma A-B termik santrallerinin tek tek satılması üzerinde de durulmaktadır.

Ayrıca, Hükümet 2010 yılında 56 adet küçük çaplı hidroelektrik santralin özelleştirilmesini hedeflemektedir.

Bu amaçla 19 Ekim 2009 tarihli Özelleştirme Yüksek Kurulu Kararı'na göre 2003 yılında özelleştirme kapsamına alınarak özelleştirmeye hazırlık işlemine tâbi tutulmasına karar verilmiş olan akarsu santrallerinin 31 Aralık 2010 tarihine kadar özelleştirilmesine karar verilmiştir.

"İşletme Hakkının Verilmesi" yöntemiyle özelleştirilmesi kararlaştırılan bu santraller şunlardır: Adilcevaz, Ahlat, Anamur, Arpaçay-Telek, Bayburt, Besni, Botan, Bozkır, Bozüyük, Bozyazı, Bünyan, Ceyhan, Çağ Çağ, Çamardı, Çemişgezek, Değirmendere, Dere, Dereci, Derme, Durucasu, Engil, Erciş, Erkenek, Ermenek, Esental, Turunçova-Finike, Girlevik, Göksu, Haraklı-Hendek, Hoşap, Işıklar (Visera), İnegöl-Cerrah, İvriz, İznik-Dereköy, Karaçay, Kayadibi, Kayaköy, Kernek, Kiti, Koçköprü, Kovada I, Kovada II, Koyulhisar, Kuzuculu, Ladik-Büyükkızıoğlu, Malazgirt, Mut-Derinçay, Otluca, Pazarköy-Akyazı, Pınarbaşı, Sızır, Silifke, M. Kemalpaşa-Suçtu, Uludere, Varto-Sönmez, Zeyne Hidroelektrik Santralleri.

Sonuç olarak dev termik ve hidroelektrik santralleri, küçük barajlar,

akarsu santralleri kamunun elinde ne kadar elektrik üretim tesisi varsa 2020 yılından başlayarak hızla özelleştirilmesi gibi bir amaç güdülmektedir. Buradan elde edilecek gelirin de Hükümetin Orta Vadeli Ekonomik Programı'nın finansmanında kullanılması düşünülmektedir.

Özelleştirilmesi planlanan santraller verimsiz, yatırım yapılmayan santraller değildir. Bu santrallerin son 5 yılda üretimlerinde önemli artışlar olmuştur. Elektrik Üretim A.Ş mali yapısı ve faaliyetleri ile sektörümüzün ve ülkemizin en önemli sanayi kuruluşlarından biridir.

Bu Satış Niye?

Tüm bu sürecin başından itibaren TES-İŞ Sendikası elektrik dağıtım bölgelerinin özelleştirmek için ileri sürülen gerekçelerin hiç birinin gerçekçi olmadığını somut örnekleri ile açıkladı. Gerek TES-İŞ Dergisi'nde yer alan araştırma ve değerlendirme yazılarında, gerek kamuoyuna yapılan açıklamalarda, gerekse sendikal eylemliliklerde bu hususlar vurgulanarak uyarı vazifesi yerine getirildi.

Bu süreçte, "özelleştirme işlemleri ile birlikte ne fiyatlar ucuzlayacak ne kayıp kaçak oranları azalacak ne de yatırımlar artacak. Bilakis özelleştirmeye yönelik hazırladığınız sistem yüzünden sürekli zam gelecek" görüşümüz ısrarlı bir şekilde vurgulandı.

Üstelik bu uygulamaya girişenlere şu uyarı yapıldı:

"Elektrik özelleştirmesi başka bir şeye benzemez. Sistemin bütünlüğünü bozarsınız. Hukuk dışı bir şekilde, her şeyi parça parça özel sektöre devrederseniz, yatırımların devamlılığı ve denetimi gibi konularda da ciddi sorunlarla karşılaşacaksınız."

Peki, bu iki yılda ne oldu?

Özelleştirme için doğan maliyet bazlı fiyatlandırma sistemi yüzünden son

DOSYA •

iki yılda elektriğe yüzde 70 oranında zam yapıldı.

6 Kasım da 3 dağıtım bölgesi ihalesinde ve bilhassa Osmangazi dağıtım bölgesi ile ilgili görüldüğü gibi ihaleyi kazanan şirketlerin milyar dolar ölçüsünde yatırımları nasıl yapacağı büyük bir muamma haline geldi.

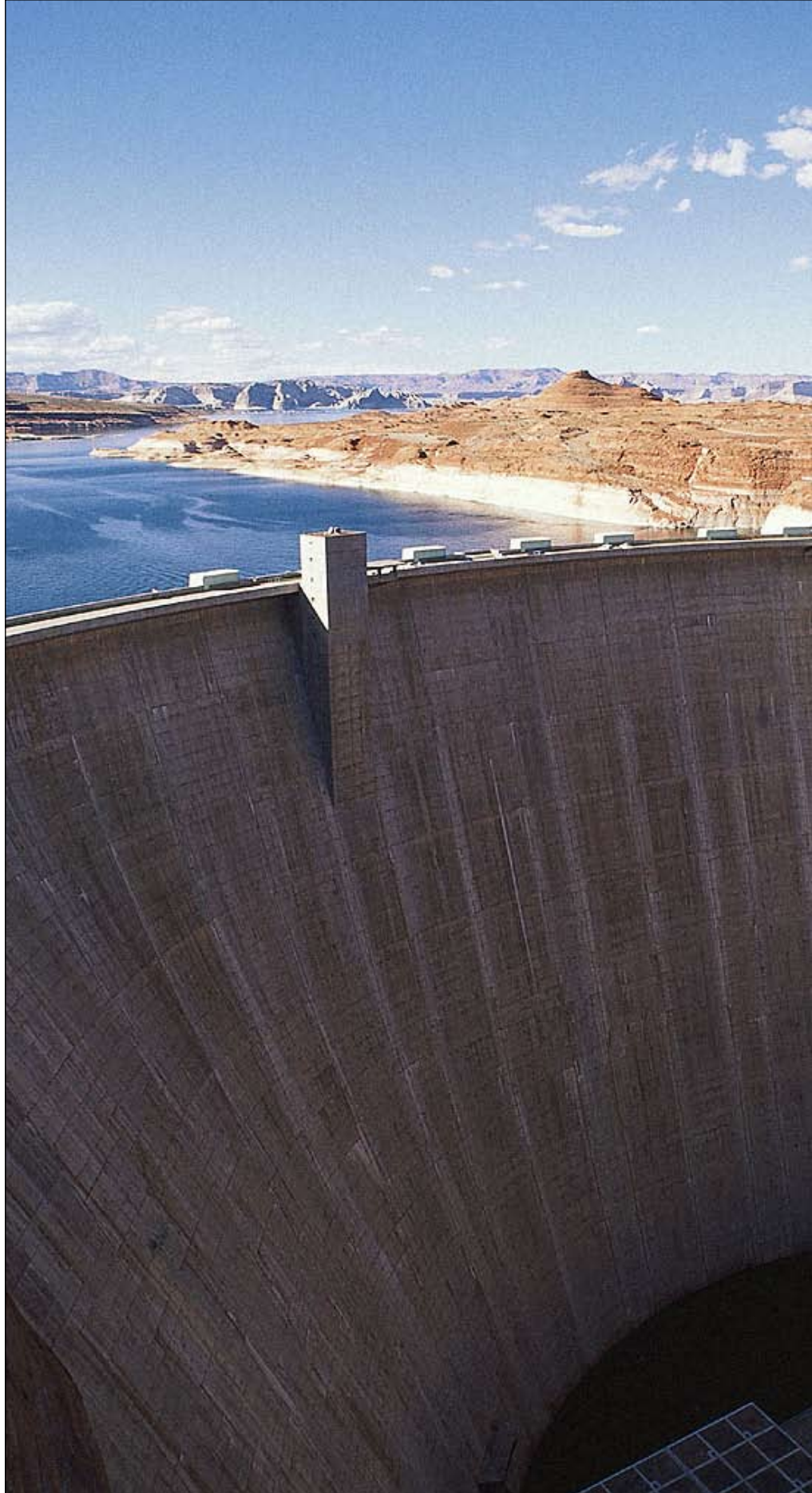
Özelleştirilen bir bölgede kayıp kaçak oranlarının şişirilmesi sayesinde AYDEM isimli özel şirkete kaynak aktarılacak istendiği ortaya çıktı.

Özelleştirme sonrası yapılacak yatırımların özel denetim şirketleri tarafından denetlenmesine yönelik düzenleme de hem denetimin mantığı hem de sistem güvenliği açısından doğuracağı sıkıntılar dikkate alınarak Danıştay'ın bir kararı ile iptal edildi.

Bir yandan “kurda kuzu emanet etme” düşüncesi yargı kararlarına ta-
kılmakta, bir yandan fiilen TEDAŞ yok edilerek, binlerce işçi, mühendis belirsizliğe itilmekte iken ülkenin her yerinde özel sektör tarafından yapılması gereken yatırımları kim denetleyecektir?

Bu olumsuzluklar listesini daha da uzatmak mümkündür. Ne yazık ki zaman içinde benzer sıkıntıların yaşanması kaçınılmazdır.

Yine daha önce uyardığımız gibi, ilk özelleştirme örnekleri “özelleştirmenin kamu yararına olacağı, yatırımları bundan sonra özel sektörün yapacağı ve böylece yüksek kayıp kaçak oranlarının düşeceği” gibi söylem ve hedefler ile taban tabana zıt olmuştur. Özel sektör sendikal hareketin başlangıcından bu yana daima sendikalaşmaya karşı olmuş, örgütlü mücadeleyi her zaman için önlemeye çalışmış, sendikaları önlerinde aşılması gereken bir engel olarak görmüşlerdir. Özelleştirme furiasının tekrar gündeme geldiği, ülkenin en çok kâr eden kuruluşlarının yok pahasına satılmaya çalışıldığı günümüzde de bu engellemeler artarak devam etmektedir.

Enerji KİT'leri

2008 yılında 382 milyon TL faiz dışı açık veren Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. (TEDAŞ), 983 milyon TL faiz dışı açık veren Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş. (TETAŞ) ile 293 milyon TL faiz dışı fazla veren Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. (BOTAŞ); gerçekleşme tahminlerine göre 2009 yılını sırasıyla 346 milyon TL, 33 milyon TL ve 1 milyar 838 milyon TL faiz dışı fazlayla kapatacaklardır.

TEDAŞ, kayıp-kaçak nedeniyle satın aldığı elektriğin ancak yüzde 86 oranındaki kısmını faturalandırabilmektedir. Bu faturaların tahsilinde yaşanan, tahsilât/tahakkuk oranının yüzde 91 olması gibi sorunlar nedeniyle, kuruluş gerekli nakit birikimine ulaşamamaktadır. Böylelikle EÜAŞ ve TETAŞ'a olan taahhütlerini yerine getirememekte; TEDAŞ'tan alacaklarını tahsil edemeyen bu kuruluşlar da BOTAŞ'a olan borçlarını ödeyememektedir. Ayrıca, söz konusu borç-alacak problemi nedeniyle; enerji tedarik zinciri içerisindeki kuruluşların Piyasa Mali Uzlaştırma Merkezi (PMUM) kanalıyla veya "yap-işlet" ve "yap-işlet-devret" sözleşmeleriyle özel sektörden temin ettikleri enerji bedellerini ve Maliye Bakanlığı'na olan vergi borçlarını ödemelerinde sıkıntılar yaşanabilmektedir.

Enerji KİT'lerindeki söz konusu borç-alacak probleminin mahsuplaşma yöntemiyle çözümüne yönelik süreç nihayete erdirilememiştir. Ayrıca, 5669 sayılı Kanun uyarınca Başkent Gaz özelleştirilmesi sonrasında tahsil edilecek olan BOTAŞ'ın EGO'dan (Başkent Gaz) olan alacakları, Başkent Gaz özelleştirme ihalesinin alıcıların yükümlülüklerini yerine getirememesi sonucu iptal edilmesi nedeniyle tahsil edilememiştir.

2010 yılında özelleştirme kapsamındaki izlenen kuruluşlar dâhil KİT sisteminin finansman fazlasının GSYH'ya oranı yüzde 0,53 olarak programlanmıştır. Bu finansman fazlasına, Genel Yatırım Finansman Programında öngörülen fiyat ayarlamalarının yanı sıra bütçe

ve Özelleştirme Fonu'ndan yapılacak transferlerin gerçekleştirilmesiyle ulaşılabilecektir.

Enerjide Mahsuplaşma

Enerji KİT'lerinin birbirine olan stok borçların 30 milyar TL'yi aştığı, özelleştirme kapsamındaki kuruluşlarla birlikte KİT'lerin birbirine olan borçlarının stokunun 42 milyar TL'ye ulaştığı hesaplanmaktadır. Bu kapsamda KİT borçlarının mahsuplaşma yoluyla ödenmesine ilişkin 2009 yılında başlanan çalışmanın 2010 yılında tamamlanması planlanmaktadır. Hükümetin, 2010'un ilk çeyreğinde mahsuplaşma için çalışmayı tamamlaması ve enerji KİT'lerinin ilk vergi dönemlerinde bilançolarını düzeltmiş olarak girmeleri hedeflenmektedir.

Hükümet, 2010 yılı programında, gelir hedeflerinin risk unsurları arasında enerji KİT'lerinin vergi ödemelerine başlamasının bulunduğunu kaydetmişti. Hükümetin, 2010 programında enerji KİT'lerinin sorunlu kısmını oluşturan BOTAŞ, EÜAŞ ve TEDAŞ'ın faiz dışı fazla vermeye başlaması ve toplamda 2.2 milyar TL'ye ulaşması hedefi bulunmaktadır. Borç sarmalında olan, kayıp ve kaçakla daha etkin bir şekilde mücadele etmesi gerekirken özelleştirme kısıcına sokulan TEDAŞ, mevcut yapıda sattığı elektriğin bir kısmını kayıp ve kaçaklarda kaybederken bir kısmında da tahsilât yapamamaktadır. Ayrıca özel sektör üreticilerinden yapılan yüksek maliyetli alımların kâr paylarını sınırlamasına, BOTAŞ ve TEDAŞ'ın tahsilât sorunları eklenince sorun daha da artmaktadır. Ana sorunu teşkil eden TEDAŞ'ın TETAŞ ve EÜAŞ'a borçlanmasıyla girilen sarmalın, TETAŞ ve EÜAŞ'ın BOTAŞ'a borçlanmasıyla devam ettiği ve BOTAŞ'ın da uluslararası taahhütleri başta olmak üzere faaliyetlerini zaman zaman banka kredileriyle sürdürerek büyük boyutta borç ve zararlar sorunu derinleştirmekte olduğu görülmektedir. Hükümet, 2009 başında, enerji KİT'lerinin birbirine olan borcunun ve alacağının mahsuplaştırılması ve Hazine'nin bir miktar görev zararı yaparak sistemi finanse etmesini öngören bir çalışma başlatmıştı. Ancak Hazine, kurumların sadece birbirleriyle olan borçlarının değil, vergi ve diğer borçlarını da kapsayan düzenlemeye itiraz etmişti. Buna karşılık, borcun büyük miktarlara ulaşması ve kamu finansmanını zorlar duruma gelmesi nedenleriyle çalışmalar tekrar başlamıştır.

Yenilenebilir Durdu

Türkiye 2009 yılını yenilenebilir enerji kaynakları açısından verimli geçiremedi. Avrupa Birliği üyeliğini çok önemserken AB'nin enerji politikalarında yenilenebilir enerji kaynaklarına yaptığı vurgu Türkiye'ye somut olarak yansımada.

AB'nin hedeflerini bir hatırlayalım:

- AB gelecek 20 yıl içerisinde yaklaşık 1 trilyon Euro yatırıma ihtiyaç duyulmaktadır.
- İthalata bağımlılık gelecek 25 yıl içerisinde yüzde 50'den yüzde 80'lere ulaşacaktır.
- Dünya gaz rezervlerinin yüzde 70 ile yüzde 80 arası Avrupa piyasaları çevresinde toplanmıştır.

AB ülkeleri 2030 yılında doğal gaz ihtiyacının yüzde 16'sını ve petrol ihtiyacının da yüzde 5'ini kendi kaynakları ile karşılayacak duruma düşecektir. Yani büyük çoğunlukla ithalata bağımlı kalacaktır. Bu kapsamdaki ithalata bağımlılık büyük bir tedarik güvenliği riski oluşturmaktadır.

AB'de yenilenebilir kaynaklara daha önem verilmesi, ithalata bağımlılığın azaltılması temel amaçlardan biridir. Bu kapsamda AB enerji ve iklim politikaları kapsamında "20-20-20 stratejisi"ni geliştirmektedir. 2020 itibari ile enerji tüketiminin yüzde 20'sini yenilenebilir kaynaklardan karşılamak, enerji verimliliğini yüzde 20 oranında arttırmak ve sera gazı yayılımlarını da yüzde 20 oranında azaltmak başlıca hedefler. Tüm politikalar bu çerçevede yürütülmektedir.

Türkiye ise yenilenebilir enerji kaynaklarında, rüzgârda, güneşte ve su kaynaklarında yerinde saydığı bir yıl geçirmiştir. Kaynak bazında tek tek duruma bakalım.

Rüzgâr Rant Oldu

Türkiye elektrik enerjisi sektörüne yönelik politikasızlığın, plansızlığın ve programsızlığın en somut göstergelerinden biri rüzgâr enerjisinin elektriğe dönüştürülmesine yönelik arapsaçına ve yazboz tahtasına dönüştürülen süreçtir. Bu plansız süreç 2009 yılının rüzgâr yatırımları açısından verimli geçirilmesini engellemiştir. Bu sebeple devreye alınabilecek potansiyelin yine çok sınırlı bir kısmı yatırıma dönüşüp sisteme bağ-

lanırken yine esaslı bir kısmı ülke ekonomisine katılmadan belli kişilerin elinde getiri kapısı olarak kullanılmıştır.

Ülkemizin yerli kaynaklarının yatırıma dönüştürülmesinde yaşanan plansızlık, programsızlık ve rant alanına dönüştürülmesine emsal teşkil edecek bu sürecin nasıl yaşandığını şu şekilde açıklayabiliriz:

Türkiye'de çok önemli bir rüzgâr enerjisi potansiyeli olduğu ve bunun mevcut elektrik kurulu gücüne önemli bir katkı sağlayacağı artık herkes tarafından kabul edilmektedir.

Ekonomik ve teknik potansiyel, türbin üretimindeki yeni teknolojik ilerlemeler, dünya piyasalarındaki gelişmeler ve teşvikler dikkate alındığında uzun vadede 20 bin megavat gibi bir rüzgâr kurulu gücüne ulaşılabilir. Bu rakam Türkiye'nin mevcut kurulu gücünün yarısını oluşturmaktadır.

Rüzgâr, kesintili bir enerji kaynağıdır. Dönemsel yüksek çekişler ve iletim sistemi kısıtları dikkate alındığında ülkenin kurulu gücünün yarısı rüzgâra dayandırılmaz. Ancak ülkemizin elektrik talep artışı ve bununla paralel olarak kurulu güçteki hızlı yükselme dikkate alınırsa, gerek teknik gerekse ulusal kaynaklardan azami ölçüde yararlanılması açısından iyi bir planlama ile rüzgâr enerjisinden azami ölçüde yararlanılması gerekmektedir.

Oysa, son 6-7 yılı kadar ülkemizde işletmeye alınmış rüzgâr santrallerinin kurulu gücü sadece 20 megavat gibi son derece kifayetsiz bir rakam olmuştur. Bu rakam, son yıllarda bu alanda yaşanan kısmi canlanma ile 525 megavata ulaşmıştır.

Rüzgâr potansiyelinin yatırıma dönüşmesi özel şirketlerden beklenmektedir. Bu kapsamda 2007 yılında özel sektör projelerinin üretim lisansı almasına yönelik bir süreç başlatılmıştır. Fakat hiçbir ciddi planlama ve yönlendirme yapılmadan, teknik kısıtlar dikkate alınmadan.

Ülkenin hangi bölgesinde, hangi önceliklerle, ne kadar sürede ve ne kadar kurulu güçte rüzgâr tesisinin kurulacağına yönelik kamu iletim şirketi TEİAŞ, başvuruları alacak olan EPDK, bunu verimlilik gibi hususlarda teknik olarak etüt edecek Etüt İdaresi'nin (EİE) ortak bir çalışması yapılmadan EPDK bir günde daha da önemlisi mevcut yasal altyapı ile bu sürecin sağlıklı bir şekilde yürütülüp yürütülmeyeceğine bakılmadan tüm başvuruları kabul etmiştir. Buradaki yanlış uygulama iki yıla yayılan bir kilitlenmeye sebep olmuştur.

EPDK aldığı bir Kurul Kararı ile rüzgâr enerjisine dayalı lisans başvurularının 1 Kasım 2007 günü alınmasına karar vermiş ve bu tarihte rüzgâr enerjisine dayalı toplam 78 bin 151 megavat kurulu gücünde 751 adet gibi dünya tarihinde görülmemiş, rekor bir başvuru alınmıştır.⁵

Bazıları Türkiye sınırları dışındaki koordinatları bile olan, hiçbir trafo merkezinin bulunmadığı bölgelere yapılmış olan bu başvurularda, esasen yatırıma dönüşmekten ziyade alınacak lisansların ticaretinin yapılması gibi bir amaç güldürmüştür.

2008 yılı boyunca yüzlerce dosyalık bu başvurular EPDK ve TEİAŞ'ta bekletilirken, bir yıla yakın bir sürenin sonunda bazı yasa ve yönetmelik değişikliklerine ihtiyaç duyulduğu anlaşılmıştır.

26 Temmuz 2008 tarihli *Resmi Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5784 sayılı "Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun"da konuyla ilgili bir düzenleme yapılmıştır. Buna bağlı olarak 9 Aralık 2008 tarihinde "Rüzgâr Enerjisine Dayalı Lisans Başvurularının Teknik Değerlendirilmesi Hakkında Yönetmelik" çıkartılmıştır. Ardından şirketlerden, Yönetmelik kapsamında Elektrik

İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü'ne (EİE) teknik değerlendirme için gönderilmek üzere bilgi ve belge talebinde bulunulmuştur. Daha sonra TEİAŞ tarafından Şubat 2009'da 1 Kasım 2007 ve öncesi rüzgâr santralleri başvuruları için bağlantı görüşleri verilmiştir.

Böylece 2007 yılı sonunda başlayan süreçte 2008 yılı mevzuat değişikliği ve teknik değerlendirmelerle geçirilirken 2009 yılında da yeni bir "yapboz"a imza atılmıştır.

Şöyle ki; EPDK tarafından Kurumun internet sitesinde 24 Mart 2009 tarihinde yapılan bir duyuruda "TEİAŞ'ın rüzgâr yatırımları için bağlantı imkânlarını, sistem kısıtlarının göz önüne alınması koşuluyla yaptığı" duyurulmuştur. Bu duyuruda kayıp, gerilim düşümü gibi sistem etüdları sonucunda trafo merkezi/iletim hattı ve kapasitelerinin ilan edildiği lisanslama süreci projelerin yönlendirileceği trafo merkezleri ve bu merkezlerin kapasitelerine ilişkin duyuru doğrultusunda sürdürüleceği ilan edilmiştir. Aynı kapsamda trafo merkezlerinin bağlanabilir kapasitelerini aşan projelerin ilgili duyuru kapsamında ilan edilen trafo merkezine bağlantı yapabilecek kapasiteyi aşmayacak şekilde revize edilmesi istenmiştir. Bu sürecin sonunda başlangıçta 750 adet olan başvuru sayısı 633'e, kurulu güç de 78 binlerden 28 binlere gerilemiştir.

Bundan sonraki süreçte aynı bölge veya trafo merkezi için başvuran şirketler arasında "yarışma" yapılması aşamasına gelinmişken Ekim ayında EPDK bu kez tam tersi bir karar almış, TEİAŞ tarafından yapılan yönlendirmelere göre değil, özel şirketlerin başvurularına göre teknik değerlendirme ve ihale sürecinin yapılmasına karar vermiştir.

Her şeye sil baştan yaptıran "yeni" süreç şu şekilde işleyecektir:

TEİAŞ, EPDK tarafından kendisine bildirilen başvurular kapsamında talep edilen trafo merkezlerine bağlanabilecek rüzgâr santrali kapasitesini, yüksek gerilim ve orta gerilim baraları bazında

belirleyecek ve bunu ilan edecektir.

TEİAŞ tarafından yapılan bu çalışma EPDK'ya gönderilecektir. EPDK, şirketlerden ilan edilen trafo kapasitesinin üzerinde kurulu gücü olan başvurularında projelerinin güçlerini düşürerek revize etmelerini isteyecektir. Sonra, EİE'nin teknik değerlendirmesi ve EPDK'nın değerlendirmesi sonucunda aynı bölge veya aynı trafo merkezi için birden fazla yapılan başvurular TEİAŞ'a gönderilecektir. TEİAŞ, yapacağı yarışmaya katılacak başvuruları internet sayfasında ve *Resmi Gazete*'de ilan edecektir. Yarışma, TEİAŞ tarafından belirlenecek bir komisyon tarafından yürütülecektir. Yarışma, katılacakların yarışma başlamadan önce kapalı zarf içerisinde verecekleri ve sadece eşitlik halinde değiştirilmesine izin verilen teklifler esas alınarak yapılacaktır. Yarışmanın, tek oturumluk ve kapalı zarf esasına göre yapılarak fiyat artırımı olmaması amaçlanmıştır.

Bu süreç rüzgâr yatırımlarının tamamlanmasına yönelik bekleyişin süresinin uzatacak nitelikte olduğu gibi birçok belirsizliği, soru işareti ve kamu zararını barındırmaktadır.

Birinci soru, EPDK neden 7 ay önceki kararından tamamen vazgeçerek kamu adına elektrik iletim sisteminin operatörü olarak işletmeci, planlayıcı ve yatırımcı konumundaki TEİAŞ'ın çalışmalarını çöpe atıp trafo yönlendirmelerini dikkate almayarak özel şirketlerin başvurularını esas almıştır?

Daha da önemlisi, TEİAŞ trafo yönlendirmeleri yaparken mevcut iletim hatlarının durumunu, tüketim noktalarını, sistemin diğer ihtiyaçlarını ve iletim hat kayıplarını dikkate almışken bunu değil de, özel şirketlerin (1 Kasım'da 70 bin megavatla ulaşan başvurularında görüldüğü gibi) hiçbir planlama içermeyen talepleri dikkate alındığında doğacak yüzlerce kilometrelik ilave iletim hatları yatırımlarını kim yapacaktır?

⁵ İlgili kamu kurumlarının itirazlarını dikkate almayarak bu kararın alınmasını sağlayan Dönemin EPDK Başkanı Yusuf Günay "Bu rüzgârın önünde kimse duramaz" diye demeçler vermiştir. Aradan iki yıl geçmesinin ardından bu başvurulardan bırakın tamamlanmış veya yatırımına başlanmış daha lisans almış tek bir proje olmamıştır.

Bir diğer soru, “işe göre adam değil, adama göre iş” anlayışında olduğu gibi, özel şirketlerin başvurularına göre gerkeksiz bir şekilde yapılacak iletim hatları yatırımlarından ve iletim kayıplarından doğacak kamu zararının hesabını kim verecektir?

Tüm bu çarpık, tutarsız karar ve uygulamalar 2009 yılının rüzgâr enerjisinin elektrik üretimi açısından kayıp bir yıl olarak geçirilmesine sebep olmuştur.

İşte her şeyi özel şirketlere havale edip, kamu yararı ve planlamasını göz ardı eden anlayış, ulusal kaynakların ülke ekonomisine, zamanında, etkin ve verimli bir şekilde kazandırılmasını da bu şekilde engellemektedir.

Güneş Parlamadı

Güneş enerjisi dünya çapında teknoloji, yatırım, istihdam, teşvik politikaları geliştirilen bir enerji kaynağıdır.⁶

Ancak Türkiye’de 2009 yılı nasıl rüz-

⁶ Amerikan Güneş Enerjisi Derneği’nin yayınladığı rapora göre 2030 yılında ABD’de toplam işgücünün yüzde 20’si Enerji Verimliliği ve Yenilenebilir Enerji alanında istihdam edilebilir. Rapora göre ABD’deki yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği sektörleri 2006 yılında 8.5 milyon istihdam yaratırken, 970 milyar dolar toplam gelir, 100 milyar dolar kâr ile 150 milyar dolarlık vergi ödemesi gerçekleştirdi. 2007 yılında ise sektör bir önceki yıla göre istihdam sayısını 500 bin kişi artırarak 9 milyon’a çıkarırken, 1.045 trilyon dolarlık gelir düzeyine ulaşmış 160 milyar dolar vergi ödemesi gerçekleştirdi. Rapora göre sektöre gereken önemin verildiği takdirde 2030 yılında ABD yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği sektörü 4.3 trilyon dolarlık bir büyüklüğe ulaşarak 37 milyon kişiyi için doğrudan veya dolaylı olarak istihdam sağlayabilir. <http://www.yesilekonomi.com/haber-detay.asp?id=MTk1>

gâr santrallerinin yatırıma dönüşmesi, ekonomik kriz ve bürokratik süreçlerdeki zikzakların da etkisi ile akim kalmış ise güneş enerjisi konusunda da bekleyiş devam etmiştir. Güneş enerjisi kullanımının avantajları ile Türkiye’nin güneş enerjisi konusunda ne kadar büyük bir potansiyeli olduğu dikkate alındığında bu gecikmenin ne kadar büyük bir zararı olduğu görülmektedir.

Şöyle ki, günümüzde dünya enerji talebinin yaklaşık yüzde 80’i fosil yakıtlardan sağlanmaktadır. Bu yakıtlar, her geçen gün artan enerji ihtiyacı karşısında sınırlı miktarda mevcuttur.

Mevcut fosil yakıt rezervleri, dünya üzerinde coğrafi anlamda eşit olarak dağılmamıştır ve Türkiye bu kaynaklar

açısından dışa bağımlıdır. Enerji naklinde kullanılan tesis ve ekipmanların zarar görmesi durumunda arzın kesin-tiye uğraması ihtimali bulunmaktadır.

Güneş temiz bir enerji kaynağıdır. Gaz, duman, toz, karbon veya kükürt gibi zararlı maddeleri yoktur. Küresel ısınmanın etkileri tüm dünyada her geçen gün daha fazla hissedilmektedir. Karbondioksit salınımlarında artışa yol açan başlıca sektörler elektrik üretimi ve sanayi sektörüdür. Bu kapsamda, güneş enerjisi sistemlerinin karbondioksit salınımlarının olmaması, güneş enerjisi kullanımının artırılması için en önemli sebeplerden biridir.

Gün geçtikçe artan enerji talebimizin karşılanmasında en çok kullanılan kaynaklar olan fosil yakıtların ithalat yoluyla temin edilmesi Türkiye ekonomisine büyük bir yükür. Fosil yakıt ithalinin bu kadar masraflı olmasına karşılık, güneş enerjisi bedava ve her yerde bulunabilen bir enerji kaynağıdır. Bu enerjinin etkin bir biçimde değerlendirilmesi, dışa bağımlılığın ve ithal edilen fosil kaynaklar için yapılan ödemelerin azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

Güneş enerjisi kullanımının artırılması, elektrik kaçak oranlarının düşürülmesi bakımından da etkili olacaktır. Çünkü şebekeden bağımsız kurulacak sistemler, elektrik faturasını ve faturanın ödenmemesinden kaynaklanacak sorunları ve kaçak elektrik kullanımını azaltacaktır. Şebeke bağlantılı sistemlerde ise ihtiyaç fazlası üretilen elektriğin şebekeye bedel karşılığında verilmesi durumunda, tüketiciler kendi elektriğini üretmekle kalmayıp, aynı zamanda fazla ürettiği elektrikten kazanç sağlayabilecektir.

Türkiye'deki potansiyel açısından şu şekilde bir kıyaslama yapmak mümkündür:

Almanya'da güneş ışıyım şiddeti metrekafe başına yıllık ortalama bin 100 kilovatsaat olarak kabul edilmektedir. Bu miktar, metrekafe başına günlük yaklaşık 2,9 kilovatsaata tekabül etmektedir.

Yıllık ortalama güneşlenme süresi ise bin 600 saat kadardır.

Türkiye'de ise ortalama toplam ışıyım şiddeti yıllık bin 311 kilovatsaat/metrakaredir. (günlük toplam 3,6 kilovatsaat /metrekare)

2006 yılında Türkiye'de toplam fotovoltaik kapasitesi 1 megavat civarında gerçekleşirken, aynı yıl güneş potansiyeli Türkiye'den az olan Almanya'da 2 bin 800 megavatlık kapasite bulunmaktadır.

Türkiye'de güneş enerjisi sektörünün büyümesi, yaratacağı yeni iş imkânları ile işsizlik oranının azaltılmasına da katkıda bulunabilecektir.

Güneş enerjisinden elektrik üretimi karmaşık teknolojiler gerektirmemektedir. Bu nedenle, yerel sanayi kuruluşları sayesinde bu enerjiden kolaylıkla yararlanabilirler.

Almanya'da 2006 yılında güneş enerjisi sektöründe faaliyet gösteren iş yeri sayısı toplam 10 bin, istihdam edilen iş gücü ise 54 bin kişidir.

Türkiye'de sadece güneş enerjisi konusunu düzenlemek amacıyla çıkarılan herhangi bir mevzuat bulunmamaktadır.

Ancak, genel olarak yenilenebilir enerji kaynaklarının desteklenmesine ilişkin düzenlemeler mevcuttur. Bunlar, 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun, 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ile bu kanuna istinaden çıkarılan Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği ve 5627 sayılı Enerji Verimliliği Kanunu'dur.

Bu düzenlemelerden en önemlisi 5346 sayılı YEK Kanunu ile getirilen alım garantisi ve fiyat teşvikidir. Bu Kanun kapsamındaki yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektrik enerjisi için uygulanacak fiyat, EPDK'nın belirlediği bir önceki yıla ait Türkiye ortalama elektrik toptan satış fiyatıdır. Bu fiyat 5 Euro Sent/kilovatsaat karşılığı Türk Lirasından az, 5,5 Euro Sent/kilovatsaat karşılığı Türk Lirasından fazla olamaz.

Bu düzenlemeye güneş enerjisi açısından bakıldığında, belirlenmiş fiyatın güneş enerjisinden elektrik üretimi maliyetleri göz önüne alındığında yetersiz kaldığı görülmektedir.

Bazı örnekler vermek gerekirse, Yunanistan güneş enerjisi kaynaklı elekt-

Tablo 9 : Doğu Karadeniz Bölgesine Verilen Lisanslar*

İL	LİSANS SAYISI	GÜÇ (MW)
Trabzon	51	688
Rize	28	697
Artvin	29	838
Giresun	39	817
Ordu	15	367
Gümüşhane	10	499
Bayburt	2	20
Toplam	174	3.928

* Haziran 2009 verilerine göre Kaynak: EPDK

rik üretiminde garanti-
li alım tarifesı ile 50 Euro
sent/kilovatsaat ile 26 Euro
sent/kilovatsaat, Bulgaristan 39 Euro
sent/kilovatsaat ile 38 Euro sent/kilo-
vatsaat, İtalya 49 Euro sent/kilovatsaat
ile 36 Euro sent/kilovatsaat arasında fi-
yat vermektedir. TBMM gündeminde
iken geri çekilen kanun tasarısında fo-
tovoltaik ve güneş enerjisine dayalı ga-
rantili alan tarifesı 25 Euro sent/ki-
lovatsaat ile 18 Euro sent/kilovatsaat
arasında değişmekte olup, AB ülkeleri
ile kıyaslandığında teşvik çok mütevazı
kalmaktadır.

rik üretimi potansiyelinden en verimli
ve hızlı biçimde faydalanabilmek için
alım garantisinin güneş enerjisi tek-
nolojilerinin ve dünya uygulamalarının
incelenmesi sonucu belirlenecek bir dü-
zeyeye çıkarılması önemlidir.

Rüzgâr yatırımlarında yaşanan so-
runlar dikkate alındığında güneş ener-
jisinden elektrik üretimi için yapılacak
yatırımlarla ilgili lisans başvuruları alın-
madan önce, tüm mevzuat altyapısının
tamamlanması gerekir.

Ancak şu hususun altını çizmek ge-

faturalar çıkarılmasının özel sektör için
cazibesi olmakla birlikte kamu yararına
olmadığının bilinmesi gerekiyor.

Karadeniz ve HES'ler

Sektörel gelişmeleri izleyip değer-
lendirirken en çok önem verilmesi ge-
reken konulardan biri, ulusal enerji kay-
naklarının ülke ekonomisine ne ölçüde
kazandırıldığı ve bu kapsamda yapılan
çalışmaların olumlu ve olumsuz etkile-
ridir.

Türkiye'nin su kaynaklarının hidro-
elektrik santraller ile ülke ekonomisine
kazandırılması son derece önemlidir.
Ancak bir amaca ulaşmaya çalışırken
bir başka değerimizi kaybetmemek kay-
dıyla.

İşte bilhassa Karadeniz bölgesinde
son yıllarda yapılmak istenen hidro-
elektrik santrallerin yatırım, istihdam,
enerji üretimi gibi ekonomik getirileri
ile doğal ve kültürel varlıklarımıza ciddi
zararlar vermesi gibi çok büyük bir so-
runu barındıran bir ikilemi bulunmaktadır.
Yöre halkı tarafından ciddi bir si-
vil toplum tepkisi taşıyan bu hususta
özellikle 2009 yılında önemli sorun ve
tartışmalar yaşanmıştır.

Bu konunun iki boyutunu ayrı ayrı
ele alarak bir sonuca varmak gerekir.

Öncelikle hidroelektrik santrallerin
yapılması neden önemlidir, buna ba-
kalım.

Hidroelektrik santraller

- Ülkemizde denizlere akan su po-
tansiyelini kullanmak ve böylece yerli
kaynakları geliştirmek için önemlidir.

- Dışa bağımlılığı azaltıp, kaynak çe-
şitlendirmesine giderek arz güvenliğini
artırmak için önemlidir.

- Üretim tesislerin kurulumu ve iş-
letilmesine bağlı olarak doğrudan ve
dolaylı istihdam sağlamak, sanayinin
gelişmediği coğrafi bölgelerde bu po-
tansiyeli kullanarak sosyoekonomik
uyumu sağlamak, yeni iş alanları ya-

Esasında elektrik enerjisi üretiminde
daha bağımsız olmamız, yerli kaynakla-
rımızı ve sanayimizi değerlendirmemiz
ve enerji ithalatı için ödediğimiz yılda
35 milyar doları tasarruf etmemiz açı-
sından teşviklerin belli oranlarda tüm
yerli kaynakları kullanan elektrik üre-
ticilerine sağlanması gerekir.

Bu sebeple, güneş enerjisine ilişkin
maliyetler dikkate alınarak bir fiyat be-
lirlenmesine ilişkin olarak bir kanun de-
ğişikliğine ihtiyaç vardır.

Ülkemizin güneş enerjisinden elekt-

rekir; devletin yenilenebilir enerji kay-
naklarına verdiği alım garantileri ile
projelerin cazip hale gelmesi bu proje-
lerin mutlaka gerçekleşeceği ve böylece
boşa esen, akan ve parlayan kaynakları-
mızın aşa, işe dönüşeceği anlamına gel-
miyor.

Sektörde özel sektör için yaratılan ca-
zibe, cazip projelerin birileri tarafından
ticaretinin yapılması gibi bir sonuç do-
ğuruyor. Bu nedenle bir kaynağın teşvik
edilmesinin o kaynağın yatırıma dönüş-
mesini sağlayacak başka mekanizmalar
tesis edilmeden ülke hazinesine yüklü

ratmak mümkündür.

- Bu tür yatırımlarla ulaşım imkânları zor bölgelerin ve kırsal alanların elektrifikasyonunu sağlamak, iletim ve dağıtım şebeke yatırımlarına ve hat genişlemelerine olan ihtiyacı azaltarak sermaye tasarrufu yapmak mümkündür.

- Baraj ve hidroelektrik santralleri sayesinde, elektrik üretiminde kömür, doğal gaz gibi konvansiyonel kaynakların çokça kullanılması nedeniyle, çevrede, atmosferde ve dünyada sebep olduğu

bilgileri sunmak gerekmektedir.

Doğu Karadeniz Havzası, Türkiye'deki 26 su havzasından bir tanesidir. Melet Çayı, Pazar Çayı, Harşit Çayı, Karadere, Fırtına Deresi, Kürtün Deresi, Çağlayan Deresi, İyidere, İncesu Deresi, Solaklı Deresi gibi birbirine paralel olarak uzanan akarsuların alt havzalarının oluşur.

Doğu Karadeniz Havzası, Çoruh ve Aras Havzası ile birlikte, Kafkasya Ekolojik Bölgesi'nin Türkiye kısmını oluşturmaktadır. Havza, biyolojik çeşitlilik

büyük kentsel merkezlerin bulunmayışı ve dağınık kırsal yerleşmesini bölgenin 5 önemli sorunu olarak tespit etmiştir.

Türkiye'de yaşanan enerji arz güvenliği ve kaynak çeşitlendirilmesi sorununun çözümünde hidroelektrik santral projelerinin tesis edilebilmesi için Doğu Karadeniz Vadileri, coğrafi yapısı ve su potansiyeli ile zengin bir kaynaktır.

Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Bayburt, Gümüşhane ve Ordu şehirlerini

Tablo10 : Karadeniz Bölgesi Hidroelektrik Lisansları

İl	Başvuru Aşaması		İnceleme-Değerlendirme		Uygun Bulma		Lisans Verildi		TOPLAM ADET	TOPLAM KURULU GÜÇ (MW)
	Adet	Kurulu Güç (MW)	Adet	Kurulu Güç (MW)	Adet	Kurulu Güç (MW)	Adet	Kurulu Güç (MW)		
Artvin	2	121	11	257	12	139	29	838	54	1.355
Bayburt	-	-	1	105	1	5	2	22	4	132
Giresun	4	94	13	173	3	24	39	817	59	1.108
Gümüşhane	2	26	3	21	1	6	10	499	16	553
Ordu	4	82	4	67	5	203	15	367	28	721
Rize	4	206	7	187	5	34	28	697	44	1.125
Trabzon	2	10	10	40	10	132	51	686	73	869
Genel Toplam	18	540	49	851	37	544	174	3.929	278	5.864

Kaynak: EPDK

etkileri azaltabilmek mümkündür.

- Bu tür yatırımlar, Kyoto Protokolü gibi uluslararası anlaşmalar ve protokollere uyum sağlamak için önemlidir.

Son dönemde enerji-ekonomi-ekoloji ekseninde sürdürülen tartışmalar bilhassa Doğu Karadeniz Havzası'na odaklanmaktadır. Burada sürdürülmekte olan özel sektör yatırımlarının bölgede yarattığı tahribat ve projelere açılmış onlarca davadaki yargı süreci gibi konulara geçmeden önce bu havzanın önemini anlamak için bazı temel

açısından dünyanın en önemli bölgelerinden biridir.

Türkiye geneli ortalama yıllık akış miktarı yaklaşık 186 kilometreküp iken, Doğu Karadeniz Havzası ortalama yıllık akış miktarı 14,9 kilometreküp ile ülkenin yüzde 8'ini karşılamaktadır.

Bölge bu doğal güzellikleri ve zenginliklerine rağmen, Türkiye'nin ortalama geliri en düşük bölgelerinden biridir. Devlet Planlama Teşkilatı tarafından bölgenin sert topografyası, gelişmemiş ulaşım ağı, dengesiz kentsel gelişmesi,

kapsayan Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kamu ve özel sektör tarafından yaklaşık olarak toplam kurulu gücü 5 bin 500 megavat olan 550 adet proje geliştirilmiştir. İleride bu rakamın 8 bin megavata kadar çıkabileceği ve böylece yıllık elektrik üretiminin 20 milyar kilovatsaata kadar çıkabileceği yönünde hesaplamalar mevcuttur.

Türkiye'de özel sektör kuruluşları tarafından gerçekleştirilecek yatırımlar için lisans veren EPDK, 2009 yılı Haziran ayı itibarıyla Karadeniz bölgesinde Trabzon'da 51, Rize'de 28, Artvin'de 29,

DOSYA

Giresun'da 39, Ordu'da 15, Gümüşhane'de 10 ve Bayburt'ta 2 adet olmak üzere toplam 174 adet hidroelektrik santral projesine lisans vermiştir. Bu 174 projenin toplam kurulu gücü 3 bin 928 megavattır. Kurulu güçlerin illere göre dağılımları Tablo 10'da yer almaktadır.

Lisans alan bu projeler dışında başvurusu yapılmış ve inceleme ve değerlendirmeye alınmış da çok sayıda hidroelektrik santral projesi yer almaktadır. Tabloda görüleceği gibi 2009 yılı ortasına kadar Karadeniz Bölgesi için yapılan başvuruların adedi 278'e kurulu güçleri de 5 bin 863 megavata ulaşmış durumdadır.

Bu rakamlar şu anlama gelmektedir: Özel sektör hiçbir havza planlaması yapılmayan mevcut koşullarda Karadeniz'de âdeta nerede büyük küçük bir su birikintisi varsa oraya santral yapmak için başvurmuş durumdadır.

Doğal SİT alanlarında yapılmak istenen bazı projeler şunlardır:

Ayen Enerji A.Ş. tarafından Rize'de yapılmakta olan Paşalar Regülatörü ve Hidroelektrik Santrali, Kırca Enerji Yatırım Üretim ve Tic. A.Ş. tarafından yapılan Çatak Hidroelektrik Santrali, Demir HES Mühendislik Enerji Üretim Ltd.Şti. tarafından yapılan Gül Regülatörü ve Hidroelektrik Santrali ayrıca Artvin'de Başkent Yatırım Üretim İşletim San. ve Tic. A.Ş. tarafından yapılmak istenen Çamlıca Hidroelektrik Santrali Birinci Derece Doğal Sit Alanı olan Fındıklı Çağlayan Havzası'nda gerçekleştirilmek istenmektedir.

Enerjisa Enerji Üretim A.Ş. şirketi'nin Çambaşı Regülatör ve Hidroelektrik Santrali ile 3 M Enerji Elektrik Üretim A.Ş'nin Uzungöl II Hidroelektrik Santrali, Üçüncü Derece Doğal Sit Alanı olan Trabzon Çaykara Solaklı Deresi üzerinde yapılmak istenmektedir.

Bu bölgede bu kadar çok sayıda proje yatırıma dönüşmeyi beklerken yatırıma başlanan projeler açısından bir

durum değerlendirmesi yapıldığında hiç de iç açıcı olmayan bir tablo ile karşılaşilmektedir. Devletin ilgili birimlerinin yerinde incelemeleri sonucunda resmi raporlara da yansıyan bu tespitlerden bazıları şunlardır:

- Yapılan projelerde çevresel boyut yeterince dikkate alınmamaktadır.
- Öngörülenden fazla ağaç kesilmekte ve can suyuna gereken önem verilmemektedir. Can suyu barajlı hidroelektrik santrallarda suyun barajda kullanılması nedeniyle bölgedeki doğal hayatın herhangi bir olumsuz etkiye uğramaması için gerekli olan en az su miktarı demektir. Akarsu yatağındaki su

miktarının her yıl yağış rejimlerine bağlı olarak farklılık gösterebileceği dikkate alınarak barajlarda kullanılmayarak doğaya bırakılacak can suyu miktarının çok iyi hesaplanması ve doğaya bırakılması gerekmektedir.

- Havzalar arası suyun aktarımı yapılmamaktadır.
- İnşaat atıklarının yarattığı sorunlar büyümektedir.
- Sıcaklık, sertlik, oksijen miktarı vb. biyolojik, fiziksel, kimyasal etkilerin sonucunda su kirliliği yaşanmaktadır.
- İklimsel ve ekolojik denge bozulmakta orman yangınları, sıcaklık ve ru-

tubet değişikliği gibi riskler belirmektedir.

- Gece çalışan iş makineleri, dinamit kullanılması ve çevreye verilecek zarara ilişkin heyelan, tarihi alanların tahrip edilmesi, toz emisyon kirliliği kaygıları giderek artmaktadır.

- Projelerin hayata geçmesinin kültürel ve sosyal etkileri hakkında endişeler duyulmaktadır.

Aynı çerçevede Çevre ve Orman Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü tarafından Karadeniz bölgesinde devam eden projelerin yarattığı tahribatlar hakkında şu tespitler yapılmaktadır:

- İş makinelerinin ormanlık alanda gelişigüzel çalışmaktadır.
- İnşaat hafriyat atıkları çevreye gelişigüzel bir şekilde bırakılmaktadır.
- Balık geçitleri ve cansuyu bırakma tesisleri yetersizdir.
- Tabiat ve bitki örtüsünde büyük kirlilik yaratılmaktadır.
- Çevre kirliliği artmaktadır.
- Kurulu debi ölçerleri çalışmamaktadır.
- Kanal tipi projeler tünelli olarak planlanmakta bu da inşaat sırasında önemli bir doğa tahribatına yol açmaktadır.
- Bağlantı hatlarının çevresel etkileri dikkate alınarak planlanmamaktadır.
- Şirketler fizibilitede sunulan kot ve koordinat değerlerine sadık kalmamaktadır.

TEİAŞ orta gerilim seviyesinden bağlanacak hidroelektrik santraller için yapılan hat planlamalarında tek güzergâh yerine her bir santral için ayrı güzergâhlar belirlendiğini ve bu durumun daha fazla orman ve ağaç kesilmesine neden olarak olumsuz çevresel etkilerinin olacağı uyarısı yapmıştır. TEİAŞ dağıtım şirketlerinin hassasiyet göster-

mediğini ve Doğu Karadeniz başta olmak üzere tüm bölgelerde oluşturulan bağlantı görüşlerinde konunun dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır.

- Bölgesel ve havza bazında bütüncül planlama yapılmaması,
- ÇED projelerinin havza bazında yapılmaması,
- Su yönetimi planlaması ve havzanın hidrolojik özelliklerinin öncelikli olarak belirlenmemesi,
- Bağlantı sorunları,
- Sıcaksu kaynakları ve ekolojik turizmin korunmasına yönelik proje planlaması yapılmaması.

Konuyla ilgili mahkeme kararları incelendiğinde de şu sonuçlara varıldığı görülmektedir:

Hidroelektrik santral projelerinin çevresel etki değerlendirme raporlarının bütüncül havza bazında değerlendirilmemekte, örneğin, bir proje bazında kesilecek ağaç miktarı havza genelinde önemsiz sayılabilecek olsa da, havza da yer alan diğer projeler kapsamında kesilecek olan toplam ağaç miktarının göz önünde bulundurularak çevresel etki değerlendirmesinin yapılması gerekmektedir.

Can suyu miktarı hesaplanırken bırakılması taahhüt edilen su miktarı, dere yatağındaki sucul yaşamın idamesini sağlayacak miktarda değildir. Can suyu miktarının hesaplanmasında, o yörede yaşayan ve özellik taşıyan canlı ve bitki türleri göz önünde bulundurulmamaktadır.

Proje tanıtım dosyalarında, regülatörlerden balık geçişlerine yer verilmekte veya balık geçişlerinin nasıl yapılacağı konusuyla ilgili yeterli açıklama bulunmamaktadır.

Hafriyatlar çevreye zarar vermeyecek şekilde bertaraf edilmemektedir. İnşaat malzemesi olarak kullanılmayacak hafriyat için depolama alanları ayrılma-

maktadır. Bu hafriyat şevlerden aşağıya dökülerek ağaç ve orman altı florasını tahrip etmektedir.

Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından projelerle ilgili arazide etüd yapılması gerekirken, jeolojik inceleme sadece literatür bazında yapılmaktadır.

Projelerdeki teknik eksiklik ve yetersizliğin ÇED raporunu hazırlayanlar tarafından bilinmesi mümkündür. Ancak bu gibi konular birtakım varsayımlar ve vaatler veya belgeye dayandırılmayan taahhütler ile göz ardı edilmektedir. Örneğin proje tanıtım dosyalarında katı atıkların bertaraf edilmesinin yöresel belediye tarafından gerçekleştirileceği

taahhüt edildiği halde, belediyenin bu yönünde bir taahhüdü olmadığı bu işlemi gerçekleştirecek tesisinin de bulunmadığı tespit edilmektedir.

Toz emisyon faktörleri için genel değerlendirmeler yapılmakta, hangi emisyon faktörünün hangi kaynaklardan alınmış olduğu açıkça gösterilmemektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nin yüksek yağış alan bir bölge olması dikkate alındığında proje bazında kesilecek ağaç miktarının yörede heyelan oluşumuna yol açıp açmayacağı dikkate alınmaktadır.

HES'lere Karşı Hukuk Mücadelesi

Trabzon İdari Mahkemesi yürütmeyi durdurma kararı verdi. Ardından şirket bu karara Bölge İdare Mahkemesi'nde itiraz etti. Bölge İdare Mahkemesi şirketin haklı görerek yürütmeyi durdurma kararını kaldırdı. Sıra santrale karşı çıkan avukatlarda idi. Avukatlar bu karara itiraz ederek bir kez daha yürütmeyi durdurma kararı verdirdi ve Mahkeme ÇED Raporunu iptal etti. Daha sonra bu karar Danıştay'a taşındı.

Bu arada birkaç yıldır mahkeme kararları peşinde koşturan çevreciler ve yöre halkının "bu iş bitti" diye sevinmelerine yol açan bir karar alındı; Fırtına Vadisi SİT alanı ilan edildi. Bu karar çerçevesinde Trabzon Tabiat ve Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu da santral çalışmalarının durdurulmasına karar verdi. Yapımcı firma, bu kararın iptali için de Kültür Bakanlığı aleyhine dava açtı. Bu dava da şirketin aleyhine sonuçlandı. Böylece hem ÇED iptal hem de Koruma Kurulu kararının kesinleşmesi ile birlikte santralin inşaatı durdu. Şirket bir kez daha temyize gitti.

Her şey bitti diye düşünülürken Ankara'daki Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, Kültür Bakanlığı'nın öncülüğünde ilgili bakanlığın uygun görmesi halinde doğal SİT alanlarında santral yapılabileceğine dair şartıcı ve tartışmalı bir karar verdi. Bu

Karadeniz bölgesinde kurulmak istenen hidroelektrik santrallerin doğal ve kültürel varlıklara vereceği tahribata karşı sürdürülen hukuk mücadelesinin tarihi bundan 14 yıl öncesine kadar dayanıyor.

Doğal güzelliği ile ünlü Rize'nin Çamlıhemşin bölgesindeki Fırtına Vadisi'nde özel bir şirket tarafından yapılmak istenen hidroelektrik santrali bu ateşi tutuşturan proje oldu. Santralla ilgili arazide sondaj çalışmalarının başlaması ile birlikte bu santralin nasıl yapılacağı ve sonuçlarının ne olacağı konusunda yöre insanında bir tedirginlik ve tepki oluştu.

Dönemin Rizeli Başbakanı Mesut Yılmaz'ın katılımı ile düzenlenen temel atma töreni öncesinde bölgede bu santrale karşı tepki giderek büyüdü ve

bu tepki temel atma töreninde de eylemlerle gösterildi.

Santral için verilen Çevresel Etki Değerlendirme Raporu'nda Fırtına Vadisi'nin uğrayacağı zararı gören yöre halkı, 6 ay boyunca her hafta sonu toplantılar yaparak yargı sürecini başlattı. Çamlıhemşin'de toplanan 305 vekâletname ile ilgili ÇED raporunun iptali için Trabzon İdari Mahkemesi'nde dava açıldı. Ancak yürütmeyi durdurma kararı verilene kadar santralin inşaatı devam etti. Bu sürede yöre halkı ile özel şirket elemanları arasında şantiyelerde kavgalar çıktı.

Gerginlik sürerken, Mahkeme'nin tayin ettiği bilirkişi bu santralin yapılması halinde Fırtına Vadisi'nin büyük zarar göreceği şeklinde bir rapor hazırladı. Bu bilirkişi raporunu dikkate alan

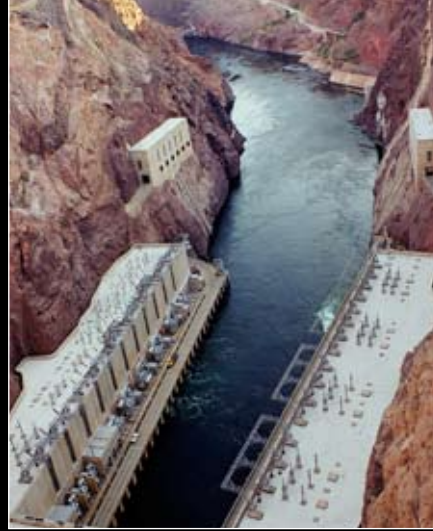
karar çerçevesinde sürmekte olan davaların görüşüldüğü Danıştay da Trabzon Tabiat ve Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu'ndan alınacak görüşe göre karar verilmesi gerektiğini kanaatine vararak davaları bozdu. Böylece her şey en başa döndü.

TEMA sadece Karadeniz değil tüm Türkiye genelinde etkisi olacak olan, SİT alanlarında enerji santrali kurula-bileceğine dair Yüksek Kurul aleyhine dava açtı. Ardından yöre halkını temsil eden avukatlar tarafından Danıştay tarafından bozulan davalara itiraz edildi.

En sonunda Danıştay doğal SİT alanlarında elektrik santrali yapılamayacağına dair bir karar verdi. Böylece 1996 yılında başlayan dava süreci çok sayıda yürütmeyi durdurma, temyiz, red, kabul, bozma ve onama kararının ardından 2004 yılında şirketin değil, yöre halkının lehine sonuçlandı.

Fırtına Vadisi için verilen bu kararı emsal gören Karadenizliler, İkizdere, Çayeli, Hemşin, Fındıklı, Şavşat ve Macahel gibi bölgelerde kurulması planlanan, lisans alan ve yatırımları başlayan hidroelektrik santrali projeleri hakkında da onlarca dava açtı. Bu davalar hakkında da benzer nitelikte kararlar verildi ve mahkemeler ardı ardına yürütmeyi durdurma kararları vermeye başladı.

Bugüne kadar sadece Rize ve Artvin bölgesinde, Atabey, Şaraksel, Bess, Direnç, TG Elektrik, BME şirketlerine projelerine ait ÇED kararlarının iptali ve yürütmesinin durdurulması için dava ve yargı Atabey projesi hariç tüm projeler için yürütmeyi durdurma ve iptal kararları verildi.

Tepki Yayıldı

Tüm bu sürecin sonunda hidroelektrik santrallara karşı tepkiler 2009 yılında tüm Türkiye geneline yayıldı ve bu tepkilerden zamanla termik santral projeleri de payını aldı.

Bu yılda yaşananlara dair birkaç örnek vermek gerekirse:

5 Haziran Dünya Çevre Günü'nde sorunlar şöyle tespit edildi.

Çevre örgütleri WWF Türkiye Doğal Hayatı Koruma Vakfı, Doğa Derneği ve Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu gibi çevre kuruluşları Türkiye'nin en önemli sorununun yanlış su ve kaynak politikaları olduğunun tespit etti.

Türkiye'nin 1990-2004 yılları arasında atmosfere saldırdığı sera gazlarının yüzde 74.4 artarak rekor düzeye ulaştığı belirlenerek özellikle son 30-40 yılda, Türkiye'deki pek çok habitat çeşidinin geri dönülmez bir biçimde tahrip edildiği belirlendi.

Çevre dernekleri şu tespitleri yapıyorlar:

“Kuzey Anadolu Batı Karadeniz bölümündeki kıyı kumulları yaklaşık yüzde 79, fundalıklar yüzde 85 oranında tahrip edildi ve yaklaşık 1.3 milyon hektar sulak alan yok oldu. Kişi başına düşen su miktarı 4 bin metreküpten 1430 metreküpe düştü. Türkiye su fakiri olma yolunda hızla ilerledi. Barajlar ve sulama kurutma projeleri, önemli doğa alanlarını tehdit ediyor. Avrupa'nın en büyük tuz gölü, 18 yılda neredeyse yarı yarıya küçüldü. Afşin Elbistan termik santralının bir terminali yıllardır filt-

resiz çalıştığı için çevreye zehir saçıyor. Artvin ve Rize başta olmak üzere birçok şehirde akarsular üzerinde 400'e yakın hidroelektrik santral projesi, akarsuların ölümü anlamına geliyor.”

Erzurum'un İspir ilçesindeki Aksu Vadisi'ne kurulmak istenen santral Alman ve Karadenizli çevre örgütleri ile bilim insanları protesto etti. 4 köy, 13 mahalle, 9 mezra ve 5 bin kişinin yaşadığı 35 kilometre uzunluğundaki Aksu Vadisi'ne HES kurulmasına karşı çıktıklarını belirten çevreciler, yetkilileri HES çalışmalarını durdurmaya davet ettiler.

Artvin'in Meydancık ve Şavşat ilçelerinin çevrecileri, Karadeniz ve Şavşat'ta Derelerin Kardeşliği Platformu'nu kurdu. Meydancık ve Şavşat'ın diğer

bölgelerinde yapılan ve yapılacak olan HES projelerinin türlerini ele alan çevreciler, yapılan projelerdeki regülatörlerin dere yatağında baraj yapımı sonucu kurulmayıp, bizzat sular dere yatağının en temiz üst kısımlarından alınarak tüneller ile kilometrelerce taşınarak başka yerlerde regülatörlere aktarıldığını öne sürüyor. Ayrıca Su Kullanım Hakkı Anlaşması'na bakıldığında ileriki yıllarda Şavşat için çok kötü neticelerin doğacağı ve HES'lerin çevre tahribatı yaratacağını savunuyorlar.

Rize'de düzenlenen 3. İkizdere Kurultayı'nda, hidroelektrik santraller masaya yatırıldı. Kurultayda "İkizdere Vadisi'ni yok edeceği belirtilen santrallere karşı mücadele verilmesi gerektiği" kararı alındı. "Turizm ile enerji yatırımları

iç içe olmuyor. İyidere'den İkizdere'ye gelene kadar görülen manzara turizm faaliyetleri ile iç içe olamayacak kadar sıkıntılıdır. İkizdere'de devam etmekte olan üç tane HES projesi çevreye ve doğaya büyük zarar vermektedir. Bu kapsamda 17 tane daha proje var" tespiti yapıldı. İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü ve teknik üniversitelerden çok sayıda öğretim üyesinin katıldığı kurultayda, HES projesinin iptal edilmesi gerekliliği noktasında birleşildi.

İlusu Kredisiz Askıya

2009 yılı bir diğer büyük baraj projesi olan Ilisu barajı için de önemli tartışmalara sahne oldu. Batman'daki tarihi Hasankeyf'in sular altında kalması nedeniyle bu projenin yapılıp yapılmama

ması konusunda yıllardır sürmekte olan bir kavga zaten vardı. Kavga, bu yıl daha da alevlendi.

Süreci bir hatırlamak gerekirse, Ilısu Barajı inşaatının, yüzde 100 dış kredi ile yapılması planlanmıştı. Toplam kredi ihtiyacı 1. 2 milyar Euro olarak düşünülmüştü. Kredi ve sigortalama işleri, Almanya- İsviçre ve Avusturya mali kurumlarınca halledilecekti. Maliyetin üçte birinden fazlası olan, 400 milyon Euroluk, elektromekanik ekipmanlar, proje ve müşavirlik hizmetleri, bu üç ülkenin firmalarınca yapılacaktı. Fiilen 2006 yılında inşaatına başlanan proje ile ilgili olarak bu yılın Temmuz ayında önemli bir karar açıklandı.

Almanya, Avusturya ve İsviçre, Ilısu

Barajı ve Hidroelektrik Santrali Projesi için Mart 2007’de vermeyi kararlaştırdıkları kredi garanti desteğini geri dö-nüşsüz olarak çektiğini açıkladı. 6 Temmuz 2009’da üç ülke adına yapılan yazılı açıklamada “Türkiye’nin kredi koşullarını sağlamakta kısmi gelişme kaydetmekle birlikte, bu gelişmenin kredi vermek için yeterli olmadığı” belirtildi. Üç ülke daha önce Aralık ayında Türkiye’nin gerekli koşulları sağlamadığı gerekçesiyle krediyi askıya alarak Türkiye’ye 180 gün süre tanımıştı. Bu süre 6 Temmuz 2009 itibari ile doldu. Bu süreye kadar yapılan bağımsız bir komitenin bilimsel raporları, Türkiye’nin başta doğanın ve kültürün korunması ile ilgili kriterler olmak üzere pek çok koşulu yerine getirmekten uzak olduğunu, bu ne-

denle Ilısu Barajı’nın bölgeye yarardan çok zarar getireceğini ortaya koydu. Sonuç olarak üç ülke iki yıl önce imzalandıkları kredi anlaşmasını tek taraflı olarak feshetti. Çevre Bakanlığı şirketlerin bu kararının tamamen siyasi olduğunu ve Türkiye’nin kendi imkânları ile bu projeyi devam ettireceğini açıklasa da birçok hukuki belirsizlikle birlikte projenin akıbeti de belirsizliğe itildi.

Tunceli halkının yoğun tepkisine neden olan Uzunçayır Barajı ve Hidroelektrik Santrali için EPDK tarafından Limak şirketine verilen elektrik üretim lisansı için yürütmenin durdurulması talebiyle Danıştay’da dava açıldı. 1 Kasım 2009 tarihinde dava dilekçesinde şirkete verilen lisansın geri alınması ve yürütmenin durdurulması istendi. Dilekçede, EPDK’nın “ÇED Olumlu Kararı” veya “ÇED Gerekli Değildir Kararı” alınmadan Limak Şirketi’ne izin verildiğine dikkat çekildi. Bunun Anayasa’nın 56. maddesine, Çevre Kanunu’nun 1, 2, 3 ve 10. maddelerine; Elektrik Piyasası Kanunu’nun 1. ve müteakip maddelerine, Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği’ne aykırı olduğu belirtildi. Dilekçede, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun, 7 Mayıs’ta İzmir-Aliaga’da elektrik enerjisi üretimi planlanan bir santral için “ÇED Olumlu Kararı” veya “ÇED Gerekli Değildir Kararı” alınmadan özel bir şirkete 49 yıllığına verilen lisansın yürütmesinin durdurulması da örnek olarak gösterildi.

Görüldüğü gibi tüm kamu kurumlarının ve yargı kararlarının vardığı sonuçlar ortak iken ülkemizde hiçbir planlama yapılmadan dağıtılmış üretim lisanslarının ceremesi çekilmektedir. Sürmekte olan yatırımlarda dair buraya kadar ifade edilen sıkıntılar yüzünden yöre insanı haklı olarak bu projelere karşı kitlesel ve hukuki yöntemlerle karşı koymaktadır. HES’lere Karşı Hukuk Mücadelesi başlıklı bölümde ifade edilen bu karşı koyuş projelerin durdurulmasına sebebiyet vermektedir.

Ancak yanlış başlayan bu sürecin sonucunda Karadeniz Bölgesi ve diğer bölgelerdeki su kaynaklarının doğaya en az zararla üretime kazandırılması gibi büyük bir hedefe ulaşamamaktadır.

Denetim Arapsaçı

2009 yılı uzun zamandır dikkat çeken elektrik sektöründeki denetimsizlik meselesinin somut sorunlarının görüldüğü ve ne yazık ki uyarıların sonuçlarının birer birer ortaya çıktığı bir yıl oldu.

4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu elektrik sektörünü piyasa esaslı olarak yeniden inşa etmek amacıyla çıkarıldı. Kanunun amaç maddesini hatırlayalım:

“Elektriğin yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreyle uyumlu bir şekilde tüketicilerin kullanımına sunulması için, rekabet ortamında özel hukuk hükümlerine göre faaliyet gösterebilecek, mali açıdan güçlü, istikrarlı ve şeffaf bir elektrik enerjisi piyasasının oluşturulması amaçlarının gerçekleştirilmesi için, bu piyasada bağımsız bir düzenleme ve denetimin sağlanması.”

Serbestleşen piyasanın Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu aracılığıyla aracılığıyla denetleneceği ve böylece en yüksek kamusal faydanın sağlanacağı öngörüldü.

Yasa'nın uygulandığı 8 yıllık süre içerisinde, EPDK'nın çalışmaları kaotik piyasa yapısından sorunların daha da artmasına sebep oldu.

Bundan iki yıldan fazla bir zaman önce dergimizin Ekim 2007 tarihli sayısında EPDK faaliyetlerinin değerlendirildiği bir yazıda bu soruna dikkat çekti. EPDK'nın mevcut yapısı ile kendini TEDAŞ'ın yerine koyamayacağı, bu durumda denetim fonksiyonunun özel şirketlere yoneltileceğine dikkat çekildi. Kamu eliyle yapılması gereken denetimin özel şirketlere yaptırılmasının hem denetimin işlevi hem de hukuki olarak birçok sorunu beraberinde getireceği ifade edildi.

Gerçekten de EPDK'nın bu mevcut yapısı içinde ve denetimsiz geçen bu 8 yılda yatırımlar gerektiği gibi yapılma-

dı, elektrik fiyatları sürekli olarak arttı, ulusal kaynakların azami ölçüde devreye alınması hedefine ulaşamadı, özel sektöre dağıtılan lisansların işlerlik kazanması sağlanmadı.

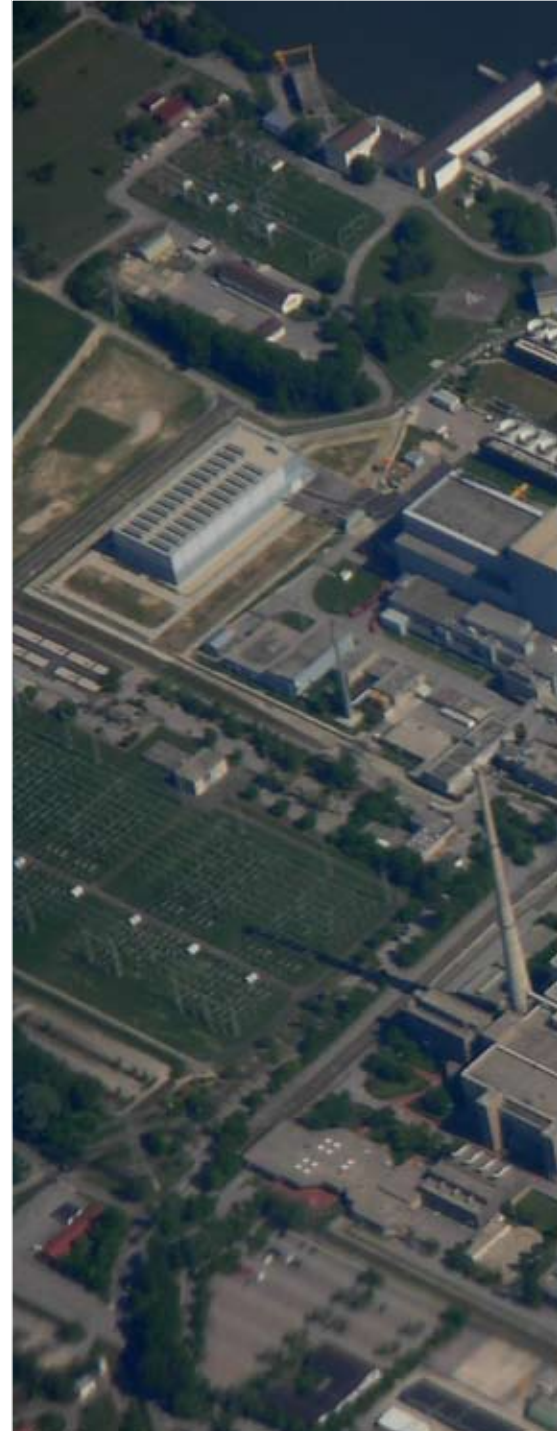
Yukarıda belirtildiği gibi, bu lisansları alan şirketler yeterince denetlenmedi, iş yapmayan şirketlerin lisansları iptal edilmedi. Bu arada dağıtım özelleştirmelerine başlandı, ihalesi yapılan bu bölgeler özel şirketlere devredildi. Milyonlarca tüketiciye özel şirketler tarafından dağıtım hizmeti verilmesine başlandı. Fakat yine kamu adına bu sürecin denetimi yapılmadı. Üstelik bu denetimin nasıl yapılacağına yönelik kurulan modelin işlerlik kazanmaması bir yana mevcut düzenlemeler de yargının doğru tespiti ile kanun dışı bulundu.

Şöyle ki; EPDK mevcut yapısı ile denetim yapamayacağını gördüğü için bu işi özel denetim şirketlerine havale eden bir düzenleme yaptı. Aynı şey elektrik tesisleri projelerinin onay ve kabullerini özel sektör dağıtım kuruluşlarına bırakan Enerji Bakanlığı genelgesiyle de yaşandı. 7 Ocak 2007 tarihinde yürürlüğe giren Elektrik Piyasasında Dağıtım Sistemi Yatırımlarının Düzenlenmesi ve Planlardaki Gerçekleşmelerin Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik, yatırımlarla ilgili denetimlerde özel denetim kuruluşlarının yetkilendirilmesini öngördü. Ancak yönetmeliğin bu hükümleri Danıştay tarafından iptal edildi.

Barajlar Ne Olacak?

Elektrik üretim tesisi yatırımları ve gerçekleştirmeleri ile ilgili de etkin bir denetimin varlığından söz edilemez. Bu alandaki denetim boşluğuna karşı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan “Su Yapılarının Denetimi ve Kontrol Yönetmeliği” 15 Ağustos 2009 tarihinde *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yine özelleştirmeci anlayışı belirlenen yönetmeliğe göre yet-

kili özel denetim firması, DSİ'den almış olduğu izin belgesine istinaden proje onayı ve su yapılarının inşası aşamasında gerekli denetim işlemlerini yapacak. Su yapılarının tüm inşaat ve montaj işleri, yetkili denetim firmasının gözetim ve denetiminde yapılacak. Bu firma, su

yapılarının inşası süresince teknik şartnamelere göre yapılması gerekli muayene ve deneyleri, bedeli tüzel/gerçek kişi tarafından ödenmek üzere, yetkili denetim firması tarafından standartlara uygun olarak yeterli donanımına sahip laboratuvarlarda yaptıracak. Yetkili denetim firması bu raporları inceleyerek imalatın ve malzemenin uygunluğuna karar verecek DSİ Genel Müdürü tarafından görevlendirilen bir başkan, altı

asil ve altı yedek üyeden oluşan Su Yapıları Denetim Komisyonu (SYDK) oluşturulacak. SYDK, su yapılarının inşaatı aşamasında faaliyet gösterecek yetkili denetim firmalarına izin verecek, faaliyetlerini denetleyecek ve bu firmalar ile tüzel/gerçek kişiler veya yüklenici tarafından yapılan şikâyetleri inceleyecek. SYDK, yetkili denetim firmalarına Genel Müdür onayı ile izin belgesi verecek faaliyetlerini denetleyecek, geçici ve ke-

sin kabul tutanaklarını onaylayacak.

Gerek DSİ tarafından yayımlanan bu yönetmelik gerekse Enerji Bakanlığı genelgesinin iptali için davalar açıldı.

Anayasa Mahkemesi ve Danıştay'ın vermiş olduğu pek çok kararda, kamu hizmeti niteliğindeki faaliyetlerin kamu görevlileri eliyle yapılması gerektiği vurgulanıyor. Anayasa'nın 128. maddesine

göre, “Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.” Serbestleşmenin olmazsa olmaz koşulu olarak sunulan kamusal denetim görevlerinin özel sektöre bırakılması, Anayasanın bu ilkesine de ters düşüyor.

Hükümet önümüzdeki dönemde yargı kararlarına karşı, özel sektör elektrik piyasası faaliyetlerini yine özel denetim şirketlerine yaptırmaya yönelik yeni bir yasa hazırlayacaktır. Ancak bu tür kanuni dayanaklar işin esasındaki sorunu değiştirmemektedir. Kamu yararı anlayışını esas alan doğru bir sistem tesis edilmediği müddetçe özel sektör şirketleri elektrik üretimi ve dağıtımını gibi son derece önemli, sürekli yapılması gereken faaliyetleri başıboşluk içinde yapacaktır.

Nükleer Yargıya Takıldı

5710 sayılı Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışına İlişkin Kanun uyarınca 5000 megavat (4000+/-%25) kapasitesinde nükleer güç santrali kurulmasına yönelik 24 Eylül 2008 tarihinde düzenlenen yarışmaya, 4xVVER-1200 tipi nükleer santral tasarımı yaklaşık 4800 megavat gücü kapsayan tek teklif sunulmuştur.

Enerji Bakanı bu dönemde yaptığı açıklamalarda bugün yarın konunun sonuçlandırılacağını kerelerce söylemiştir. Hükümetin bu konuda çok kararlı olduğu, 2010 yılında bırakın birinciyi, ikinciyi; üçüncü nükleer santraller için çalışmalar yapılabileceği ifade edilmiştir. Kasım ayına kadar devam eden teklif değerlendirme sürecinin yıl sonuna kadar tamamlanması beklenmiştir. Ancak sürekli ertelemeler içerisinde konunun nasıl çözüleceği hesaplanırken Danıştay bu sürece “dur” demiştir.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, TMMOB’un açtığı davada, 16 Ey-

lül 2009 tarihli kararında nükleer santral ihalesine dayanak oluşturan yönetmeliğin “yarışmaya katılacaklarda aranacak şartlara” ilişkin 7. maddesinin yürütmesinin durdurulmasını yerinde bulurken, 5 ve 10. maddelerin de yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Yer tahsis başlıklı 5. madde ve aktif elektrik enerjisi birim satış fiyatına ilişkin 10. maddenin de yürütmesinin durdurulmasıyla, ihale dayanaklarını kaybetmiştir.

Yargı, yönetmelik çerçevesinde TE-TAŞ ile sözleşme imzalayan şirkete yer tahsis yapılması, santralin kurulacağı yerin bakanlık tarafından belirlenip, şartnamede belirtilmesi ve yer tahsis şartlarını kapsayan ayrı bir sözleşmenin ilgili kurum veya kuruluş ile şirket arasında yapılmasına ilişkin maddenin yürütmesinin durdurulmasının gerekçesini, 5710 sayılı Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışına İlişkin Kanun’a dayandırmıştır.

Anayasa’ya göre ‘Belirli temel konuların ve bunun sınırlarının yasada belirlenmesinden sonra bu alana ilişkin ayrıntılı düzenlemenin ilgili bakanlık tarafından hazırlanıp, Bakanlar Kurulu onayı ile yürürlüğe girecek yönetmeliğe bırakılması’ yetki devri olarak nitelendirmeyen İdari Dava Daireleri Kurulu, şu saptamayı yapmıştır:

“Ancak, bu amaçla çıkartılacak yönetmelikte, 5710 sayılı Kanunun 3. maddesinin 3. fıkrasında sayılan konularda, ayrıntılı düzenlemelere yer verileceği de tartışmasıdır.”

Böylece yer tahsis şartlarının kurumuyla şirket arasında yapılacak sözleşme ile belirlenmesine itiraz eden Kurul, yönetmelikte gerekli düzenlemelerin yapılmadığına hükmederek ilgili maddenin yürütmesini durdururken, gerekçesini de şöyle ortaya koymuştur:

“... anılan maddenin 3. fıkrasında, yer tahsis şartlarını kapsayan ayrı bir sözleşmenin ilgili kurum veya kuruluş ile şirket arasında yapılacağı öngörülmek

suretiyle, yer tahsisine ilişkin koşulların yönetmelikle belirlenmek yerine ilgili kurum veya kuruluş ile şirket arasında yapılacak sözleşmeye bırakıldığı, diğer bir anlatımla bakanlık tarafından belirlenen santralin kurulacağı yerin şirkete hangi koşullarda tahsis edileceğine ilişkin kurallara yönetmelikte yer verilmediği anlaşıldığından, anılan yönetmelik hükmünde ve bu madde yönünden Da-irece verilen yürütmenin durdurulması isteminin reddi kararında hukuka uyarl-ık görülmemiştir.”

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, ihalede katılımcıların sunacağı tekliflerin usul ve esaslarını belirleyen, yönetmeliğin 10. maddesinin yürütmesinin durdurulmasını da, birim satış fiyatlarına Ulusal Radyoaktif Atık Hesabı (URAH) ve İşletmeden Çıkarma Hesapları (İÇH) katkı paylarının da dahil edilmesinin 5710 sayılı nükleer santral kurulumuna ilişkin yasaya aykırı olduğuna dayandırmıştır.

Kurul, bu maddenin iptal gerekçesini de şöyle ortaya koymuştur:

“...Yasanın 5. maddesinin 4. fıkrası uyarınca URH ve İÇH için ödenecek 0.15 sent/kilovat saat katkı payının şirketin yükümlülüğünde olduğu da tartışmasıdır. Oysa Yönetmeliğin 10. maddesinde, bu yasal düzenlemeye aykırı olarak, URH ve İÇH katkı paylarının da, yatırım bedeli, sabit işletme bedeli, değişken işletme bedeli ve yakıt bedeli ile birlikte birim satış fiyatı içerisinde dâhil edildiği, böylece şirkete ait olan bu yükümlülüğün, elektrik enerjisini satın alacak kuruluşa (TETAŞ) yüklendiği anlaşıldığından, Yönetmeliğin 10. maddesinde 5710 sayılı Kanuna uyarlık görülmemiştir.”

Kurul, 5710 sayılı Yasa’daki ‘Ayrıca santralin faaliyeti süresince oluşacak atıkların taşınması, depolanması ve/veya bertaraf edilmesi ile ilgili her türlü finansal maliyetlerin ve santralin işletme süresinin sonunda işletmeden çıkarma masraflarının karşılanması için oluşturulacak hesapların her birine 0.15

cent/kWh (ABD Doları cinsinden) katkı payı ödemekle yükümlüdür' düzenlemesine de atıfta bulunmuştur. Böylece Kurul, AKP Hükümeti'nin yönetmelik aracılığıyla dolaylı yoldan kamuya yük bindiren düzenlemesini iptal etmiştir. Kurul, Danıştay 13. Dairesi'nin yönetmeliğin "yarışmaya katılacaklarda aranacak şartlar" başlıklı 7. maddesindeki yarışmaya teklif verenlerin nükleer santral işletmeciliği deneyimi olan şirketlerle anlaşma yapılacağına dair niyet mektuplarının bulunması, süpervizör-lük anlaşması yapılmasına yönelik olarak da veya anlaşma yapılacağına dair niyet mektuplarının bulunması yönündeki ibarelerin yürütmesini durdurmasını da yerinde bulmuştur."

Böylece nükleer santral düşü bir kez daha sonuçsuz kalmıştır.

Sonuç

Bu değerlendirmenin sonunda varılan sonuçları satır başları halinde şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Türkiye elektrik sektöründe 2009 yılında ekonomik krize bağlı olarak elektrik talebinde daralma yaşanmıştır. Öyle ki, son otuz yılda elektrik talebinde ikinci ve en yüksek düşüş 2001 krizi sonrasında 2009 yılında olmuştur. Bu etkinin 2010 yılında da belli oranda sürmesi beklenmektedir. Genel enerji açısından da durum aynıdır. 2010 yılında bir önceki yıla göre kısmi bir artışla genel enerji tüketimi 105.7 MTE-P'e kişi başı enerji tüketimi bin 381 KE-P'e ulaşsa da bu rakamlar 2008 yılı gerçekleşmelerinin gerisinde olacaktır.

2. 2010 yılında birincil enerji talebindeki kısmi artışta en yüksek payı yüzde 9,2 ile yine doğal gaz alacaktır. 1990 yılından itibaren toplam elektrik üretimi içindeki payı hızla artan doğal gazın 1990 yılında yüzde 17.7 olan payının 2009 yılında yüzde 48'e ulaşmış bulunmaktadır.

3. 2010 yılında kurulu güç ve genel enerji kullanımında doğal gazın payı artmaya devam edecektir. Bu durum

Elektrik Strateji Belgesi'nde ifade edilen ithal kaynakların payı azaltılarak yerli ve yenilenebilir enerjiye ağırlık verilmesine yönelik hedeflerden sapmaya yol açacaktır. 2009 yılında, fiili 156 milyar kilovatsaat düzeyindeki termik üretim miktarı 2010 yılında 8 milyar kilovatsaatın üzerinde bir artışla fiili 164 milyar kilovatsaata çıkacaktır. Aynı dönemde hidrolik payı ise aynı kalacaktır. 2009'da fiili 36.3 milyar kilovatsaat düzeylerinden gerçekleşen hidroelektrik santrallardan üretim 2010 yılında da fiili 36 milyar kilovatsaat düzeyinde kalacaktır. 2010 Yılı Programı verileri incelendiğinde görüldüğü gibi 2010 yılında elektrik üretim artışının yaklaşık yüzde 75'inin doğal gazdan karşılanma-sı programlanmıştır.

4. 2009 yılında geçici kabulü yapılan özel sektör elektrik üretim projeleri listesinde asıl payı doğal gaz almıştır. Bu yıl devreye alınan 2 bin 133 megavat yeni özel sektör yatırımının 1201 megavatlık bölümü doğal gazla çalışan santrallardır.

5. Hâlbuki kamu yararına enerji politikaları uygulayıp, ilave tedbirler geliştirmeyip, bir planlanma yapmayıp bunun yerine kör göze parmak misali hâlâ özel sektörcü, özelleştirmeci, piyasacı bir anlayış sergilemek suretiyle gösterdikleri aymazlık, tünelin ucundaki ışığı görmemize değil krizin daha da derinleşmesine sebep olacak niteliktedir.

6. İthal kaynaklara bağımlılık ve Orta Vadeli Program hedefleri nedeniyle 2010 yılında elektrik ve doğal gazda ciddi bir zam riski bulunmaktadır.

7. İhalesi yapılan ve 9 Kasım'da ilan edilen şehirlerle birlikte 2010 yılı içerisinde dağıtım bölgesi özelleştirilmesi planlanan şehir sayısı 60'a ulaşmaktadır. 2009 yılının son aylarında ivme kazanan özelleştirme çalışmalarına 2010 yılında devam edilecek olması sektörün biriken sorunlarını artıracak niteliktedir. Gerek özelleştirme ihalesi yapılan bölgelerdeki ilk uygulamalarda gerekse yeni ihaleleri kazanan şirketlerin mali yapıları dik-

kate alındığında elektrik dağıtım bölgelerinde yeni yatırım, işletmecilik ve fiyatlandırma gibi konularda 2010 yılına sirayet edecek ciddi sorun ve belirsizlikler bulunmaktadır.

8. 2009 yılı gerek yıllardır yapılmayı bekleyen rüzgâr santral lisanslarının sonuçlandırılması, gerek güneşte yol haritasının hâlâ oluşturulamaması, gerekse de bilhassa hidroelektrik santral projeleri ile ilgili yaşanan önemli sorunlar açısından yenilenebilir enerji kaynakları için kayıp bir yıl olmuştur.

9. 2009 yılı Haziran ayı itibarıyla Karadeniz bölgesinde kurulu gücü 4 bin megavata yaklaşan toplam 174 adet hidroelektrik santral projesine lisans verilmiştir. Yapılan başvuruların adedi 278'e, kurulu güçleri de 5 bin 863 megavata ulaşmış durumdadır. Bu başvurulardan bazıları birinci ve üçüncü derece doğal sit alanlarında inşaatlarına başlananlarda TEİAŞ, Çevre Bakanlığı ve diğer kamu kurumları çok ciddi doğal, çevresel tahribatlar tespit etmiştir. Bu konudaki plansızlık, denetimsizlik, bölge halkının haklı tepkileri ve yargı kararlarıyla birlikte sadece Karadeniz'de değil tüm Türkiye çapında hidroelektrik santralların nasıl yapılacağı konusunda büyük bir belirsizlik oluşmuştur. Bu sorun, 2010 yılında da ülkemiz elektrik enerjisi sektörünün en önemli sorunlarından biri olacaktır.

10. Elektrik üretim yatırımları, dağıtım sistem işletmeciliği gibi birçok konuda özel şirketlere yaptırılmak üzere kurulan denetim sistemi, işlevsizliği ve suistimalleri doğuracak niteliktedir. Sektörün hızla özelleştirildiği bir ortamda kamu denetim mekanizmalarının aciliyetle işlerlik kazanması gerekmektedir.

11. Buraya kadar ifade edilen değerlendirme ve eleştiriler çerçevesinde halkımızın sürekli, ucuz enerji temin etmesi için yanlış uygulamalarda daha fazla ısrar edilmeyerek enerji politikalarının yeniden gözden geçirilmesi şarttır.

2009 Yılı Enerji Kronolojisi

Ocak:

- Mersin Akkuyu'da kurulacak Nükleer Enerji Santrali için TETAŞ İhale Komisyonu'nca Rus-Türk Ortak Girişimi'nin fiyat zarfı açıldı. (19 Ocak 2009)
- 20 Ocak 2009'da imzalanan mukavele ile İzgaz, Gaz De France (GDF)-SUEZ firmasına devredildi.
- 28 Ocak 2009 tarihinde Başkent Elektrik Dağıtım A.Ş. (BEDAŞ) Sabancı Grubu ve Verbund ortaklığı olan Enerjisa Elektrik Dağıtım A.Ş.'ye devredildi.
- 30 Ocak 2009 tarihinde Bakan Hilmi Güler'in katılımı ile "Güneş Enerjisinde Yeni Ufuklara Doğru Fikir Paylaşımı ve Nihai Ürünlerinin Tanıtımı" konulu toplantı düzenledi.

Şubat:

- 11 Şubat 2009'da Sakarya Elektrik Dağıtım A.Ş. (SEDAŞ), Ak Enerji ve Cez Ortaklığı olan Akcez Enerji Yatırımları ve Ticaret A.Ş.'ye devredildi.
- TEİAŞ, iletim sistemine bağlanabilecek RES'leri açıkladı.

Mart:

- Elektrik Strateji Belgesi Yüksek Planlama Kurulu tarafından onayına sunuldu.
- ETKB, TPAO ve BOTAŞ'ın desteği ile ITE Group Plc'nin Türkiye Ofisi EUF A.Ş. ve TPJD ile JFMO tarafından 8. Türkiye Uluslararası Petrol ve Gaz Konferansı-TUROGE 2009, 11-13 Mart 2009 tarihleri arasında Ankara Sheraton Otelinde yapıldı.
- EPDK, 19 Mart 2009 tarihinde Yeni Dağıtım Tarifelerini Onayladı.
- 23 Mart 2009 tarihinde TETAŞ özel sektörden elektrik alımına yönelik ihalesini yaptı.
- Alman enerji devi E.ON enerji sektöründen çekilme kararı aldı.

Nisan:

- Aras Elektrik Dağıtım şirketinin ile Kiler Alışverişi Hizmetleri Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye devredilmesine yönelik karar Danıştay 13. Dairesi'nce durduruldu.
- 10 Nisan 2009'da Çoruh ve Os-

mangazi elektrik dağıtım bölgelerinin özelleştirme ihaleleri ilan edildi.

- 17 Nisan 2009'da Yeşilirmak Elektrik Dağıtım Bölgesi özelleştirme ihalesi ilan edildi.

- TPAO ile Brezilyalı Petrobras arasında, 30 Nisan 2009 tarihinde İstanbul Çırağan Sarayı'nda düzenlenen tören ile "Sondaj Platformu Paylaşım Anlaşması" imzalandı.

- Enerco Enerji ve Avrasya Gaz firmaları yıllık toplam 3 milyar m³'lük doğalgaz ithalatına 1 Nisan 2009 tarihinde resmen başladılar.

Mayıs:

- Dünya Bankası Yenilenebilir Enerji Kaynaklarına (YEK) yönelik özel sektör projelerinin finansmanı için kullanılacak 600 milyon Dolar'lık krediyi onayladı (28 Mayıs 2009).

- Meram Elektrik Dağıtım şirketinin Alsim Alarko Sanayi Tesisleri ve Ticaret A.Ş.'ye devredilmesine yönelik Özelleştirme Yüksek Kurulu (ÖYK) kararı 2 Mayıs 2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlandı.

- Elektrik üretim özelleştirmelerinde hukuk ve stratejik danışmanlık için Özel ve Özel Hukuk Bürosu ile McKinsey& Company firmaları ile mukavele imzalandı.

- EPDK, Elektrik Piyasası Şebeke Yönetmeliği'ni Haziran 2009 tarihine kadar ilgililerin görüşlerine açtı.

Haziran:

- EPDK, Lisans Yönetmeliği'nde değişiklikler yaparak, Resmi Gazete'de yayımladı. (20 Haziran 2009).

- 6 Haziran 2009 tarihli Resmi Gazete'de yapılan Üç'lü Atama Karar-

namaları ile ÖİB Başkanı Metin Kılıcı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB) Müsteşarlığı'na getirildi.

- EİE, RES'lerin Teknik Değerlendirmesine Dair Yönetmeliği'nde değişiklik yaparak, istenen belgeler arasından ÇED raporunu kaldırdı.

- TEİAŞ'ın 10 yıllık Elektrik Arz ve Talep Kapasite Projeksiyonları EPDK'da onaylanarak, yayımlandı.

- Elektrik Strateji Belgesi YPK tarafından onaylanarak, yayımlandı.

- 4 Haziran 2009 tarihinde Yenilenebilir Enerji Kaynakları (YEK) Kanunu Değişiklik Tasarısı TBMM Enerji Komisyonu'nca kabul edildi. Kanun aynı ay içinde, Hazine'nin bildirdiği görüş üzerine Genel Kurul'da görüşülmeden geri çekildi.

- 9 Haziran 2009 tarihinde Dünya

Bankası'ndan sağlanacak 600 milyon Dolar'lık YEK kredisi anlaşması Hazine tarafından imzalandı.

- 12 Haziran 2009 tarihinde Başkent Doğalgaz Dağıtım'ının özelleştirilmesi işi, Büyükşehir Belediyesi'nden Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na devredildi.

- EPDK, 18 Haziran 2009 tarihinde Yan Hizmetler Yönetmeliği'ni görüşlere açtı.

- EİE'nin Rüzgâr Enerjisine Dayalı Lisans Başvurularının Teknik Değerlendirilmesi Hakkında Yönetmeliğinde değişiklikler yapıldı.

- EPDK, Doğalgaz Piyasası Sertifikası Yönetmeliği'nde yapılan değişiklikleri 27 Haziran 2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımladı.

Temmuz:

• Kayseri ve Civarı Elektrik dağıtım A.Ş.'ye dağıtım lisansı verildi. (15 Temmuz 2009)

• EPDK, 1 Kasım 2007'de yapılan 751 adet RES başvurusundan incelemeye alınana 691 projenin 633'üne yönelik bilgi-belgeleri teslim aldı.

• EİE, Elektrik Talep Tahmini raporu hazırlamak üzere Japon Hükümeti ile hibe anlaşması imzaladı.

• DSİ'nin Ilısu Barajı ve HES Projesi için finansman sağlayan Alman Euler Hermes Kreditversicherung, Avusturyalı Kontrollbank ve İsviçreli Exportrisikoversicherung bankaları, Proje'den kredi desteğini çekti.

• 13 Temmuz 2009'da Nabucco Projesi'ne yönelik 5 ülke arasında hükümetlerarası anlaşma imzalandı.

• 15 Temmuz 2009'da Çoruh, Osmangazi ve Yeşilirmak Elektrik Dağıtım Bölgeleri'nin özelleştirilmesi ihaleleri için önyeterlilik başvuruları alındı.

• Türkiye ve Gürcistan arasında yapılacak Borçka-Ahıska Elektrik İletim Hattı'nın yapımına yönelik olarak 29 Temmuz 2009 tarihine protokol imzalandı.

• Menderes Elektrik Dağıtım A.Ş. ÖYK'nın 4 Temmuz 2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımladığı kararı ile tekrar özelleştirme kapsamına aldı.

• Elektrik üretim özelleştirmelerine yönelik olan İÖ Çevre Çözümleri Araştırma firması ile 20 Temmuz 2009 tarihinde çevre danışmanlığı için mukavele imzalandı.

• İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi, 17 Temmuz 2009 tarihinde gerçekleştirdiği toplantıda, İstanbul Gaz Dağıtım Sanayi ve Ticaret AŞ'nin (İGDAŞ) özelleştirilmesi için İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş'a yetki verdi.

Ağustos:

• EPDK, 6 Ağustos 2009 tarihli Ku-

rul toplantısında Türkiye'den Suriye'ye yapılacak elektrik ihracatının TETAŞ tarafından yapılmasını onayladı.

• "Rüzgâr Enerjisi'ne Dayalı Üretim Tesisi Kurmak Üzere Yapılan Lisans Başvurularına İlişkin Yarışma Yönetmeliği" Kurul gündemine sunuldu.

• Elektrik İşleri Etüd (EİE) İdaresi, 5 Ağustos 2009 tarihinde hatalı santral sahası bildirimi yapan rüzgâr santrali projelerinin listesini yayımlayarak, Ağustos ayı sonuna kadar doğru bildirimde bulunmaları için süre verdi.

• 6 Ağustos 2009 tarihinde Türkiye-Rusya Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyonu 9. Dönem Toplantısı (KEK) kapsamında, Hükümetlerarası 12 protokolün yanı sıra TÜPRAŞ, TETAŞ, TPAO, Aksa Enerji A.Ş., Postolgun Dış Ticaret, Çalık Holding gibi şirketlerin Rus ortaklarıyla 8 belge imzalandı.

• EPDK 4 Eylül 2009 tarihli toplantısında Otomatik Fiyatlandırma Mekanizması formülüne göre, 12,62 TL olan toptan elektrik kW/h satış fiyatını 15,20 TL'ye arttırılmasını onayladı.

Eylül:

• 24 Eylül tarihinde Nükleer Santral ihalesine verilen teklifin opsiyon süresi doldu. Değerlendirme 24 Kasım'a ertelendi.

• 30 Eylül 2009 Lisans Yönetmeliği değişikliği yayımlandı.

• Elektrik üretim sektörü özelleştirme ihaleleri için teknik ve yatırım danışmanlığı ihalelerini Citi Group+Oyak Yatırım+Master Danışmanlık+ Socoin Konsorsiyumu kazandı.

• 14 Eylül 2009 tarihinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Başkent Doğalgaz Dağıtım A.Ş'nin özelleştirilmesine yönelik finansman danışmanı olarak Garanti Yatırım+Namur, stratejik danışmanlık için McKinsey ve hukuk danışmanlığı için Coşar Hukuk Bürosu ile mukavele imzaladı.

Ekim

• İran'la doğal gaz anlaşması imzalandı.

• 30 Ekim 2009 Meram Elektrik Dağıtım Şirketi'nin yüzde yüz kamu hisseleri Alarko Cengiz Ortaklığında kurulan ALCEZ şirketine Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız'ın katıldığı imza töreni ile devredildi.

Kasım

• 1 Kasım 2009'da Uzunçayır Barajı ve Hidroelektrik Santrali için Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (EPDK) tarafından Limak şirketine verilen elektrik üretim lisansı için yürütmenin durdurulması talebiyle Danıştay'da dava açıldı.

• 6 Kasım'da TEDAŞ'ın Osmangazi, Yeşilirmak ve Çoruh Elektrik Dağıtım bölgelerinin özelleştirme ihaleleri yapıldı. Osmangazi Elektrik Dağıtım AŞ'de 485 milyon dolarla Eti Gümüş, Yeşilirmak Elektrik Dağıtım AŞ'de 441 milyon 500 bin dolar ile Çalık Enerji, Çoruh Elektrik Dağıtım AŞ'de 227 milyon dolar bedelle Aksa Elektrik Perakende Satış AŞ en yüksek teklifleri verdi.

• 9 Kasım'da Sivas, Tokat, Yozgat şehirlerini kapsayan Çamlıbel; Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli şehirlerini içeren Fırat; Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Yalova şehirlerini içeren Uludağ ve Bitlis, Hakkâri, Muş, Van şehirlerini kapsayan Van Gölü Elektrik Dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesi için ilana çıkıldı.

• EPDK lisans aldığı halde kuruma ilerleme raporu sunmayan 142 hidroelektrik santral projesi ile ilgili şirketlerden savunma istedi.

• Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 16 Eylül 2009 tarihli kararında nükleer santral ihalesine dayanak oluşturan yönetmeliğin "yarışmaya katılacaklarda aranacak şartlara" ilişkin 7. maddesinin yürütmesini durdurulmasını yerinde bulurken, 5 ve 10. maddelerin de yürütmesinin durdurulmasına karar verdiği açıklandı.

SEKTÖR'den

Nükleer Santral İhalesi Yine İptal ■

3 Dağıtım Bölgesi Daha İhale Edildi ■

56 Hidroelektrik Santrali Özelleştiriliyor ■

MERAM Devredildi ■

Dünya Güneş Enerjisi'ne Dönüyor ■

Çin Rüzgarda Hedef Büyüttü ■

Mısırdaki Rüzgara Dev Alan ■

Nükleer Santral İhalesi Yine İptal

Türkiye'nin son 50 yıldır gündeminde olan ve son 15 yılda ihalesi 3 kez başarısızlıkla sonuçlanan nükleer santral ihalesinde dördüncü iptal de gerçekleşti.

TETAŞ Mersin Akkuyu'da nükleer santral kurulması için 24 Eylül 2008 ta-

rihinde yapılan ve tek teklifin Türk-Rus ortaklığı Atomstroyexport-Inter RAO-Park Teknik'ten oluşan konsorsiyumdan geldiği nükleer santral ihalesini 20 Kasım 2009 tarihinde iptal etti.

Danıştay nükleer santral ihalesine yönelik yer tahsis ve aktif elektrik ener-

jisi birim satış fiyatına ilişkin yönetmelik maddelerine yapılan itiraz üzerine yürütmeyi durdurma kararı vermişti. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı temyize gitmeyerek, ihale sonucuna ilişkin raporu nihai karar merci olan Bakanlar Kurulu'na sunmadan TETAŞ'a iade etmişti. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, iptal sonrasında da nükleer santral konusundaki kararlılıklarını vurguladı. Yıldız şunları söyledi:

“Gerek ülke olarak gerek hükümetin acil eylem planında ve hükümet stratejisinde nükleer santral yapımındaki kararlılık eksilmeden devam ediyor. Kanunun verdiği yetkiyi, süreci de dikkate alırsak, kamu iştirakleriyle beraber olabilecek şirketler veya şirketlerin alabilecekleri işlemler de dâhil farklı bir sürece giriyoruz. İhaleyle olabilir, ihalesiz de olabilir, yarışma süreci olabilir de olmayabilir de.”

Hükümet 2010 yılında hem Mersin Akkuyu hem de Sinop için süreci sonuçlandırılmayı planlıyor.

İptal Nasıl Geldi?

24 Eylül 2008'de yapılan ve 13 yatırımcının yeterlilik aldığı ihalede, tek teklif Rus Türk Konsorsiyumundan gelmişti. İhalenin ardından tek teklifin geldiği ortamda yarışma olamayacağı ve ihalenin bir kez daha iptal edilebileceği tartışmaları gündeme oturdu. 19 Ocak 2009'da tek katılımcı olarak giren Konsorsiyumun 21.16 kilovatsaat /sentlik teklif verdiği ortaya çıktı. Bu teklif dünya standartlarına göre aşırı pahalı olduğu için eleştirildi. Konsorsiyum TETAŞ'a ikinci bir teklif vererek, bu rakamı 15.3-13.4 aralığına çekti. Ancak bu rakam da yeterince düşük bulunmadı. Fiyat ekseninde Rusya ile yapılan pazarlıklar sürerken, teklif geçerlilik süresi 24 Kasım'a kadar uzatıldı ve ardından iptal geldi.

3 Dağıtım Bölgesi Daha İhale Edildi

Gerek kayıp kaçak oranlarının düşüklüğü gerekse tüketim miktarı ile Türkiye'nin önemli üç elektrik dağıtım bölgesi için daha özelleştirme ihalesi yapıldı.

Türkiye Elektrik Dağıtım AŞ'nin (TEDAŞ) bağlı şirketleri Osmangazi, Yeşilirmak ve Çoruh Elektrik Dağıtım bölgelerinin özelleştirme ihaleleri 6 Kasım 2009 tarihinde gerçekleştirildi.

Ankara Swiss Otel'de Özelleştirme İdaresi Başkan Vekili Ahmet Aksu'nun komisyon başkanlığında yapılan ihalede, Osmangazi Elektrik Dağıtım AŞ'nin özelleştirilmesine ilişkin nihai pazarlık görüşmesinde açık artırma turunda, en yüksek teklifi 485 milyon dolarla Eti Gümüş verdi. Eskişehir, Afyonkarahisar, Bilecik, Kütahya ve Uşak illerini kapsayan Osmangazi bölgesinin kayıp-kaçak oranı yüzde 5, 23 ve geçen yıl itibarıyla 5 milyar 41 milyon kilovat saat enerji satıldı.

Samsun, Amasya, Çorum, Ordu, Sinop illerini kapsayan Yeşilirmak Elektrik Dağıtım AŞ'nin ihalesini ise 441 milyon 500 bin dolar veren Çalık Enerji kazandı. Toplam 1 milyon 470 bin aboneyi kapsayan elektrik dağıtım şirketinin ihalesi son turlarda Çalık ile Akse arasında sürdü ve 45. turda sonuçlandı.

Giresun, Gümüşhane, Rize, Trabzon ve Artvin illerini kapsayan Çoruh Elektrik Dağıtım AŞ'nin ihalesini, 227 milyon dolar bedelle Kazancı Holding'e bağlı olan ve Türkiye'nin geniş bir bölümünde doğal gaz dağıtımını yapan Akse'nin Elektrik Perakende Satış şirketi kazandı. Çoruh Elektrik Dağıtım'ın kayıp kaçak oranı yüzde 10,7, abone sayısı

989 bin kişi, tüketim miktarı da 2, 2 milyar kilovatsaat. Akse Elektrik Yönetim Kurulu Başkanı Cemil Kazancı ihale bedelini peşin olarak ödeyeceklerini açıkladı. Kazancı 3-4 yıl için zorunlu olarak 120 milyon dolarlık yatırım öngörülüğünü söyledi.

İhalede en yüksek teklifi veren şirketler devirden önce onay için Rekabet Kurulu ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'na (EPDK) gönderilecek. Söz konusu kurumların onayının ardından da Özelleştirme Yüksek Kurulu'na (ÖYK) sunulacak. Kurulun onaylanması ve ödemenin yapılmasının ardından ihaleyi kazanan şirkete dağıtım bölgesinin yüzde yüz hissesi devredilecek.

56 Hidroelektrik Santrali Özelleştiriliyor

Hükümet 2010 yılında 56 adet elektrik üretim santralının özelleştirilmesini hedefliyor.

19 Ekim 2009 tarihli Özelleştirme Yüksek Kurulu Kararı'na göre 2003 yılında özelleştirme kapsamına alınarak özelleştirmeye hazırlık işlemine tâbi tutulmasına karar verilmiş olan akarsu santrallerinin 31 Aralık 2010 tarihine kadar özelleştirilmesine karar verildi.

"İşletme Hakkının Verilmesi" yöntemiyle özelleştirilmesi kararlaştırılan santraller şunlar:

Adilcevaz, Ahlat, Anamur, Arpaçay-Telek, Bayburt, Besni, Botan, Bozkır, Bozüyük, Bozyazı, Bünyan, Ceyhan,

Çağ Çağ, Çamardı, Çemişgezek, Değirmendere, Dere, Dereçi, Derme, Durucasu, Engil, Erciş, Erkenek, Ermenek, Esendal, Turunçova-Finike, Girlevik, Göksu, Haraklı-Hendek, Hoşap, Işıklar (Visera), İnegöl-Cerrah, İvriz, İznik-Dereköy, Karaçay, Kayadibi, Kayaköy, Kernek, Kiti, Koçköprü, Kovada I, Kovada II, Koyulhisar, Kuzuculu, Ladik-Büyükkızıoğlu, Malazgirt, Mut-Derinceay, Otluca, Pazarköy-Akyazı, Pınarbaşı, Sızır, Silifke, M. Kemalpaşa-Suçtu, Uludere, Varto-Sönmez, Zeyne hidroelektrik santralleri.

Hükümet, üretim özelleştirilmesi işlemini en son 2008 yılında gerçekleştirmişti. Ankara Doğalgaz Üretim A.Ş

bünyesinde toplanan kamuya ait yedi hidroelektrik, bir jeotermal ve bir doğal gaz santralının Zorlu Enerji Grubu'na satılması işlemi 2008 yılı Mart ayı içerisinde yapılmış ve aynı yıl içinde devir işlemi de sonuçlandırılmıştı.

Hükümet 2010 yılında hidroelektrik santrallerin yanında aralarından Hamitabad, Soma A-B, Çan gibi santrallerin de olduğu seçilmiş birkaç termik santrali tek tek özelleştirmek için çalışma yapıyor.

Özelleştirme işlemlerinden elde edilen gelirin Orta Vadeli Ekonomik Program'ın finansmanında kullanılması amaçlanıyor.

MERAM Devredildi

Konya, Karaman, Niğde, Aksaray, Nevşehir ve Kırşehir illerini kapsayan bölgede 1.5 milyon aboneye hizmet veren Meram Elektrik Dağıtım A.Ş. (Meram Elektrik) 440 milyon dolar bedelle Alcen Enerji Dağıtım'a devredildi.

Devir sözleşmesi 30 Ekim'de Maliye Bakanı Mehmet Şimşek ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız'ın katılımıyla imzalandı. Bakanlar ve bürokratlar enerji sektöründe özelleştirmenin hızlanacağı mesajları verdi.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, rekabetçi ve sürdürülebilir bir piyasa sağlanmasının en önemli argümanlarından birinin hem dağıtım hem de üretim şirketlerinin özelleştirilmesi olduğunu öne sürdü.

Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, bir süredir ara verilen özelleştirmelere devam etmekte son derece kararlı olduklarını söyledi. Özelleştirme kapsamında 18 kuruluş bulunduğunu kaydeden Şimşek, "Bunlara ilişkin çalışmalarımız hızlı bir şekilde devam etmektedir. 40 milyar dolar civarında özelleştirme söz konusu" dedi.

Özelleştirmeyi planladıkları 18 termik, 27 hidrolik ve 56 akarsu santrali bulunduğunu kaydeden Şimşek, akarsu santrallerinin 19 Ekim 2009 tarihinde özelleştirme programına alındığını, bir-

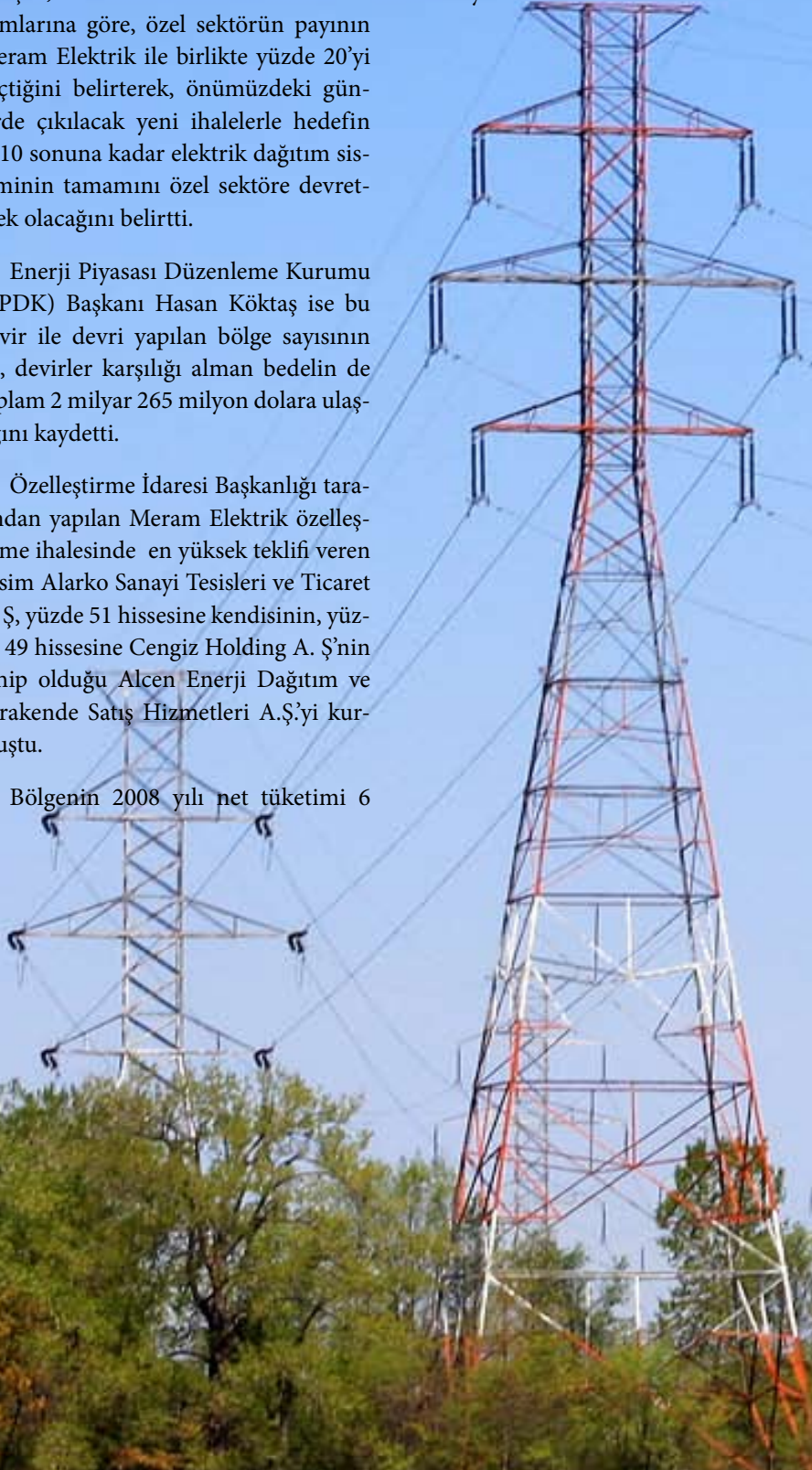
kaç hafta içerisinde işletme hakkının verilmesi yöntemiyle özelleştirilmek üzere ilana çıkmayı planladıklarını bildirdi. Şimşek, 2008 sonu elektrik tüketim rakamlarına göre, özel sektörün payının Meram Elektrik ile birlikte yüzde 20'yi geçtiğini belirterek, önümüzdeki günlerde çıkılacak yeni ihalelerle hedefin 2010 sonuna kadar elektrik dağıtım sisteminin tamamını özel sektöre devretmek olacağını belirtti.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) Başkanı Hasan Köktaş ise bu devir ile devri yapılan bölge sayısının 3'e, devirler karşılığı alınan bedelin de toplam 2 milyar 265 milyon dolara ulaştığını kaydetti.

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan Meram Elektrik özelleştirme ihalesinde en yüksek teklifi veren Alsim Alarko Sanayi Tesisleri ve Ticaret A.Ş., yüzde 51 hissesine kendisinin, yüzde 49 hissesine Cengiz Holding A.Ş.'nin sahip olduğu Alcen Enerji Dağıtım ve Perakende Satış Hizmetleri A.Ş.'yi kurmuştu.

Bölgenin 2008 yılı net tüketimi 6

milyar kilovat saat, kayıp kaçak oranı da yüzde 8.4, şirketin dağıtım sektöründeki payı ise yüzde 4.5 civarında bulunuyor.

Dünya Güneş Enerjisi'ne Dönüyor

Dünya tarihinin en büyük projelerinden biri olan Desertec'i gerçekleştirmesine yönelik adımlara biri daha eklendi. 400 milyar avroluk Desertec projesi Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da kurulacak güneş enerjisi santralleri ile üretilen enerjinin Avrupa'ya ulaştırılarak Avrupa'nın enerji ihtiyacının %15'ini sağlamayı hedefliyor. Projeyi destekleyen 12 şirket arasında Deutsche Bank, Sie-

mens, E.ON, Munich Re, RWE gibi dev firmalar bulunuyor.

Desertec projesine dahil olan firmalar gelişmeleri yönetebilmek adına ortak bir girişim sermayesi şirketi kurdular. Desertec Industrial Initiative (DII) GmbH adlı şirketin merkezi Münih'te olacak ve 2012 yılına kadar yıllık 1.8 milyon avroluk bütçesi bulunacak.

Desertec Vakfı'ndan Michael Strub tarafından yapılan açıklamada ilgili şirketin önümüzdeki 3 yıl süresince 100 bin megavat kurulu güce sahip güneş enerjisi santralleri kurmaya yönelik ayrıntılı planları hazırlayacağını ve sınırlardan geçecek iletim hatlarına yönelik yasal altyapıya üzerine çalışmalarda bulunacağını açıkladı.

Çin Rüzgârda Hedef Büyüttü

Çin'in resmi haber ajansı Xinhua'nın bildirdiğine göre Çin hükümeti rüzgâr enerjisi alanında iki yıl önce açıkladığı hedeflerde revizyona gitti. Xinhua'ya göre 2 yıl önceki hedef olan 2020'de 30 bin megavat olan kurulu güç hedefi artık 100 bin megavat.

Hükümetin açıkladığı yeni plana göre Çin 2050 yılında toplam enerji

tüketiminin yüzde 40'ını yenilenebilir enerji alanından karşılayabilecek duruma gelecek.

Şu anki kurulu rüzgâr gücünün 12 bin megavat olduğu Çin'deki bu düzeyin gelecek yıl 20 bin megavata ulaşacağı öngörülüyor.

Global Wind Energy Council'in raporuna göre ise ABD, Almanya ve İs-

panya'dan sonra dünyanın dördüncü büyük kurulu rüzgâr gücüne sahip Çin'in son dönemde bu alanda hızlanarak yıllık büyüme oranında ilk sırada olduğu belirtilmekte. Ayrıca Çin'in liderliğindeki Asya'nın ileriki dönemde rüzgâr enerjisinin lokomotifi olacağı rüzgâr türbini üretiminde uluslararası tedarikçiler arasında üst sıralara çıkacağı öngörülmekte.

Mısır'dan Rüzgâra Dev Alan

Mısır hükümeti rüzgâr yatırımcıları için 8 bin kilometrekare alan tahsis etti. Mısır Hükümetinin tahsis ettiği alan İstanbul ve Kocaeli'nin toplam yüzölçümü kadar.

Petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahip ve petrolün satış fiyatının en ucuz olduğu ülkelerden biri olan Mısır gelecekte be-
lireceğini öngördüğü enerji sıkıntısına karşı fosil yakıtlara al-
ternatif olan yenilenebilir enerji alanına yönelik çalışmalarına
hız kazandırıyor.

Mısır'ın 1982 yılında kurulan Ulusal Yenilenebilir Enerji İda-
resi yetkilileri halihazırda Mısır'ın enerji arzının yüzde 85'inin
fosil yakıtlara dayandığını ve Mısır'ın yıllık enerji talebinin yüz-
de 8 oranında arttığını bildirirken Mısır'ın fosil yakıt rezervleri-
nin 30-50 yıl arası bir süre sonra tükeneceğini belirtiyorlar.

Bu bakımdan idare Mısır'ın rüzgâr enerjisi alanındaki po-
tansiyelini değerlendirerek rüzgâr enerjisi sektörünü geliştirme-
ye yönelik adımlar atıyor.

2005 yılında Mısır ve Danimarka'lı uzmanlarca hazırlanan
Mısır'ın Rüzgâr Atlası'na göre Mısır'ın özellikle Kızıldeniz ve Nil
Vadisi bölgeleri olmak üzere 20.000 megavatlık rüzgâr potansi-
yeli bulunuyor. Kızıldeniz kıyılarında rüzgâr hızı 9 metre/saniye
iken Nil Vadisinde bu oran 6 metre/saniye. Ayrıca Danimarkalı
uzmanlara göre Kızıldeniz'in rüzgâr potansiyeli Kuzey Denizi ile
eş oranda.

Mısır'lı yetkililere göre şu an Mısır Yenilenebilir Enerji İda-
resi'ne bağlı olarak 400 megavatlık rüzgâr enerjisi üretimi ya-
pılmakta ve kapasite artırımı ile beraber bu 2010 yılı ortalarına
kadar 600 megavat düzeyine ulaşacak. İdare'nin uzun vadeli he-
defi ise Mısır'daki rüzgâr enerjisi üretimini 2020'ye kadar 7200
megavata çıkararak enerji talebinin yüzde 12'sini rüzgârdan elde
edebilmek.

Bu amaca yönelik olarak Mısır hükümeti 6 bin 500 kilomet-
rekaresi özel yatırımcılara olmak üzere Mısır'ın toplam 3 ayrı
bölgesinde 8 bin kilometrekarelik bir alanı rüzgâr enerjisi üre-
timine tahsis etmiş durumda.

Bu bölgelere yönelik olarak 600 ve 720 megavatlık kamu pro-
jelerinin kurulumuna halihazırda başlanmışken 250 megavatlık
bir özel yatırım sözleşmesinin de onay aşamasında olduğu, 30'u
aşkın yerli ve yabancı firmanın projelerinin ise onay sırasında
olduğu ifade ediliyor. Almanya, Danimarka ve İspanya kaynaklı
olmak üzere yabancı ülkelerin bölgeye yönelik fon desteğinin ise
sürdüğü belirtilmekte.

Çalışma Hayatı Takvimi

Hazırlayan: Çiğdem ŞAHİN

1 Temmuz 2009

- Hükümet ile TÜRK-İŞ arasında, yaklaşık 300 bin kamu işçisini ilgilendiren toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde anlaşma sağlanamadı. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile TÜRK-İŞ yönetimi arasında Başbakanlık Merkez Bina'daki görüşme yaklaşık bir saat sürdü. TÜRK-İŞ Başkanı Mustafa Kumlu, görüşmenin ardından yaptığı açıklamada, "Maalesef, sözleşmeleri bağitlayamadık" dedi.

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşma sağlanamaması ile ilgili, "Top hükümette, bizden çıktı" dedi. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile Baş-

bakanlık Merkez Bina'da yaptıkları görüşmenin ardından yaptığı açıklamada, tüm çabalara rağmen toplu sözleşme görüşmelerinin masada çözümlenemediğini söyleyen Kumlu, Hükümetin, toplu sözleşmelerin birinci yılı için yaptığı yüzde 3 ve 4, ikinci yıl için 2,5 ve 2,5 teklifler kabul edilemez dedi.

2 Temmuz 2009

- Kısa çalışma süresinin 6 ay daha uzatılmasına ilişkin Bakanlar Kurulu kararı, Resmi Gazete'de yayımlandı. Bakanlar Kurulu kararında, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun geçici 8'inci maddesinde belirtilen esaslar çerçe-

vesinde; 31 Aralık 2009 tarihine kadar uzatma başvurusunda bulunulması, bir önceki kısa çalışma uygulamasının sona ermesi, kısa çalışma uygulaması devam eden ve aynı kişileri kapsayan uzatma talepleri hariç diğer talepler için yeni bir uygunluk tespiti yapılması koşulu ile kısa çalışma süresinin 6 ay daha uzatılmasının kararlaştırıldığı belirtildi.

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Devlet Bakanı Hayati Yazıcı ile yaptıkları görüşmede, kamu kesimi toplu sözleşmelerine yönelik yeni bir teklif sunulmadığını söyledi.

- TÜRK-İŞ'e bağlı işçiler, "toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde taleplerinin kabul edilmediği" gerekçesiyle AK Parti Genel Merkezi'ne yürüdü. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı önünde toplanan işçiler, alkış ve ıslıklarla, Hükümet'i protesto eden sloganlar atarak Eskişehir yolundan yürüyüşe geçti. Yolu zaman zaman trafığa kapatan işçiler, AK Parti Genel Merkezi önünde toplandı. TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, işçilere yaptığı konuşmada, "Sözleşmenin masada bitirilmesi için elimizden gelen gayreti sürdüreceğiz. Efendiliğimizi koruyacağız. Ancak ensemizde boza pişirtmeyeceğiz" dedi.

4 Temmuz 2009

- Sigortalı işsizler ile Türkiye İş Kurumuna kayıtlı diğer işsizlere yönelik planlama ve araştırma çalışmaları kapsamında harcanacak giderlerin yıllık miktarı, işsizlik sigortası fonuna aktarılan devlet payının yüzde 50'sine çıkarıldı. Bakanlar Kurulunun konuya ilişkin kararı, Resmi Gazete'de yayımlandı.

- İşçi ve Bağ-Kur emekli aylıklarına 6 aylık enflasyon doğrultusunda bu ay yüzde 1,83 zam yapılacak. Zamlı birlikte en düşük işçi emeklisi aylığı yak-

ÇALIŞMA TAKVİMİ

laşık 11 TL artışla 632 TL, en düşük Bağ-Kur emekli aylığı yaklaşık 5 TL artışla 310 TL olacak.

6 Temmuz 2009

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, maksatlarının “grev, ülkeyi sıkıntıya sokmak, eylem olmadığını” ifade ederek, “Toplu iş sözleşmesinin yine masada bitirilmesine açığız” dedi. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın toplu iş görüşmeleri sürecindeki “greve gitme” konusundaki sözlerini anımsatan Kumlu, “Müzakereler devam ederken biz elimizden gelen gayreti, çabayı masada bitirmek üzere gözden geçirip değerlendiren, zannediyorum bir yanlış bilgilendirmeden dolayı şansız bir açıklama yaptılar. ‘Buyursunlar gitsinler greve’ diyerek... Bizim maksadımız grev, ülkeyi sıkıntıya sokmak, eylem değil. Bizim maksadımız masa başında bitirmek ama bitmiyorsa oturup teşkilatlarımızla neden bitmediğinin sebeplerini araştırıp kararımızı vermek” diye konuştu.

- TÜRK-İŞ tarafından hazırlanan raporda, “çalışanları enflasyona ezdirmedik” söyleminin, asgari ücret örneğinde görüldüğü gibi doğru olmadığı savunuldu. Raporda, “Ekonomide yaşanan kriz gerekçe edilerek başta çalışanlar olmak üzere tüm dar ve sabit gelirli kesimlerin gelirleri yine geriletilmek istenmektedir” denildi.

7 Temmuz 2009

- TÜRK-İŞ’e bağlı sendikalara üye işçiler 1 saatlik “Çalışmama Hakkını Kullanma” eylemi gerçekleştirdi. Kamu toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin anlaşmazlıkla sonuçlanması üzerine, TÜRK-İŞ’in aldığı 1 saatlik, “Çalışmama Hakkını Kullanma” eylemi kamu iş yerlerinde uygulandı. Sabah saatlerinde iş yerlerine giden işçiler, mesaiye başlamadı. İş yerleri önünde açıklamalar yapılarak, talepleri içeren sloganlar atıldı. Eylemlerde, konfederasyonun taleplerinin kabul edilmemesi nedeniyle hükümet protesto edildi. Eylemin Ankara ayağında işçiler, TEDAŞ Genel

Müdürlüğü önünde toplandı. İşçiler burada, “İş, ekmek yoksa barış da yok”, “Hükümet şaşırma, sabrımızı taşırma”, “Vur, vur inlesin, hükümet dinlesin” şeklinde sloganlar attı. TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, “Evet, bu mücadele ekmek mücadelesidir. Yani eve giren paranın, sofraya konan yemeğin mücadelesidir. Çocuklarımızı okula gönderebilmenin, hastalarımıza ilaç alabilmenin, ev kirası ödeyebilmenin, gaz alabilmenin, elektrik, su faturalarını ödeyebilmenin mücadelesidir” dedi.

- 2009 yılında süresi biten ve 300 bin işçiye ilgilendiren kamu toplu iş sözleşmeleriyle ilgili olarak TÜRK-İŞ/Hükümet arasında sürdürülen görüşmeler anlaşmayla sonuçlandı. Buna göre, 2009’un ilk 6 ayında yüzde 3, 2009’un ikinci 6 ayında yüzde 4,5 artış yapılacaktır. 1100 TL’nin altındaki ücretlere 1100 TL’yi aşmamak kaydıyla 60 TL zam iyileştirme öngörüldü. 2010 yılında ise birinci yarıyıl için yüzde 2,5, ikinci yarıyıl için de yüzde 2,5 zam yapılacağını bildirildi. Enflasyon oranının belirtilen zam oranlarının üzerinde olması halinde aradaki fark oranı kadar ayrıca zam yapılacaktır.

8 Temmuz 2009

- Türkiye İşçi Emeklileri Derneği (TİED), İşçi ve Bağ-Kur emeklilerine yılın ikinci yarısı için yüzde 1,83 zam yapılacağını belli olmasının ardından Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’a mektup gönderdi. TİED adına Genel Başkan Kazım Ergün imzası ile Başbakan Erdoğan’a gönderilen mektupta, ülkeyi etkileyen ekonomik krizin faturasını en ağır şekilde ödeyen kesimlerin başında, geçinmekte zorlanırken işini kaybeden çocuklarına da bakmak durumunda kalan emekliler ile onların dul ve yetimlerinin geldiği ifade edildi.

9 Temmuz 2009

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün 5920 sayılı Kanunu, özel istihdam bürolarının kurulmasına ilişkin hükmünün bir kez daha görülmesi için

TBMM’ye iade etmesinin “memnuniyet” verici olduğunu bildirdi.

11 Temmuz 2009

- Tes-İş Sendikası Kahramanmaraş Şubesi Olağan Genel Kurulu yapıldı.

17 Temmuz 2009

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerine göre, son altı ayda sendikalı işçi sayısı yüzde 0,9 oranında arttı. Kayıtlı 5 milyon 398 bin 296 işçinin yüzde 59,88’i sendikalara üye bulunuyor. Bakanlığın, iş kollarındaki işçi sayıları ve sendikaların üye sayılarına ilişkin tebliği, Resmi Gazete’de yayımlandı. Tebliğe göre, kayıtlı 5 milyon 398 bin 296 işçiden 3 milyon 232 bin 679’u (yüzde 59,88) sendikalara üye durumda. Sendikalı işçi oranı en son yayımlanan Ocak 2009 istatistiklerine göre yüzde 0,9 arttı. Ocak 2009 rakamlarına göre, 5 milyon 434 bin 433 olan kayıtlı işçi sayısı ise 36 bin 137 azaldı. TÜRK-İŞ’e bağlı 33, DİSK’e bağlı 8, Hak-İşe bağlı 7 ve bağımsız 3 sendika, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu’nun aradığı çoğunluğu sağlayarak toplu iş sözleşmesi yapabilme hakkı kazandı.

18.07.2009

- Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS), ATV ile Sabah gazete ve dergi gruplarının bağlı olduğu Turkuvaz işletmesine ait İstanbul’da Balmumcu ve Sevaköy, Ankara’da ise Balgat iş yerlerinde 13 Şubat 2009 tarihinde başlayan grevin, 154. gününde İstanbul 2. İş Mahkemesi’nin kararıyla durdurulduğunu bildirdi.

19 Temmuz 2009

- Tes-İş Sendikası İstanbul 2 Nolu Şubesi Olağan Genel Kurulu yapıldı.

21 Temmuz 2009

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, “Şu an için kıdem tazminatı fonu kurulmasına yönelik bir kanun taslağı çalışması bulunmadığını” bildirdi.

29 Temmuz 2009

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer, işçi ve işveren konfederasyonlarının temsilcilerinin katılımıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda gerçekleştirilen Üçlü Danışma Kurulu toplantısından sonra gazetecilere açıklamalarda bulundu. 2821 ve 2822 sayılı Kanunlarla ilgili olarak "ILO tarafından kendilerine yöneltilen eleştiriler olduğunu" ifade eden Dinçer, çalışmaların teknik heyetler düzeyinde devam edeceğini ve bir sonraki toplantının 2 Eylül'de yapılacağını söyledi.

31 Temmuz 2009

- Türkiye İşçi Emeklileri Derneği (TİED), Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'den, İşçi ve Bağ-Kur emeklileri ile memur emeklilerinin gelir ve aylıklarına yapılan artışlarda eşitliğin sağlanması için destek istedi. TİED Genel Başkanı Kazım Ergün ve Genel Başkan Yardımcısı Gazi Aykırı imzasıyla Cumhurbaşkanı Gül'e gönderilen mektupta, uzun yıllar prim-vergi ödeyerek çalışan ve yaşlılık aylığına hak kazanan kesimlerin en büyük grubu olan işçi emeklilerinin gelir ve aylıklarındaki yetersizliklere bir türlü çözüm bulunamadığı ifade edildi.

1 Ağustos 2009

- Tes-İş Sendikası Isparta Şubesi Olağanüstü Genel Kurulu yapıldı.

9 Ağustos 2009

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, "kamu kesiminde oluşturulmuş iftihar edilebilecek tek fonun İşsizlik Sigortası Fonu olduğunu" ifade ederek, "Fondaki para büyüdükçe işverenler ve hükümet fona göz diker hale gelmiştir. Fondaki para işçinin parasıdır" dedi. Kumlu, yaptığı açıklamada, 2008 yılında 5763 sayılı Kanun ile Hükümet, fondan 1 milyar 300 milyon TL'yi hazineye aktardığını, ayrıca 2009-2012 yıllarında fon tarafından tahsil edilecek nema gelirlerinin dörtte birini de bütçeye gelir olarak öngörüldüğünü eleştirerek, 5921 sayılı Kanun ile 2009 ve 2010 yıllarında

fonun nema gelirlerinin dörtte üçünü bütçeye aktarılması ile fonun ilkelerine aykırı düzenlemeler yapıldığına dikkat çekti.

13 Ağustos 2009

- Türkiye Kamu-Sen, toplu görüşmeler öncesi ek ödemelerin 110 TL artırılmasını, tüm kamu görevlilerine net 200 TL seyyanen zam yapılmasını ve toplu görüşme priminin 50 TL'ye çıkarılmasını talep etti.

15 Ağustos 2009

- Kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarının belirleneceği toplu görüşmeler, Devlet Bakanı Hayati Yazıcı ile memur konfederasyonlarının genel başkanlarının katıldığı oturum ile başladı.

19 Ağustos 2009

- Kamu İşveren Kurulu ile memur sendikaları arasında yürütülen toplu görüşmelerin 2. turu başladı.

20 Ağustos 2009

- Kamu İşveren Kurulu ile memur sendikaları arasındaki toplu görüşmelerin 3. turu başladı. Devlet Bakanı Hayati Yazıcı başkanlığında Başbakanlık Merkez Bina'da gerçekleştirilen toplantıda 11 hizmet kolundaki sorunlar ele alınacak.

21 Ağustos 2009

- Kamu İşveren Sendikaları ile memur sendikaları arasında yürütülen görüşmelerden sonuç alınamadı. Konfederasyon temsilcileri, bu yaklaşım ile uzlaşmanın sağlanamayacağını belirterek, durum değerlendirmesi yapacaklarını söyledi.

26 Ağustos 2009

- TÜRK-İŞ'in verilerine göre, Ekim 2008-Temmuz 2009 dönemindeki 10 ayda, "ekonomik kriz gerekçesiyle" konfederasyona bağlı sendikalara üye 40 bin 755 işçi işten çıkarıldı, 44 bin 340 işçi de ücretsiz izne çıkarıldı. TÜRK-İŞ'in, ekonomik krizin işçilere yansımaları

izlemek amacıyla oluşturduğu "Emek Masası", ekonomik krizin ülkeye etkilerinin ortaya çıktığı Ekim 2008'den, geçen aya kadar yaşanan gelişmeleri değerlendiren bir raporu yayınlandı.

- Memur-Sen Genel Başkanı Ahmet Gündoğdu, Merkez Bankası'nın 2010 yılına yönelik enflasyon hedefinin ortalama 5.3 olduğuna işaret ederek buna karşılık Kamu İşveren Kurulunun sunduğu 2 artı 2'lik teklifin enflasyon hedefinin bile gerisinde kaldığını söyledi.

28 Ağustos 2009

- Hükümet ile memur sendikaları konfederasyonları arasında yürütülen toplu görüşmelerde anlaşma sağlanmadığı ve taraflar arasında uyuşmazlık tutanağı imzalanacağı öğrenildi. Konfederasyon yetkililerinden alınan bilgiye göre hükümetin gelecek yıl memur maaşlarına yüzde 2,5 artı 2,5 oranındaki teklifi memur konfederasyonlarınca kabul edilmedi.

29 Ağustos 2009

- KESK Genel Başkanı Sami Evren, "Toplu görüşme sürecinin haklılıklarını bir kez daha ortaya koyduğunu, toplu görüşmelerin tam bir fiyaskoya dönüştüğünü" ileri sürdü. Toplu görüşme sürecini protesto eden KESK üyeleri, grevli toplu iş sözleşmesi talebini dile getiren pankartlar taşıyıp slogan atarak Mithatpaşa Köprüsü'nden Yüksel Caddesi'ne kadar yürüdü. Burada grup adına açıklama yapan Evren, toplu görüşmelerin sohbet toplantıları olarak geçtiğini, toplu iş sözleşmesi gündemli oturumun 2004 mutabakat metninde verilen sözlerin gerisine düştüğünü savundu.

- Hükümetin memur maaşlarına gelecek yıl yüzde 2,5 artı 2,5 zam yapılması teklifiyle en düşük memur maaşı 1 Ocak 2010'da 25,47 lira artarak 1044,29 liraya ulaşacak. Türkiye Kamu-Sen ARGE Merkezi, hükümetin gelecek yıl memur maaşları için sunduğu zam teklifinin maaşlara yansımaları konusunda sosyal yardımların dışarıda tutulduğu bir

ÇALIŞMA TAKVİMİ

hesaplama yaptı. Buna göre, yüzde 2,5'lik zam teklifiyle memur maaşları 1 Ocak 2010'da itibaren yılın ilk yarısı için 25,47 ile 115,26 lira arasında artacak.

01 Eylül 2009

- Tes-İş Sendikası Afyonkarahisar Şubesi açıldı.

05 Eylül 2009

- Memur - Sen ve Türkiye Kamu - Sen'in toplu görüşmelerin uyuşmazlıkla sonuçlanmasının ardından Uzlaştırma Kuruluna başvuruları sonuçlandırıldı. Uzlaştırma Kurulu ve Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı Mustafa Kılıçoğlu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında yaptığı açıklamada, memur maaşlarına gelecek yılın ilk altı ayında yüzde 4, ikinci altı ayında yüzde 4 zam yapılması yönünde karara varıldığını bildirdi.

08 Eylül 2009

- Türk Sağlık-Sen'in yaptığı araştırma, memurların kendilerine sorulmadan "maaş kredisi" açılması ve kredi kartı çıkartılması başta olmak üzere, maaşlarını aldıkları bankalardan bir çok konuda şikâyetçi olduklarını ortaya koydu.

10 Eylül 2009

- Birleşik Emekliler Derneği ve Türk Emekli-Sen, emeklilere bayram yapabilmeleri için 500 lira "bayram çeki" verilmesini istedi. Emekli örgütlerinin ortak yazılı açıklamasında, içme suyu, ulaşım ücretleri, akaryakıt şeker, et, süt, peynir, yumurta ve diğer tüm temel gıda maddelerine birbiri ardına gelen zamların emeklileri zor durumda bıraktığı, yeni zam hazırlığı haberlerinin de emeklileri "çileden çıkardığı" ifade edildi.

12 Eylül 2009

- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), 1 Ekim tarihinden geçerli olmak üzere, aylık prim hizmet belgesi ve sigortalı işe giriş bildirgelerinin kuruma bildirilmesi uygulamasını, 1 işçi çalıştıranlar da

dahil olmak üzere tüm işverenleri kapsayacak şekilde yeniden düzenledi.

15 Eylül 2009

- Türkiye Kamu-Sen, farklı kurumlarda aynı işi yapan kamu görevlilerinin maaşları arasındaki farklılıklara dikkat çekmek amacıyla bir rapor hazırladı. Konfederasyonun AR-GE merkezinin raporuna göre, kurumlar arası ücret farklılığından en çok etkilenen kamu görevlilerinin başında müdür ve şube müdürleri geliyor. Kamuda ek ödemesi olmayan kamu kurumunda görev yapan bir müdür (1/1) en az bin 576 lira maaş alırken ek ödemesi olan kurumda aynı niteliklerde ve aynı görevi yapan bir başka müdürün maaşı 2 bin 75 lirayı buluyor. Maaşa etki eden diğer özellikleri aynı olan müdürlerin maaşlarında sadece çalıştıkları kurumun farklı olmasından kaynaklı olarak ortaya çıkan maaş farkı 499 lirayı buluyor.

18 Eylül 2009

- Sağlık kuruluşlarından alınan katkı paylarında yeni düzenlemeye gidildi. Resmi Gazete'de yayımlanan Tedavi Katılım Payının Uygulanması Hakkında Tebliğ'e göre, kapsama dahil kişilerin sağlık kurum ve kuruluşlarındaki ayakta tedavilerine ilişkin hekim ve diş hekimi muayenelerinden birinci basamak sağlık kuruluşları ve aile hekimliği muayenelerinde 2 lira, ikinci ve üçüncü basamak resmi sağlık kurumlarında 8 lira, özel sağlık kurumlarında 15 lira katılım payı alınacak. Kapsama dahil kişilerin ayakta tedavilerinde hekim ve diş hekimi muayeneleri sonucunda reçete düzenlenmemesi veya reçete edilen ilaçların temini amacıyla eczanelere müracaat edilmemesi durumunda birinci basamak sağlık kuruluşları ile aile hekimliği muayenelerinde katılım payı alınmayacak. İkinci ve üçüncü basamak resmi sağlık kurumları ile özel sağlık kurumlarındaki muayenelerde ise katılım payı tutarlarında 3 lira indirim yapılacak. Önceki düzenlemede, muayene katılım payları ikinci basamak resmi sağlık kurumlarında 3, eğitim ve

araştırma hastanelerinde 4, üniversite 6, özel sağlık kurum ve kuruluşlarında 10 lira olarak hastanelerinde uygulanıyordu. Birinci basamak resmi sağlık kuruluşlarında yapılan muayene ile aile hekimliği uygulamasına geçilen illerde aile hekimi muayenelerinden katılım payı alınmıyordu.

24 Eylül 2009

- Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi (BETAM) tarafından yapılan araştırma, uzun süreli işsizliğin her eğitim seviyesi için kadınlarda daha yaygın olduğunu ortaya koydu. Prof. Dr. Seyfettin Gürsel, Duygu Güner ve Burak Darbaz tarafından 2006 Hanehalkı İş Gücü Anketi (HİA) ham verileri kullanılarak hazırlanan BETAM araştırmasına göre, Türkiye işgücü piyasası, iş gücüne katılım, işsizlik oranı gibi önemli göstergelerde cinsiyete bağlı olarak büyük farklılıklar gösterirken bu farklılıklar işsiz kalma sürelerine de yansıyor.

29 Eylül 2009

- TÜRK-İŞ, DİSK, KESK, TMMOB ve TTB, IMF ve Dünya Bankasının İstanbul'da yapılacak yıllık toplantısı kapsamında etkinliklere ilişkin daveti geri çevirdi. TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu bu konuda yaptığı değerlendirmede; IMF ve Dünya Bankasının savunduğu ve empoze ettiği politikaların emeğiyle geçinenlerin, dar ve sabit gelirli olanların aleyhine olduğunu, bu kuruluşların Türkiye'de özellikle özelleştirmeler, ücretlerin düşük tutulması, bölgesel asgari ücret gibi emek karşıtı talep ve önerilerle bilindiğini, emeğe bakışını sorunlu buldukları için davetlerine katılmama kararı aldıklarını bildirdi.

30 Eylül 2009

- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), "sosyal yardımlara tavan getiren, yardıma erişim olanaklarını yeniden düzenleyen, haksız yardım almayı engellemeyi amaçlayan, bazı sosyal yapıtımlar öngören" bir çalışma yapıyor. Buna göre, sosyal yardıma "tavan" ge-

liyor. Sosyal yardımlar sistem üzerinden kontrol edilecek ve sosyal yardımların toplam tutarı “asgari ücret” olarak planlanan tavanı geçemeyecek.

1 Ekim 2009

- TÜRK-İŞ tarafından hazırlanan “IMF-Dünya Bankası Kavşağında Türkiye-Sendikal Yaklaşım” isimli raporda, Türkiye’de ve dünyada başta IMF ve Dünya Bankası olmak üzere “uluslararası sermaye örgütlerine” yönelik tepkilerin temelinde, bu kurumların ülkelere önerdiği politikaların ulusal çıkarlara aykırı olması ve başta çalışanlar olmak üzere, dar ve sabit gelirli kesimlerin yaşama ve çalışma koşullarını kötüleştirilmesi bulunduğu savunuldu. Siyasal iktidarlar tarafından ülkede çeyrek yüzyıldır uygulanan ekonomik ve sosyal politikaların ağırlıklı olarak IMF ve Dünya Bankası tarafından “önerilen/dayatılan” programlar olduğu görüşüne yer verilen raporda, uygulanan bu politikaların, IMF ile yapılan müzakereler sonucunda, onların koyduğu çerçeve ve koşullarda oluşturulduğu kaydedildi. Raporda, bu politikaların uzun dönemli sonuçlarından birisinin gelir dağılımının emek gelirleri aleyhine ve eşitsizlikleri artırıcı yönde değişmesi olduğu belirtilen raporda, “Uluslararası sermaye örgütlerinin önerdiği ve benimsenerek uygulanan politikalar sonucu çalışanlar sermaye birikiminin kaynağı haline gelmiş ve bireysel/sınıfsal kazanımlarını kaybetmişlerdir” değerlendirmesinde bulunuldu.

- Memur-Sen, 18 Eylül 2009 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Tedavi Katılım Payının Uygulanması Hakkında Tebliğ’in yürütmesinin durdurulması ve iptali ile tebliğin dayanağını oluşturan 178 sayılı kanun hükmünde kararnamenin geçici 8. ve 9. maddesinin Anayasa’ya aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesinden iptal talebinde bulunulması istemiyle Danıştayda dava açtı.

2 Ekim 2009

- Türkiye İşçi Emeklileri Derneği Üyesi Seyde Koç, muayenelerde alı-

nan katılım payını yeniden düzenleyen “2008 Yılı Sosyal Sigortalar Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ”in iptali ve yürütmesinin durdurulması talebiyle Danıştay’da dava açtı. Dava dilekçesinde, tebliğ ile yeniden düzenlenen sigortalılar ve bakmakla yükümlü oldukları yakınlarının muayenelerinden katılım payı alınması uygulamasının Anayasa’ya aykırı olduğu savunuldu.

7 Ekim 2009

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, “7 Ekim Dünya İnsan Onuruna Yakışır İş Günü Perspektifinde Çalışma Yaşamında Güncel Sorunlar” başlıklı toplantıda yaptığı konuşmada, İstanbul’daki IMF ve Dünya Bankası toplantısını protesto gösterilerinde yaşanan olaylara değinerek şunları söyledi: “Türkiye’nin demokratikleşme kavramının sokaktaki insanların muhalefet etme hakkını kusatmadıkça, sözde ya da kâğıt üzerinde kalacaktır. IMF politikalarının en fazla zarar verdiği ülkelerden biri olan Türkiye’de IMF ve dünya bankası toplantısını protesto etmek bir haktır. Göstericilerin başvurduğu şiddet yöntemlerinin de asla tasvip etmiyoruz. Güvenlik güçlerinin bu tür olayları yaşanmadan önce önlemesi gerekmektedir.”

9 Ekim 2009

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Marmara Üniversitesi ile TÜRK-İŞ tarafından düzenlenen 11. Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler Kongresi’nin açılışında yaptığı konuşmada, “TÜRK-İŞ olarak sosyal siyaset kürsüleriyle, çalışma ekonomileri ve endüstri ilişkileri bölümleriyle, neredeyse geleneksel denilebilecek bir beraberlik içerisinde bulunuyoruz. TÜRK-İŞ, çalışma hayatının sorunlarının anlaşılması, sendikaların Türkiye’nin çalışma ilişkilerine katkı yapması için bu iş birliğini ve beraberliğini zorunlu olarak sürdürmek gerektiğine inandığı gibi bilimden uzak bir pratiğin her zaman problemli olacağını düşünmektedir.” dedi.

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer, Marmara Üniversitesi ile TÜRK-İŞ tarafından düzenlenen 11. Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler Kongresi’nin açılışında yaptığı konuşmada, çalışma hayatının büyük sorunları olduğuna değinerek, bu sorunların başında, işçi hakları ve özgürlüklerinin geldiğine dikkat çekti.

10 Ekim 2009

- Tes-İş Sendikası Sivas Şubesi Olağan Genel Kurulu yapıldı.

11 Ekim 2009

- Türkiye İşçi Emeklileri Derneği (TİED) tarafından yapılan araştırmaya göre, bazı emeklilerin evine hiç et girmiyor. Araştırmaya katılan emeklilerinin yarısının evine ise ayda 1 kilogramdan az et giriyor. Dernek, 47 ilde 4 bin 362 emeklinin katılımıyla emeklilerin ekonomik ve sosyal durumunu belirlemeye yönelik bir araştırma gerçekleştirdi. Araştırmaya katılanların yüzde 62’si 50 yaşın altında, yüzde 34’ü 50-60 yaş aralığında, yüzde 3’ü 60 ve üzeri yaşlarda emekli olduğunu bildirdi. Katılımcıların, yüzde 58’i kamu, yüzde 41’i özel sektörden emekli oldu. Araştırmaya göre, emekli aylığından başka geliri olmayan emeklilerin oranı yüzde 86’ye çıkarken, yüzde 11’i halen bir işte çalışıyor.

15 Ekim 2009

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer’in talimatıyla, daha önce pek çok kez başlatılan, ancak sonuçlandırılmayan “emekli aylıklarının intibakının sağlanması” konusunda yeni bir çalışma başlatıldı. Bu doğrultuda Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), aynı emeklilik koşullarına sahip olmalarına rağmen farklı düzeylerde emekli aylığı alanların durumunu ele alacak ve bu durumu ortadan kaldırmaya yönelik hazırlık yapacak.

- Türkiye İşçi Emeklileri Derneği (TİED), emekli aylığı belirlenmesinde

ÇALIŞMA TAKVİMİ

zaman içerisinde değişen uygulamaların mevcut aylıklara yansıtılması halinde emekliler lehine eşitliğin sağlanacağını bildirdi.

21 Ekim 2009

- Üçlü Danışma Kurulu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer başkanlığında toplantı. Toplantıda, 2821 sayılı Sendikalar Kanunu ile 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nda yapılması öngörülen değişiklikler üzerinde kesimlerin görüşleri alındı.

23 Ekim 2009

- Türkiye İşçi Emeklileri Derneği 19. Genel Kurulu yapıldı. Genel Kurulda Divan Başkanlığına getirilen TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu yaptığı konuşmada, her dönem emeklilerin yanında olduklarını ifade ederek, bugün için en büyük beklenti olan intibak konusunda çalışmaların sonuçlanması gerektiğini söyledi.

- Türkiye İşçi Emeklileri Derneği Genel Başkanı Kazım Ergün ise, genel kurulu açış konuşmasında, emeklilerin yaşadığı sorunlara çözüm konusunda gecikmelere tahammüllerinin olmadığına işaret ederek, intibak konusunun en kısa sürede gerçekleşmesini beklediklerini belirtti.

24 Ekim 2009

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Banka ve Sigorta İşçileri Sendikasının (BASS) düzenlediği "İşyeri Sendika Temsilcileri Eğitim Semineri"nde yaptığı konuşmada, çalışma hayatının ve dolayısıyla sendikaların gündeminin oldukça yoğun olduğunu belirtti. Kumlu, bu sorunların çözümü için kimi zaman diyalog yolunu seçtiklerini, kimi zaman da eylemler yaptıklarını söyledi. Sendikal yasaların, Avrupa Birliği ve Uluslararası Çalışma Örgütü normlarına göre değiştirilmesini istediklerini ifade eden Kumlu, "Ama mutlaka Türkiye koşulları dikkate alınmalı. Eğer

Türkiye koşulları dikkate alınmazsa, var olan problemlere yeni problemler eklenmesi kaçınılmaz olacaktır" dedi.

07 Kasım 2009

- Tes-İş Sendikası Şanlıurfa Şubesi Olağan Genel Kurulu yapıldı.

- Türk-İş Genel Başkanı Mustafa Kumlu, işçinin kıdem tazminatı konusunda çok hassas olduğunu söyledi. Kumlu, Tes-İş Sendikasının Şanlıurfa Şubesinin DSİ 15.Bölge Müdürlüğü salonunda yapılan 9. Olağan Genel Kurulunda yaptığı konuşmada, Türk-İş'in Türkiye'nin en büyük örgütlü gücü olduğunu söyledi. Hükümetin de Türk-İş'in gücünün bilinciyle, bu duyarlılığı fark etmesi ve adımlarını ona göre atması gerektiğine değinen Kumlu, kıdem tazminatı konusunda Türk-İş çok hassastır. İşverenler ise kıdem tazminatına el atabilmenin hesabi kitabı içindedir" dedi.

9 Kasım 2009

- KESK Genel Başkanı Sami Evren, Türk-İş Genel Başkanı Mustafa Kumlu'yu ziyaret ederek, 25 Kasım'da yapacakları uyarı grevine destek istedi. Kumlu, işçi ve memurların sorunlarının birbirinden ayıramayacağını belirterek, greve destek sunacaklarını bildirdi.

13 Kasım 2009

- TEKEL işçilerinin Tek Gıda İş'te örgütlenebileceği mahkeme kararıyla kesinleşti. Hak-İş'in başvurusuyla Çalışma Bakanlığı TEKEL'in gıda işkolunda olmadığına karar vermişti.

18 Kasım 2009

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer, kiralık işçi gibi çalışma hayatının esnekliğini artırmaya dönük her tedbiri alacaklarını söyledi.

- Türkiye İstatistik Kurumu'nun Ağustos ayında işsiz sayısını 3 milyon 429 bin olarak açıklamasına karşın, gerçek işsiz sayısının 5 milyon 322 bin kişi olduğu belirlendi.

19 Kasım 2009

- Çalışanların sendikalaşma, grev, izin ve kıdem tazminatı gibi birçok hakkını iç eden KÖLELİK YASASI tekrar konuşulmaya başlandı. Bakan Dinçer, kısmen veto edilen yasayı gündeme getireceklerini söyledi.

20 Kasım 2009

- Türk-İş ve Şeker-İş Sendikası düzenlediği basın toplantısında hükümetin şeker fabrikalarını özelleştirmesini eleştirdi. Türk-İş Genel Başkanı Mustafa KUMLU, özelleştirmelerin IMF-Dünya Bankası direktifleriyle yapıldığını belirterek özelleştirmeler sonucunda kat kat pahalıya şeker ithal edileceğini ve yüzde 20'lere varan işsizliğin daha artacağını söyledi.

22 Kasım 2009

- Tes-İş Sendikası Yatağan Şubesi Olağan Genel Kurulu yapıldı.

24 Kasım 2009

- Özel İstihdam Bürolarının kurulmasına karşı çıkan sendika yöneticilerine sinirlenen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer, "Sendikayı değil, işsizleri düşünün" dedi. Kumlu, Bakan Dinçer'in kürsüdeki tavrını sürdürmesini sinirlendiğini belirterek, Bakan Dinçer'e çalışma yaşamının işçi, işveren ve hükümetten oluştuğunu, işçileri yok saydığı bu alanda hiçbir adım atamayacağını söylediğini kaydetti.

25 Kasım 2009

- Türk-İş, Hak-İş ve DİSK Başkanları, Çalışma Bakanı Ömer Dinçer'in İşkur Genel Kurulunda sendikaları solumsuzluk ve vizyonsuzluk'la suçlaması üzerine, 25 Kasım'da yapılması planlanan Üçlü Danışma Kurulu Toplantısına katılmama kararı aldı.

- Türkiye Kamu Sen ve KESK bugün ülke genelinde tüm gün iş bırakma kararı aldı, Memur Sen dışında, diğer sendikalar da yaptıkları açıklamalarda 25 Kasım iş bırakma eylemine destek verdiklerini açıkladılar.

Mustafa Kumlu
Genel Başkan

Ferudun Yükselir
Genel Başkan Yardımcısı

Mustafa Şahin
Genel Sekreter

Hasan Tahsin Zengin
Genel Mali Sekreter

İsmail Bingöl
Genel Araştırma ve Mevz. Sekreteri

Esat Durmuş
Genel Teşkilatlandırma Sekreteri

Bayram Eren
Genel Eğitim Sekreteri

TES-İŞ GENEL MERKEZİ: Şenyuva Mah. Meriç Sk. No: 23, 06510 Beştepe - Ankara Tel: (312) 212 65 10 (20 hat) Faks: 212 65 52 - 212 65 42

TES-İŞ ŞUBELERİ

ADANA ŞUBE (Başkanı): Mustafa ÖĞÜT
Reşatbey Cad. 62024 Sok. Bindebir İş Mrk. No:2 Kat: 2 Seyhan - Adana
Tel: 0.322. 458 00 63 Faks : 458 00 64

ADAPAZARI ŞUBE (Başkanı): Sedat ÇOKOL
Semerciler Mah. Yenibosna Cad. No:58 ADAPAZARI
Tel: 0.264. 282 33 40 Faks: 282 33 41

AFŞİN ŞUBE (Başkanı): Sittik SERT
Afşin Bey Caddesi No:41 Afşin-KAHRAMANMARAŞ
Tel: 0.344. 511 42 68 Faks : 511 20 51

AFYONKARAHİSAR ŞUBE (Başkanı) : Bekir DÖNER
Dumlupınar Mah. Yüzbaşı Bayburtlu Ağa Cad. Biler İşhanı No: 10 Kat: 3 Afyon
Tel: 0.272. 214 55 54 Faks: 214 32 22

ANKARA 1 NO'LU ŞUBE (Başkanı): Dural KARAKOÇ
Süleyman Sırrı Sok. No:2/11 Yenisehir-ANKARA
Tel: 0.312. 435 36 55 Faks: 435 29 40

ANKARA 2 NO'LU ŞUBE (Başkanı): Recep DURSUN
Karanfil Sokak No:34/ 7 Bakanlıklar-ANKARA
Tel: 0.312. 419 11 41-42 Faks: 419 26 86

ANTALYA ŞUBE (Başkanı): Hacı Mevlüt ÜNAL
Fabrikalar Mah. Hasan Tahsin Cad. 3002 Sok. No: 1 ANTALYA
Tel: 0.242. 334 34 00 Faks: 344 78 68

AYDIN ŞUBE (Başkanı): Mustafa AYDIN
Efeler Mah. Atatürk Bulvarı Eylül Sokak Piramit Sitesi No:2 Kat:1 AYDIN
Tel: 0.256. 225 89 54-213 62 02 Faks: 225 88 17

BALIKESİR ŞUBE (Başkanı): Necdet ÖZBAY
Gözem Sokak No:4 Kat:4 BALIKESİR
Tel: 0.266. 241 36 01 Faks: 241 67 61

BURSA ŞUBE (Başkanı): Necati İÇÖZ
Çakırhamam Temiz Cad. Sütmen İşhanı Kat:2 No:14 BURSA
Tel: 0.224. 225 58 71-221 40 02 Faks: 221 03 41

ÇAYIRHAN ŞUBE (Başkanı): Sinan TÜRKEL
Gazi Mah. İşçiler Sok. Nazmi Bıyıklı Pasajı Üstü Çayırhan-ANKARA
Tel: 0.312. 796 15 40 Faks: 796 03 02

DİYARBAKIR 1 NO'LU ŞUBE (Başkanı): Ali ÖNCÜ
İstasyon Cad. Oryıl 20 Apt.Kat:2 No:3 DİYARBAKIR
Tel: 0.412. 229 39 94 Faks: 228 48 23

DİYARBAKIR 2 NO'LU ŞUBE (Başkanı): Şükrü KAÇMAZ
Ofis İstasyon Cad. Kupik Apt. No:1 DİYARBAKIR
Tel: 0.412. 223 63 06 Faks: 224 83 20

EDİRNE ŞUBE (Başkanı): Adnan BAYRAKTAR
Talat Paşa Cad. Özdiñ Pasajı Kat:1 EDİRNE
Tel: 0.284. 225 24 56 Faks: 212 53 33

ELAZIĞ ŞUBE (Başkanı): Celal ŞENER
Bosna Hersek Bulvarı No: 17/C ELAZIĞ
Tel: 0.424. 233 92 25 Faks: 236 07 62

ERZURUM ŞUBE (Başkanı): Muharrem DEMİRCAN
İsmet Paşa Cad. No:4/2 ERZURUM
Tel: 0.442. 234 76 75 Faks: 233 53 52

ESKİŞEHİR ŞUBE (Başkanı): Ünal DAR
Ulus Cad. Bili Sokak No:12 ESKİŞEHİR
Tel: 0.222. 233 27 86 Faks: 234 41 56

İSPARTA ŞUBE (Başkanı): Mustafa KAYA
Mimar Sinan Cad. Halı Saray C Blok Kat:2 İSPARTA
Tel: 0.246. 218 36 13 Faks: 218 29 01

İSTANBUL 1 NO'LU ŞUBE (Başkanı): Ersin AKMA
Sivritaş Sok. Elbir İşhanı No:18/3 Mecidiyeköy-İSTANBUL
Tel: 0.212. 217 43 97-98 Faks: 217 40 00

İSTANBUL 2 NO'LU ŞUBE (Başkanı): Muhammed SAMASTI
Büyükdere Cad. No:56/2 Mecidiyeköy-İSTANBUL
Tel: 0.212. 275 72 30-31 Faks: 266 17 42

İSTANBUL 3 NO'LU ŞUBE (Başkanı): Hüseyin OZİL
Mithatpaşa Cad. No:5 Kat:4 Daire:30 Ümraniye-İSTANBUL
Tel: 0.216. 412 65 42 Faks: 412 45 50

İZMİR 1 NO'LU ŞUBE (Başkanı): Seydi ÖNDER
1401 Sokak Bastıyalı Apt. 24/A Kahrmanlar-İZMİR
Tel: 0.232. 421 70 89 Faks: 422 39 23

İZMİR 2 NO'LU ŞUBE (Başkanı): Hüseyin İNAL
1356 Sokak Gökdemir Apt. No:1/3-4 Alsancak-İZMİR
Tel: 0.232. 421 45 79 Faks: 421 07 62

KAHRAMANMARAŞ ŞUBE (Başkanı): Ömer Lütfi ERGİN
İsa Divanlı Mah. Şeyh Adil Cad. No: 41 Mert - Han Kat: 2 / 9
KAHRAMANMARAŞ Tel: 0.344. 221 36 94 Faks: 221 36 95

KAYSERİ ŞUBE (Başkanı): Rifat PAKKAN
Sahabiye Mah. Kanal Cad. No:6/2 KAYSERİ
Tel: 0.352. 231 21 40 Faks: 222 72 67

KONYA ŞUBE (Başkanı): Mehmet SOLAK
Alaaddin Cad. Zafer Çay Bahçesi Arkası No:19/2 KONYA
Tel: 0.332. 351 20 18 Faks: 350 66 62

KÜTAHYA ŞUBE (Başkanı): Eşref ERDEN
Ethem Erdinç Cad. Ali Kalfa Çarşısı Kat:1 KÜTAHYA
Tel: 0.274. 224 56 22 Faks: 224 56 23

SAMSUN ŞUBE (Başkanı): Nakif YILMAZ
Şevketiye Cad. Erçallar İşhanı No:1 Kat:2 SAMSUN
Tel: 0.362. 231 38 00-01 Faks: 233 28 48

SİVAS ŞUBE (Başkanı): Tevfik GÜVERİ
Hükümet Meydanı Meydan Ticaret Mrk. No:303/4 SİVAS
Tel: 0.346. 221 18 60 Faks: 221 39 16

SOMA ŞUBE (Başkanı): C. Tayyar GÜZEL
Gazi Osman Paşa Cad. No:1 Soma - MANİSA
Tel: 0.236. 613 53 62-613 23 36 Faks: 613 10 33

ŞANLIURFA ŞUBE (Başkanı): Ramazan DÜZME
Esentepe Mah. Temiz. Sok. TES-İŞ Ap. ŞANLIURFA
Tel: 0.414. 313 79 03 Faks: 313 21 85

TRABZON ŞUBE (Başkanı): Cengizhan GÜNDOĞDU
İskender Paşa Mah. Sümer Sok. İhsan Bey Kültür Mrk. Ark.
PK.17 TRABZON Tel: 0.462. 326 49 64 Faks: 323 30 19

VAN ŞUBE (Başkanı): Naif BALANDI
Bahçıvan Mah. Zübeyde Hanım Cad. Odalar İş Mrk. No:5 K: 2 VAN
Tel: 0.432. 216 19 99 Faks: 216 18 74

YATAĞAN ŞUBE (Başkanı): Fatih ERÇELİK
Yeni Mah. İnönü Bulvarı Ünal Toksöz Cad. No:22/B Yatağan - MUĞLA
Tel: 0.252. 572 69 66 Faks: 572 25 03

ZONGULDAK ŞUBE (Başkanı): Ahmet HASANEFENDİOĞLU
Terakki Mah. Dereici Sk. Aydın İşhanı No:2 Kat:2 ZONGULDAK
Tel: 0.372. 253 01 95 Faks: 253 10 89